

INKERI

Helmikuu 2015

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron Inkerinsuomalaisten Liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Piirileikki-Kataja 25! × Kuka oli Skuoritsan Malkkilan Topolan Antti? × Lastenlukuja ja leikkejä lapsenmielisille × Ruotsinaikaisia oikeusjuttuja Kaprion läänissä × Obinitsa kulttuuripääkaupungiksi × Ilmar Laherand 85!

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Piirileikki-Kataja 25! *Kuva: Vogi*

INKERINSUOMALAINEN NÄKÖKULMA

Kulttuuri lähtee kehtolaulusta



Taisto Raudalainen

Alkuvuodesta suomalaisugrilaisten pääkaupungiksi julistettiin Obinitsa Kaakkois-Virossa Setomaalla. Mutta mikä onkaan koko suurpiirteisen kulttuuripääkaupunki-vuoden idea?

Pääjärjestäjä **Aare Hõrnan** mielestä *Kultuuripääliina' pääliin* eli kulttuuripääkaupungin päälinja on yhtäältä niin fyysinen kuin virtuaalinenkin verkostoituminen ja toisaalta ikimuistoisen suomalaisugrilaisen perinteen päivittäminen nykyaikaan. Toisin sanoin oivallus siitä, että muuttuva perinne jatkuu ajankohtaisena. Ja että vanhan periytyminen on samalla sen uudistamista, uuden ja vanhan sovittelua. Vanhoja pohjamalleja ja runkotekstejä tarvitaan, jotta sen varaan voi luoda uutta.

Nyt kysymys laajemmalle piirille kuuluu: mikä (inkerin)suomalaisten kulttuuriperinnöstä olisi arvokasta ja ikikestävää ja kannattaisi siirtää *Unescon* suojelun hoiviin? Mikä vastaisi virolaisten laulujuhlia, setojen *leeloa* ja võrolaisten savusaunaa? Mikä erottaa meitä muista? *Sisu* olisi kenties liian abstrakti ja hajanainen käsite. Kärsivällisyys? Siinä vetäisivät pitemmän korren ehkä naapurimme venäläiset. Sauna vietiin muilta suomensukuisilta jo sivu suun. Vaikka narvusilaiselta **Maria Luukalta** on kirjattu muistiin noin kolmekymmentätuhatta säettä, kalevalaisten runojen varsinainen kunnia kuuluu ennen kaikkea karjalaisille ja inkerikoille.

Tässä numerossa näemme suurella ilolla ja intohimolla tanhuavia senioreja, jotka asenteellaan pystyisivät virittämään luovuuden kehen tahansa sylivauvasta vanhukseen. Yhtä lailla kuin ennen muinoin etsitään tänäkin päivänä turvallista ja hedelmällistä pohjaa elämän uudistamiseen. Kylvetäänhän uusi siemen usean sukupolven pehmittämään maahan. Tämä tarjoaa happi- ja humusrikkaat kasvuedellytykset ja kantaa hyvää hedelmää.

Kas' juuri näin ovat ajatelleet esivanhempamme Inkerissäkin *vakahaisille* pienokaisille kehtolulua hyräillen.

Makkaa-makkaa marjantuoja
leppää-leppää leivänsuaja
nuku-nuku, nurmen lintu
vaivu valkonen kananen
nuku-nuku nurmen nukkaa
vaivu maalle valkoselle
nuku nurmelle hyvälle
tule meille uniukko
sijo lapsen silmät kiinni
kuro lapsen kulmat kiinni
pa' luomet lukkosehe
kulmakarvat pa' karheehe
silmäkulmat karsikkohe
silmäripset ristikkohe

Kehotan tässä kaikkia kynnelle kykeneviä ja tietotaitoihin *tarkenevia* toimimaan lapsityön hyväksi. Ehkä siinä sivussa löytyy se arvokas sisältö, mikä olisi suojelun väärti.

Piirileikki-Katajan arvokas 25-vuotisjuhla

Taisto Raudalainen

*Vironinkerinsuomalaisen kulttuuritoiminnan jatkuvuuden perikuvaksi sopii tanhuryhmä Piirileikki-Kataja. Sen 25-vuotisjuhlat vetivät salin täyteen väkeä Kirjailijatalolle Tallinnassa. Paikalla olivat Kulttuuriministeriön edustaja, Pyhän Pietarin seurakunnan rovasti **Markku Päiviö**, Pohjantähti-kuoro, useiden inkeriläisseurojen edustajia, tanhuyhtyeen entisiä jäseniä ja melkoinen määrä ystäviä ja tukijoita. Musiikista huolehti aina hyvävireinen ja monipuolinen muusikko, viulisti ja hanuristi **Valju Kasuk**.*

Aluksi Tallinnan seuran esimies **Vladimir Vari** kukitti ja ojensi kunniakirjan pitkäaikaisille tanhuryhmän vetäjille **Berta Tammeveskille** ja **Elena Kalbusille**. Kunniakirjojen tekstit ilmaisivat koko seuran ja muun inkeriläisyhteisön syvän kiitollisuuden heidän työtään kohtaan:

Rakas Berta! Olemme syvästi kiitollisia Sinun sinnikkäästä rehkimisestä meidän jo 25 vuotta täyttäneen tanhuryhmämme Piirileikki-Katajan parissa.

Rakas Elena! Kiitämme tanhuryhmämme Katajan erittäin tarmokkaasta ohjaamisesta ja sen elinvoiman vaalimisesta.

Seurasivat lukuisat puheenvuorot ja onnittelut, joista kiehtovin tuli kirkkoherra Markku Päiviöltä:

”Tanhuryhmä on merkinnyt tanssijoille voimanlähdettä. Se on elvyttänyt inkeriläistä tietoisuutta ja Inkerin tapoja. Vaikka ikääntymisen vaivat ovatkin vähittäin alkaneet painaa, niin jalka on noussut pienen verryttelyn jälkeen, koska saahan tanssista voimaa ja toisista iloa! Olette tanhunneet monissa seuran mutta myös seurakunnan juhlissa pirteästi ja näyttäneet, että tanssilla ja liikunnalla on tärkeä paikkansa kristityn elämässä. Se on osa ihmisen olemusta, jonka Jumala on luonut. Muistelisin tässä keväisen pääsiäisajan psalmia (Ps 98, 4-9), joka kuvaa tarkalleen sitä, miten tekin piiritanssia tanssiessanne vietätte juhlahetkeä. Siihen kuuluvat myös taputukset, laulu ja soitto:

Iloitkaa ja riemuitkaa, laulakaa ja soittakaa!
Ylistäkää Herraa harpun sävelin, soittakaa ja laulakaa!
Vaskitorvin ja oinaansarvin kohottakaa ylistyksenne Herralle, kuninkaalle!
Pauhatkoon meri kaikkineen, juhlikoon maa, juhlikoot sen asukkaat!
Taputtakoot virrat käsiään, yhtykööt vuoret niiden iloon Herran edessä,
sillä hän tulee ja tuo maailmaan oikeuden.
Hän hallitsee maanpiiriä vanhurskaasti,
tuomitsee kansoja oikeuden mukaan.

Nyt on juhlan aika! Toivon Piirileikki-Katajalle Suomalaisen Pyhän Pietarin seurakunnan puolesta iloa ja voimia harrastukseenne!”

Mainioita sanoja riitti muillakin puhujilla. **Merje Malkki** liikuntapainotteisesta Tarton seurasta toivotti ryhmälle pontevuutta jatkossakin ja vertaili sen elinvoimaa jopa heinäsirkan suorituskykyyn. Tallinnan seuran esimies Vladimir Vari vetosi puolestaan kauniisiin muistoihin ja yhteismieleen. Totta – jotta jäsenet taipuisivat rytmiin, tarvitaan väistämättä älyn ja liikkeen sujuvaa yhteistoimintaa. Juuri siksi tanssi on kaiken liikunnan jaloin laji! Allekirjoittanut vetoaa puolestaan tunnettuun latinalaiseen lentävään lauseeseen: *mens sana in corpore sano* (hyvinvoivassa kehossa on kirkas mieli) – sillä useampia tanhuryhmän arvokkaista senioreista ei uskaltaisi arvata edes kuusikymmentä vuotta täyttäneiksi.



Ystävyys liittää lujasti, ko suvataa tanssuu kovasti! Kuva: Vogi



Salli Iivarinen – Piirileikki-yhtyeen perustajajäsen tuli palkituksi perinteisellä kirjopaulalla. Kuva: Vogi

Yleisölle tarjottiin lopuksi todella monipuolinen tanssiohjelma. Ja komean esiintymisen jälkeen jaksettiin vielä tanssittaa yleisöäkin: valssit, polkat ja jenkat sujuivat alusta loppuun asti! Tuli taas todettua *Inkerin rahvaan* sitkeys. Samalla tuli selväksi, että kansanlaulujen sanat eivät aina pidä paikkaansa: *Hyppään ja karkaan heilain kanssa, nyt on aika iloita. Vanhaks ko tullaa, sit ei enää nämä noskat nousekaa!*

Mutta – *kenen jalka kapsaa, tämän suu napsaa!* Pärnu-kadun seurakuntatiloissa nautittiin kaiken kukkuraksi upeasta kahvipöydästä.

Lopuksi yhden tanhuryhmä Piirileikin perustajajäsenen, runoilija **Salli Savyrina-Iivarisen** mietteitä yhä henkisesti nuorekkaasta tanhuryhmästämme värssyihin puettuina:

Onnitteluruno tanhuryhmä Piirileikki-Katajan 25-vuotispäivänä

Nyt jo vuotta kaks'kymmentä ja viisi
tääl' reunoil Euroopan asjat sillä viisii
jot Synnyinmaatamme myö yhä
kaihotaa
ja kot´tii entiseen viel välist kaivataa.

Virret Inkerist ja Suomest meil on
nastat
komeilta ne kaikuvatkin vasta!
Tanhupiirissämme Piirileikki-Kataja
louhkast tömistää – jot silta kumajaa.

Kyl esi-äitimmekin lyötii piiriss
polkkaa
vaik elo us´jast helppoo heil ei oltkaa.
Mein kohtaloks tul´ kyytityksii-sottii –
ei takasii meit lasettukaa kot´tii.

Nyt tanhujuhlii vietetää siin' tokkoo –
tul´ likkeelt ommii, ettäält vierait'
kokkoo
niit' huviks kansan kesk' kessää vejetää
käet rystysist toin' toisillamme sijotaa.

Nyt jo vuotta kaks'kymmentä ja viis'
yhteen piiriin kopitutaan siis.
Viel etteepäinki pyöritää myö rinkii
tanssitaa ja kulutetaa kenkii!



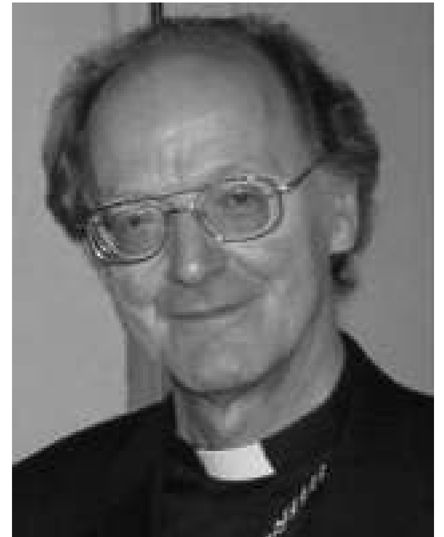
Piiritanssu piristää! Kuva: Vogi



Elena Kalbus – tanakka ja hanakka keulahahmo! Kuva: Vogi

Inkerinsuomalaisten jumalanpalvelukset Viljandin Paavalin kirkossa 1979–1990, III.

*Tässä numerossa arvoisa kirkkoherra ja rovasti-emeritus **Ivar-Jaak Salumäe** kertoo loppuun kiehtovan tarinan suomalaisyhteisön ponnistuksista äidinkielisen uskonelämän nimissä.*



Vuosi vuodelta tulivat tiheämmiksi suomalaisten seurakuntien vierailut Viljandiin. Läheisin ystävyys sukeutui Turun lähellä sijaitsevan Paraisten seurakunnan ja Tampereen lähellä sijaitsevan Lempäälän seurakunnan kanssa. Yhteisiin palveluksiimme osallistui inkerinsuomalaisiakin, jotka kaikki löysivät itselleen ystäviä.

Vierailla oli aina mukana kahvipaketteja, joita jaettiin lahjoiksi ja käytettiin yhteisissä kirkkokahveissa. Inkerinsuomalaisille he olivat ottaneet aina mukaan Virsikirjoja ja hengellistä kirjoja. Virsikirjat tulivat erityisen ajankohtaisiksi, kun ensimmäisenä adventtina vuonna 1987 tuli käyttöön sen uusi laitos. Niin mekin pääsimme heti käyttämään uutta Virsikirjaa. Sitä tutkittiin ilolla.

Erityisen kiitollisia inkerinsuomalaiset olivat tyttärelleni **Ene Salumäelle**, joka silloinkin kun oli jo aloittanut opintonsa Tallinnan konservatoriossa, toimi yhä kanttori-urkurina säestäen kauniita virsiä. Useita kertoja saimme vieraaksi myös kuoronjohtaja **Anne-Mai Salumäen**, joka toi mukanaan kuoronsa tai gospelyhtyeen ”Sielunleipä”. Seurakunnan kokoontumisia lämmitteli toisinaan myös perheemme jäsenistä koottu kvartetto. Oli tosiaan sydäntä lämmittävää katsoa, kun kuulijat ojensivat musiikkityöhön osallistuville lapsillemme pikkukeksejä ja suklaata.

Vuonna 1985 perin eräältä inkerinsuomalaisesta kirkkoväestä arvokkaimmalta, **Anna Huuhkolta**, evankelisluterilaisen kirkon Vanhan Virsikirjan suuren nidoksen liitteineen kaikkineen (virret, evankeliumi ja rukouskirja, yht. 610 s., Tampere, 1903). Virsikirjaan oli liitetty monessa mielessä mielenkiintoinen kirje:

Muistoja menneiltä vuosilta.

Se oli raskasta sota-aikaa 1942, kun isäni pelasti tämän vanhan virsikirjan lasten käsistä. Kirjan omistaja, vanha mummo, oli kuollut ja toiset eivät siitä välittäneet. Kerran sattumalta isäni kulki ohi ja näki virsikirjan sellaisessa kunnossa. Hän otti sen ja toi kotiin, liimaili sitä ja käytti ahkerasti. Hänellä oli tapana lukea ääneen. Minä itse en lukenut, mutta isäni lukemasta on minulle jäänyt hyvin paljon mieleen. Kuin meidän täytyi jättää rakas koti, hän otti Kirjan mukaan Eestiin, Suomeen, Venäjälle ja jälleen Eestiin. Se Virsikirja on arvonsa ansainnut vanha kulkuri! Siitä on saatu paljon lohdutusta ja voimaa raskaina aikoina elämämme varrella.

Meidän isä opetti meille maata mennessä iltarukoukset ja kun äiti tuli iltapuuhista levolle, me lapset jo nukuimme sikeästi. Vaikka ei ollutkaan enää kirkkoa eikä radiota, niin isäni luki saarnan ja rukoukset joka sunnuntai. Samoin aamu- ja iltarukoukset joka ilta silloin kun olimme jo isoja. Meitä ei ollut enää tarvis opettaa. Joka aamu herättyään hän pesi kasvonsa ja kampasi lumivalkean tukkansa. Nuorena hänellä oli ollut hyvin tumma tukka. Ja luki rukoukset.

Isä oli jäänyt jo 13-vuotiaana rammaksi. Hän kävi vielä raskaampaa elämäntaistelua kuin muut, joilla oli terveet jalat. Hänen täytyi kyntää ja kylvää peltoa. Se ei ollut helppoa.

Kaksi nuorta poikaa täytyi lähettää sotaan, kun itse olisi niin kipeästi tarvinnut apua. Aina isä rukoili poikiensa puolesta. Viimein hän nukkui pois.

Kaikki vaipuu unholaan, mutta muistot palaavat uudestaan.

Äitini odotti ja itki aina kuin muisteli poikiaan. Sota päättyi, mutta poikia ei tullutkaan takaisin. Viimein hän jätti tämän maan.

Meistä lapsista tuntui niin ihmeelliseltä, että äitimme ei käynyt koulua yhtäkään päivää. Rippikoulussa hän osasi ulkoa Katekismuksen ja sai Biblian – Raamatun. Ja hänestä tuli pyhäkoulun opettaja. Äitini opetteli lukemaan ja saavutti erinomaisen sujuvan lukutaidon. Mutta hänen nuoremmat veljensä kävivät kaikki koulua.

Äidilläni oli tapana laulaa aina, kun hän laittoi ruokaa tai teki työtä. Hän osasi ulkoa paljon lauluja. Yksi oli Uudessa Henkellisessä laulukirjassa 334: Kiitosvirttä korkeimmalle. Vanhassa Henkellisessä hänen lempilaulunsa oli 553: Sua kiitän isäni kallis, vaikka johtoas’ ymmärtäen / Mutta rakkautesi ei sallis’, että kuolisin korpehen. – Niin hyvää laulua ei Uudessa Virsikirjassa ole…

Äitini laulut ovat vaienneet 31 vuotta takaperin. Isäni lähti 10 vuotta sitten. Näin yksin ollessani muistelen heidän raskasta elämäntaisteluaan. He lähtivät uskossa Jumalaan ja jättivät perinnöksi saman uskon. Äitini sanoi: älä väsy lapseni, kulje loppuun asti Jeesuksen viitoittamaa tietä.

16. toukokuuta 1985

Vuonna 1990 kesällä sain tiedon, että minut oli määrätty Tallinnan Tuomiokirkon kirkkoherraksi. Inkerinsuomalaiset huolestuivat ja kysyivät, että miten suomenkielisten jumalanpalvelusten käy. Olin toki saanut itselleni valppaan apulaisen, Võrumaalta kotoisin olleen **Elmar Tsääron**, joka alkoi jo minun poissa ollessani kantaa huolta suomenkielisistä palveluksista. Hän

suostui pitämään niistä huolen, kunnes löytyy viransijainen. Siihen virkaan tuli minun nuorempi veljeni **Mart Salumäe**. Vaikka hän jatkoikin suomenkielisiä palveluksia, hiipuivat ne vähiin, sillä inkerinsuomalaiset alkoivat tuohon aikaan siirtyä Suomeen. Muiden joukossa edellä mainittu **Katri Savolainen**, joka siirtyessäni Tuomiokirkon seurakunnan kirkkoherran virkaan, oli lähettänyt minulle hyvin liikuttavan kiitoskirjeen:

Rakkaalle kirkkoherrallemme perheineen,

Tämä, meidän suomalainen seurakunta – tahtomme rakkaudella ja lämpimin sydämin kiittää kaikista näistä ihanista vuosista, jotka olemme saaneet viettää teidän seurassanne. Nauttia niistä armonantimista, joita annoitte meille puhein, lauluin ja teoin. Kun te tulitte meidän omaksemme, oli se meille jokaiselle suuri sydämen ilo, sillä meillä alkoi ikään kuin uusi elämä. Nehän olivat ilon ja riemun päiviä, ja kaikki teidän ansiotanne. Jumala lähetti teidät kuin enkelin hahmossa tuomaan tuollaista iloa. Nehän olivat ihania hetkiä, kun aloimme kuulla Jumalan Sanaa rakkaan äidin kielellä. Se oli niin suurta ja kallista, ettei sille löytäisi hintaa vieläkään. Te aloititte niin ihanasti laulaen suomen kielellä: "on ihanaa ylistää sinua, Jumalamme!" Sehän oli niin suuri ilon hetki, että jokainen oli liikuttunut ihan kyyneliin. Kyllä se tuntui liikuttavalta, kun kymmenien vuosien jälkeen rakas Jumala lähetti meille hyljätyille niin suuren ilon hetken. Näitä herttaisia hetkiä oli meille annettu nauttia yksitoista vuotta, ja vähän ylikin.

Mutta nyt emme enää varmaankaan ansaitse tätä ihanuutta, koska teidät otetaan meiltä, emme osanneet kylliksi kiittää tästä armosta. Teidän tulonne toi meille suuren ilon ja riemun. Nyt me olemme jääneet orvoiksi niin kuin kymmeniä vuosia olimme olleet tätä ennen.

Teidän lähtönne tuo meille kovin suuren surun. Mutta tämäkin olkoon Jumalan armollinen tahto. Täytyyhän tyytyä siihen, mitä Herramme on antanut luoduille lapsilleen.

Nyt me alistumme tähän Herramme tahtoon ja lämpimin sydämin ja rakkaudella toivomme suurinta Jumalan siunausta, onnea siinä korkea-arvoisessa ja hedelmällisessä työssänne!

Emme löydä kylliksi kelpaavia sanoja millä voisimme kiittää niistä arvoisista ja kalliista hetkistä, joista saimme nauttia yksitoista vuotta. Ja tämän saimme teiltä rakkaat jokaiselta.

Jumala antakoon kaikkea hyvää elämänne tiellä, etenkin parhainta terveyttä, tukea ja turvaa kaikkina elämänne päivinä ja hetkinä!

Kiitos, kiitos, kiitos, teitä aina rakastava, ja kunnioittaen, ja edelleenkin siunaten ja muistaen orvoksi jäänyt Suomalainen seurakunta!

1990 v. 30. p. syyskuuta

Minulle ja puolisolleni, samoin tyttärellemme, tätä nykyään Tallinnan Suomalaisen seurakunnan kanttori-urkurille Ene Salumäelle tuotti työ inkerinsuomalaisten parissa mitä suurinta iloa ja heidän vilpitön ilonsa on meille suurin palkkio kaikesta vaivannäöstä. Näistä melkein tusinasta vuodesta tuli meille aivan erityinen elämänvaihe, mistä olemme kiitollisuuden velassa Jumalan edessä ja paljon kärsineelle Inkerin kansalle.

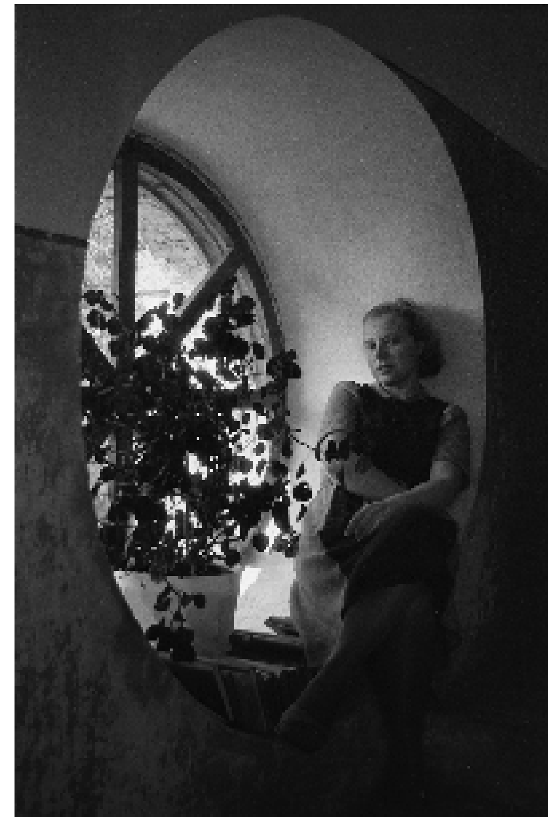
Ivar-Jaak Salumäe,
rovasti-*emeritus*

2014, elokuussa
Tallinnassa

Antti Hämäläinen (1897–1976) – Inkerin mies kameran takana

Inkerinsuomalaiset ovat saaneet äskettäin oman Kuka kukin on? -kirjansa (2013), mutta tästä huolimatta löytyy henkilöitä ja elämäkertoja, joihin kannattaisi paneutua enemmänkin. Yksi näistä on epäilemättä Antti Hämäläinen (1897–1976), jonka monipuolisesta toiminnasta ovat todisteena paitsi painotuotteet myös laajat kokoelmat useissa Suomen museoissa.

Virralliselta nimeltään Andrus Andreaksenpoika Hämäläinen on syntyisin Skuoritsan seurakunnasta Malkkilan äyrämöiskylästä, joka oli osa parikin sataa taloa käsittävästä kylärykelmästä. Malkkila kuului Ylä- ja Ala-Purskovan kanssa Skuoritsan kirkonkylän yhteyteen. Antti syntyi suoraan kirkon vastapäätä sijainneeseen Topolan taloon ja oli lähimmäisten kesken tunnettu *Topolan Anttuna*. Hän on itse sanonut, ettei hän lapsena konsaan nähnyt naispuolisia ihmisiä muuten kuin äyrämöispukuihin puettuna. Äidinisä **Antti Skinnari** toimi paikallisessa kyläkoulussa opettajana, ja hänen kaimakseen kastettua Anttia on suvun piirissä ollut tapana verrata uutteruudeltaan isoisäänsä.



Sodanaikaisen Spankkovan opettajaseminaarin musiikinopettaja Tellervo Hämäläinen Spankkovan kirkontornissa Antti Hämäläisen kuvaamana.

Lapsin lukuja ja tiukkuja

Tiukkuja ja tiukkulukuja

Harakka putroo keittää …

… hännällää hämmentää
ja nokallaa maistaa:
täl antaa ja täl antaa
ja täl antaa ja täl antaa –
a tämä raukka jäiki ilman!
Etsii pessää, etsii pessää,
etsii pessää-pessää-pessää –
a pesä onki tiäl!

Mie ain paninki Maril, pikku-kaimallein.
Sit ko nauroki, kata! Tirskui niin jot …
Mie hämmenän ja sit paan: täl-täl-täl...
pessää-pessää... – Pikku tytökkäistä vua
naurattaa: hä-hä-hä-hä!

Spankkovan Korpisalo, Maria
Rautalainen


Kuva: Merje Malkki

Kämmenluku

Yksi on täin tappaja
Toine voin lappaaja
Kolmais on Pitkä-Pietar
Neljäis nimetöin Katri
Viijeis on Sakar-Antti.

Spankkovan Sääskelä, Liisa Kant



Skuoritsa oli vaurasta seutua lähellä ”linnan” markkinoita. Lähikaupunkeja olivat Hatsina, Kraassela, Saari ja hiukan kauempana Pietarikin. Ansaittu aineellinen pääoma muunnettiin heti maaorjuuden lakattua henkiseksi ja paljolti hengelliseksi pääomaksi. Seurakunnassa oli vuosisadan vaihteessa perustettu Inkerin suurin julkinen kyläkirjasto. Kylällä järjestettiin vuonna 1899 ensimmäiset laulujuhlat esikuvanaan Viron vuodesta 1869 alkaen järjestetyt juhlat. Siihenkin tarvittiin näet hallinnollista kokemusta.

Karikkoinen opintie vei maineeseen

Antti Hämäläisen opintie oli mutkikas. Ajan mittaan hänestä varttui monipuolisesti sivistynyt kulttuurihenkilö. Hän opiskeli aluksi Krasnoje Selon eli Kraasselan kadettikoulussa ja valmistui upseerikokelaaksi. Opinnot jatkuivat sotien alla Kolppanan lukkari- ja opettajaseminaarissa, josta hän ei valmistunut sodan puhkeamisen vuoksi. Hän palveli ennen vallankumousta Mihail-ruhtinaan henkikaartissa Pietarissa ja sai vallankumouksen aikoihin kokea häpeällisen perääntymisen Talvipalatsin puolustustehtävistä.

Kun inkerinsuomalaiset vapaaehtoisjoukot ryhtyivät puolustamaan puolisotilaallisia bolsevikki-joukkioita vastaan, sai Antti sotilaskoulutuksensa vuoksi tehtäväkseen Kolppanan veljeksistä koostuneen partiojoukon komennon. Valkokaartilaisten kärsiessä Pietarin alla tappion eli niin sanotun Pietarin operaation luhistuttua hän siirtyi vuonna 1919 Sampo-jäänsärkijällä Suomeen.

Antti jatkoi Helsingissä opintojaan Kolppanan seminaarin jatkokursseilla vuonna 1920 ja sitten Sortavalan opettajaseminaarissa sekä Viipurin opettajakursseilla vuonna 1922. Lopuksi hän kirjoittautui Turun ja sittemmin Helsingin ylipistoon.

Antti Hämäläisen työura oli sen sijaan harvinaisen yksisuuntainen. Hän toimi eläkkeelle siirtymiseensä saakka kansakoulutarkastajana ensin Lapin (1930–1937) ja sittemmin Turun (1938–1965) piirissä. Hänet tunnetaan myös intohimoisena valokuvaajana. Antti erikoistui Lappiin, johon hän sai ensikosketuksen jo sotien alla. Tuttavuus syventyi entisestään sodan aikoihin, jolloin hän toimi venäjäntulkkina Sallan ja Petsamon rintamilla. Mainiot kuvajulkaisunsa keskittyivätkin Lappiin (*Koltta-Lappia sanoin ja kuvin*, 1938; *Lapin sota*, 1940; *Tunturien mailta*, 1945; *Teno*, 1949). Hän osallistui menestyksekkäästi aikansa valokuvakilpailuihin Suomessa. Hänen kuvansa tunnetaan aikakaudelle harvinaisesta dynaamisuudesta ja yksilökeskeisyydestä.

Inkeriläisen perinnetiedon sinnikäs kerääjä

Päästyään jatkosodan aikoihin (1942–1943) myös synnyinseuduille Inkeriin, hän otti monta tuhatta valokuvaa pääasiassa Keski-Inkerin kylistä ja


Porsaita äidin… - Joulumeinikiä Jõhvin seurassa. Kuva: Maire Petrova

Luettiin lasta vatsan päällä körröttäen

Körö-körö kirkkoo
jämä-jämä Jääskee
ruskealla ruunalla,
tanakalla tammalla,
hiirenkarvaa hallilla
Muratalle markkinoil.
Männöö napa Narvaa
pötsim pääl pölpöttää.

Spankkovan Holopitsa, Katri Hajanen

Numeroluku

Mikä yks? – Muna kyps.
– Mikä kaks? – Orpo laps.
– Mikä kolm? – Kova solm.
– Mikä neljä? – Neulan nennää.
– Mikä viis? – Linnun siip.
– Mikä kuus? – Tupa uus.
– Mikä seitsemän? – Seinähirs.
– Mikä kaheksan? – Karvajalka.
– Mikä yheksän? – Yökurikka.
– Mikä kymmenen? – Kylän otsa.

Spankkovan Korpisalo, Maria Rautalainen

(Jatkuu)

ja ihmisistä. Hän kuvasi myös inkerinsuomalaisten evakkotaivalta sekä Viron Paldiskissa että eri paikoissa Suomea. Näistä kuvista hän kokosi tunnetun, nykyään jo harvinaisen valokuva-albumin ”Kadonnutta Inkeriä“ (1944). Paitsi kauden sotilaspoliittisia olosuhteita heijastavia kuvia on kokoelmassa myös arvokkaita kansatieteellisiä kuvia, esimerkiksi häiden vietosta Antin kotikylässä Malkkilassa. Kokoelmassa on kuvia myös Länsi-Inkerin vatjalais- ja inkeroisalueilta. Osa laajasta kokoelmasta on edelleen yleisölle tuntematon ja sitä säilytetään Museovirastossa ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kuva-arkistossa.

Vaimonsa kuoleman jälkeen vuonna 1939 Antti Hämäläinen suoritti matkan Petserin luostariin ja sitä ympäröiviin setukaiskyliin. Hän teki yhteistyötä Tarton yliopiston professorin ja Viron Kansanrunousarkiston (ERA) johtajan **Oskar Looritsin** kanssa. He tarkastelivat yhteisvoimin setukaisten Peko-kulttiin liittyviä tapoja, Jyrinpäivän naistenjuhlia ja pakanallisia tapoja. Näitä Antti vertaili inkeriläisiin Pedronpäivän sekä Yrjönpäivän naistenjuhlan tapoihin. Omien sanojensa mukaan hän lähtikin Setomaalle kokemaan kulttuurisia kaikuja Inkeristä, kun varsinaiseen Inkeriin pääsy oli kielletty. Vuoden 1939 Setomaan matkaltakin kertyi runsaasti valokuvia. Jyrinpäivän naistenjuhlat Setomaalla kuvattiin myös filminauhalle.

Antti Hämäläinen tutki ja valmisteli väitöskirjaa inkeriläisestä kansantietoudesta, erityisesti vuotuisjuhliin liittyvästä tapakulttuurista. Professori **E. N. Setälän** innoittamana hän perehtyi viljelys- ja hedelmällisyyskulttiin, josta tuli hänen väitöskirjansa aihe. Toistaiseksi epäselvistä syistä hän hävitti väitöskirjaluonnoksen, joka oli miltei valmis. Jäljelle jäi monia keskeneräisiä käsikirjoituksia, joita säilytetään Suomen Kansanrunousarkistossa. Laajahko aineisto käsittää merkintöjä olkisuutarista, hedelmällisyyskultista, juhlaperinteestä, maataloustöistä, hää- ja hautajaistavoista, kansanlääkinnästä, uskomuksista; lisäksi mukana on liekkulauluja, lastenloruja ja leikkejä. 1960-luvulla tekemiltään Ruotsin-matkoiltaan hän on nauhoittanut uskomuksia, ajantietoa sekä muistelmia ruotsininkeriläisiltä Boråsissa, Gävlessä ja Sandvikenissa.


Pikkarainen tytti lellin kera Jõhvin seuran lastenkerhossa. Kuva:Maire Petrova

Antti Hämäläisen elämänvaiheet, arkistokokoelmat ja kuvaperintö kaipaisivat kokonaisvaltaisempaa tutkimusta ja esittämistä laajemmalle yleisölle.

Taisto Raudalainen

Kuinka ”hyvää” oli Ruotsin valtakausi Inkerissä? I.

*Ei ole suinkaan tavallista, että Inkerinmaan kauemmasta historiasta ilmestyy kirja, saatikka väitöskirja. **Kasper Eskil Olavi Kepsu** Helsingin yliopistosta väitteli viime vuonna suomalaistalonpoikien elämästä Suur-Ruotsin Inkerin maakunnan Ozeretskoin piirissä 1600-luvulla. Ruotsinkielisen väitöskirjan otsikko ”Levoton provinssi: Läänitettyjen kartanoiden palauttaminen valtiolle, veronvuokraus ja talonpoikaislevottomuudet Inkerinmaalla 1600-luvun lopulla” paljastaa taannoisissa oloissa hankaa, hiertämistä ja riitaa, paikoin jopa väkivaltaakin. Voidaanko siis kaikessa ja aina puhua ”hyvästä Ruotsin kaudesta”?*

Kepsun väitöskirja perehtyy *rahvaan* ja esivallan välisiin melko kireisiin suhteisiin ja siihen, kuinka näihin vaikuttivat itäisimmän rajamaakunnan Inkerinmaan erityisolot. Analyysi pohjautuu pääasiassa oikeusasiakirjoihin ja edustaa niin ollen pitkälle mikro- tai arkihistorian tutkimussuuntaa. Tutkimuksessa vertaillaan Inkerinmaan tapahtumia Ruotsin muiden itäisten voittomaiden oloihin. Kiteyttäen voidaan sanoa, että olot Inkerinmaalla tulivat 1700-luvun loppupuolelle tultaessa erikoisen rauhattomiksi, joten oli aihetta puhua jopa talonpoikaislevottomuuksista. Toki tuomiokirjoihin tallennettiin ennen kaikkea elämän kiistoihin ja haasteisiin liittyvät ikävimmät seikat. Kaikkien useammin kinasteltiin rajoista, veloista ja noituudesta.



Katri ja Anni Hajanen Spankkovan Holopitsassa vuonna 2002. Kuva: Taisto Raudalainen

Taannoinen aluejako

Aluksi todettakoon, että se mitä väitöskirjassa käsitellään Keski-Inkerinä, edustaa lähinnä aikaisemmin hallinnollisesti Vatjan viidennekseen kuulunutta Ozeretskin maakuntaa. Tämä vanha hallintojako pysyi aina 1800-luvun keskipaikkeille asti, jolloin vasta Inkerinmaan piispa **Sakarias Cygnaeus** (1793 Loviisa – 1830 Pietari) pani alulle nykyään tunnetun Inkerin Evankelisluterilaisen Kirkon (IELK) aluejaon eli uudet rovastikunnat. Näin ei pitäisi yllättää, että Keski-Inkerin ympäristössä tavataan useastikin niin kutsutun ”Länsi-Inkerin” kulttuurisia ja kielellisiäkin ilmiöitä. Inkerissä onkin useimmiten kyse monikulttuurisista kontaktialueista, joilla vatjalaiset, inkerikot, venäläiset sekä suomalaisten erilähtöiset ryhmät ovat olleet toisiinsa pitkäaikaisesti vuorovaikutuksessa. ”Puhdasta” vatjalaisuutta, karjalaisuutta ja suomalaisuutta on sieltä turha etsiäkään.

Talonpoikaislevottomuudet Keski-Inkerissä

Väitöskirjassa käsitellään talonpoikaislevottomuuksia Pähkinänlinnan (Nöteborg) ja Kaprion lääneissä sekä hallinnon vastatoimia niihin. Eri kiistoja käsitellään väitöskirjassa hyvin perusteellisesti, koska aiemmassa tutkimuksessa niitä on sivuttu vain vähän. Kirjassa kerrotaan myös, millaisia toimia talonpojat käyttivät saadakseen äänensä kuuluviin kiistojen käsittelyssä. Kaikki kirjassa esitellyt kiistat koskevat ainakin jossain määrin keskushallinnon ja paikallisten yhteisöjen välistä vuorovaikutusta.

Talonpoikaisvastarintaa on esiintynyt Inkerinmaalla jo ennen 1680-luvun puolivälissä alkanutta levottomuuksien aaltoa. Aiemmista tapahtumista on kuitenkin mahdotonta antaa selkeää kuvaa, koska tuomiokirjoja ei ole säilynyt ajalta ennen vuotta 1684. Ennen 1680-luvun puoliväliä esiintyneitä kiistoja ei myöskään ole käsitelty aiemmin tutkimuskirjallisuudessa. Aikaisemman Inkerinmaalta peräisin olevan materiaalin perusteella voidaan päätellä, että kiistoja talonpoikien ja tilanomistajien välillä on ollut.

Nostan väitöskirjasta esiin yhden dramaattisemmista kiistoista, joka tapahtui Orbonjen (suom. Arponja) hovin ja naapureina olevien Kaprion läänin alueiden Saretskoin ja Ezdilitskoin välillä. Tätä tapausta käsitellään väitöskirjassa perin pohjin. Yleensä kun väki-



Arponjan kylän asukas Mikko Kekki vuonna 2002. Kuva: Taisto Raudalainen

valtaa esiintyi, sitä harjoittivat ainoastaan maatilojen edustajat, mutta tässä tapauksessa talonpojatkin harjoittivat väkivaltaa isäntiään vastaan. Tapaus kehittyi pitkäaikaiseksi kiistaksi.

Kiistan alkusyyt ja osapuolten syyllisyys

Luutnantti **Gustaf Casimir von Spankowin** ja Holopitsan kylän talonpoikien välillä olevan kiistan alkuperä oli omistusriita. Osapuolet kiistelivät Holopovitsan (suom. Holopitsa) ja Arponjan kylien välillä sijainneesta maa-alueesta. Pitkittyneitä rajakiistoja on käsitelty käräjillä ainakin vuodesta 1668 asti. Rajakiistat olivat tuohon aikaan tavallisia, sillä isomman hallintoreformin osana maanomistuskäytännöt olivat muuttumassa ja omien oikeuksien puolustaminen oli ajankohtaista.

Holopitsan kylä Saretskoin seurakunnassa kuului kreivi **Ture Gabrielsson Oxenstiernan** perikunnalle. Arponjan kylä Esdilitskoin seurakunnassa kuului puolestaan **Paul von Spankowin** perikunnalle. (Mainitut seurakunnat yhdistettiin Spankkovaksi vasta 19. vuosisadalla.) Gustaf von Spankow oli yksi Paul von Spankowin perillisistä ja hallitsi tuolloin Arponjan hovia. Alue oli 1623 lahjoitettu sihteeri Paul von Spankowille. Sitä pienennettiin 1683, mutta Gustafin veljet **Adolf** ja **Otto Christian** onnistuivat aikaansaamaan muutoksen päätökseen. 1685 vähennyskomissio määräsi, että perikunta sai omistaa läänin vain vuoden 1682 loppuun. Sen jälkeen Gustaf von Spankow ja hänen veljensä **Bernim Henrik von Spankow** vuokrasivat maatilan. Kiista osoittaa selvästi, että paikalliset valtarakenteet eivät olleet kovin yksinkertaisia, vaan ne koostuivat useistakin osapuolista.

Kiista olikin kärjistynyt ilmiriidaksi syksyllä 1682, kun luutnantti Gustaf von Spankow valitti käräjille Holopitsan kylän talonpojista. Talonpojat olivat korjanneet heinää ja pilkkoneet puita kiistanalaisella alueella, jonka vuoksi von Spankow oli takavarikoinut heidän karjansa. Sen jälkeen talonpojat olivat tulleet von Spankowin hoviin vapauttamaan karjansa varustautuneina pyssyin, kirvein ja keihäin. Koska von Spankow ei antanut periksi vaatimuksille, talonpojat hajottivat hänen aitansa ja vapauttivat karjansa itse. Spankowia he haavoittivat kirveellä. Spankow valitti erityisesti kahdesta talonpojasta: **Heikki Parantaisesta** ja **Matti Makkosesta**, koska he olivat käyttäneet lisäksi kovia haukkumasanoja.

Luutnantti Spankow itse käytti epäilyttäviä metodeja selvittääkseen, ketkä talonpojista olivat olleet osallisina mellakassa. Talonpoika **Jussi Marttinen** oli saavuttanut sovinnon Spankowin kanssa ja meni hoviin maksamaan korvauksia, mutta Spankow ottikin hänet vangiksi, jotta hän kertoisi, ketkä mellakkaan osallistuivat. Sama kohtalo oli myös talonpoika **Pekka Ollikaisella**.

Myös monet talonpoikien vaimot yrittivät tehdä sovintoa Spankowin kanssa vapauttaakseen kotieläimensä, mutta von Spankow ei ollut yhteistyöhaluinen. Spankow myös pahoinpiteli leski **Kaisa Ollintytärtä**, koska tämä oli hänen mukaansa paha suustaan. **Kaisa Mikontytär** puolestaan kertoi käräjillä, että kun hänen miehensä meni hoviin vapauttamaan karjaansa, oli Spankow ampunut tätä reiteen. Kaisa oli itsekin yrittänyt saada eläimiä takaisin ilman väkivaltaa, mutta ei onnistunut.

Monet muutkin talonpojat todistivat, kuinka Spankow oli käsitellyt heitä kovakouraisesti. Karjapaimen **Matti Heikinpoikaa** hän oli pahoinpidellyt erityisen julmasti. Spankow ei tunnustanut syytöksiä, vaan sanoi ainoastaan rankaisseensa talonpoikia, koska nämä uhkasivat häntä kirveellä. Kiistan kulku voidaan tiivistää näin: koska Spankow ei ollut yhteistyöhaluinen, olivat Holopitsan talonpojat ottaneet oikeuden omiin käsiinsä ja lähtivät omatoimisesti vapauttamaan karjaansa.

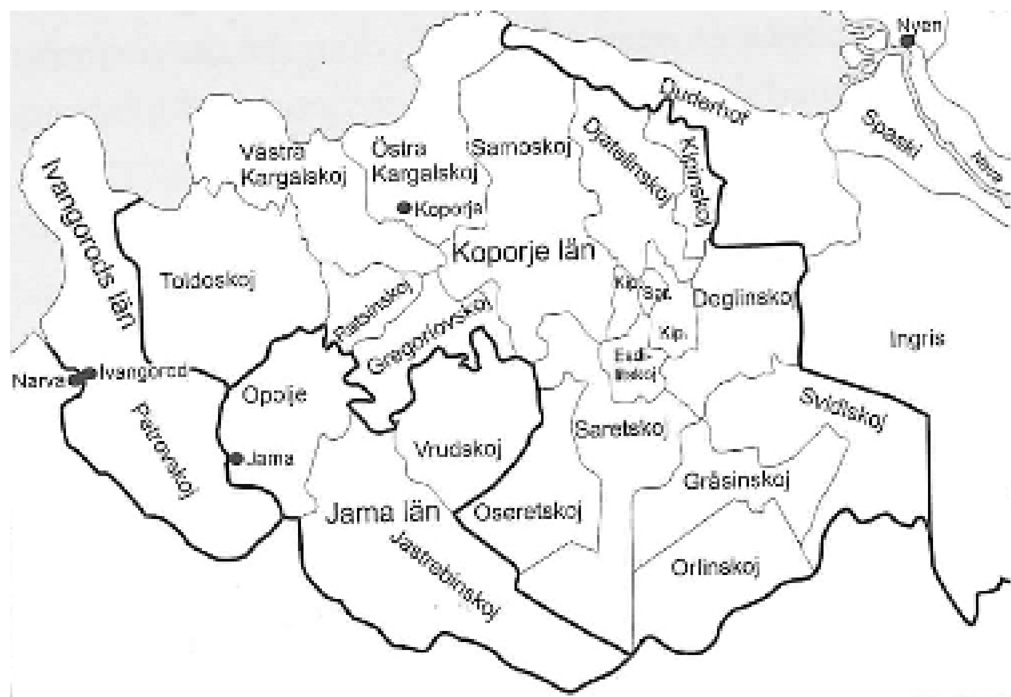
Kasper Kepsun väitöskirjan kokonaisotsikko kuuluu:

Den besvärliga provinsen: Reduktion, skattearrendering och bondeoroligheter i det svenska Ingermanland under slutet av 1600-talet.

Väitöskirja julkaistiin sarjassa *Bidrag till kännedom av Finlands natur och folk* (Lisiä Suomen luonnon ja kansan tuntemukseen).

(jatko seuraavassa numerossa)

Paula Laine



Taannoisen Kaprion (Koporje) piirin Saretskoje ja Ezdilitskoje seurakunnat.

Elumerel juhtub nii mõndagi …

Inkeriläisille hyvin tuttu mies, ***Ilmar Laherand*** *(s. 1930) täytti vuoden ensimmäisenä päivänä 85 vuotta. INKERI-lehti kävi Paldiskin läheisen Kersalun kylän Tooman tilalla välittämässä myöhästyneet onnittelut. Samalla saimme kuulla paljon kiehtovaa Ilmarin elämäntien varrelta. Ilmar on kokoamassa elämäkertaa, joka tulee käsittämään paitsi oman elämän vaiheet myös monipuolista tietoja Paldiskin ympäristön lähihistoriasta.*

”Elämän valtamerellä voi sattua mitä vain”, toteaa Ilmar meidän kolmituntisen haastattelumme aluksi. Kielikuva on osuva, sillä Ilmar valmistui sotien jälkeen aivan sattumalta kipparin eli laivojen huoltaja-asentajan kursseilta. Hänen huollettavia laivojaan oli jonkin aikaa muun muassa Triina-niminen alus, jolla iso määrä virolaisia kulttuurivaikuttajia pakeni vuonna 1944 Ruotsiin. Merimiehen ura jäi kuitenkin lyhyeksi, sillä nokkelana miehenä häntä tarvittiin kipparikurssien vetäjänä. Hänessä keksittiin jo nuorena miehenalkuna luennoitsijan lahjat.

Kaiken kaikkiaan voi väittää, että monipuolisesti lahjakkaasta Ilmarista tuli arvostettu insinööri, jolla ei vain ollut alalta korkea-arvoisia papereita. Mutta hänen sukupolvessaan se oli tavallistakin tavallisempaa. Kouluttajan ja moottorinasentajan ura jatkui puna-armeijan virolaisen motorisoidun divisioonan erillis-yksikön valmentajana Aegviidun harjoitusalueella, missä aluksi kiidettiin jopa amerikkalaisella lahja-Harleyilla! Siitä lähti moottorikilpailuharrastus, josta Ilmarilla on kymmeniä palkintoja. Urheilu-ura päättyi vakavaan onnettomuuteen ja elinikäiseen vammaan. Nuoruuden uljuus ja huimapäisyys vaihtuivat vähittäin henkisiin harrastuksiin.

Mitä jälkimmäiseen tulee, niin Ilmar on ollut nokkela ja vikkelä nulikasta pitäen. Hän kertoo aivan kuvantarkkaan, kuinka isä ryhtyi antamaan hänelle jo yhdeksänvuotiaana vaativia tehtäviä, esimerkiksi perunoiden kuljetus Pakrin saarien ruotsalaisille asiakkaille. Tämän vuoksi hän muistaa tasan tarkkaan ne surulliset päivät vuonna 1939, jolloin saaret määrättiin tyhjennettäviksi asukkaista neuvostotukikohtien tieltä. (Suurempi osa paikallisia ruotsalaisia pakeni miehitetystä Virosta vuonna 1944 aluksella nimeltä Juhan.) Ilmar muistaa nähneensä noina päivinä koulun ikkunasta saapuvat neuvostoliittolaiset sotilasalukset sekä opettajan syvän huokauksen: ”Tämä ei tiedä hyvää…” Vuonna 1940 Viron miehitykseen huipentuneiden tapahtumien kukkuraksi Ilmarilta vietiin isä, josta ei vangitsemisen jälkeen kuulunut mitään.



Ilmar osoittaa mahdollisten hautapaikkojen sijainnin Ringin tilan mailla Laokülassa. Laoküla, mistä äitinsä oli kotoisin, on ollut ruotsalaisten asuttama. Ilmarin äidinpuoleinen isoisäkin polveutuu paikallisesta ruotsalaissuvusta. Kuva: Vogi

Ilmarista tuli jo kaksitoistavuotiaana ”hevosen isäntä” – hän vastasi kotona kaikesta. Hänen piti olla väleissä yhtä hyvin venäläisten kuin saksalaistenkin kanssa, ja sitten taas venäläisten sotilasviranomaisten kanssa. Tuli opittua käytännön diplomatia kaikessa vaativuudessaan. Hän oppi senkin, että saksalainen jotakin halutessaan kysyi ja jopa maksoi, mutta venäläinen sen kuin otti toinen käsi asekotelolla. Saksalaismiehityksen aikana perhe muuten tulikin toimeen myymällä tilan viljatakavaroja saksalaisille. Neuvostomiehityksen alettua oli sen sijaan paettava kyyditysten uhalla metsään. Tuolloin Ilmar tuli niukasti toimeen käyden puimurikoneella salaa puimassa paikallisten ihmisten viljasatoja. Luottamus oli suuri ja näin Ilmar pelastui pakkosiirrolta. Ilmar kertoo äidinkin kuolleen näinä kovina vuosina.

Ilmar kykenee kuvaamaan pikkuasioita myöten, mitä kaikkea Paldiskissa ja sen ympäristössä silloin tapahtui. Hän oli luonteeltaan vikkelänä ja hyvin uteliaana monessa paikkaa silminnäkijänä. Ja tapahtui paljon sellaistakin, jota on ehditty tutkia vasta pintapuolisesti. Ilmarin tiedot ovat siinä historiakirjoitukselle kieltämättä avuksi. Mitä tulee Kloogalla ja Põllkülassa sijainneisiin inkeriläispakolaisten karanteenileireihin, niin näistä on Ilmar koonnut jopa tiiviin kirjasen ”Ingerimaa sõjapõgenikud Paldiskis” (2008). Hän on ollut mukana etsimässä taannoisia joukkohautoja ja tietenkin pystyttämässä muistokiviä. Viimeisin näistä siunattiin vuonna 2004 Paldiskin ortodoksisella hautausmaalla. Parhaillaan

on kuulemma meneillään uusimman joukkohaudan paikallistaminen Laokülan ja Põllkülan rajamailla sijaitsevalla Ringin tilalla. Syvästi humaaniin avustustoimintaan Ilmar ryhtyi jo 1960-luvulla paikallisena asukkaana – vaikkei itse voinut silloin asua kotikonnuillaan. Erään naantalilaisen ihmisen pyynnöstä hän vei tämän Põllkülan aseman luo Tugedin tilan sorakuopan reunoilla sijainneelle hautapaikalle, missä määrätty henkilö maastoa ja honkia tarkkaillen lähti suoraan omaistensa haudalle ja sanoi: ”Tässä … Nyt kuorimme sammaleen ja sitten pitäisi ilmestyä kivistä koottu risti!” Juuri näin tapahtui. Ilmar kertoo, että se tuntui ihmeelliseltä.

Siitä lähtien Ilmar on ollut mukana inkerinsuomalaisten toiminnassa. Voisi sanoa, että Ilmar on inkeriläissielujen hoitaja ja sananmukaisesti myös pelastaja. Hän muistelee, kuinka nuorena isännän hommiin jouduttuaan hänen luokseen tuli leirinjohtaja luutnantti **Rein Espre** henkilökohtaisesti ja kysyi, löytyisikö heiltä jotakin leirin asukkaiden hengen pitimiksi. Ruokavarat olivat näet loppumassa. Tietysti löytyi! Monta kuormallista perunoita lähti avun tarpeessa oleville jo samana päivänä. Lisäksi Ilmar majoitti yhtä inkeriläisperhettä, jonka mummo oli haavoittunut vakavasti jaloistaan ja poika hotkinut nälkiintyneenä yliannoksen leipää. Ilmar sai lääkäriltä tehtäväkseen kävelyttää poikaa laitumella kuin hevosvarsaa. Hän arvelee, että siinä tuli pelastettua ihmishenki.


Kuva: Vogi

Muutkin täkäläiset murhenäytelmät ovat Ilmarille historian kokijana tuttuja. Hän kertoo saksalaisille sotatehtailijoille varaosia tuottaneiden juutalaisten murhenäytelmästä täällä vuoden 1944 syyskuussa, saksalaisten sytyttämästä palosta Paldiskissa ja venäläisten tänne vuoden 1945 alussa perustamastaan ulkomailta Neuvostoliittoon palautettavien internoitujen tarkastusleiristä numero 0316. Harvat tietävät, että runsaassa vuodessa lähetettiin liittolaisten toimesta takaisin Neuvostoliittoon yli 21 000 henkilöä. Näistä suuri osa määrättiin pakkotöihin merivoimien tukikohtien rakentamiseksi. Puna-armeijan vakoiluyksikkö *Smerš* vangitsi täällä noin 800 henkilöä, joista osa ammuttiin paikan päällä. Nämäkin joukkohaudat ovat Ilmarin tiedossa.

Sattuman oikusta Ilmarille syntyi 1970-luvun lopulla Viron Kokeellisen biologian instituutin osastonjohtajana läheinen tuttavuus monien perunalajikkeiden jalostajaan akateemikko **Juhan Eichfeldiin** (1893–1989). Juuri tämä Ilmarin kovasti ihannoima kasvitieteilijä oli innovatiivinen tiedemies, joka jo 1930-luvulla kokeili perunanviljelyä kääntöpiirin pohjoispuolella Kuolan niemimaa Hiipinän vuorijanan kupeessa. Siinä piilee Ilmarin seuraava ajatuksellinen yhteys inkerinsuomalaisiin. Nimittäin kun inkerinsuomalaisia pakkosiirrettiin 1930-luvulla moneen otteeseen monien muiden kansallisuuksien rinnalla Hiipinänvuorille, niin juuri Eichfeldin tuolloin jalostamat perunalajikkeet pelastivat monien hengen. Viljelemällä näitä ”napapiiri-lajikkeita” he tarkenivat ankarissa olosuhteissa, kun sinne perustettiin nikkeli-, apatiitti- ja molybdeniittikaivoksia. ”Näillä alueilla viruu kaikkialla ihmisluita! Muurmannin rautatien joka metrillä on saksalainen sotavanki”, muistuttaa Ilmar. Se on yksi surullisenkuuluisimmista paikoista, mitä lähihistoria näillä main tuntee. Olivathan Kuolan ja Petsamon alueet upporikkaita raaka-aineiltaan koko Mendelejevin taulukkoa silmällä pitäen. Ja sodankäyntiä ajatellen raaka-aineet ratkaisevat. Hitler aikoinaan kiteytti: ”Siinä vaiheessa kun Suomi menettää Käsivartensa Stalinille, niin me menetämme koko sodan!”

Näille seutuville, naapurissa sijaitseville Petsamon alueille sekä moniin muihinkin geologisesti ja kulttuurisesti kiehtoviin paikkoihin Siperiassa ovat vieneet Ilmarin matkat jo 1970-luvulta alkaen. Hän oli myös Tiedeakatemiassa toimivan *Eston*-nimisen matka- ja retkeilyklubin perustajajäsen vuonna 1981. Yhtenä klubin tehtävänä oli tiedematkailun ohella ikuistaa muistomerkein ja tiedonvälityksen kautta virolaiseen tiedehistoriaan liittyviä paikkoja laajasti Venäjällä. Ilmari on ollut mukana Middendorfin Kuolan-kenttämatkojen ikuistamisessa ja akateemikko **Aleksander Fersmanin** taannoisen aseman nimeltään *Tietta* (saamen k. ´tiede´) muistomerkin perustamisessa *Poachvumchorr*-vuoren juurelle *Vudyavr*-järven itärannalla *Imandra*-järven lähettyvillä. Muistomerkki on saamenkielinen tehden näin kunniaa alkuperäisasukkaille, samoin seikalle, että Fersman piti pikkutarkasti huolta täkäläisten saamenkielisten paikannimien merkitsemisestä tieteellisille maakartoille. Lisäksi Ilmar on ollut yhteistyössä virolaisen *Memento*-liikkeen kanssa ikuistaakseen muistopatsain rikollisen *GPU*:n Vorkutan ja Norilskin vankileirien virolaisupseerien muiston.

Ilmarille on omistettu Paldiskin kunniakansalaisen arvonimi. Kaikki lähti siitä, kun hän vuonna 1989 palasi isänsä tilalle pystyttääkseen talon uudelleen neuvostosotilaiden jäljiltä ja häntä yllättäen pyydettiin vetämään raunioina olleen Paldiskin luterilaisen kirkon entisöintitöitä. Hän ryhtyi hommiin ja kirkko kunnostettiin. Vuonna 1994 Ilmar perusti kirkon edustalle muistomerkin Talvisodassa taistelleille virolaisille ”suomipojille”, jotka palasivat amiraali **Johan Pitkan** kutsusta puolustamaan maataan neuvostomiehittäjiltä alkusyksystä 1944. Ensimmäiset heistä astuivat Viron kamaralle juuri täällä Paldiskissa.

Tästä kooltaan ei niin isosta miehestä on riittänyt moneen!

Inkerinsuomalaiset Virossa, Suomessa ja Ruotsissa toivottavat Ilmarille **ONNEA, MENESTYSTÄ ja TERVEYTTÄ!**

Obinitsasta suomalaisugrilaisten kulttuuripääkaupunki 2015

Setomaasta tuli 7. tammikuuta 25 miljoonaa henkeä käsittävän suomalaisugrilaisen maailman keskipiste, kun Obinista julistettiin sen kulttuuripääkaupungiksi.

Avajaisseremonia oli ajoitettu setojen *talsi*-pyhään eli joulun alkajaisiin. Tapahtumassa olivat mukana korkea-arvoiset vieraat – Viron Tasavallan presidentti **Toomas Hendrik Ilves** ja sisäministeri **Hanno Pevkur**.

”Olkoon Seton kansan lannistumattomuus ja omistautuneisuus asialleen merkiksi siitä, kuinka on pidettävä huolta omaperäisestä kulttuurista, kestettävä hankalatkin kaudet ja tultava toimeen muutosten kanssa. Setokaisten *leelo* eli lauluperinne UNESCOn kulttuuriperintökohteiden luettelossa rikastuttaa myös maailmankulttuuria”, sanoi presidentti Ilves avajaispuheenvuorossaan. Hän kehui setoja perintönsä vaalimisesta: ”Täällä kahden maailman reunoilla toteamme, kuinka nykyajan mahdollisuuksia käyttäen voidaan verestää perinnettä, jotta kulttuurinen ja kielellinen erilaisuus voisi kuulua kovempaa ja tukea yhtäältä paikallisia yrittäjiä ja toisaalta useita ihmisiä ympäri maailmaa.”

Valtion päämies korosti, että juuri näin olisi ajateltava suomalaisugrilaistenkin yhteisestä asiasta, sillä suomalaisugrilaisten kielten ja kulttuurien jatkuvuuden nimissä olisi tehtävä enemmän kuin vain säilyttää tai tallentaa.

”Maailma kutistuu, mutta me emme millään voi hyväksyä sen muuttumista samalla köyhemmäksi.“

Presidentin sanoin vain suomalaisugrilaisten kansojen edustajat itse pystyvät päättämään, kuinka heidän elinvoimaansa pitäisi kasvattaa.

Ministeri Pevkur puolestaan kertoi polveutuvansa inkerinsuomalaisesta suvusta ja korosti, että suvun ja heimon perinnön vaaliminen on arvo sinänsä. Seisoessaan siellä setojen ympäröimänä hän sanoi tuntevansa olonsa kodikkaaksi, silla hänen perheessään on pidetty inkerinsuomalaisuutta aina kovassa kunniassa.

Setomaalla pidetään kulttuuripääkaupunkina olemisen yhteydessä noin kolmekymmentäviisi kulttuuritapahtumaa, joiden perusajatuksena on perinteen siirtyminen vanhemmilta nuoremmille, mestareilta sekä toisilleen että harrastajille.

Suurin tapahtuma tulee olemaan juhannuksen aikoihin pidettävä *Seto Folk* Värskassa ja *kostipäiv* eli kahvilapäivä, jonka tapahtumat leviävät ympäri Setomaan. Lisäksi pidetään festivaalit Ostrovalla, elokuvafestivaali Obinitsassa, konferensseja, työpajoja ja seminaareja, joissa vieraat saavat sekä opettaa että opiskella käsitöitä ja ruoanlaittoa. Vuoden kruunaa elokuussa Meremäen kunnassa julistettava Setojen kuningaskunta.

Vuoden sisällä pidetään useita suomalaisugrilaisten kansojen edustajien välisiä tapaamisia, joissa jaetaan kokemuksia ja mielipiteitä siitä, mitä perinne on ja kuinka sitä voi uudistaa ja välittää tuleville polville. Aikeissa on myös käynnistää suomalaisugrilaisten ystävyyskylien hanke.

Tämän kaiken pitäisi piristää kansallisten piirien ja alueiden elämää ja näiden kehittymistä.



Setojen ülembsootska Annela Laaneots avajaispuhetta pitämässä. Presidentti korosti puolestaan setojen kansallislauluun Katõ ilma veere pääl vedoten, että sijainti kahden maailman reunoilla voi tarjota myös etulyöntiaseman. Kuva: Ahto Raudoja



Mitä tässä loihdittaneen, tytön vakoiss pengottaneen – Pääkaupungiksi pyhittämiseen liittyi riitti. Kuva: Ahto Raudoja

Annela Laaneots,
Setomaa *ülembsootska*

Lue lisää verkossa: www.obinitsa.net; www.facebook.com/obinitsa

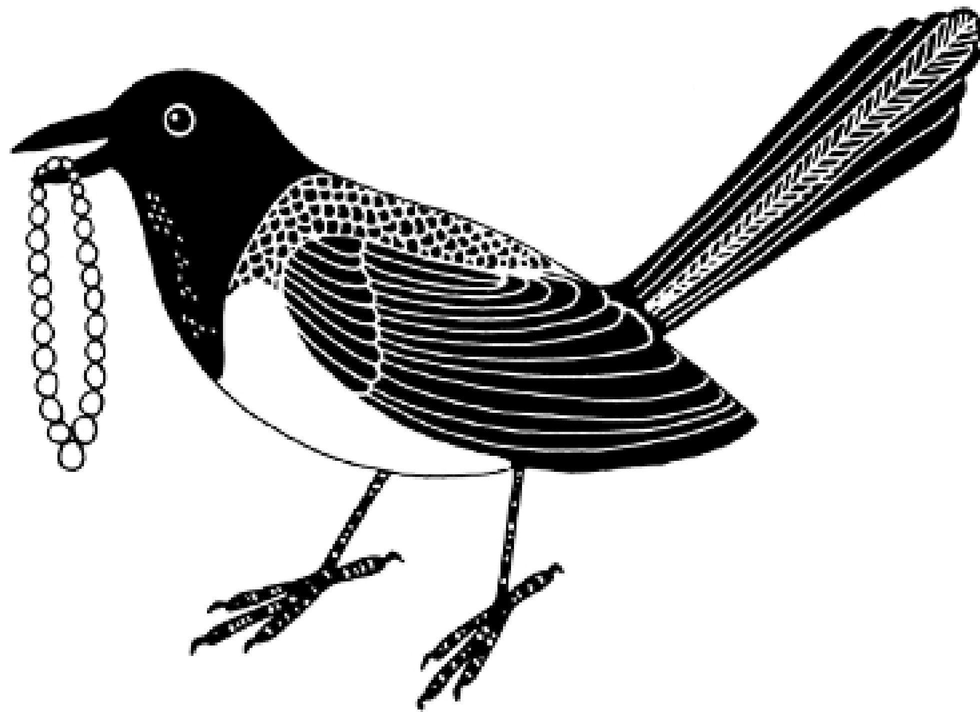
Lukuja kuuropiiloisilla

Etikata-retikata
Reijun tek´
Kontraa-syrrää
Vammel-tek´
Piu-pau losa taka
Meri makaa – ploks!

Skuoritsan Rätökylä, **Eeva Malkki**

Harakka istui aijan pääl
Ajatteli muita maita
Emme noita puita hakkaa
Nuo ei pallaa tuleskaa!

Vimmel-vemmel viistoist
Kuka tämän varastaa
Sitä piru rakastaa
Viskoo nurkast nurkkaa
Että piä vua kolkkaa!



Kuva: Geninne

Ennustusluku

Lennä-lennä leppätiira!
Mistpäi sulhot tulloot?
Maalta vai mereltä
vaiko kirkon kynnykseltä?

Lukuja „varpahisissa“ eli mentäessä vastasyntynyttä lahjoin kera katsomaan

Synty lapsi Tuutarissa
Poika Kurkelan kylässä
Korkiaan isännän kotihe
Suuree lapsilaumasehe
Luojan suurella lykyllä
Jumalalle kiitokseksi
Syntyi poika, pulska poika
Kannukset oli jaloissa!

Synty lapsi Kolppanassa
Tyttö Paaritsan kylähä
Älykkääksi ämmällensä
Elon tuojaks emollensa
Isällekki kunniaksi.
Tytär toi jo tullessansa
Sukkulahan kätessänsä
Kutoakseen kankahia
Pistelläkseen pellavia
Niinivihkon vilkkituisen
Millä sillat silettelee
Valkiaksi vaalittelee

Hietamäen Heimosi

Etteepäi on elävän mieli… Onnea!

97 Lidia Yllö 11.3.
86 Elvira Kiironen 28.2.
78 Irma Borissova 27.2.
75 Olga Varkki 11.2.
75 Ljudmila Verbitskaja 17.3.
75 Elvira Zimina 23.3.
64 Vladimir Fomin 19.3.
56 Tatjana Belan 11.3.

ONNEA syntymäpäiväsankareille!

Tiedote

Viron rikostekninen tutkimuslaboratorio (Eesti Kohtuekspertiisi Instituut) vakuuttui analyysissään, että **Toivo Kabasen** esittämää ja **Ester Pruulin** allekirjoittamaa Viron inkerinsuomalaisten liiton valtuuston kokouksen pöytäkirjaa 27. toukokuulta 1997 on jälkeenpäin muokattu aikavälillä 2005–2012, todennäköisimmin kuitenkin vuoden 2012 maaliskuussa.

Toivo Kabanen luopui Suomen Tasavallan kunniakonsulin tehtävistä Virossa 15. tammikuuta 2015. Suomen Suurlähetystö pyysi Toivo Kabasta palauttamaan kunniakonsulin rekvisiitat. Tarton Inkeri-talolta on poistettu kunniakonsulin merkki.



Tiedustelu

Olen tullut paluumuuttajana Suomeen Petroskoista vuonna 1995. Olen äitini puolelta inkerinsuomalaisia. Hän oli omaa sukuaan **Hanneli** ja kotoisin Hatsinan piiristä Kolppanan seurakunnasta. Inkeriläistä sukuani on asunut Etelä-Virossa Vastseliinan kunnassa Loosin kylässä vielä 1970-luvulla.
Sattuisiko joku tietämään tämännimisiä tai osaisiko neuvoa kontaktihenkilön, jolta voisi tiedustella asiaa?

Irja Heikkilä, Espoo

Tiedot voi ilmoittaa Inkeri-lehden toimitukseen:

Veski 35, 51005 Tartu
+372 58455045
ingerisoome@gmail.com

Matkamiehen mieli palaa kauas
kotiin rakkaaseen.
On paikka meillä ihana, siel' Isän
kotona.



LIIDIA YLLÖ
(11.3.1918–25.1.2015)

Surunvalituksemme lähiomaisille

Narvan inkerinsuomalaisten seura

Tiukkuja lapsille ja lapsenhenkisille:

Kaik pannoot etusormen pövväl rinkii ja yks lukkoo; lukija osoittaa myötäpäivää sormil:

Uokel-tuokel tuomenkukka
Viikel-vaakel vammel-koukku
Koukku metsähä kolahti
Jänistä päähän jäsähti
Jänis jäi reäkkymähä
Hyppäs perä-kornitsaha
A mie metsän kenkkäriksi!

Viimesen sanan saaneen pittää poistua ovensuuhun. Kun on enää kaks jälellä, nii jaetaa toin toisillee eläimen nimet. Sitten kysyvät vuoron perrää ovensuussa olijoilta, että milläs eläimellä hyö haluaisiit tulla pois: jäniksen, koiran, hevosen, kisssan, hiiren ym. seläss. Ko valitsee väärin, niin saavat seuraavalla kierroksella valita uuvestaa.Valinnan tehtyä, meni hakumies ovensuuhun ja otti haettavan slkään ja roikotti sen pövvän ääree. Siellä olija kysyy:

- ”Mitäs mies kanteloo?”
- ”Rippoi-rappoi kanan pappoi! Vielä vähän jyvviiki!”
- ”Puistelepa tuohon mein punasen kukon ettee!”

Nyt puisteltii taakka pövvän ettee sillal ja leikki jatkuu, kunnes kaikki on taas entisillä paikoillaan.

Hietamäen Heimosi, **Aapo Iho**

Ennen vanhaan leikittiin jouluaikaan Suutari-leikkii, jonka alussa luvettiin vuorotellen:

- Onks suutari koton?
- Mitä hää tekköö?
- Kenkii ompeloo!
- Kelle-kelle?
- Isännälle-emännälle ja kaikil pikkulapsilki
- Sontaa siul pärreel!
- Miepä pistän!
- Mie varjelen!

Rääpyvän Myllyoja, **Matti Lötjönen**

Iever-kiever-ester-kiever – kuin panttia tiukitaa?

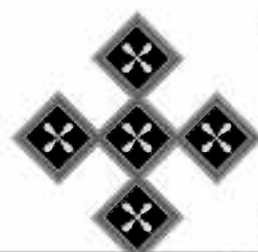
Pantii kaik lapset rinkii-rynkää takapuol yllää päi. Sit luvetaa: ”Iever-kiever, ester-kiever, arvaa kenen sorm on piäl?”
Viimesel sanal pantii näppi pyllyl: ”No, arvaa, kenen sorm se on?” Ko ei arvaant, ol´ ettee päiki ain rynkäss.
Perrää korjaas lukija pantit ja ne pit´ lunastaa. Enstää pantii kaik riätyy penkil istumaa. Kelt korjais poikkee rievun, kelt pollen, kelt mitä. No huutaa, jot kenen pantti tul´ kättee: ”No kenen pantti tiä ono?” – ”Se ono miun... ” – ”No, tule tänne! Tule tänne pliitan luo huutamaa truppaa! Huuva nyt kovvaa! Sit suat pantin poikke!”
Sit toiselt kysy: ”Kenes tiä ono?” – ”Miun!” – ”Ah-ah, siun? Tule tuas luoksein!” – ”No mitäs käsket tekemää?” – ”No, otapa – tiäl on luuta. Pyyhi silta!” Se ot’ sit luuvan ja lakas parannan. Sit anto senki pantin poikkee. ”A mitä kolmais? Kenen pantti?” – ”Se on miun... ” – ”Ahah, tule siihe! Käy sie pliital istumaa! Istu pliitan piäl ja laula tätä virttä!”

Spankkovan Korpisalo, **Maria Rautalainen**

Tytöt ennustelevat tulevaisuuttaan loppiaisena

Sit toimma kukkoloi tuppaahe ja kannoiki. Panimmo röykyt kauroi.
Kuin mont tyttöö, nii mont röykkyy. Toimmo kukon tuppaa ja kukko, ko läks ja ot’ miun röykystäin ensimmäiseks. – Ja mie läksinkin niist tyttölöist ensimmäiseks miehel!
”Maikko, sie määtki nyty kaikist meist ennempää miehel!”
A Tuomalan Liipol män´ kukko ja pasens hänen röykkysä piäl!
Sit kaik sannoit: ”Liippo jiäp vanhan’ tytön’ ja tekköö lapsen!” – Ja ol´ki!
Kata, mitä kukko tekköö kakstoist tuntii yötä! – Se on jumaline!!





INKERI

Huhtikuu 2015

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Ruotsin valtakausi Inkerissä suurennuslasin alla × Mitä tapahtui inkeriläissyntyisille ottolapsille? × Haastattelu Anna Liisa Tenkun kanssa × Kuka oli Taavi Taneli Europaeus? × Virposuntak ja neljät pyhät × Sananlaskut on kielemme pippuri!

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Sohvia Saaren veistos Suomen Tasavallan presidentistä (1940-1945) Risto Rydistä entisen Katajanokan vankilan käytävällä.

INKERINSUOMALAINEN NÄKÖKULMA

Hiljaisuus ja hiljentyminen



Taisto Raudalainen

Hiljaisuus tekee hyvää. Erityisesti silloin, kun olemme väsyneitä maailman pauhuun, uupuneita arjen hälinään tai rähinöintiin. Aamullakin kaipaamme hiljaisuutta, emme kestä paiskautumista suoraa päätä kovaäänisen keskusteluun tai katuhälyn keskelle. Mutta ei hiljaisuus ole itseisarvo. Sen tajuamme esimerkiksi metsässä tai konsertissa, kun syvästä hiljaisuuden sylistä alkaa ilmaantua sävyjä ja säveliä – selkeitä, puhtaita, välillä hentoja ja siroja. Silloin voimme kuunnella. Hälinässä me vain kuulemme.

Vaikenemisella on merkityksensä. Vaikeneminen voi antaa suojan itseydelle, antaa mahdollisuuden koetella omaa itseä, koota omanarvontuntoa. Vaikeneminen on sukua hiljaisuudelle, mutta se lähtee ihmisen sisältä. Se on sisäistä hiljaisuuttamme, mikä tuottaa henkistä tilaa. Taaskaan se ei saisi olla itseisarvo, josta voi kehkeytyä eristäytymistä tai itseensä käpertymistä. Vaikeneminen on vain silloin mielekästä, kun se päätyy jonkin oleellisen sanomiseen, asian selvittämiseen, peitetyn ilmaisemiseen. Johonkin sanomaan.

Mutta joskus voi ymmärtää pelkästään vaikenemalla. Sanaton sana, hiljainen ilmaisu voi usein olla paljon tehokkaampaa kuin ääneen sanottu. Elämän painokkaimmat ja tärkeimmät asiat kypsyvät hiljaisuudessa ja tulevat sanotuksi ajallaan, myös vaieten.

Keväiseen aikaan voidaan kuulla hiljaisuutta ja oivaltaa vaikenemisen syvyys. Metsä ei vielä humise, sillä lehtiä ei ole puunlehvissä. Mutta vähäisetkin äänet kuuluvat kirkkaasti ja kaikuvat kauas. Näin voi kuulla kilometrien etäisyydeltä koiran haukunnan tai peuran vaativan huudon. Ensimmäisen kevätperhosen siipien havinan voi hyvinkin kuulla, sillä muut äänet eivät ole liittyneet luonnonkonserttiin. Tämä on nautinto, ilo ja samalla harras kokemus. Pyhää. Suuren kevään kynnyksellä ihmiset kaipaavat Hiljaisuutta, josta kaikki saa alkunsa, hiljaisuutta, josta alkaa kuulua ja jonka vuoksi pystymme kuuntelemaan.

Paitsi luonto myös kristilliset pyhät sekä kevätkauden juhlapäivät tukevat siinä. Ja jokin meissä itsessämme, omassa sisäisessä avaruudessamme.

Kuinka hyvä oli Ruotsin valtakausi Inkerissä? II.

Taisto Raudalainen

__Paula Laineen__ katsaus __Kasper Kepsun__ ruotsinkieliseen väitöskirjaan Levoton provinssi… saa jatkoa edellisestä numerosta, jossa esiteltiin Inkerin Kaprion läänin talonpoikaisrauhattomuuksien perusasetelmat. Tässä numerossa perehdytään itse __oikeudenkäyntiin__ ja pohditaan sekavan aikakauden taustoja.

Kiista lääninomistajan ja kartanoherran luutnantti **Gustaf von Spankowin** ja talonpoikien välillä jatkui. Oikeus ei voinut tehdä asiasta päätöstä kesällä 1682 siksi, että kaikki talonpojat, joiden väitettiin osallistuneen mellakkaan, olivat poissa. Seuraavana syksynä Spankow oli jättänyt oikeudelle kirjeen, jolla hän yritti perustella kiistellyn alueen kuuluvan jatkossakin hänelle. Syksyn istunnossa oikeus kuuli kolmea todistajaa, jotka pääasiassa kielsivät Spankowin syytökset. Samaan aikaan oli tullut esille uusi tapaus, jossa Spankowin todettiin pahoinpidelleen muitakin kuin vain karjapaimen **Matti Heikinpoikaa**. Edelleen talonpojat, jotka olivat osallistuneet mellakkaan, jäivät pois oikeudesta, joten käsittely päätettiin siirtää seuraaville käräjille. Oikeus myös kehotti Spankowia etsimään miehen, joka häntä oli loukannut, jotta tätä voitaisiin rankaista teostaan.

Kesäkäräjillä 1683 asia otettiin esiin uudelleen. Tälläkin kertaa löytyi uusia todisteita von Spankowin kovista otteista. Ezdilitsin ja Voiskovitsan hovien **Gabriel Sabel** jätti kantelun von Spankowista. Siinä hän kertoi luutnantin hyökänneen Holopitsan talonpoikien kimppuun lyönnein ja iskuin. Sabel muisti myös, että Spankow oli polttanut talonpoikien heinän ja polttopuut, ottanut osan heidän maistaan laittomasti ja käskenyt heidän maksaa veroja maa-alueelta, joka ei hänelle kuulunut. Kantelua ei voitu käsitellä, koska Spankow itse ei ollut paikalla ja hänen edustajallaan, **Georg Friedrich Kornhöfwerillä** ei ollut valtakirjaa vastata tähän asiaan. Asian käsittelyä piti siis taas lykätä. Osapuolia oli ankaran rangaistuksen uhalla kielletty käyttämästä väkivaltaa toisiaan vastaan.

Jostain syystä oikeuskäsittely kesti kaksi vuotta, jona aikana Spankow kertoi lykänneensä muita oikeusjuttuja, ilmeisesti koskien epäselvyyksiä vähennyksissä. Kesäkäräjillä 1685 tulivat molemmat puolet taas yhteen. Oikeuden käsky olla käyttämättä väkivaltaa oli ollut merkityksetön. Osapuolien viha toisiaan kohtaan oli juurtunut syvälle. Molemmat jättivät toisistaan valituskirjelmiä. Spankow syytti talonpoikia samanlaisesta hyökkäyksestä kuin aikaisemminkin. Talonpojat syyttivät Spankowia useistakin rikkomuksista. Heidän mukaansa tämä oli takavarikoinut heidän karjaansa, työkalujaan ja muuta omaisuuttaan, ampunut lehmän ja koiran, polttanut tai takavarikoinut talonpoikien keräämiä heiniä ja polttopuita, pahoinpidellyt monia talonpoikia sekä uhannut erinäisin tavoin talonpoikia. Talonpojat puolestaan uhkasivat muuttaa pois, jos Spankow ei saisi ansaitsemaansa rangaistusta. Talonpoikien muutto olisi ollut takaisku sekä kruunulle että **kreivi Oxenstiernalle**.

Tälläkään kertaa oikeus ei voinut asettaa tuomiota, koska Spankow kieltäytyi vastaamasta syytteisiin ennen kuin hänen aikaisemmin antamansa valitus olisi käsitelty. Talonpoikien mukaan taas asiaa ei voitu käsitellä, koska kaikki talonpojat, jotka olivat osallistuneet mellakkaan, olivat paenneet. Kiisteltyään vielä lisää, osapuolet totesivat, että oikeusjutusta oli tullut niin suuri ja monimutkainen, että käsittelyä piti siirtää seuraaville käräjille. Oikeuden mielestä asiaan oli myös saatava päätöslauselma itse kenraalikuvernööri **Göran Sperlingiltä**.

Talonpoikien mielestä Spankow oli ylittänyt oikeutensa käyttäessään voimakeinoja tai "hovikuria", kuten hän itse asiaa nimitti. Spankowin metodit talonpoikia vastaan ovat tyyppiesimerkki siitä, miten Inkerinmaalla usein harjoitettiin kuria. Tämä oli saanut pontta niin kutsutusta Liivinmaan oikeuskäytännöstä, sillä olihan Inkerinmaa hallinnollisesti montakymmentä vuotta kuulunut sen alaisuuteen. Vaikka kurinpitäminen oli tyypillistä, tulivat räikeimmät tapaukset käsitellyiksi oikeudessa. Raja sallitun ja laittoman kurinpidon välillä oli silti epäselvä.

Joulukuussa 1685 oikeusjutun käsittely jatkui ylimääräisillä käräjillä, jotka olivat kenraalikuvernööri Sperlingin määräämät. Myös Orduska oli tullut paikalle oltuaan Ruotsissa ja antoi talonpoikien puhua vapaasti. Talonpoikien viidentoista kohdan valitus käsiteltiin siis perin pohjin, mikä on tuon aikaisessa oikeuskäytännössä melko harvinaista. Oikeuden päätös oli seuraava: **Tuomas Makkonen** oli pääsyyllinen, hän oli hyökännyt Spankowin kimppuun ja uhannut häntä kirves kädessä. Hän oli myös yllyttänyt muita talonpoikia mukaan ja he olivat ottaneet riistetyn karjansa takaisin väkivalloin. Sekä Makkonen että muut osallistuneet talonpojat saisivat rangaistuksen heti kun heidät saataisiin kiinni. Myös talonpoika **Tuomas Niilonpoika**, joka tapahtumien aikaan seisoi vain hovin ovella, sai tuomion. Muut talonpojat säästyivät, koska kaksitoista miestä todisti sen puolesta, että he eivät olleet osallisia mellakkaan. Myös rajariitaa koskeva asia aiottiin käsitellä perin pohjin, mutta se siirtyi jälleen seuraaville käräjille. Siksi oikeus ei myöskään langettanut tuomiota koskien talonpoikien valitusta Spankowista, vaan tämä asia alistettiin korkeammalle hovioikeudelle Turussa. Hovioikeuden päätös ei valitettavasti ole tiedossa.

Mitä tulee Makkoseen, hän oli sopiva syntipukki talonpojille, koska hän oli päässyt pakosalle.

Arponjan hovin tapahtumia käsiteltiin oikeudessa vielä maaliskuussa 1686. Von Spankow ei ollut itse paikalla, koska hänen hovinsa oli palanut

maan tasalle ja kaksi päivää aiemmin hänen vaimonsa oli synnyttänyt lapsen. Talonpojat ottivat uudelleen esille valituksen siitä, että Spankow oli polttanut Heikki Heikinpojan heinän. Asiaa ei voitu käsitellä, koska todistajia ei ollut paikalla. Oikeus myös katsoi, ettei enää ollut asiallista viivytellä asiaa, vaan lähetti asian käsiteltäväksi Turun hovioikeuteen. Mitä tuli rajakiistaan, maatarkastaja **Petter Thoring** oli tutkituttanut asiaa, muttei päässyt vieläkään lopputulokseen siitä, kenelle kiistanalainen alue kuului. Päätettiin että asian käsittelyä jatkettaisiin samana syksynä. Vaikka oikeus oli langettanut tuomionsa, kiista jatkui. Syksyllä 1686 Spankow syytti talonpoikia siitä, että nämä olivat niittäneet heinää kiistellyllä maa-alueella. Hän pyysi oikeutta kieltämään sen, ja niin myös tapahtui.

Johtuiko sekasorto liian nopeista muutoksista?

Holopitsan talonpoikien ja Spankowin välinen kiista osoittaa, että kihlakunnanoikeuden asema Inkerinmaalla oli epävarma, erityisesti oikeuskäsittelyn alussa. Keskusvallan vahvuus uudessa itämaakunnassa oli siis suhteellisen heikko. Kihlakunnanoikeus oli myös talonpojille verrattain uusi kanava saada äänensä kuuluviin. He eivät olleet tottuneet turvautumaan siihen. Samalla on kuitenkin huomattava, että maaherrat ja virkamiehet eivät Ruotsin valtiossa voineet toimia talonpoikien suhteen aivan kuin lystää. Heidän oli vastattava käytöksestään ja varottava vahingoittamasta alaisiaan syyttä suotta. Siinä olivat Inkerinmaan olot ruvenneet vähitellen erottumaan Liivinmaan vastaavista käytännöistä. Talonpojilla siis periaatteessa katsottiin olevan oikeus saada oikeutta, mutta heiltä puuttui kokemusta oikeuteen vetoamisessa. Tieto oikeuksista pönkitti yhtäältä omanarvontuntoa, mutta pani toisaalta käyttäytymään uhoavasti esivaltaa kohtaan.

Aikaisemmassa tutkimuksessa on usein jätetty huomiotta valtaapitävien ja tavallisen kansan väliset suhteet. Vaikka eri ryhmien välisiä suhteita onkin analysoitu, on maaherrojen ja virkamiesten väliset suhteet usein jätetty kokonaan käsittelemättä. Myös maavirkamiesten merkitys talonpojille on jäänyt tuntemattomaksi. On epätavallista, että kaikkien kolmen ryhmän eli talonpoikien, virkamiesten ja maaherrojen välisiä suhteita olisi tuomiokirjoissa pohdittu. Sama koskee suurelta osin myös valtasuhteita talonpoikien, kruunun virkamiesten ja kuninkaan välillä. Luutnantti von Spankowin ja talonpoikien välisen tapauksen tutkiminen osoittaa, että paikallistasolla suhteet olivat tulehtuneita. Maaherrat ja talonpojat yrittivät pitää kiinni omista oikeuksistaan, kun taas virkamiehet ja inspehtorit yrittivät tasapainoilla sekä pysyä lojaaleina eri osapuolia kohtaan. Valtiovalta eli kruunukin oli tiukasti paikallistasolla läsnä yrittäen saada aikaan valtakunnallista järjestystä.



Holopitsan asukas Hajanen Anna v. 2011. Kuva: Taisto Raudalainen

Emävale ja sen kruunaaminen

70 vuotta inkerinsuomalaisten ottolasten palauttamisesta Neuvostoliittoon

*Laajalevikkisessä Seura-lehdessä (15.1.2015) ilmestyi tarina ”Niina Olosen junamatka helvettiin”, jossa kerrotiin lähes **seitsemästäsadasta 1-16-vuotiaasta suomalaisille ottovanhemmille adoptoidusta lapsesta**, jotka Suomen viranomaiset vuoden 1945 alussa luovuttivat Neuvostoliitolle. Yksikään ei jäänyt palauttamatta ”isä aurinkoisen” syliin, missä vietettiin lapsuus ja nuoruus erilaisissa lastenkodeissa ja sisäoppilaitoksissa sen sijaan, että olisi koettu lähimmäisenrakkautta perheissä. Rahvaan seassa lasten riistämistä alettiin kutsua ”ihmisjahdiksi”.*

Ottolasten palauttaminen oli ilmeisin niistä ihmisyyden vastaisista teoista, joita Liittolaisten valvontakomission jäsenistö neuvostoliittolaisten *KGB*-upseerien johdolla sivusta seurasi. Useat adoptioperheet olivat ehtineet saada oikeuden lasten adoptointiin kihlakunnanoikeuden päätöksellä. Ivallisinta oli, että suuri osa lapsista oli aloittanut opintien suomenkielisessä oppilaitoksessa, mikä olisi muokannut heistä suomalaisia. Äkkikäännettä heidän elämässään seurasi pakkovenäläistäminen. Tämänkaltaisin räikein toimenpi-

tein pyrki Neuvostoliitto korvaamaan sodan seurauksista syntynyttä työvoimavajetta maassaan.

Palauttamista edeltäneet "neuvottelut" venäläisen osapuolen kanssa olivat vain silmänlumetta ja tosiasiassa tapahtumien kulusta oli etukäteen valmis käsikirjoitus. Suomalainen osapuoli ei edes yrittänyt vastustaa sitä millään tavalla. Hyvässä uskossa luovutettiin Valvontakomission viranomaisille kasvattivanhempien osoitteet, jotta nämä voisivat muka hakea ottolapsilleen pysyvän oleskeluluvan Suomesta. Juuri näiden perusteella aloitettiin ihmisjahti. Sijaisvanhempien ja lasten sanoin kuvaamattoman surulliset jäähyväiset jätettiin 14. tammikuuta Helsingin rautatieasemalla aidatulla ja tiukkaan valvotulla alueella. Mitä maalaisjärjellä moiseen voi sanoa?

Professori **Niilo Nathanael Pesonen**, joka oli noihin aikoihin töissä Helsingin yliopiston anatomian ja fysiologian laitoksella, on kuvannut ahdistavia hetkiä rautatieasemalla muistelmateoksessaan "Voi voitettuja". Lapset kirkuivat peloissaan vanhempiinsa tarrautuen. Pesonen oli ollut lääkintämajurina auttamassa inkerinsuomalaisten kuljetuksissa Kloogalla ja Paldiskissa. Nyt hänen oli vain pakko seurata sivusta ponnistustensa valumista hiekkaan. Työstään puutteen ja kärsimyksen keskellä hän sai palkaksi syytteet "sotarikollisuudesta". Hänet tuomittiin niin kutsutuissa sotarikosoikeudenkäynneissä "sotasyyllisenä" kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen Katajanokan vankilaan Suomen tasavallan presidentti **Risto Rydin** ja hallituksen ministerien kanssa.

Laajemman julkisuuden tietoon nämä lähihistorian seikat ovat tulleet vasta nyt, kun niistä on kulunut jo seitsemänkymmentä vuotta. Seura-lehti julkaisi **Hannu Teiderin** selvityksen "Junamatka helvettiin", jonka päähenkilö **Niina Olonen** (s. 1933) vietiin vuonna 1945 Salosta. Niina muistelee ankaria päiviä Leningradin läheisellä rintamavyöhykkeellä, missä hän joutui pommituksissa kokemaan sisaren ja isoäitinsä kuolemat. Sieltä Niina pelastautui tätinsä kanssa Kloogan kokoamisleirille ja pääsi lopulta kohtalotovereiden kanssa turvallisempaan Suomeen. Mutta ei kauaksi aikaa. Niina vietiin huolimatta siitä, että hänen sijaisäitinsä **Impi Rekiaro** oli väliaikaisena varotoimenpiteenä lähettänyt lapsen **Olga**-tätinsä luokse.

Samassa pakkosiirtojunassa kuljetettiin tavaravaunuissa yhteensä 322 lasta kuin sotatrofeeta ikään. Tosin ottovanhemmille vakuutettiin vilpittömästi, että lapset palautetaan kotiseudulla hengissä säilyneiden sukulaisten huostaan. Puheet olivat täyttä valetta! Lapset, joista osa oli sylivauvoja, toimitettiin valtavan suuriin sodanjälkeisiin lastenkoteihin. Joista suuremmassa osassa pidettiin kansanvihollisiksi leimattujen jälkeläisiä. Lasten muistonsa Suomesta pyrittiin tuhoamaan, sillä kaikki siihen viittaavat esineet takavarikoitiin jo rajalla. Mitä he joutuivat kokemaan? Esitettiinkö YK:n foorumeilla tai ihmisoikeusjärjestöissä ainuttakaan kysymystä näiden ihmisalkujen kohtaloista? Lopuksi: eikö näin ole pönkitetty osaltaan kylmäkiskoisen mekanistista kansainvälistä epäoikeudenmukaisuutta?



Vaunut ovat täydessä ihmislastissa, matka tietämättömiin alkaa. Kuva: Rein Kotov

Siitä, miten kävi Niinalle sodan jälkeen, kuinka hän ponnisti elämän alkuun voi nyt lukea *Seura*-lehdestä (15.1.2015).

Puolustuksensa loppusanoissa Risto Ryti sanoi: "Omatuntoni on puhdas. Olen aina koettanut voimieni ja parhaan ymmärrykseni mukaan pyyteettömästi palvella isänmaatani ja toivon jossakin muodossa voivani tehdä sitä vastaisuudessakin. Isänmaan palvelemisessa ei paikka ole ratkaiseva, vaan tahto."

Ks. myös Pesonen, Niilo 1992. *Voi, voitettuja. Pitkän elämän varrella muistiin merkittyä*. Helsinki: Tammi.

Avomielisesti vaietusta historiasta

Haastattelu Liisa Tenkun kanssa 10.9.2012

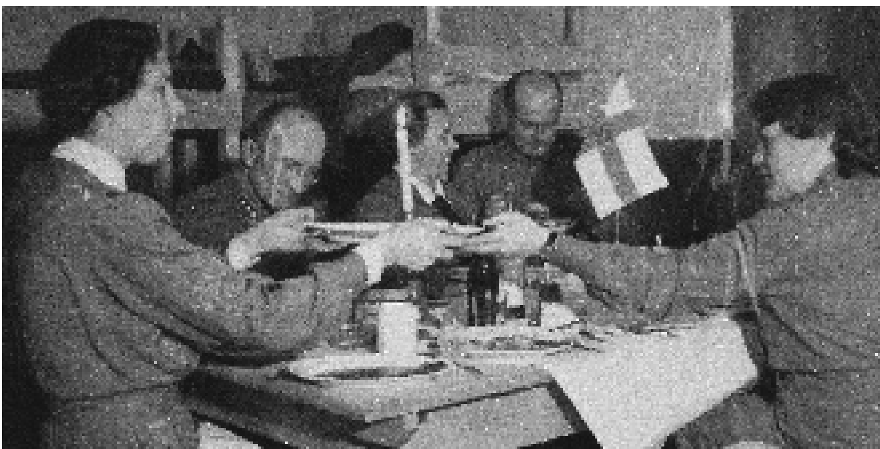
***Anna Liisa Tenkku** (s. 1918, o.s. Simojoki, vuoteen 1934 Simelius) osallistui vuonna 1940 lottana karjalaisväestön evakuointioperaatioon. Hän oli vuonna 1943–1944 järjestämässä myös inkeriläiskuljetuksia yli Suomenlahden. Näitä vaiheita Liisa on valottanut tuon aikaisissa päiväkirjamerkinnöissään ”Inkeriläisiä siirtämässä” (yhdessä puolisonsa Jussi Tenkun kanssa) sekä äskettäin valmistuneessa dokumenttielokuvassa ”Viimeinen juna Inkeriin”. Elokuvantekijöille hän oli elävä yhteys näihin vaiheisiin, joihin liittyy paljon hämärää ja hävettävääkin.*

Sovittuani Liisan kanssa tapaamisesta sain hänestä vaikutelman vankkamielisenä ja määrätietoisena luonteena. Saavuttuani sovittuna ajankohtana hänen asunnolleen Helsingin Kruununhaassa avasi oven kuitenkin sangen pidättyväinen, jopa vaatimaton, eikä missään nimessä herraskainen rouva. Heti haastattelun alussa Liisa ehdotti, että sinuttelisimme jäykän teitittelykaavan sijasta. Hän on toiminut koko elämänsä Sibelius-akatemian opettajana, sittemmin musiikin didaktiikan professorina. Tasa-arvo edistää oppimista, ei hierarkian tai vanhemmuuden korostaminen. Asunnon sisustus oli vaatimaton käsittäen pääasiallisesti kirjoja ja muistoesineitä, joiden joukossa oli Narvan (Viron-Inkerin) inkeriläisseuralle kuuluneen lipputangon kärki. Tämän eräs seurakuntalaisista oli lahjoittanut puolisolleen vuonna 1944 neuvostojoukkojen miehittäessä Viron. Narvan suomalaisseura oli määrätietoisesti tuhottu ja sen johtomiehet vangittu jo vuoden 1940 kesällä. Seinällä puolestaan komeili Länsi-inkeriläistä perua oleva paimentorvi – paimenkulttuurin tärkein väline. Samalla se on ollut painokas symboli hengenmiehelle, joka kutsuu karjaansa koolle. Liisan mies toimi pappina ja oli yksi kolmesta hengenmiehestä, jotka tekivät vuonna 1943 työtä inkerinsuomalaisten keskuudessa. Vaikuttavin historia-aiheinen esine Liisan asunnossa oli vessan päätyseinässä ”komeillut” Josif Stalinin kohokuva. Juuri huussissa olkoon hirviömäisen teloittajan paikka.

Simeliukset on tunnettu varsinkin Kuopion ja Turun seuduilla, sillä Liisan isä toimi 1920-luvulla pappina ja tuomiorovastina Kuopiossa sekä isoveli Martti 1930-luvulla arkkipiispana Turussa. Simeliukset on ollut merkittävä suomalainen pappissuku, johon on kuulunut opettajia, pappeja, rovasteja, jopa piispoja ja muita yhteiskunnallisia vaikuttajia. Simelius-suvun historiasta luemme: ”Kirkko ja armeija ovat saaneet monesta sukumme jäsenestä uskollisen palvelijan. Tämä näkyy vaakunasta, johon on kuvattu suomalaisen ristikirkon pohjamalli ja puolustusmuurit. Kirkko ja armeija, molemmat asettavat palvelijoille korkeita vaatimuksia.“ Liisassa yhdistyvät siis sukunsa parhaat ominaisuudet. Tästä kaikesta otin toki selvää vasta jälkikäteen. Jokaisesta kertokoot tekonsa eikä ”jalo” sukuperä.

Yhteiskunnalliset pohjavireet muokkasivat Liisasta aatteelle omistautuvan persoonan. Liisan suvussa tajuttiin, mitä on yhteiskuntarauha ja henkilövapaus. Kevättalvena 1918, kun äiti odotti Liisaa, vangitsivat punaiset hänen isänsä Uudessakaupungissa. He pitivät pappiaan muiden maistraatin jäsenten ja kaupungin johtohenkilöiden mukana raatihuoneen kellarissa uhaten teloituksella. Oivallus siitä, että yhteiskuntajärjestyksen ylläpidon hyväksi on ponnisteltava, sekä tervemielinen isänmaallisuus kuuluivat Liisan lapsuuteen. Sinivalkoinen mieli oli itsestäänselvyys. ”Me oltiin idealisteja, meillä oli suuret kansalliset ihanteet. Rakennettiinhan nuorta valtiota ja oltiin kovasti innostuneita siitä. Nykyään näyttää olevan jokaisen henkilökohtainen ura se suurin ihanne”, kiteyttää Liisa.

Mielenkiinto lähisukukansoja kohtaan oli niin ikään luonteva osa sen aikaista suomalaista koulusivistystä. Suomi-aatetta oli jo pitkään pyritty rakentamaan Karjala-innostuksen ja suomalaisugrilaisen kielisukulaisuuden varaan. Mutta esiintyi myös lieveilmiöitä. Liisan pikkuserkku pastori **Elias Simojoki** perusti vuonna 1931 nuorisojärjestön ”sinimustat”, joihin liittyminen oli sitten pikku Liisallekin itsestään selvä asia. Pastori Simojoki auttoi muun muassa pakoon ja hankki oleskeluluvan Suomessa Viron vapaussoturiliikkeen (*vapsid*) johtajalle **Artur Sirkille**. Hänen pakonsa oli seurausta vallankaappauksesta ja sitä seuranneesta "hiljaisesta



Evakuointitoimikunnan järjestyslotta Anna Liisa Tenkku majuri Gustav Sperlingin ja kapteeni Kaarlo Kaiteran kanssa aterioimassa Hatsinassa vuonna 1943. Kuva: Museoviraston Kuva-arkisto, Antellin kokoelma

kaudesta" Virossa. Järjestö suunnitteli Viron autoritaarisen presidentin **Konstantin Pätsin** syrjäyttämistä vuonna 1935. Liisan myöhempi (1938) liittyminen Akateemisten Naisten Karjala-seuraan (ANKS) ja sen mukana myös ylioppilaslottiin olivat kiinteästi samaan yhteiskuntahenkeen kuuluvia askelia. Kuuluminen *Lotta Svärd* -järjestöön oli näet ANKS:iin liittymisen ehtona.

Liisa toimi talvisodan aikana muonituslottana Kannaksen rintaman linnoitustöissä. Talvisodan loputtua hän siirtyi syyskeväällä 1940 Kuopioon



Liisa Tenkku Inkeri-seminaarissa Kansallisuusarkistossa v. 2012. Kuva: Vogi

muonittamaan karjalaisten evakkojunia. Nämä olivat valtavan isoja, kansalaisliikkeeseen vertautuvia suuroperaatioita. Talvisodan loppuvaiheessa hän toimi jonkin aikaa ilmavalvontalottana kavuten kolmen tunnin välein vahtitorniin. Piti ilmoittaa päämajaan, kuinka monta pommikonetta oli taas kiitämässä Kuopiota kohti. Kerran oli ollut niinkin iso pakkanen, ettei meinannut saada silmaluomia kiinni. Lopuksi tuli komennus sankkaan korpeen mottihalkojen sahaajaksi.

Liisa valmistui Sibelius-akatemiasta sotavuonna 1942 ja ehti lyhyen aikaa toimia musiikinopettajana kunnes sai tammikuusta 1943 komennuksen Inkeriin Hatsinaan sekä sieltä Viroon Paldiskiin. Hänen työtehtäviinsä kuului inkeriläisperheiden omaisuudestaan ja lehmänsä myynnistä saamien rahavarojen vastaanottaminen ja kuittaaminen. Kuitit korvattiin Suomessa vastaavalla määrällä markkoja. Kloogalle saattoi saapua noin kolmen vuorokauden välein 300–1 300 inkeriläistä, jotka rekisteröitiin kapteeni **Juho Tirrasen** toimistolla, rokotettiin tohtori **Saara Noposen** toimesta, ruokittiin, saunotettiin sekä valmistettiin kuljetuksiin, joita parhaimpina aikoina tapahtui päivittäin, huonompina noin viikon välein. Laivan piti ilmavaaran takia lähteä jo kukonlaulun aikaan, joten Liisan oli aina oltava satamassa aamutuimaan neljältä–viideltä. Näinä päivinä hän tutustui perin pohjin inkeriläisnaisten sydänsuruihin ja luonteeseen: ”Siinä opin tuntemaan heidän ystävällisyyden, rakkauden ja lämpönsä! Lähes kaikki emännät kertoivat karmeat elämäntarinansa. Siellä me sitten itkettiin yhdessä kaikki surut. Menetin sydämen loppuiäksi inkeriläisille…” Tunnistan keskustelukumppanini silmistä aidon empatian sävyn. Jokaisella naisella ja miehelläkin oli oma ankara tarinansa kerrottavana. Liisa muistaa, että kerran eräs vanha mies kertoi hänelle itkien, miten venäläiset pommittivat kaukotykeillään inkeriläisten kokoamiskeskusta sekä juna-asemaa Hatsinassa. Ihmisiä lastattiin parhaillaan juniin ja hänen poikansa kaatui kuolleena asemalaiturille. Hän muistaa myös konfirmaatiotapahtuman juhannuksen tienoilta Spankkovan kirkolta, jonka edustalla rippilapset lauloivat *Jeesus, johdata tiemme kulkua* (VK, 388), ja sittemmin pitkässä rivissä porteistaan sisään käyden *On riemu, kun saan tulla, Herra, temppeliis, sun porteistasi sisään käydä pyhyyksiis* (VK, 195). Jokainen penkkirivi oli koristettu haavasta veistetyillä ja värjätyillä kukkasilla… Liisa muistaa, että enempi osa inkeriläisiä oli kovastikin halukas muuttamaan. Ei mitenkään siis voida väittää, että inkeriläiset vietiin kotiseuduilta väkisin. Vyöryihän sota säälimättä Inkerinmaan yli. Nälkä yltyi ja rintamatoiminta hävitti kaksi kokonaista seurakuntaakin Keski-Inkerissä. Ilmitaistelut uhkasivat myös Länsi-Inkeriä. Kurjuus ja epätoivo voittivat koti-ikävän. Monien mielessä välkkyivät vielä 1930-luvun joukkoteloitukset, jotka olivat tehneet tihutyötä inkerinsuomalaisten keskuudessa. Vakaumuksellisina uskovaisina olivat inkerinsuomalaiset olleet ”kelvotonta” väkeä neuvostoyhteiskunnan ideologian näkökulmasta.

Liisa toimi vuoden 1943 lokakuussa **Martti Haavion** sihteerinä *Inkeriläisessä keskustoimikunnassa*, jonka oli määrä edesauttaa inkerinsuomalaisten kotiutumista sekä koulutusmahdollisuuksia Suomessa. Liisa oli perustamassa inkeriläisten tyttöjen iltaoppikouluja Ressun lukiossa (reaalilyseo). Myöhemmin Liisa toimi presidentti **Risto Rydin** määräyksestä inkeriläiskuljetuksia järjestäneen hydrologian professori **Pentti Kaiteran** sihteerinä. Hän oli paikalla, kun Stockmannin tavaratalon seitsemännessä kerroksessa sijainnut Väestönsiirtoasiain toimisto tuhoutui venäläispommituksissa vuoden 1944 helmikuussa. Liisa tuhansien helsinkiläisten tavoin lymyili Maneesikadun kulmauksen täpötäyteen sullotussa tunnelissa. Liisa oli silminnäkijänä myös, kun yliopisto paloi.

Päämiestään Pentti Kaiteraa (1905–1985) hän luonnehti isähahmoksi, inhimilliseksi luonteeksi, joka ilman muuta ansaitsisi muistolaatan, jopa patsaankin. Hän oli muun muassa Oulun yliopiston perustajia ja sen tuleva rehtori. Hän oli talvisodan aikana järjestänyt *Suurtalkoot*, jotka auttoivat sodanaikaisen niukan siviilielämän raiteilleen. Hydrologina hän oli kaavailemassa Laatokan vesistön patosysteemiä, jonka avulla saatettiin tulvavesien alle laajoja alueita Mannerheim-linjan osana. Hän oli aina vakavissaan, uhrautuvainen, eikä ajatellut koskaan omia etujaan. Liisan mielestä inkerinsuomalaisten kannattaisi osoittaa jollakin arvokkaalla tavalla kiitollisuutensa pelastajalleen. Haastattelumme aikana Liisa mainitsee useita Hatsinassa ja Paldiskissa toimineita inkeriläissyntyisiä lottia: **Maria Virolaisen** ja **Hertta Levaksen**, samoin Hatsinan kokoamisleirin tulkin **Sandra Yllön** (myöh. Rissanen). Narvusin Hakajassa syntynyt Sandra on pysynyt läpi elämän Liisan suurena ystävänä. Molemmat ovat saavuttaneet kunnioitettavan iän ja vaihtavat viikoittain sähköpostia.

Mainittakoon vielä, että Liisan tädin **Jenny Olivian** puoliso **Samuli Paulaharju** suoritti aikanaan tutkimusmatkoja Lapin ja Karjalan ohella Inkeriinkin. Jenny on jäänyt kulttuurihistoriaan pulisonsa, tunnetun etnografin ja mainion piirustajan kenttämerkintöjen järjestäjänä. Jennyssä virisi jo lapsena kiinnostus entispolvien vaiheisiin. Samuli Paulaharjun elämäntoverina avartui ja syventyi tämä into kansatietouden ja -kulttuurin järjestelmälliseksi kokoamiseksi. Miehensä kuoltua vuonna 1944 jatkoi Jenny työtään laajoja kokoelmia järjestellen ja puhtaaksi kirjoittaen. Työtään on jatkanut tytär **Marjut Paulaharju**. Jotakin hyvin samanlaista olen havaitsevinani Liisan ja hänen puo-

lisonsa – yliopistomiehen, humanistin sekä sodanaikaisen kenttäpapin – **Jussi Tenkun** henkisestä liitosta. Heitä yhdistivät myös ankarat ja surulliset Inkerikokemukset.

Neuvostoliiton välirauhan jälkeen asettamat rauhanehdot toivat Suomeen neuvostoliittolaiset ”Tornin valvojat” ja sen myötä ”hirvittävän hädän” kuten luonnehti päiväkirjoissaan tilannetta presidentti **Juho Kusti Paasikivi**. Tämä kaikki on pidettävä taustalla arvioidessa syitä, miksi puoliso Jussi vuonna 1948 päätti jatkaa jatkotutkintoja USA:n Columbian yliopistossa. Hänen aikaansa oli ollut jalo ja heimorakkaudelle omistautunut Suomi, eikä keinodemokratia, missä olot alkoivat olla turvattomat. Liisa antaa ymmärtää, että sysäyksen perheen reissulle Atlantin yli antoi sotasyyllisyysoikeudenkäyntien ja Valpon painostuksen rinnalla myös esikoisen syntyminen. Useita yhteiskunnallisia organisaatioita ja lehtiä lakkautettiin vieraan vallan toimesta, toimistojen ovet naulattiin kiinni. ”Entisille” ei jätetty minkäänlaista sananvaltaa. Nyt ”hemmoteltu rovastintyttö” sai maistaa katkeratkin marjat, kiteyttää Liisa ivallisesti. Inkeriläiset palautettiin propagandan keinoin ja väkivallan uhalla. Iso määrä inkeriläisistä pyrki salateitse Ruotsiin. Kymmenet, jotka suostuivat ”kotimatkalle”, lupasivat ennen lähtöään Liisalle ja Jussille heti ilmoitta, kun ovat päässeet perille ja miten asiat sielläpäin sujuvat. Yhtäkään kirjettä Venäjältä ei koskaan saapunut...

Taisto Raudalainen

Liisan ja hänen puolisonsa Jussin sota-aikaisia Inkeri-kokemuksia ruohonjuuritasolta valottavat päiväkirjat julkaistiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimesta:

Tenkku, Liisa; Tenkku, Jussi, 2008. *Inkeriläisiä siirtämässä. Jussi ja Liisa Tenkun päiväkirjat 1943–1944*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia, 1151. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Katso myös *Viimeinen juna Inkeriin*. Käsikirjoitus: Hanna Hovitie. Ohjaus: Margus Raid.
Tuotanto: Helsingin Metropolia Ammattikorkeakoulu yhteistyössä Baltic Film and Media School. 53´

Europaeus? – Europaeus!

***David Emanuel Daniel Europaeuksen**, mammanpojan ja aatteenmiehen tarina*
Kansallisteatterin pienellä näyttämöllä, ensi-ilta 28.2.2014
Rooleissa: Esa-Matti Long, Antti Pääkkönen, Taisto Reimaluoto, Timo Tuominen
Musiikki: Duo Hurme (Petra Poutanen-Hurme ja Hanna Rajakangas)

Lähdin uteliaana katsomaan **Juha Hurmeen** lavastusta Suomen kansallisen heräämisen aatteenmiehestä ja Inkerin runokulttuurin löytäjästä Europaeuksesta. Olin opiskelija-aikanani tehnyt seminaarityön Europaeuksen runonkeruuretkistä Inkeriin ja Vienan Karjalaan. Kalevalan syntymästä oli silloin kulunut sataviisikymmentä vuotta, Europaeuksen kuolemasta tasan sata vuotta. Ja nyt on siitäkin jo kolmekymmentä vuotta. Olen nyt itsekin ollut keruumatkoilla vaikka missä: Tverissä, Inkerissä ja Vepsässä ja muualla. Viis siitä!

Enhän minä noina aikoina tiennyt päähenkilön elämäkerrallisista taustoista *hölkäsen pöläystäkään*. En tiennyt lainkaan, että Europaeus oli poikkeushenkilö ja sivistyneistön piireissä lähes kylähullun maineessa. Minulle hän oli ollut esikuva! Europaeus kuului mielestäni sankarihahmoihin **Elias Lönnrotin**, **Matias Aleksanteri Castrénin**, **Juha Antero Sjögrenin**, **Kustaa Fredrik Karjalaisen** rinnalla; he kaikki edustavat minulle edelleen suomalaisia ”vaeltelevia tutkijoita”.

Kaksituntinen vauhdikas, sisällöltään rikas, yhtäältä hauska ja toisaalta traaginen esitys korjasi aukkoja kulttuurihistorian tuntemuksessani. Näytelmä on paitsi kiitettävän kausisidonnainen myös voimia koettelevaa toimintateatteria, jossa ajatusten ja aatteiden olemassaolo osoitetaan ruumista koettelevalla kiihkeydellä, suorastaan uholla.

Kaukonäköinen mies narrin puvussa

David Emmanuel Daniel Europaeus *alias* **Taavi Taneli Äyräpää** (1820–1884) kuului niihin itäsuomalaisiin aliarvostettuihin suurmiehiin, joiden kotipaikkakunta oli taannoisessa Viipurin läänissä, joka puolestaan oli Uudenkaupungin rauhansopimuksessa vuonna 1721 jäänyt Venäjän haltuun. Muita kohtalotovereita olivat suomalaisen kansanrunouden kerääjä ja kansanuskon tulkitsija **Carl Axel Gottlund**, runoilija ja useiden Virsikirjaan liitettyjen virsien tekijä **Jacob Judeén** (Jaakko Juteini *alias* Grönlund), Lari Parasken löytäjä ja runojen suurkeräjä pastori **Adolf Neovius**. Tästä lievästä vinoumasta suomalaisessa kulttuurimaisemassa päästiin kenties vasta **Edith Södergranin**, **Katri Valan**, **Aale Tynnin** ja **Eva-Liisa Mannerin** eli suurten itäsuomalaisten naislyyrikoiden esiintulon myötä.

Viipurista Europaeus kirjoittautui Helsingin yliopistoon. Yliopisto-opinnot jäivät kuitenkin kesken, sillä Taavi Taneli, lempinimeltään ”Sipi”, innostui **Elias Lönnrotin** innoittamana kansanrunouden keruusta. Hän suoritti useita keruumatkoja lähisukukansojen asuinalueille. Tämän ohella Taavi Tanelista tuli harrastaja-arkeologi ja kielimies. Useiden Inkeriinkin suuntautuneiden keruuretkien ansiosta saatiin talteen runoja, jotka *Uuden Kalevalan* laitokseen (1848) liitettyinä muodostivat jopa noin viidesosan koko eepoksesta. Europaeus julkaisi myös kansanrunojen kokoelmia Inkerinmaalta ja Karjalan Kannakselta: *Pieni Runon Seppä* ja *Karjalan Kevät Käkönen*. Yhteensä hän keräsi lähes 50 000 säettä kalevalamittaista runoutta ja loitsuja sekä lisäksi satuja.

Inkerin osalta ovat kyseessä kansanrunot jylhän traagisesta **Kullervo**-hahmosta, jonka kohtalon kaltaiseksi Europaeuksen omakin elämänkaari muotoutui. Hän lähti kotoaan etsimään Toista ja Toiseutta, mutta löysi oman kohtalonsa – aivan kuin Kullervo tai Oidipus traagisina hahmoina konsanaan. Miten äitinsä rakastamasta pojasta tuli surkea hylkiö, syrjäpoluilla vaeltava neropatti ja peräänantamaton taistelijaluonne, joka menehtyi vieraissa oloissa kurjuuteen?

Taavi Tanelia on pidetty läpi kulttuurihistorian luonnevikaisena poikkeusyksilönä, joka piti itseään vähän joka alan asiantuntijana, vaikka aikalaisten mielestä hänen pyrkimyksensä jäivät kaikessa puolitiehen. Hän sairasti epilepsiaa, änkytti pahasti ja kärsi heikosta itsetunnosta. Tämä ei kuitenkaan estänyt häntä uneksimasta uudenaikaisesta maailmasta, filosofoimasta maailmankaikkeuden asioista tai maailmanrauhasta turkkilaissotien pauhatessa. Kaikenlaista kiihkeämielistä kansallista ajattelua hän piti ”siansontana”. Hänen profeetallisia puheitaan näistä ja muista pidettiinkin tuolloin hulluutena.

Asenteellisuus huipentui **August Ahlqvistin** (myös: Oksanen) pirulliseen teilaukseen. Luultavasti juuri tästä lähtien hän alkoi käyttäytyä yhä kummallisemmin ja mielivaltaisemmin. Hän leimautui sananmukaisesti mielenvikaiseksi. Aikalaiset alkoivat vältellä häntä eivätkä vastanneet hänen kirjeisiinsä.

Mutta olihan Ahlqvist aikoinaan repivällä kritiikillään nujertanut henkisesti itse suomalaisen romaanikirjallisuuden synnyttäjän **Aleksis Kiven** nimittämällä hänet ”taitamattomaksi tahruriksi” siitä hyvästä, että tämä ei pysynyt visusti runebergiläisessä tyylissä. Monen suomalaisen sivistysmiehen taival on päätynyt Lapinlahden mielisairaalaan, sillä kaikki eivät ole sopineet kansallisen estetiikan ”suureen linjaan”. Akateemikoista joillakuilla on ollut aina muita suurempi oikeus määrätä ja ojentaa mutkat suoriksi.

Yhtenä syrjinnän syynä saattoi olla Europaeuksen vilpitön kiinnostus Venäjän aluetta ja sen kansanryhmiä kohtaan. Kansallisromanttinen suomalaisuus-aate ei aivan niellyt ajatusta, että täkäläisillä voisi olla liian läheisiä kosketuksia itään. Europaeuksen oivallus oli muun muassa, että suurin osa Kalevalan epiikasta saattoi olla heijastusta historiallisista tapahtumista muinaisessa Virossa, Lemminkäisen saarelais-epiikka sijoittua Suomenlahden saarille ja eeppinen Pohjola, Louhin valtakunta, puolestaan Varsinais-Suomeen. Kukapa tietää! Hän ei siis liittänyt karjalaisuutta ja Kalevalaa väkisin suomalaisuuteen kuten Lönnrot, vaan päinvastaisesti pyrki ymmärtämään ne itseisarvona.

Juha Hurmeen näytelmä sisältää ohimennen tämän Lönnrotin ja Europaeuksen välisen kilpailuasetelmankin. Ensimmäinen vetää pitemmän korren, vaikka suhtautuu toki suopeasti jälkimmäiseen; Lönnrot antoi Europaeukselle arvoa korvaamattoman lahjakkaana henkilönä. Olkoon mainittu että kummatkin suurmiehet ovat varustaneet nykysuomea useilla uudissanoilla. Europaeuksen antia ovat *tasa-arvo*, *kehä*, *pyörä*, *eduskunta, enemmistö, esitelmä, harrastus, huvila, toimeentulo, suorasanainen ja valtava*. – Kerta kaikkiaan nerokasta! Sanojen myötä kehitettiin myös suomalaista arvomaailmaa ja sivistystä. Kuten Lönnrot muistosanoissaan ystävälleen toteaa: ”Europaeus oli pippurina matikkasopassa…” Hän oli suurmies huolimatta siitä, ettei ollut suorittanut ylempiä tutkintoja.

Ote näytelmän esitteestä:
D. E. D. Europaeus
- oli **kansanrunouden kerääjä**, joka kokosi huomattavan osan Kalevalan runoista
- merkittävä **kielitieteilijä**, joka loi kirjasuomeen uusia sanoja
- **tiedemies**, jonka mielipiteet olivat vääriä aikansa silmissä
- kansallisten suurmiesten E. Lönnrotin, J. L. Runebergin, A. Kiven ja J. V. Snellmanin aikalainen
- vähäosaisten ja **tasa-arvon puolustaja** sekä **rauhanmies**, joka lähti yhden miehen rauhanmarssille halki Euroopan
- yksitotinen **idealisti**, joka loi oman uskontonsa
- **ikuinen ylioppilas**, jolle aikalaiset siitä hyvästä nauroivat
- tasapainoton **originelli**, joka kulki aina pääkallo salkussaan

Hän piti kaiken lisäksi tärkeänä liikuntaa ja kehitti muun muassa kuuromykkäkoulutusta

D. E. D. Europaeus kuoli Pietarissa yksinäisenä ja köyhänä 3. lokakuuta 1884. Hänet haudattiin köyhäinkalmistoon, mutta hieman myöhemmin hauta avattiin ja hänen maalliset jäännöksensä siirrettiin Helsinkiin Hietaniemen hautausmaalle.



Timo Tuominen eläytyi täydellisesti Europaeuksen veikeään ja veitikkamaiseen olemukseen. Kuva: Kansallisteatteri

Voiko teatteriesityksestä jotain oppia?

Esityksen väliajalla kuulin teatterin käytävällä seuraavan isän ja pojan välisen keskustelun:

Poika: ”Ihanko totta tää Kalevala oli kansallisen heräämisen aikoihin niin keskeistä?”

Isä: ”Joo, no tais se sitte olla. Lönnrotin alulle panemaa se asia mahtoi ollakin. Joka kansallisuus, kato, etsi tuohon aikaan sitä muinaisuuttaan. Suomalaiset keksi sen sitte sieltä Karjalasta, näistä kalevalaisista runoista ja sen sellasesta.”

Poika: ”No, entä mitä se Inkeri sitte oli? Olik's ne ihan totta suomalaista vai venäläisiäk's ne siel oli?”

Isä: ”No, ei ne ihan… Ne oli niitä

suomensukuisii siel' Pietarin ympäri. Niit' oliki monia heimoja siel'. Osa tais' sit' olla näitä venäjänuskosiiki. No, eik's ne omaa kieltään sielläki puhuneet? Tuota noin…"

Kun teatteriesitys saa aikaiseksi tämän tapaista puhetta, niin se on osunut maaliinsa! Näin ollen on myös testattu, että kyseinen näytelmä hauskan ja humoristisen pohjasävynsä kera sopii täydellisesti peruskoululaisille ja lukiolaisille. Suosittelisin myös ryhmävierailuja.

Mitä musiikkiohjaukseen tulee, niin se on omaperäistä ja aiheeseen hyvin sovitettua. Vaikka esitykseen ei ole suoranaisesti valittu inkeriläisiä tai karjalaisia kansansävelmiä, niin kappaleet ovat kuitenkin kansanlaulunomaisia sävellajia ja sanoituksia myöten. Luulisi että sellainen tyylitelty ja luovasti sovittava lähestymistapa on komediaksi määritellyssä lajissa niin sanotusti mukiinmenevämpi kuin tiukan perinteinen.

Ainoa kritiikkini koko hankkeelle on, ettei mistään – ei näytelmästä eikä sen enempää esitteestäkään – selviä, keitä ne "inkeriläiset" sitten toden teolla oikein ovat. Se on ollut ja taitaa jäädäkin jokseenkin hämäräksi alueeksi ydinsuomalaisessa mielenmaisemassa. Osittain juuri tämän ongelman parissa näytelmäkin painii. Minkälaisin taustatiedoin ja odotuksin Europaeus lähti Inkeriin? Tapasiko hän siellä niitä, joita toivoi löytävänsä? Vai luulotteliko hän vain itsekseen kaiken? Suurin piirtein samojen kysymysten ääressä ovat suomalaiset suhteessaan inkeriläisyyteen tänäkin päivänä.

Taisto Raudalainen

Europaeuksen Kalevala-mittaan puettu *Herran Rukous* (julkaistu Suomettaressa 27.4.1849):

Isämme, ylin Jumala,
Luoja suuri taivahissa!
Nimesi pysy pyhinnä,
Kunniasi korkehinna;
Valtakuntasi valista
Voitollisna, voimallisna;
Tahtosi tapahtukohon
Maassa taivahan tavalla;
Anna leipämme levossa,
Ravintomme rauhoin mielin;
Synnit anna anteheksi,
Pyyhi pois pahat vikamme,
Kuin mekin sopien suomme
Omille velollisille.
Auta kiusat kiertämähän,
Päästä kaikesta pahasta.
Sillä valta on Sinulla,
Voima, kunnia Sinulla
Nyt ja ain' iänikuisin.

Kuostin ajot ja kokkovalkiat – Inkerin kevätjuhlia

Taisto Raudalainen

Kohtapuoleen ovat tulossa ensimmäiset kevätpyhät: virposuntak eli palmusunnuntai sekä neljät pyhät eli helluntai, jolloin mentiin kokkotulisille. Silloin rakennettiin suuret liekut ja alkoivat liekulla käynnit, mitkä luonnehtivat inkeriläistä nuorisokulttuuria erityisesti.

Helluntaina kaikki täysi-ikäiset naiset, neitokaiset mukaan lukien lähtivät Keski-Inkerissä kokolle. Ensin tytöt kokoontuivat kylänraitille *pitkiä rinkiä* tanssimaan ja jatkoivat laidunmaalle (*prokonalle*) kokkopaikalle laulamaan. Tämän jälkeen emännät pirskottivat keskenkasvuiset tytöt vedellä. Kaikki ensikertalaisetkin kasteltiin kauhallisella vettä, minkä jälkeen heistä tuli *aikatyttöjä* eli naimaikäisiä. Kastetuille tiedettiin syntyvän poikalapsia, kun taas niille, jotka jäivät pois, ennusteltiin lapsettomuutta.

Kuostin ajoss suap atran munnii

Keväällä ensimmäisinä heräävät pajunoksat symboloivat uutta virkoavaa elämää. Sen vihreitä oksia pidettiin hedelmällisyyden vertauskuvana. Palmusunnuntain aattona varvut sidottiin *putskoiks* (kimpuiksi) ja niihin kiinnitettiin kirjavia kangastilkkuja ja karkkipapereita. Virpomaan lähdettiin heti aamulla, kun pahat henget eivät vielä olleet ehtineet herätä ja virpoja pääsi yllättämään ne. *Ruavaatkin virvottiin*. Virvottu karja pysyi terveenä koko vuoden.

Virpoja oli aina tervetullut vieras, sillä hänen mukanaan tuli taloon terveyttä ja onnea. Minunkin mummoni tuli aina pääsiäissunnuntaisin eli *virposuntakkin* aamuvarhain virpomaan meidät pajunkissoilla, kun lojuimme vielä vuoteilla:

"*Virpoi-varpoi, tuoreeks-terveeks, kanaltais muna miul! Ko et anna munnaa, haukka viep' siun kannais!*"

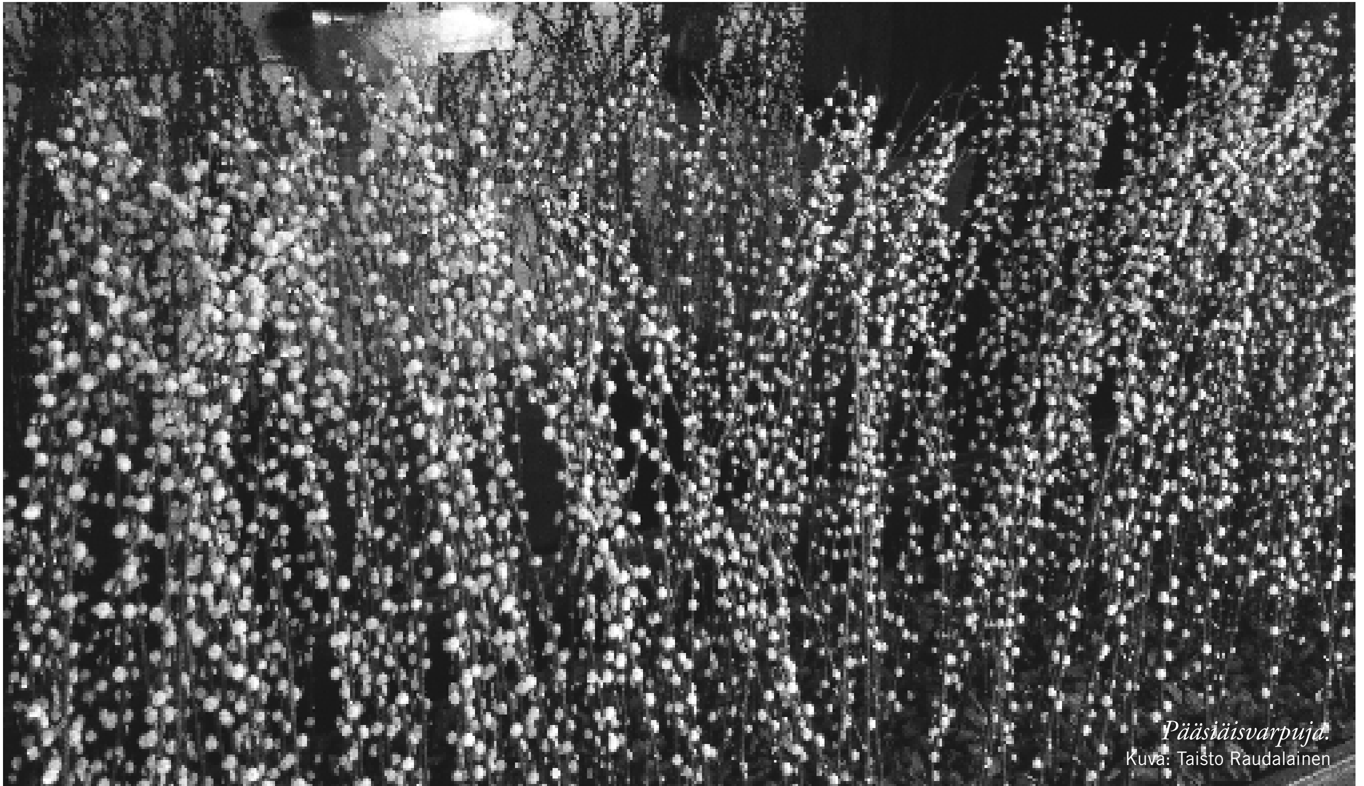
Välillä käytiin kahdenkin mummon kera *virposilla*, pajunkissoja hakemassa. Ne käynnit ovat jääneet iäkseni mieleeni.

Virvotulle annettiin lahjaksi *virpovitsa* (eli *virpoputska*) jota säilytettiin ovenpielessä tai tuikattiin *läävän* eli navetan kurkihirren rakoon. Niille ajateltiin suojeluominaisuus. Jyrkinä lehmät ajettiin virpovitsoilla *karjamaalle* eli laitumelle. Tämän jälkeen vitsat heitettiin veteen tai vietiin pellolle, sillä niiden tiedettiin edistävän viljankasvua.

Sana ´virpi/ virpo´ on lainaa venäjänkielisestä sanasta ´verba´ – paju. Virpominen pohjautuukin alun perin ortodoksiperinteeseen. Inkeroiset Kurkolanniemen Pärspään kylässä lauloivat *virpispäin* puolestaan:

"*Virpii-varpii,*
tuoreeks-terveeks,
koitan munnaa -
muhku otsaa,
koitan saijaa -
sarvet päähä,
viikoks velka,
aast-ajaks anteeks!"

"Kuostin eli koussin ajoissakin" ennen vanhaan käytiin. Mentiin vieraisiin kummivanhempien, tätien ja setien luokse. Ensin virvottiin *rist'vanhemmat* ja saatiin "kuostiks atran munnii" eli kananmunia aamupalaksi. Joskus makeisia ja muitakin lahjoja.


Pääsiäisvarpuja.
Kuva: Taisto Raudalainen

Kokkovalkialla ja liekkumäellä

Ensimmäiset keväiset *kokkotulet* sytytettiin jo helluntaipyhina, inkeriläisittäin *neljinä pyhinä.* Silloin nuoriso kokoontui *kokkojuhliin*. Itse pyhät kestivät näljä päivää, tulia poltettiin pyhäaattona eli helatorstaina. Silloin rakennettiin *suuret liekut* (myös: *kokkoliekku*) *kokkokennääl* tai *kokkoahol*, näköalapaikalle. *Riu´un* päähän viritettiin tervavastoista *valkiat* ja siinä poltettiin myös käytöstä poistetut rattaat ja tynnyrit. Koska helatorstai on liikkuva pyhä, alkoi liekkukausi aikaisintaan toukokuun 1. päivänä ja viimeistään kesäkuun 3. päivänä. Tämä kausi loppui Pietarin pyhään eli Petruun (13.7), johonka asti tiedettiin myös viljanjyvien mullassa itävän. Kyseessä oli siis "vaarallinen ylimenokausi", jolloin sato saattoi huonojen sääolosuhteiden takia tuhoutua. Pitikö siis liekkumisen ja laulamisen estää viljakato?

Ensin kokoonnuttiin esimerkiksi jonkun talon kaivolle tai kylän yhteiskaivolle ja sitten mentiinkin laulaen ja tanssien – *pitkässä rinkissä* käsitysten – läpi kylän. Laulettiin: "Tulkaa työ tytöt yötulille, valukaatte valkialle!"; "Tuokaa tuohta tullessanne, itse lauluja laskekaa!"; "Mitä myö illan ilosta?" tai "Tulkaa tyttäret kokolle, ja vanha ämmät valkialle!". Jälkimmäistä virttä on Keski-Inkerissä laulettu helluntaina, mutta Länsi-Inkerissä juhannuskokolle mentäessä. Vatjalaiset saattoivat kokoontua tulille jo jyrkinä eli jyrinpäivänä.

Valkiat näkyivät kauas ja tyttöjen korottamat kertosäkeet raikuivat. Yleisesti tunnettu nimitys liekkulauluista, *hoilee-* tai *loilee*-laulut, tuleekin aluksi lauletuista kertosäkeistä "joil-lee, ai loilee!" tai "ai-lee ja lai-lee". "Pienessä ringissä" laulettuja lauluja kuten katrilleja ei säestetty näin. Vuosisadan alussa syntyneet vanhimmat keskustelukumppanini muistivatkin vielä näitä "pitkän rinkin lauluja" ja yksi heistä pystyi jopa laulamaankin. Joillakin paikkakunnilla, esimerkiksi Venjoella, olivat *neljät pyhät* seurakunnan vuotuisjuhlana.

Valkian teossa oli alun perin ollut kyse peltojen hedelmöittämisestä, sillä nuotion tuhkat leviteltiin kaali- ja naurismaille. Juhlalla aloitettiin kesäisen *vesselyyten* eli liekulle kokoontumisten pitkä kausi. Kokkotulille saattoivat sentään kokoontua vain *aikatytöt*, eli naimaikäiset. Inkerin erikoisuutena oli vielä, että tytöt tulivat näinä pyhinä yleensä ensimmäistä kertaa ehtoolliselle eli ripille. Se oli iso ja oikein juhlava tilaisuus, kun suuren seurakunnan lähes sata tyttöä valkoiseen puettuina kulkivat parittain kirkon sisälle. Sisään mentiin tyttösinä ja ulos tultiin naimakelpoisina.

Kokolle tultaessa mieliala vaihtui. Kokko sytytettiin tavallisesti olkisuutarilla, mikä oli säilytetty laskiaisista saakka. Ja siitä se laulukin heti lähti: "La' mie laulan ja alotan…". Aluksi saatettiin laulaa *veranku'ontaa* eli *Kakkunassii*:

Tälla lailla laulun kanssa kakkunassi alkaa:

Ramu-rimu-rallallei
ja ramu-rimu-rallaa…
Kakkunassii aloittaess
pittäää lyyvvä jalkaa.
Antakaa ko alotan
virren virkiämmän
Heilain ottii morsiammem
minnuu ilkijämmän
Suotta tänne pyörähin
ku laulun äänen kuulin
Ja sen rakkaan oman heilain
tiäl olevanaa luulin
Viel ne männööt, sanovat –
mie en saa heilaa mistää
Mie saan heilan itsellein
vaik heijän poikasista!

Lisää lukemista:

Timonen, Senni 2004. *Minä, tila, tunne. Näkökulmia kalevalamittaiseen kansanlyriikkaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 963. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kuivanen, Lilja-Emilia 2003. *Inkerin vuotuisjuhlat ja ajantieto*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sitten tanssitapa muuttui *pieniksi* tai *vääriksi ringeiksi*, toisinaan tanssittiin myös uudempia "venäläisiä" sekä katrillia.

Lopulta jatkui ilonpito aivan toisenlaisena, siihen sukeutui eroottisia sävyjä ja joku saattoi heittäytyä hävyttömäksikin:

Piirileikkii alotettii
ja kohta joutu mielee,
missä kohtaa piirisyrjäss
oma heilain lienee!
Sannoo sekki tyttö minnuu
muijen tyttöin mukkaa
jottei meijän rakkavuutta
arvajaisi kukkaa!

Iltamissa liekuttiin, leikittiin "parrii" juosten ja "löppörinkii" lyöden. Joskus narrattiinkin toin' toisiaan: "Nokkee nennäis neljiks pyhiks, piikki persiis Pietariksi!" Juuri Petruna (13. heinäkuuta) liekkukausi loppui ja alkoi työntäyteinen heinäaika.

Tytöt ottivat kokkovieraina olevat pojat laulun keinoin kiusoittelun kohteeksi, jotta nämä mieltyisivät heihin. Mutta ei liikaa ennen kuin näistä tulisi kunnon sulhasehdokkaita. Narraamisen tarkoitus oli yhtäältä saada pojat ovelasti koukkuun ja toisaalta pitää myös sopivasti loitolla. Sen jälkeen kun sulho löytyi ja polku vietti mielelään, ei enää ollut *kokkokennäälle* asiaa.

Tuutarloinen **Katri Peräläinen** tiivistää näiden liekkuiltojen lyhyyden: "Se ilo tul´ oikein syvämmen pohjasta, se ol´aitoo iloa!" Inkerissä sitä kutsuttiin usein sanalla *vesselyys*, joka pitäisi suomentaa uhmakkaaksi ilonpidoksi, koska tyttöjen liekkuiltoihin liittyi uhoa ja *utaluutta*. Sitä voisi sanoa aidoksi inkeriläiseksi piirteeksi. Itsekehu ja kerskaukset, kuinka *Viipurin maantietä tytöt tulloot, kaik tiän kylän pojat laulaat läjjää!* tai kuinka *mein laulut raikuut nii jot kylä kaikuu!* kuuluivat liekkumäen käytöstapoihin. Kilpalaulanta ja uhmakkuus olivat osa tappurakuontalona palavaa tyttöyttä. Joukkolaulullaan *naapurikyllöiset* tulivat nujerretuiksi ja pojat taltutetuiksi.

Lempi-Katri Myllär kertoo:

Ol´ se miellyttävä, oikein vesselää se mein elämä kyl! Helluntain aikan' mie muistan tul´liit kaik mein kyllää. Ko mein kylil ol' oikein pikkune väli vua. Yks mäk' allaa ja toin' mäk' yllää. Ja pikkune lonkka vua väliss. Ja sit pyhitettii yhess. Siin välil ol´ oikein iso mäk', sanottiiki Kokkomäk'. Ja siin poltettii ain kokkoo.

Enstäi kylän nuoriso järjest' keskennää iltamat. Kelt-ni-put´ puisteltii saraja, sinne tehtii lava ja vietettii iltamii. Ja ko tul´ sellane hämärä jo, sit tehtii lekko siel Kokkomiäel. Siel iltamiss ol´ sit nuorii, ei olt vanhoi. Vanhat koton' pyhittelliit. Vua nuoret ol´liit siin sarrais. Ko viimone tanssu piätty, lähettii kaik sinne kokolle. Ja siel kokon luonki tanssittii tuas.

A ne pojat sit tappelivatki ain jostakin. Kuka-ni-put´ toisest kyläst ryösti meinkyllösen tytön. Ja sit koko kylän pojat mänivät pellii ja penasiit: "Miks sie sellantee teit?!" Sellasist tyhjänpäiväsist asjoist vua läksiitki tappelemaa. Ei niinku mittää muuta olt! Eivät malttaneet tanssiikaa, ko alkovat jo tapella. Ja sitte kaik keskeutu… Ymmärrät sie nyty? – Joistaki tytön-hekaleist tappeloot koko kylän pojat! (Lempi-Katri Myllär, o.s. Vuolle, Kelton Jaanila, 1994)

Inkerinsuomalaista sananlaskuviisautta, I.

Sananlaskupuheella on kyetty ytimekkäästi ja lyhyesti sanomaan se, minkä selittäminen muuten veisi kallista (työ)aikaa. Tilanteessa kuin tilanteessa maaliin osuvat sananiekat ovat aina nauttineet muiden kunnioitusta, sillä näin on milloin vienolla, milloin räväkällä huumorilla ratkottu kiistoja ja jumiutuneita ihmissuhteita. Inkeriläiset sananparret ovat sävyltään usein erityisen humoristisia. Niissä on sanaleikkejä, hauskoja kielikuvia ja absurdintajua.

Useammille sananlaskuista löytyvät enemmän tai vähemmän suorat vastineet Suomesta ja niiden toisintoja voidaan tavata Virosta saakka. Mutta joukossa on täysin omaperäisiä sutkauksia, joita ei muilla mannuilla tapaa.

Osa sananparsista on melko suorasanaisia laukoen säälimättä ja joskus härskistikin. Samalla löytyy hyvinkin kuvaannollisia ja toisinaan jopa arvoituksellisia sananlaskuja, joiden sisältö ja mieli valkenee vasta, kun hoksaa määrätyn kontekstin ja ympäristöseikat. Kaiken kaikkiaan kyse on kansanviisaudesta, sen ilmaisemisen ilosta ja taidosta. Sananparret on kielen pippuri!

Inkeri-lehti toivoo, että sen lukijatkin koettaisivat kotonaan ja sukulointikäynneillään tallentaa vanhemman polven sananlaskutietämystä. Tässä lehdessä julkaistaan ensimmäinen jakso näistä sananlaskuista, joita inkeriläiset itse ovat koonneet.

Seuraavat satakunta sananlaskua ja sutkausta on kuullut äidiltään ja pannut kuulonsa mukaan muistiin **Olavi Uus** 1980-luvun keskipaikkeilla. Olavin äiti **Ida (Iita) Viholainen** (o.s.) (1918–2005) oli kotoisin Tuutarin Alajoelta. Olavi itse on syntynyt Viron Harjumaalla vuonna 1956, suorittanut loppukokeen Viron Maatalousyliopistolla vuonna 1979 ja luonut uransa maanmittarina ja kartografina.

Olavi on laatinut edesmenneen Inkerin sukututkijan **Einari Lukkosen** (16.4.1955–8.3.2013) avustamana melko laajan ja yksityiskohtaisen kuvauksen äidinpuoleisen suvun historiasta. Tämä työ onkin kirjallinen ja jotakuinkin laajennettu versio hänen äitinsä kertomuksista. Se olisi ilman muuta julkaisemisen väärti!

Keski-Inkeri, varsinkin Tuutarin, Skuoritsan ja Venjoen seutu on ollut oikein rikas sananparsistaan. Sen osoitti aikoinaan jo **Pertti Virtaranta**, jonka paras, Turussa asunut kielenopas **Katri Peräläinen** (o.s. Pettinen), sekä Ruotsin Gävlen seudulla puurtaneet "sananlaskukerhon" jäsenet olivat *tuutarloisii* ja

Sata jyvää Ida Viholaisen alias Anttulan Iitan sananlasku-kontista

1. Sie tiijätki niin paljon ko sika suntakkist tai hopealusikast (Tuhma ei huomaa eikä tajua mistään mitään)
2. Kesäl ei kerki, talvel ei tarki, syksyl ja kevväil pahat ilmat (Laiskuuteen löytyy aina tekosyy ja selitys)
3. Kons on mua kova, kons kärsä kippee
4. Kuka koiran häntää nostajaa, ko ei koira itse (Itsekehu on pahitteeksi)
5. Omakiitos haisoo
6. Silloin sika säkkii, ko on päinsä (Otollista tilannetta on aina käytettävä hyväkseen)
7. Kannettu ves´ ei kaivos kestä
8. Päivät ko pappilan pässil (Joku on olevinaan syytön, mutta se voi olla hyvin petollista)
9. Mitä vanhan' ilost, koha on lämpösess (Vanhan ihmisen on tyydyttävä vähään)
10. Köyhä ellää nii ko märkä pallaa (Köyhä elää kerjuun varassa ja kädestä suuhun)
11. Kiire nii ko kerrääjäl (Joku lähtee tiehensä heti, kun on saanut asiansa kuntoon)
12. Sika söi evväät (Kun on jokin aikomus, mutta puhti loppuu kesken)
13. Siäsken iän ei kuulu taivaahe (Pientä ja mitätöntä ei oteta huomioon)
14. Unest unnee lasta ja työst työhön morsianta (Nuoruudessa ja lapsuudessa on omat kujeet ja haittapuolensa)
15. Hiiret hiljaa, ko kissa on koton
16. Muijen musta, miun hyvväin (Jos on johonkuhun mieltynyt, niin ei huonot puolet korostu)
17. Sivvuits' suun, paitsi parran (Kun haluamansa jää tavoittamattomatta)
18. Onni yksil, kesä kaikil, jumal jokahisel (Kaikkien on tyydyttävä kohtaloonsa)
19. Mitä koira kirkoss tekköö? (Jokainen jää sikseen, miksi se on luotu, ei perusluonne muutu)
20. Kutsumatta vieras, pesemättä lusikka (Kun joku ei ole odotettu joukkoon)
21. Vanhal variksen silmät, kären silmät neitosel (Nuori ja reipas hankkii kaiken itse, kun vanhalla on tyydyttävä muiden huolenpitoon)
22. Ei se pito parano, ko ei vieraat vähenö
23. Muast se pienki ponnistaa (Pieni ja mitätönkin voi vetää vertoja suurelle)
24. Vellasta pije veikkonais, veistä pije hihassais
25. Ei auta itku markkinoil, vaik' turkki pittää myyvvä (Markkinatavaroilla on aina oma hintansa)
26. Itku suurest ilost ja pieru pitkään nauramisest
27. Peukalo keskel kämmentä
28. Ei oppi ojja ku'a
29. Mitä laps ei niä, sitä laps ei itke
30. Laita laps asjal, mäne itse jälest
31. Suusta lehmä lypsää, a ei suurist sarvistaa
32. Ottajan käs´ on pitemp' ko antajan (Harvoin antaja on vilpittömästi avokätinen)
33. Ain' yhes ko paita ja perse
34. Mikä lintu uamusil varrain laulaa, sen päiväl kissa syöp' (Ei kannata kehuskella ennen kuin toimii)
35. Paremp' virsta viärää, ko vuaksa vuaraa (Ei aina kannata riskeerata, joskus on viisaampaa karttaa)
36. Pitkä ja kaita ko äyrämöisin paita
37. Ain on koiral piä kynnyksel (Ajanvietto ja ilonpito houkuttavat töiden kustannuksella)
38. Männä kynnys matala, a pois on tulla korkee (Erehdys on helppo tulemaan, mutta sitä on hankala hyvittää)
39. Ei tällain ukko veras käy eikä lapset rinkelripukka kaulas (Tuhlatessa ei vaurastu)
40. Rikas maksaa rahallaa, köyhä selkänahallaa
41. Ei haukkuva koira pure
42. Tekijä työns' tietää eikä tienkävijä (Ei kannata kiinnittää huomiota siihen, mitä ohikulkijalla on työstäsi sanottavaa)
43. Älä pilkkaa köyhän kelkkaa, olkinen on ommaiski
44. Älä pyri pyhän' työhö, se ei arken avita (Pyhätyön tekijä paljasti, ettei tule arkena toimeen)
45. Kalliin annat, kauniin kannat (Ei kalliilla hankittu ole aina se paras)
46. Ennen mua repejää, ko huora häpijää
47. Männöö se päivä pilveeski (Ikäväkin elämä päätyy kalmistoon)
48. Sattuu se vahinko viisaalki, tuhmal onki toises kiäes
49. Minkä vanha tekköö, sen niin ku jumala antaa
50. Sulaa se voi vanhan suuski (Vanhakin kaipaa iloa ja nautintoja)
51. Malttaa köyhäkin keittää, ei vua jiähyttää (Köyhä on aina tiukoilla, elää kädestä suuhun)
52. Paistaa se päivä köyhällekkii
53. Laiska töitään luvettelloo (Kuka ei paljoa tee, kehuu vähästä)
54. Rahal suap ja hevosel piäsöö (Rahalla saa kaiken maailman tavaroita ja valtaakin)
55. Uus luuta lakasoo puhtaammast
56. Ei luppaus talloo hävitä
57. Koira nimen antaa, mies nimen kantaa (Ei aiheeton nimittely kunnon miestä vahingoita)
58. Hyvä se on koirakin kuoltuaan
59. Ei makkaaval kissal hiiri suuhun juokse
60. Ikkäis elät ja ikkäis opit, a turakkan' kuolet
61. Hyvä antaa vähästki, paha ei anna paljostkaa
62. Älä syle siihen kaivoo, mist itse vettä otat
63. Hiljasess veess se hitto assuu
64. Ei juosten jauheta

Lisää inkeriläistä kansantietoutta:

Virtaranta, Pertti 1978. *Inkeriläisiä sananlaskuja ja arvoituksia*. Castrenianum toimitteita, 18.

Virtaranta, Pertti 1980. *Katri Peräläinen, inkeriläinen kielenoppaani*. Kalevalaseuran vuosikirja, 60.

venjokkosii. Haastatteluin ja kirjeitse kertyneen sananlaskuannin pohjalta professori Virtaranta laati mainion kirjasen *Inkeriläisiä sananlaskuja ja arvoituksia* (1978).

On otettava huomioon, että sananlasku tarvitsee määrätyn ympäristön tullakseen ilmi ja ymmärretyksi. Siksi niitä on melko vaikeata kerätä kysymällä. Niitä voidaan poimia arkipuheesta erilaisissa todenmukaisissa olosuhteissa. Voihan niitä pitemmällä aikavälillä tietenkin muistellakin sitä mukaa, kun ne juolahtavat mieleen erilaisissa asiayhteyksissä. Se vie runsaasti aikaa ja vaatii sinnikkyyttä. Sitä on onneksemme ollut sekä viisailla mummoilla, professoreilla että Olavillakin.

65. Hiljaa hyvä tulloo, ajatellen aivan kaunis
66. Vahinko ei huuva tullessaan
67. Kompastuuha se hevonenkin neljäl jalal
68. Etteepäi on elävän miel, vaik' ois surma selän takan'
69. Älä kissaa kiiskentele ennen, ko uot miäen piäl
70. Miss sie kesäl keikuit, siel tantsi talviki
71. Kissa piikais, koira renkis, harakka hyvä hevoses
72. Mikä on kirkol kipsutin, se on riihel ripsutin (Tyttö, joka on kirkolla visusti ja kauniisti pukeissa, voi ruveta miehelässä työtä tehdessä vitkuttelemaan)
73. Kuka taijat tietää, se taijat tarvitkoo (Kuka on kiero ja kavala, se voi itsekin tulla hyökkäyksen kohteeksi)
74. Kel on heikko piä, pittää olla hyvät jalat
75. Kel karsta, sil kynnet
76. Ylpeys käyp' lankeemuksen iel
77. Väkisin koiran, ko metsähe ajat, sellasen se tuop' otuksenki
78. Suullaa tiep' suuren linnan, kiäellään ei kiä'en pessääkää
79. Koirat kutsuin kulkoot, kunnon vieraat kutsumatta
80. Piästään se matoki kuoloo
81. Nuttu nurin, onni oikein (Sanottiin, jos joku sattui pukemaan paidan väärinpäin)
82. Onha jumalal päivii ja herral huomenii (Voi olla kärsivällinen, mutta ei loputtomiin voi odotella)
83. Yks piä kesät ja talvet, ei muista kaikkee
84. Tänäpäin on päivä, huomen on uus, uuvel viikol viel on kuus
85. Nosta sie kuoma persettäis, mie otan hattuin ja rukkasein
86. Luvata ja täyttää – vaikialt se näyttää
87. Män´ ko kala kaivoo
88. Suap'ha vanhaa nauraa, ei vua vaivaista
89. Penikkan' se pien koira kuolooki (Pieni ei tule koskaan suureksi / yksi ainoa on kokonaisuuteen nähden merkityksetön)
90. Älä nuolaise ennen, ko tipahtaa
91. Älä ennen karsinaa tie, ko lehmä vasikan tekköö
92. Suur pala suun reppäisöö
93. Luu lihan valitsijal (Liian ahnaalle ihmiselle)
94. Ei pappikaa kaht kertaa sano
95. Vieraan hevosen selást parraahee likaläpättii (Luota omaan itseesi, äläkä lainatavaraan ja muiden apuun)
96. Tulloo mies räkänenast, ei vua tyhjän naurajast
97. Viina on viisain juotavaa
98. Punnain' ko helvetin peräseinä
99. Älä mäne syyhymättäis saunaa (Oleskelu väärää aikaan väärässä paikassa on turhaa)
100. Se on kahestoistkymneis / viimone hullu, ko tulloo saunast ja syyhyttellöö

Pyhän Pietarin seurakunnassa

Tammi-helmikuu on seurakunnan toiminnassa keskitalven hiljaista aikaa. Ystävyysseurakunnista on käynyt vierailijoina pieni ryhmä Jyväskylästä sekä 60-henkinen ryhmä Kainuusta. Muita vierailijoita, kuoroja ja esiintyjiä odotellaan vasta keväämmällä.

Maaliskuun jumalanpalvelukset Pyhän Mikaelin kirkossa (Rüütli 9):

Ti 10.3. klo 14.15 Elokuvaesitys "Viimeinen juna Inkeriin" seurakuntakodilla

Su 15.3. klo 10 Elämänleivän sunnuntain messu, käytetään laulukokoelmaa Viisikielinen, jossa mm. Tuomasmessun ja Taizen lauluja. Tervetuloa löytämään oma toivelaulusi!

Su 22.3. klo 10 Marianpäivän messu, mukana Pohjantähti, kirkkokahvit seurakuntakodilla (Pärnu mnt 8)

Etsimme vapaaehtoisia kirkkoväärtejä

Suntiona kymmenen vuotta vapaaehtoisena palvellut **Julia Ignatjeva** jätti tehtävät nyt nuoremmille ja siksipä etsimme vapaaehtoisia, joista voisimme muodostaa ryhmän kirkkoväärtejä. Tehtäviin kuuluvat mm. virsikirjojen jako, kolehdinkeruu ja muut yhdessä sovittavat asiat. Ota rohkeasti yhteyttä.

Urmas Viilma arkkipiispaksi ja Viroon lisää piispoja

Tarton rauhan vuosipäivänä 2.2. klo 12 vietettiin Tallinnassa Viron luterilaisen kirkon suurta juhlaa, kun arkkipiispan virkaan vihittiin 41-vuotias **Urmas Viilma**. Suomesta paikalla olivat arkkipiispa **Kari Mäkinen** puolisoineen sekä Lapuan piispa **Simo Peura**.

Kaksi arkkipiispakandidaattia nimitetään arkkipiispan esittämänä piispoiksi. Näin **Tiit Salumäe** Haapsalusta ja **Joel Luhamets** Tartosta saavat piispansauvan.

Tallinnan Suomi-seuran ensimmäinen yleiskokous!

Tallinnan Suomi-seuran perustamiskokouksesta on pian kulunut vuosi. Viron Suomi-seurojen kesätapahtuma pidetään tänä vuonna Tartossa 12.6–14.6. ja myös tallinnalaiset ovat tervetulleita. Tallinnan Suomi-seuran yleiskokous pidetään **keskiviikkona 11.3. klo 18.30 seurakuntakodilla (Pärnu mnt 8-6)**. Seurakunta tarjoaa kokouksen osanottajille kahvit ja leivonnaiset.

Suomalaisen Pyhän Pietarin seurakunnan puolesta
Markku Päiviö, kirkkoherra
Helvi Huopalainen, johtokunnan puheenjohtaja

Venäjän paluu ”suurmahdiksi” uhkaa taas pikkukansoja

Edward Lucas kirjoitti 6. helmikuuta Postimees-lehdessä Boris Nemtsovin murhasta järkyttyneenä mielipidekirjoituksen, jossa hän pohti Venäjän nykytilannetta menneisyyden valossa. Samalla hän kysyi huolestuneena: mihin Venäjä on tiellä?
Inkeri-lehti jakaa täysin Lucasin huolen viitaten inkerinsuomalaisten historialliseen kokemukseen ja Leningradin oblastin ylimmän johdon sanallisiin kannanottoihin.

Kaikkien vanhimman polven inkerinsuomalaisten pitäisi hyvin muistaa, mitä tapahtui vuoden 1934 joulukuun 1. päivän jälkeen, kun oli murhattu **Sergei Kirov**, tuolloisen Venäjän kommunistisen puolueen kakkosmies. Tapaus antoi tekosyyn lukemattomiin aiheettomiin pidätyksiin, terroristien ja ulkomaisten vakoilijaverkostojen ”paljastamisiin”, syytöksiin osallisuudesta mainittuun murhaan, kavalluksiin ja valtionpetoksiin. Tämä hullunmylly nieli kurimukseensa suuren osan Venäjällä asuneista saksalaisista, virolaisista, puolalaisista ja suomalaisista.

Vielä vuosituhannen vaihteessa tuntui vastaavan ajattelutavan pesiytyminen nyky-Venäjälle mahdottomalta. Mutta mitä kuuluukaan itärajamme takaa nyt? Yhä useammin kuulemme ”venäläistä maailmaa” uhkaavista ulkomaisista järjestöistä, turmioon johtavista homoista, arkkivihollisista amerikkalaisista ja venäläisiä vainoavista Ukrainan ja Baltian fasisteista, jotka ovat salamyhkäisesti kuin yksissä tuumin punomassa äiti-Venäjän vastaista liittoumaa. Toisinajattelu on ollut Venäjällä vaarallista yksinvaltiutta uhmanneen liikemiehen **Mihail Hodorkovskin** vangitsemisesta alkaen. Diktaattorille on kehkeytynyt vaivihkaa tunnollinen kannattajajoukko, mielistelijöitä, jotka täyttävät kädenkäänteessä tämän pienimmätkin toiveet. Pimeä alistuminen on taas muotia. Ne jotka eivät lannistu, on tapana tappaa keskellä päivää kotinsa kynnykselle.

On hyvinkin syytä kysyä, mitä Venäjän johto oikein pelkää. Pelkääkö se esimerkiksi pikkuruisen inkeroisheimon mahtavaa kostoa? Sitä että inkeroisten hanakat keulahahmot tulevat ajamaan uutuuttaan uhkuvan kunniakkaan ja tuhatvuotisen Venäjän kumoon? Näin Leningradin alueen kuvernööri **Aleksandr Drozdenko** onkin jo julistanut Viistinässä toimivan inkeroisten Soikkula-seuran terroristiseksi äärijärjestöksi syyttäen sitä Venäjän valtiolaivan horjuttamisesta, sananmukaisesti ”myyräntyöstä”.

”Meillä on pieniä asukasryhmiä, jotka yrittävät manipuloida kansalaisten järjellä, vaikuttaa heidän mielipiteisiin ja käytökseensä,” kiteytti kuvernööri. Muistamme hyvin, mistä moinen juontuu. Viime vuonna inkeroisaktivistit rohkenivat näet uhmakkaasti vedota Yhdistyneiden Kansakuntien alkuperäiskansojen lautakuntaan. Tuloksitta. Kukaan ei kykene pelastamaan pikkukansaa maassa, jossa mielivaltaisen valtiovallan toiminta tukeutuu rikollisuudelta haiskahtaviin moottoripyöräjengeihin nimeltä ”Öiset Pedot”.

Mutta syyttely menee vieläkin pitemmälle. Samaan hengenvetoon mainitaan yhdistys Inkeri eli ”Ingria”, joka saa osakseen yhtä ison kunnian! Aitoon 1920–30-lukulaiseen tyyliin sen toiminta nimetään ”haaveiluksi yhtenäisen Venäjän särkymisestä ja oman Inkerin valtion perustamisesta”. Samalla vedotaan tarpeeseen tukahduttaa jo ajoissa vastaavat ”fasistiset ja sovinistiset” mielialat, jotka syntyivät vuonna 2004 Ukrainassa Oranssin vallankumouksen myötä. ”Me katsoimme siihen liian lempeästi toivoen, että monikansallinen valtio pystyy itse ratkaisemaan ongelmansa”, korosti kuvernööri Drozdenko. Valtio on siis jokin epämääräinen itseisarvo, ei siinä asuvat ihmiset.

Mitä lääkkeeksi, kunnioitettu kuvernööri? Tullaanko nyt inkerinsuomalaisten yhdistysten vaatimattomissa asunnoissa Pietarissa ja Hatsinassa järjestämään tarkastusetsintöjä? Saavatko suomalaisten kunnostamat kirkot purkausmääräyksen? Ja tullaanko lakkauttamaan eri puolilla Inkeriä perustetut vanhainkodit, joissa tätä nykyä asuu enimmäkseen paikallisia venäläisiä? – Hyvät herrat, tulkaa järkiinne! Aiotteko te tosissanne ruveta nitistämään kerran jo nujerrettuja pikkukansoja?

Toki joku rohkenee vielä venäläisessä sosiaalisessa mediassa hiiskahtaa:

”Mutta aikaisemmin heitä tuettiin! Hehän ovat alkuperäiskansaa! Vuonna 1937 pakkosiirrettiin heitä ”kansanvihollisina” tuntemattomiin. Me tiedämme liiankin hyvin, kuinka he kärsivät! Ketä nämä mummelit oikein häiritsevät? Vai tullaanko tässä taas heidät häätämään riesana sataman tieltä? Mistä he saavatkaan oikeutta?”

Ja vielä:

”Miksi piirihallituksemme on keinotekoisesti hehkutettava kansanryhmien välejä ja syytettävä suorastaan ”myyräntyöstä” valtiovallan suhteen? Mihin moista provokaatiota tarvitaan? Hermostuttaa kun valtiovallan korkeatasoiset edustajat harjoittavat aivan aiheettomia hyökkäyksiä.”

Käytetään siis Venäjällä vielä järkeäkin!

Ks. http://город-кингисепп.рф/76

Inkeri-lehti

Etteepäi on elävän mieli... Onnea!

89 Helli Karhu 3.5.	*78* Ljubov Petšenenko 24.4.	*72* Aina Semjonova 27.4.
87 Vieno Bulatova 15.6.	*74* Olga Spitšonok 9.4.	*65* Helle Kuldsepp 28.4.

Onnea syntymäpäivälapsille!

toivottaa Narvan inkerinsuomalaisten seura

Kirsti Käiväräinen on valittu vuoden suomen kielen opettajaksi!



Suomen suurilähettiläs Kirsti Narinen omisti Kirstille 14. maaliskuuta kunniakirjan juhlallisella vastaanotolla Tallinnan suurlähetystössä.

Luojan suurella lykyllä
Kaikkivallan kiitokseksi
syntyi lapsi Tallinnassa
poika Sitsimäen satamaan
varttumaa korkiaan kot´tiihe
suuren meren rantamille

Inkeri-lehti onnittelee vironinkerinsuomalaisten puolesta toimittaja Anniina Ljokkoita pikkupojan syntymän johdosta

ONNEKSI OLKOON ANNIINA ja VILLE!

Elsa Oblakova (o.s. Hyyrynen) 28.9.1934 - 13.3.2015



Sammui Elsa Oblakovan elämän kynttilä ja sulkeutui elämän kirja. Siinä kirjassa on 81 kirjavaa sivua. Luulen, että lapsuuden sivu on vihreä, sillä vanhemmat soivat pikku Elsalle onnellisen tulevaisuuden. Mustia ovat sodanajan sivut: sota, Klooga, äidin ja siskon kuolemat. Siirto Suomeen on ehkä keltaisella sivulla, koska Elsan isällä oli työtä ja näin he eivät joutuneet pahimpaan puutteeseen. Sitten ”kotiin palautus”, perhe karkotettiin Pihkovaan – kauas koti-Inkeristä. Nämä olivat Elsan elämän kirjavimmat sivut koulunkäynteineen, perheen perustamisineen kaikkineen. Kohtalo johti nuoren perheen Kohtla-Järvelle, missä löytyi töitä koululta. Aika lensi, pojat varttuivat, perustivat omat perheensä. Rakkaan puolison poislähtö... Nämäkin kaikki sijoittuisivat erivärisille sivuille.

Vuodesta 1988 alkaen Elsa osallistui ahkerasti seuramme toimintaan: lauloi kuorossa, oli lasten ryhmänopettajana, myöhemmin toimi aikuisopettajana, seuran sihteerinä. Suomen kielen taito oli Elsalla korkeatasoista. Mutta me olemme Elsalta oppineet paljon muutakin…

Viimeiset elinvuotensa Elsa asui poikansa luona Moskovassa, mutta joka vuosi kävi ”kotikaupungissa”, poikkesi seuratalolla, maksoi jäsenmaksunsa. Viron inkerinsuomalaisten liitto puolestaan on Elsalle myöntänyt kunniamitalin aktiivisesta seuratoiminnasta.

Yksi tähti taivaalta loistaa meille hämärässä ja sen tähden nimi on Elsa. Kiitos, Elsa, että vaelsit meidän kanssamme.

Itä-Virumaan inkerinsuomalaisten seuran puolesta,
Niina Petruhhina

Nukkunut pois on rakas

Hilda Torkkeli

(s. 20.11.1923 Venjoen Suuri-Verevä – k. 25.3.2015 Viro, Keila)



Osanottomme lähiomaisille Inkeri-lehden ja Viron inkerinsuomalaisten puolesta



INKERI

Kesäkuu 2015

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Sibelius ja hänen Kullervonsa × Eero Pitkäsen pitkä taival × Ella Ojala: vihkivaatteen tarina × Uutta pontta lapsitoiminnalle × Kirjallista Inkeriä aprikoimaan! × Tervetuloa Rakveren laulujuhliin!

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Pikkuneiti tähystää tulevaisuuteen Võrun laulujuhlissa vuonna 2007. Mitä hänelle kuuluu? Kuva: T. Raudalainen / R. Kall

INKERINSUOMALAINEN NÄKÖKULMA

Neljännesvuosisataa laulu- ja tanhujuhlia Virossa!

Inkerin sinitaivas pilvetön?



Taisto Raudalainen

Viron inkerinsuomalaisten liitto on julistanut yhdeksi toimintansa peruspylvääkseen laulu- ja tanhujuhlan. Tämän ohella korostetaan lastenkasvatusta ja käsityötoimintaa. Kaikki hyvin! Samalla kirjoitus- ja lukutaitoa vaativa toiminta, kuten Inkeri-lehden julkaiseminen, on poistumassa taka-alalle. Se ei enää ehdoitta mahdu rahoitettavien toimintojen joukkoon. Lehden sijalle on tulossa vuosikirja, jonka on määrä heijastaa ennen kaikkea yllämainittuja toimintoja: tanhuamista, juhlintaa ja lastenkasvatusta. Tämä kaikki on yhtäältä pakon sanelemaa mutta toisaalta nimenomaan seurojen toive.

Katsokaamme inkerinsuomalaisten tämän päivän pyrkimyksiä hiukan yleisemmältä tasolta vertaamalla sitä muiden hajaannukseen tai rankan sorron alaisuuteen joutuneiden vähemmistöjen kokemuksiin. Katsoivathan vallanpitäjät virolaistenkin kansallistuntoa ja identiteetin rakentumista vielä 1980-luvun alussa ennen kaikkea tanhuamisen ja kansankulttuurin tasolta. Sitä kautta torjuttiin kansakunta ikään kuin lapsen asemaan. Lapsi tanssii ja laulaa, kun häntä on hoidettu hyvin. Eikä hän muuta tarvitse!

Sama pätee tämän päivän Venäjällä, mitä tulee keskusvallan ja vähemmistökansojen, muiden muassa sukukansojemme suhteeseen. Kaikki mikä menee pitemmälle perinteisestä kansankulttuurista ja etenkin sen virallisista esityspuitteista on epäsuosiossa. Sitä ei tueta.

Mutta kansallisuuksilla on muitakin ulottuvuuksia. Eräs näistä on oman olemassaolon ja menneisyyden kirjallinen esittäminen, oman historian vaaliminen. Tämä on juuri sitä kulttuurista itsemääräämistä, johon kaikki kansakunnat pyrkivät. Tätä ei voida saavuttaa ilman kirjallisia pyrkimyksiä, kirjoittamisen kautta tapahtuvaa itsetutkiskelua. Itsetutkiskelun kohteena voi olla historia ja edesmenneet sukupolvet mutta yhtä hyvin nykytilannekin.

Laajennettakoon toki kirjallisen Inkerin olomuotoja myös museointiin, arkistointiin ja visualisointiin. Kuinka me itse haluamme, että kansanryhmämme esittäytyy? Esittäminenkin toki vaatii kirjoittamista välivaiheena! Ja sitä ei voi mielestäni ehdoitta antaa toisten käsiin…

Useilla vähemmistöryhmillä on sitä varten paitsi kulttuuriseuroja myös tutkimus- ja kustannuslaitoksia. Virossa puolestaan käytäntö osoittaa, että paikalliskulttuureja edistävät "instituutit": *Mulgi Instituut, Seto Instituut, Võro Instituut.* Miltä kuulostaisi *Inkerin instituutti* tai *Akateeminen Inkerinmaan tutkimusseura*?

Ulkovirolaisten taholta on usein kuulunut marinaa siitä, että heidän kansallisesti asennoituneet vanhempansa ovat tyrkyttäneet heille virolaisuutta vain yksitoikkoisen tanhuamisen ja kuorotoiminnan muodossa ja näin vieneet heiltä mahdollisuuden rakentaa minuutta ja identiteettiä kasvuympäristön monisärmäisen kulttuurin varaan. Tämä on yksi näitä moderniuden paradokseja, joita olen usein itsekin pohdiskellut. Moderni maailmankatsomus tarjoaa useimmiten valinnan "joko tai". Nykyään eletään sen sijaan erilaisessa kulttuuritilassa, jossa on tarjolla "sekä että" – mutta se vaatii myös erilaisten valmiuksien ja kykyjen kehittämistä. Ja näihin kuuluu yhä edelleen kirjoitus- ja lukutaito.

Älkää ihmeessä heittäkö pikkuruista vakahaista pesuveden mukana! En siis ymmärrä, miksi meidän pitää välttää kirjoittamista, muun muassa suomenkielistä kirjoittamista. Siitä seuraava hyöty ei nimittäin ole rahassa mitattavissa.

Kullervo – tervaskanto, vasta-ajattelija ja todenjulistaja

Taisto Raudalainen

Kalevalan Kullervo-luvut (31–36) ovat draamallisesti eepoksen mahtavimpia. Ne esittelevät yli-inhimillisen Kohtalon, joka tunkeutuu ihmisen maanpäälliseen lihalliseen kokemukseen. Tarinan voisi nähdä myös yhden inkeroismiehen elämäntarinana, josta ***Elias Lönnrot*** *sepitti 1840-luvulla oman versionsa.*
Myöhemmin aihetta kirjallisesti ja musiikillisesti käsitelleet kirjailija ***Aleksis Kivi*** *sekä säveltäjä* ***Jean Sibelius*** *saattoivat Lönnrotin tulkinnan lisäksi tukeutua kansanrunoudentutkija* ***Julius Krohnin*** *vuonna 1882 julkaisemiin aitoihin kansanlauluihin. Nämä kolme ovat tehneet inkeriläisesti Kullervosta maailmassa hyvin tunnetun myyttisen hahmon.*
Alempana tutkitaan, mitä johtopäätöksiä voisi Inkerin runojen sankarista tehdä alkuperäisten kansanrunojen sekä Kalevalassa esitetyn pohjalta.

Ihmisen myyttinen syntytarina esiintyy itämerensuomalaisten kansojen joukossa vain inkerois-karjalaisissa muinaisrunoissa. Esivanhempamme tiesivät, että maailma ja sen osat syntyivät munasta.

Mutta ihmisen synty kaskessa lepäävistä tervaskannoista – koivuisesta ja tammisesta – on ainutlaatuinen. Toisesta sai alkunsa Untamon ja toisesta Kalervon suku. Näiden kahden suvun välillä kyti vaino kuin hiillos huhdassa ja sen keskelle joutui myyttinen sankari Kullervo Kalervonpoika.

Kullervo-teeman voisi kiteyttää Inkerissä laajalti tunnetun sananlaskun ”Tottuus ei tuleskaa pala!” muunnelmaan ”Tervaskanto ei kaskessa pala!”

Asetelma heijastaa toisaalta sitä kilpailua, joka vallitsi aikoinaan kaskenkaataja-yhteisöjen välillä. Suomeksi sen kiteyttää sananlasku ”Oma maa mansikka, muu maa mustikka.” Jokainen kaskenkaatajayhteisön jäsen tiesi, missä ovat heidän mansikkaa kasvavat ja ”pyhässä” lepäävät kaskipeltonsa, jotka ihmispolven kuluttua otettaisiin taas käyttöön. Näistä oltiin valmiit vuodattamaan verta, hikeä ja kyyneliä.

”Mustikkamaa”, jota ei ollut kaskipelloksi raadettu, ei kiinnostanut sen sijaan ketään. Kotoiseen ”mansikkamaahan” liittyi yhteisön kunnia ja miehinen arvokkuus, joita puolustettaessa saattoi kimallella rauta – aikoinaan metalleista jaloin.

Tarujen ja eepoksen Kullervo

Mainittujen sukujen välinen hauras tasapaino horjuu, kun Kalervon kansan keskuudessa tapahtuu sukurutsa. Iljetyksen panee tietämättään toimeen jalosyntyinen Kullervo, vallanpitäjän poika. Hän kiroaa itsensä miekkansa kautta.

Kullervo yrittää paeta kohtaloaan ja lähtee sotaan, missä joutuu orjuuteen. Mutta kohtalo pysyy perässä. Siitä ei ole pääsyä kuten ei ole antiikkimytologiasta tutulla Oidipuksellakaan.

Lähes sama motiivi koskee virolaista Kalevanpoikaa. Nämä kaikki kolme sankaria ovat siinä luulossa, että pakenevat kirousta, mutta lähestyvät sitä väistämättä. Kullervo, jota ei runojen mukaan polta tuli, upota vesi eikä raatele kuoliaaksi villipedot, kuolee kuin kuoleekin omaan miekkaansa. Kullervo on kaiken lisäksi raiskannut oman siskonsa. Korvet ja niityt kieltäytyvät kantamasta ja ruokkimasta sisarenturmelijaa.

Kalervon kansa häviää sodan ja Kullervosta tulee surkea orja. Entisen klaaninvanhemman poika, ”sinisukkasiniviitta” – sininen oli tolloin hankalasti hankittavissa ja sen takia kallisarvoista – joutuu orjaksi Ilmarisen suurtilalle. Näin ei hänellä häpeässään ole muuta vaihtoehtoa kuin antautua miekalle, jolle on loppujen lopuksi samantekevää, kenen verta juopi.

Jalosyntyisen Kullervon on pakko ruveta alentaviin paimenhommiin. Inkeriläiset eivät ole koskaan tottuneet palvelemaan muita, sillä omassakin kaskiyhteisössä on riittänyt töitä yllin kyllin. He ovat harjaantuneet omapäisyyteen ja omatoimisuuteen. Sorto ja alistaminen riistävät heiltä järjen. Näin heittäytyy Kullervokin mielipuolisen väkivallankierteeseen rikkoen kaikki työkalut, pannen kaiken ylösalaisin. Emännän leivottua Kullervon leipään kiven, johon karahtaa kallisarvoinen isän muisto – puukko –, syöttää Kullervo petoeläimille karjan, joka oli uskottu hänelle kaitsettavaksi.

Miehen teräaseen häpäiseminen oli noina aikoina pahin loukkaus ja karjui koston perään! Kullervo päästää kontion karjaan. Tämä on psykologisesti todella uskottavaa kerrontaa. Mutta eikö siinä tarinassa piile myös sovituksen ele, jos karjan saattaminen raatelijan suuhun tulkittaisiin uhriksi heimon suojelushengille?

Kullervo – Kristus – Hamlet?

Katsokaamme asiaa lopuksi kristilliseltä kannalta.

Eepos-tarinan perimmäinen opetus taitaa olla, että miekan tempaaminen tupesta ja kostonhimo eivät voi palauttaa menetettyä kunniaa, vaan johtavat lopulliseen turmioon. Lausuuhan ”vii-



Akseli Gallén-Kallela: Kullervon kirous

sas Väinämöinen” Kullervo-luvun päätteeksi, että lapsia pitää kasvattaa hellyydellä ja huolella, sillä niiden puuttuminen kostautuu varttuneella iällä moninkertaisesti. Näin Elias Lönnrot yrittää lieventää vanhakantaisten myyttien ilotonta ja armotonta ilmapiiriä kasvatusopillisella näpinheristyksellä. Hän tuo siihen kristillisen sävyn. Hänen näkökantansa on: jatkuvuuden nimissä on joskus luovuttava näennäisestä, ”sisukkaasta kestämisestä”. Sillä uhoa ja uljuutta seuraa väistämätön turmio, siitä luopuminen puolestaan uusi alku.

Kalevalan Kullervon äärimmäinen kärsimys johtaa siis ihmismielen sovinnon äärelle. Eikö koko tarinaan olekin kätketty ajatus väkivaltakierteen katkaisemisesta? Vaikka häviö, menetyksen ja turmeluksen hurmio on korotettu tarinassa sankaruudeksi, se ei saa lopullista oikeutusta.

Sama moraalinen ristiriita on noussut siis Kullervon ja Kristuksen mutta myös Prinssi Hamletinkin eteen. Periaatteissa pysyminen vie yksilön kuolemaan, mutta voi pelastaa ikuisen elämän… Kavaltamista ja valhetta saattavat vastapooleina uskollisuus ja usko oikeuteen. Sopimusten rikkominen vaatii puolestaan ”jumalallista” hyvitystä – aivan kuin se on ollut muinaiskreikkalaisissa murhenäytelmissä.

Justiina Mylläri lauloi Kullervo-aiheesta **Liissilän Kivikkolassa** vuonna 1907 Frans Kärjelle:

Kuuli Korkkinan akoilta
lapsuudessaan Kullervo.
Kalervoisen vanhin minjä
Lehmät lypsi, leivät paistoi,
Niitti viisi viisikkoa
Yhessä kesoissa yössä.

Paistoi kuakun paimenel,
Pani kiviä sisähen,
Piältä voisi voitehella,
Alta voisi piällisellä,
Vei tuo paimenen etehen.

Ohhoh, noit mein akkasia,
Kuin nuo sorjasti sopivat!
Katsot muita akkasia,
Vettäät tukkaava turulla,
Karvapöllyvä kavulla.

Kalervoisen vanhin minjä
Katsoi ulos ikkunasta:
"Liekö savvuu vai sakiaa,
Vai lienöö pimiä pilvi,
Vain ompi sakia sauvvu?"

Nuorin minjä vastaeli:
”Ei uo pilvi, ei pimiä,
Ei ole uumen-umakko,
Eikä uo sakia sauvvu,
Untomoon sota tuleepi!
Tappaa kaik viäen kylästä,
Tappaa suuret, tappaa pienet,
Tappaa nuoret, tappaa vanhat!”

Jätti yhen poikalapsen
Tuutuuhen tutajammaa,
Kätkyveehen liekkumaha.
Kätkyt liekku lehmuksinen,
Patsas vuarui puatsamineen.

Mihin poika pantanenna,
Kusta surma suatanenna?

Pannain poikanen tulehen;
Ei poika tulessa kuole,
Poika tulta kiihottaa,
Kekäleitä kiäntelöö.

Mihin poika pantanenna,
Kusta surma suatanenna?
Pannain poikanen vetehen
Ei poika vejess kuole,
poika soutaapi viessä.
Mihin poika pantanenna?
Kusta surma suatanenna?
Pannain poika paimeneksi.

Paimenpoika pikkarainen
Ajoi lehmoset leholle,
Itse kampi Kallervoille,
Käi kivoille istumaa,
Kuakkujaase katsomaan,
Veti veitsensä kivehen.

Tuosta suuttui ja vihastui:
Teki lehmoset suveksi,
Karjan suuren karhuloiks.

Suomen Kansan Vanhat Runot IV3, 3716



***Albert Edelfeldin** kuva Larin Paraskesta.*

Jean Sibeliuksen Kullervo-sinfonian ”kalevalaiset” juuret

*Jean Sibeliuksen mestariteos Sibeliuksen **Kullervo-sinfonia** sopraanolle, baritonille, mieskuorolle ja orkesterille, Opus 7. kaikui Estoniassa 20.3.2015 Viron Kansallisen Mieskuoron (RAM) ja Valtiollisen Sinfoniaorkesterin (ERSO) esityksenä.*
*Kapellimestarina toimi **Arvo Volmer**. Äänessä olivat sopraano **Lilli Paasikivi** ja baritoni **Tommi Hakala**.*

Inkeri-lehti halusi Sibeliuksen 150-juhlavuoden merkeissä tuoda esille aikansa mullistuksellisen suurteoksen syntytaustoja. Siinä oli suurta apua suomalaisen suursäveltäjän kunniaksi kootusta verkkosivustosta **www.sibelius.fi**.

Jean Sibelius aloitti *Kullervon* ideoinnin opiskeluasunnossaan Wienissä keväällä 1889, jolloin hän opiskeli **R. Fuchsin** ja **C. Goldmarkin** luona. Opettajat eivät kuitenkaan innostuneet hänen ensimmäisistä orkesteriteoksistaan. Fuchsin mukaan ne olivat "barbaarisia ja raakoja". Sibeliuksen suomalainen veri kuohahti: ”Ollaanko sitä nyt niin barbaareja!?“



Sibelius uppoutui kohtauksen jälkeen *Kalevalaan* ja löysi sieltä jännittäviä poljentoja ja teemojen variointia – uuden tyylinsä ainekset. Kokonaisuus valmistui 1892; kantaesitys oli Helsingissä 28.4.1892. Pääosissa lauloivat **Emmy Achté** ja **Abraham Ojanperä**, orkesteria johti nykyisessä Svenska Teaternissa itse Jean Sibelius. Teoksesta löytyy sovitus baritonille ja pianolle, *Kullervon valitus* (1893, uudistettu versio 1917–1918).

Sibelius kirjoitti Wienistä puolisolleen Ainolle: "Yritän saada selvyyttä sinfoniaani. Se on niin erilainen verrattuna kaikkeen muuhun, mitä tähän asti olen kirjoittanut."

Sysäyksen uuden sävellyksensä aiheeseen Sibelius sai siis *Kalevalan* Kullervo-runoista, jotka oli koottu Inkerin maaperältä valtaosin inkeroista sukujuurta olleilta laulajilta.

Runosikermässä nuori mies viettelee neidon tietämättä, että kyseessä on hänen kadonnut sisarensa. Kullervo houkuttelee tämän rekeensä ja makuuttaa lupaamalla aineellista hyötyä. Orkesteri soittaa rakastelukohtauksen, joka päätyy väkivaltaiseen purkaukseen. Vasta sen jälkeen pääsevät solistit ääneen.

Kullervo-sinfonian aikalaistausta on ”kalevalaisessa romantiikassa”

Saavuttuaan Suomeen Sibelius tutustui pastori **Adolf Neoviuksen** kautta Porvoon pappilassa inkerinkarjalaiseen runonlaulajaan **Larin Paraskeen**.

Sibelius ei tuohon aikaan kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että kyseessä oli inkeroislaulaja. Paraske edusti hänelle aitoa suomalaisen runonlaulun ”muinaisuutta” – kuten myös taiteilijoille **Albert Edelfeldille**, **Eero Järnefeltille**, **Elin Nordlundille** ja **Akseli Gallén-Kallelalle**, milloin muotokuvaa, milloin patsasta tehtäessä. Samat aiheet väikkyvät näet Parasken tapaamisen jälkeen Gallén-Kallelankin mielessä. Mielikuvat muotoutuivat tauluiksi Kullervon sotaan lähdöstä ja Kullervon kirouksesta: Kullervo ratsastaa uhkeasti sotaan revontulien valossa. Taulu toimii ikään kuin Sibeliuksen sinfonian taustakuvituksena.

Ennen vanhaan eli rahvaan seassa uskomus, jonka mukaan voimakkaat revontulet tai ”taivaanpatsaat” ennustelivat suurta sotaa. Nämä olivat taivaallisia ennusmerkkejä tulevista mullistuksista ja kauheuksista. Kuten revontulen nimikin sanoo, voi sen punertavaa kimallusta verrata taistelutantereella vuotaviin apokalyptisiin hurmevirtoihin.

Suomessa tunnetaan isonvihan aikoihin vuonna 1716 esiintyneet mahtavat revontulet, jotka havaittiin Euroopassakin. Viime vuosisadan lopulta tunnetaan Preussista mainita vuosien 1870–1871 hurmeenpunaisista revontulista, jotka olivat ennusmerkkeinä saksalais-ranskalaisesta sodasta. Revontuli-ilmiötä pidettiin lisäksi tuonpuoleisen varoitusmerkkeinä, joiden tarkoituksena oli johdattaa ihmiset hengelliseen katumukseen.

Gallén-Kallela kirjoittaa muistelmissaan: ”Kun sain käsiini **Europaeuksen** runoston nuorempain kerääjäin täydennyksillä varustettuina, lensivät mielikuvat laajemmille aloille:

Kullervo Kalervon poika
Sai on miekan mielehisen
Kalvan kaikkein parahan
Terän kullin kirjoitetun
Pää hopein holvaeltu
Kahen kallion välissä
Viien vuoren viitarossa
On miekka tuliteräinen
On säilä säkeneväinen…

Kullervo Kalervon poika
Ajoi suurta Suomen maata
Ajoi Suomen sillan päällä
Tinatuppi, vyö hopea
Miekka vyöllä heltukkainen
Parta kullan palmikoissa
Poika veitikka verevä
Kullervo mies kuningas

Onko ihme, että tällaista säkeistöä lukiessaan voi innostua ja vuosikausiksi liikkua tämä jalo kuvasarja rintaani aina lämmittäen ja valtimoani kiihottaen?!”

Oliko Paraskella todella osuutta Kullervo-sinfoniaan?

Sibelius väitti vanhoilla päivillään, että hän tapasi Parasken vasta Kullervo-sinfonian säveltämisen jälkeen:

"Kullervo oli sävelletty jo suvella ja syksyllä 1891. Kun se oli valmis, menimme Hirnin kanssa Porvooseen tapaamaan Paraskea. Minulla ei ollut silloin aavistusta siitä, mikä kuuluisuus minulla oli edessäni. Hänen laulaessaan kiintyi huomioni etupäässä siihen, miten tuollainen 'runolaulaja' käytti suomenkieltä: 'murehiaa-aa-aa', 'musta lintuu-uu-uu', siis erityisesti venyttämällä ja korostamalla sanan lopputavuja. Minun korvissani kuului niin oudolta tuo Parasken käyttämä korostus, eikä minulla ollut aavistusta, minkä suuren taitajan kanssa minä olin tekemisissä, en tiennyt pitää häntä niin harvinaisena runonlaulajana. Sitten myöhemmin Kalevala-mittaisissa runoissa, esim. 'Väinämöisen venematkassa' noudatin jo minäkin Parasken tapaa."

Mutta Sibelius muistikin väärin väittäessään *Kullervon* valmistuneen **ennen** Parasken tapaamista! Hän sävelsi *Kullervon* aivan varmasti tämän mieleensä painuneen tapaamisen jälkeen.

Yrjö Hirn puolestaan on muistellut kulttuurisesti mullistavaa tapaamista suuren inkeriläisen laulajan Parasken kanssa näin:

"Olin Jean Sibeliuksen kanssa matkalla Loviisasta Porvoon kautta Hämeenlinnaan. Matkatoverini kehitteli siihen aikaan suunnitelmia, joiden tuloksena oli seuraavana vuonna valmistunut ja esitetty sävelrunoelma *Kullervo.* Hän oli hyvin halukas kuulemaan, miltä karjalainen runo kuulosti aidon laulajan laulamana, ja minä olin tietenkin iloinen saadessani olla näkemässä tätä uuden ja vanhan kohtaamista. Muistan hänen seuranneen laulua tarkkaavaisena ja merkinneen muistiin sävelen kulkua ja poljentoja. Meidän molempien huomio kiinnittyi siihen lämpöön, millä pappi puhui kansanrunouden tutkimuksistaan. Mutta ennen kaikkea meihin vaikutti syvästi vanhan naisen laulutavan välitön draamallisuus."

Sibelius-sivustokin vakuuttaa, että joissakin sinfonian osissa on kansanlaulun vaikutus ilmiselvää:

”Toinen osa, *Kullervon nuoruus*, on teoksen ehein ja kestävin mestariluomus, joskin sen dramaturginen asema teoksessa on omintakeinen. Osa on ikään kuin jo toinen "johdanto" draamalle. Jouset soittavat aluksi "kehtolauluaiheen", jonka tyynnyttävä rytmi käy myöhemmin väkivaltaiseksi.

Sibelius varioi teemojaan runonlaulajien tapaan rytmisesti ja melodisesti ja yhdistelee niiden aineksia, mikä tekee analyyseista helposti toisistaan poikkeavia.

Kolmannessa osassa, yli puoli tuntia teoksen alun jälkeen, mieskuoro ja solistit pääsevät vasta ääneen. *Kullervo ja hänen sisarensa* -osan tahtilaji on perisuomalainen 5/4. Orkesteri luo tunnelman, ja mieskuoro aloittaa lopulta tarinan: *Kullervo, Kalervon poika / sinisukka äijön lapsi…* Arkaaista tunnelmaa korostaa se, että säveltäjä on kirjoittanut lähes koko mieskuoro-osuuden kansanlauluntapaisessa yksiäänisessä lajissa.”

Sinfonian vastaanotto Svenskanissa ja muutama siru myöhemmästä esityshistoriasta

Aikalaistietoon vedoten voisi päätellä, että Sibeliuksen vointi teoksen syntyaikoihin on ollut sangen kehno. **Juhani Aho** kirjoittaa Päivälehdessä Sibeliuksen elämäntilanteesta suurteoksen kirjoittamisen aikoihin:

”Sibelius asui teosta kirjoittaessa Kaivopuiston kylpyhuoneella, jossa hänellä oli suuressa salissa pöytä, flyygeli, sänky, muutamia tuoleja ja paljon sikarinsavua. Väkevä sikari oli toisinaan kylliksi ylläpitämään hänen elinvoimiaan. 28. huhtikuuta 1892 teoksen kantaesityksen aikana säveltäjän kädet vapisivat, hän vaikutti kalpealta, mutta esityksen energia tempaisi sekä säveltäjän itsensä että osan yleisöstä mukaansa.”

Teoksen ensivaikutelmasta sanoo Sibeliuksen aikalaisensa **Axel Törnudd**:

"Useimpien mielestä se oli aluksi täydellinen kaaos!"

Lopuksi kuitenkin fennomaaneille tuli selväksi, että Sibelius oli astunut heidän palvelukseensa, kun svekomaanit puolestaan olivat ruotsia äidinkielenään puhuvaan Sibeliukseen kovin pettyneitä. Suomalaisuus oli päihittänyt ruotsalaismielisyyden osaksi Larin Parasken avulla.

Sibelius johti teostaan vain muutamia kertoja. Viimeiset esitykset olivat vuonna 1893, jolloin kriitikot yllättivät hänet haukuillaan. Järkyttynyt säveltäjä ei johtanut teosta enää koskaan eikä antanut muidenkaan johtaa sitä kokonaisuudessaan. Tämä tosin saattoi johtua kadonneesta partituurista… Säveltäjä toki totesi vanhemmilla päivillään: "*Kullervo* oli aarreaitta".

Joidenkin mielestä Sibelius ei enää koskaan luonut mitään yhtä mahtipontisen suuripiirteistä.

1990-luvulla koettiin taas suoranainen *Kullervo*-esitysten ja -levytysten tulva.

2000-luvun alussa teoksesta on tullut peräti suomalaisten orkesterien vientivaltteja.

Teosta on toistamiseen esitetty virolaisten kapellimestarien **Neeme** ja **Paavo Järvin** johtamana ympäri maailman. Levytyksiäkin on ilmestynyt useita.

Katso:

Hirn, Yrjö, *Matkamiehiä ja tietäjiä. Tutkielmia suomalaisesta sivistyksestä ja Kalevala-romantiikasta*. Otava. Helsinki, 1939.

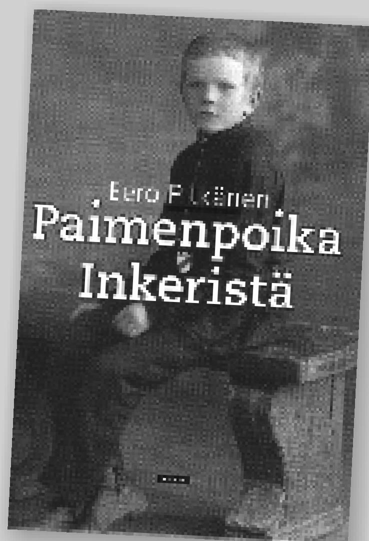
Gallén-Kallela, Akseli, *Kallela-kirja. Iltapuhdejutelmia*. Helsinki: WSOY. Helsinki, 1992.

Pohjois-Inkerin lannistumaton poika

Kaarina Pylkki, lähisukukansojen harrastaja ja Inkeri-ystävä

"Paimenpoika Inkeristä", 2014, Reuna Kustantamo ja kirjakauppa oy, 600 s.

Talvisodan vapaaehtoinen ja jatkosodan aikana kahdesti haavoittunut vanha rintamamies Eero Pitkänen esitteli 15. huhtikuuta Tuusulanjärven rannassa sijaitsevassa Järvenpään veteraaniyhdistyksen "majassa" muistelmateostaan. Tilaisuus veti tuvan täyteen ja oli todella lämminhenkinen, sillä valtaosa osallistujista tunsi tekijän pitkän elämäntaipaleen eri vaiheista.



Eero Pitkäsen teos "Paimenpoika Inkeristä" (2014) alkaa muhkealla esityksellä Inkerinmaasta ennen toista maailmansotaa. Kirjailija nimittää viljavaa maata "onnenmaaksi". Mutta Inkerin hyvinvointi loppuu julmasti Venäjän vallankumouksen jälkimainingeissa ja Neuvostoliiton kehittyessä moderniksi valtioksi.

Ihmettelen vilpittömästi sitä tietämättömyyttä, joka Inkerin vaiheista vallitsi "suomettuneessa" Suomessamme toisen maailmansodan jälkeen. Ikääni katsomatta en ollut kuullut paljoakaan siitä, ennen kuin innostuin harrastamaan suomensukuisten kansojen historiaa ja sain suoria suhteita vironinkeriläisiin ystäviini.

Kansakoulunopettajamme, joka oli ollut jonkin aikaa lottana Äänislinnassa, välitti meille Kouvolan alakoululaisille kirjeenvaihtotovereita itäkarjalaisista oppilaistaan. Siinä opin tuntemaan joitakin hauskoja karjalaisia lauluja ja loruja. Tähän loppuivat varhaiset kokemukseni lähisukukansoista.

Itä-Karjalan koulukarttaani tutkimalla sain nyttemmin taas tarkistetuksi Inkerin historialliset rajat ja Paimenpoika-kirjan alkuluvun tapahtumat sijoitetuksi lähelle Pietaria, Toksovan seuduille.

Eero Pitkänen on perin pohjin kiintynyt ja syventynyt entiseen synnyinseutuunsa, kuten myöhempäänkin ympäristöönsä. Tehtyään muistiinpanoja koko elinikänsä, lähes 95 vuotta, on hänelle kertynyt aineistoa ylen määrin.

Kirjailija on aivan verraton huomioiden tekijänä ja tarinaniskijänä. Hän saa lukijan järkyttymään uskomattomilla vaiheillaan ja nauramaan melkoisen synkän perusvireen keskellä. Kirja pulppuaa huumoria ja iloa, paikoin ironiaa. Se käsittää lukuisia sananlaskuja, loruja, lauluja sekä kansantarinoita ja -uskomuksia. Kas kun lapsuuden leikit huvittavat myöhemmässä iässä kuvaajaa itseäänkin.

"Paimenpoika Inkeristä" on sekä perusteellinen historian teos että mainio suku- ja kyläkirja. Sen todella soisi päätyvän hajallaan olevien sukulaisten ja kyläläisten luettavaksi.

Jo pakomatkan kuvaus sinänsä on kuin täysi jännitysromaani. Eero Pitkäsen ja hänen vanhimman sisarensa Elman pako vuonna 1935 oli oikea päätös, ainakin näiden kahden perheenjäsenen hengen säilymiseksi. Pitkäsethän julistettiin kulakeiksi ja hajotettiin orjatyövoimana ympäri Neuvostoliiton syrjäseutuja. Pako oli viisitoistavuotiaalta miehenalulta varsin uskalias teko.

Suunnitelma kypsyi Eeron sisaren Elman ja tämän tuttavapariskunnan Eemelin ja Veeran kanssa. Eemeli tunsi Toksovan rajaseudut ja oli käynyt "toisella puolella" salaa ennenkin. Pako

tarkoin vartioiduissa rajaseudun metsissä, soilla ja niityillä vaati tiukkaa itsekuria. Kerran pelästyttiin aseella tähtäävää vartiomiestä, mutta hänestä päästiin kuitenkin eroon piilottelemalla. Eräässä polunhaarassa tavattiin joukon kauhuksi yksinäinen ”kulkuri”, **Viljo Kähärä**. Onneksi hänkin oli pyrkimässä rajan yli ja liittyi seuraan muita kokeneempana.

Kirja olisi voinut loppua tähänkin. Mutta Eerolle siunaantui harvinaisen paljon tehtävää vastedeskin. Hänen ”pakkomielteekseen” koitui näet pelastaa itsensä lisäksi inkeriläisiä ”Idän Molokilta” – niin paljon kuin mahdollista.

Tuomas-sedän ansiosta Eero sai Suomessa jatkaa kesken jäänyttä kouluaan Elisenvaarassa. Sedän toivomuksesta Eerosta piti tulla pappi. Mutta osittain uhmamielellä ja isänmaallisuuden vallassa hän lähti kesken koulun vapaaehtoisena Talvisotaan. Eero haavoittui talvi- ja jatkosodassa yhteensä kolme kertaa kaikista raajoistaan, selästään, lonkastaan ja päästäänkin.

Urhoollisuudestaan ja neuvokkuudestaan kuuluisa Eero pantiin Niinisalon ”sotayliopistoon” ja Santahaminaan Reserviupseerikouluun. Näin hänestä tuli upseeri ja hänen taitojaan tarvittiin myöhemmin alokaskoulutuksessa. Hänellä olisi ollut varmasti mahdollisuus hankkia ammatti sotilasalalta, mutta sekään ei vastannut hänen toiveitaan.

Sodan kriittisimmässä vaiheessa Eero sai komennuksen siirtolaisten, ennen kaikkea inkeriläisten, pakolaiskuljetuksiin. Hänen mielessään kehittyi oma ”salainen suunnitelma” sotapakolaisten rahtaamiseksi Suomen kautta Ruotsiin, mikä osittain toteutuikin.

Miellyttävän ja vastuuntuntoisen luonteensa takia Eero oli saanut lukuisia huomattavia tuttavuussuhteita, ja näiden avulla hän sai mainitun suurtyön onnistumaan. Eero Pitkänen tosin valottaa kirjassaan varsinkin sotapäällystön liiallista alkoholinkäyttöä, joka aiheutti huolta ja ikävyyksiä. Muitakin kuin minua ihmetyttää kirjassa se juhlien paljous, jonka ehkä ymmärtää ajan kovuutta ja ankaruutta vasten. Eero pidättäytyi siitä, sillä hänen kotiympäristössään sellainen ei ollut tapana.

Vielä sodan tuhojen raivausvaiheessa Eero oli mukana siirtoväen kuljetus- ja huoltotöissä. Lopulta hän päätti hankkia oikean siviiliammatin ja meni lähimmäisrakkautensa saattelemana Yhteiskunnalliseen korkeakouluun sosiaalihuoltajalinjalle. Ensimmäinen paikka löytyi 1950-luvun alkupuoliskolla Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksesta.

Suuren pakolaisjoukon, sotavankien, internoitujen ja muiden vähempiosaisten asioita ikänsä hoidettuaan Eero on saanut sosiaalineuvoksen arvonimen. Sain yllättäen tietää, että olimme kohdanneet toisemme ennenkin. Eero näet opetti mainitun laitoksen sosiaalipäällikön toimen ohessa myös suomen kieltä ja kansalaistietoa. Samassa opettajantoimessa toimin minä hänen jälkeensä viisitoista vuotta myöhemmin. Olipa nyt kirjan ilmestyessä hauska tavata!

Niin arka asia kuin yhteydenottoyritykset entiseen Inkeriin olivatkin, on Eero pyrkinyt selvittämään monipäisen lapsuusperheensä kohtaloita. Vanhin sisko Helmi oli kuollut vuonna 1951 Jakutiassa Lena-joen varrella, jonka jälkeen Lilja-sisko lähti sisarenpojan kanssa Jakutskista 14 000 kilometrin matkalle kohti Karjalaa. Matka kesti kokonaisen vuoden. Arvo-veikko kuoli vuonna 1954 pian Stalinin kuoleman jälkeen.

Vasta kahdenkymmenenviiden vuoden päästä 1950-luvun lopulla Eero pääsi tapaamaan äitiään, Lilja-sisartaan, Eeva-tätiään ja viimeksi mainittujen tyttäriä. Eero ja Lilja käväisivät jo silloin luvattomalla automatkalla kotonaan Toksovan Purnussa. Mikko-veikkokin oli asettunut sotien aikoina Suomeen. Saatuaan käskyn taistelemaan Lapin sodan viime vaiheisiin hänen oli ollut pakko paeta Valvontakomissiota Ruotsiin. Hän ei tosin tuntenut olevansa sielläkään turvassa ja suunnisti varmuuden vuoksi edelleen Kanadaan. Tyyne-sisar pujahti niin ikään Ruotsiin, sillä välirauhan aikana Suomessa lottien apulaisena palveltuaan oli hänenkin syytä pelätä mahdollista kiinnijoutumista.

Eero Pitkänen on selvästi kirjallisesti lahjakas. Hän oli lukenut jo aikoinaan Inkerissä runsaasti suomalaista kaunokirjallisuutta, millä on täytynyt olla vaikutuksensa hänen kirjoittamiseen. Elinikäinen innostus suomen kielen harrastamiseen on tuottanut hienoa jälkeä: synnynnäistä, täydellistä äidinkieltä. Eero on mainio kertoja. Kuuluihan hänen äitinsä *konkkaloisena* kirjailija **Juhana Konkan** lähisukulaisiin.

Olihan Juhana Konkka inkeriläispakolainen, joka tuli vuonna 1919 Suomeen Nansen-passilla. Hänkin osallistui vuonna 1921 heimosotiin, haavoittui raajoistaan ja julkaisi näistä vaiheista romaanin *Me sankarit* (1928) itseironisen nuorukaisen näkökulmasta Itä-Karjalan sotaretkeen.

Talvisodan aattona Konkalta ilmestyi omaelämäkerrallinen *Kahden maailman rajalla,* joka kuvaa vallankumouksen tuloa inkeriläiskyliin. Vuonna 1958 ilmestyi viimeinen romaani *Pietarin valot,* joka on kuvaus hänen perheensä vaiheista vallankumouksen aikoihin ja jälkeen. Yhtäläisyyksiä Eeron elämäkertakirjaan löytyy viljalti.

Kirjan kirjoittaminen on ollut Eerolle pitkäjänteinen harrastus, mutta julkaisemismahdollisuuksien puutteessa se jäi pitkäksi aikaa lepäämään. Kenties nyt olemme riittävän vapaita ja valmiita siihen.



Elämäkerta jälkipolville jotka eivät historiastaan paljoa tiedä…

-Kuinka vanhaksi Eero elää?
-99-vuotiaaksi…
-Miten Eero kuolee?
-Karhu syöp!

Näin vallattomasti ja suurpiirteisesti oli taikalautanen "lautasleikissä" Eerolle pikkupoikana ennustellut. Taannoinen paimenpoika ei toki vieläkään ole joutunut karhun hampaisiin ja voi varsin hyvin. Hän on elämänkokemuksiin nähden henkisesti erittäinkin pirteä. Toteamus, että inkerinsuomalaisten jälkipolvi on joutunut pitkään olemaan pimennossa, sysäsi Eeron vielä vanhana miehenä kirjoittamaan elämästään. Hän on sekä luennoinut että kirjoittanut Inkerin historiasta jakaen elämänkokemuksiaan useille sukupolville.


Eero Pitkänen puolisoineen kirjaesittelyssä 15. huhtikuuta. Kuva: Taisto Raudalainen

Eero Pitkänen on syntyisin Toksovan seurakunnan Purnun kylästä. Toksova-Korpiselän viljavat kunnaat loivine kukkuloineen ja niiltä suvisäällä siintävät Laatokan vedet ovat painuneet iäksi mieleen. Kumpuilevien peltojen keskellä virtasi lohijokena tunnettu *Serniajoki*.

Kirjan kannessa istuu järeällä penkillä päättäväisen näköinen poika. Samaa vankkumattomuutta aistii Eerosta vieläkin. Ja sitä luotettavuutta on taas kaivattu erityisesti 1990-luvun alusta, kun sukulaisia ja muita heimolaisia alkoi virrata Suomeen. Eero auttoi silloin kymmeniä avun tarpeessa olevia. Tasan 600-sivuinen muistelmateos on osaksi tämän sinnikkään sivistystyön tulosta. Pitkän työuransa jatkoksi on hän hoitanut eläkeiässäkin useita luottamustehtäviä ja on edelleen pidetty henkilö kotipaikkakunnallaan Järvenpäässä.

Itse teos alkaa prologilla ja kartalla Eeron 80-vuoden takaisesta pakoreitistä Neuvosto-Venäjältä Suomeen. Samassa kiteytetään pakolaisuuden alkusyyt: "Silloin, kun joka yö ihmisiä vietiin eikä varsinkaan silloin, kun tuhansia pakkosiirrettiin Keski-Aasian aroille, ei jääty enää peukaloita pyörittämään. Lähdin 15-vuotiaana poikana huolimatta siitä, että neuvostopropaganda päivittäin rummutteli nälkiintyvistä työläisistä ja pieksunalaisista koululaisista Suomessa. Tultuaan lähes 40 kilometrisen pakomatkan jälkeen rajalle, töherrettiin ennen sen ylittämistä paperilappuseen viimeinen viesti: "Jäivät karkotusleirit ja pakkotyöt!" Menetettävänä ei ollut mitään, sillä "sekä pellot että pollet oli otettu kolhooseihin ja kunnon maanviljelijät julistettu bandiiteiksi."

Eero kertoo näistä vaiheista vieläkin itku kurkussa, kuten monista muistakin asioista, jotka liittyvät tunnepitoisiin muistoihin. Hän on herkästi eläytyvänä aito inkeriläisluonne – sielultaan lyyrikko. Eero on pitkän elämäntien varrella kirjoittanutkin runsaasti lyriikkaa, ja näistä runoista useampi on päässyt myös muistelmateoksen sivuille.

Stalinin hyökätessä vuoden 1939 syyskuussa Suomeen oli Eerolle päivänselvää, että hänen on päästävä taistelemaan vihollista vastaan. Hän tosin päätyi hämmästykseekseen linnoitustöihin Vuosaareen. Hän sai "ylennyksen" vain komppanian kirjuriksi. Toki veri veti etulinjoille. Komppaniansa nuorimpana Eero laitettiin lähetiksi. Sota ei sillä kertaa kestänyt kauan. Rauha solmittiin ja karjalaispakolaisia alkoi vyöryä rajan yli. Eero joutui evakkopuuhiin, taaskin kirjurina. Varsinaiseen tulikokeeseen hän joutui vasta heinäkuussa 1941 ja heti seurasi haavoittuminen Havuvaarassa.

Jälkikäteen Eero ajatteli, että hyvä näin – henki säilyi…

Hän palasi kuitenkin rintamalle panssaritorjuntapataljoonan kouluttajaupseeriksi. Kohtalon oikusta hän haavoittui uudelleen sotaharjoituksissa, kun räjähdyspanos laukesi vahingossa. Siihen loppui Eeron sotilasura. Passiivi-

nen vastarinta on jatkunut näihin päiviin saakka.

Seuraavan komennuksen Eero sai Hankoon inkeriläispakolaisten vastaanottoleirille, missä päämies **Erkki Tuuli** uskoi hänelle leirin apulaispäällikön toimen. Ei ollut epäilystäkään, etteikö hanakka nuorimies siitä selviytyisi. Lisäksi hänelle siunautui pastori **Jaakko Raskin** lähdettyä leiriltä valistusjohtajan toimi.

Eero asui leirillä samassa asunnossa maantieteen ja agronomian maisterin, tunnetun vironinkeriläisen **Leo Yllön** kanssa. Yhteisissä tilaisuuksissa laulettiin paljon inkeriläisten rakastamia hengellisiä virsiä. Eero sai siellä ensikokemuksen puhujana, sillä hänen oli kerrottava maanmiehilleen Suomen oloista. Tunnelma oli usein herkkä, joskus jopa liikuttavan harras. Näissä ääriolоissa Eero oppi tuntemaan ihmisluonteen salat. Lemmenliekkikin siinä taisi ujolla paimenpojalla leimahtaa yhteen inkeriläistyttöön tutustuessa.

Eero otti vastaan ainakin 20 000 inkeriläistä, noin 60 lastillista maanmiehiä. Kaikkein viimeisimmiksi hänen oli sijoitettava Saksasta palautetut inkeriläistytöt. Seurasi pieni välitauko.

Mutta työ ei siihen loppunut. Eero kutsuttiin uudestaan järjestämään laivausten vastaanottoa. Sillä kertaa väkeä kertyi lähes 40 000 henkeä. Kaiken ohessa hän kuuli satoja mitä karmeimpia tarinoita, joista pieni osa on päässyt kirjan sivuille.

Keväällä 1944 Eerosta tuli Jokioisten karanteenileirin apulaispäällikkö. Koska johtaja oli usein poissa, hänen piti käytännössä hoitaa johtotehtäviäkin. Loppukeväästä tuli uusi komennus Jollaksen leirin päälliköksi.

Näinä aikoina Suomeen alkoi virrata virolaisia poikia, jotka eivät halunneet tulla värvätyiksi *sakujen* armeijakuntaan miehitetyssä Virossa. Tuhansien virolaisten siviilipakolaisten taival kulkeutui Jollakseen vastaanottokeskuksen kautta. Eero päällikön oikeudella jakeli heille ”litterakirjoja” rautatiekuljetusta varten. Käytännössä hän pelasti ehkä satoja virolaispoikia Gestapolta. Siirtolaisasiain hoitaja **Urho Kaleva Kekkonen** muuten esti henkilökohtaisesti virolaisten luovuttamisen sakemaneille, Eero muistaa. Samalla värvättiin virolaisia vapaaehtoisina jalkaväkirykmentti JR200:aan.

Eero esti virolaisten siviilien ja pakomatkalla olevien inkerinsuomalaisten heimosotilaiden joutumisen maahan saapuneen liittolaisten Valvontakomission, myöhemmin kommunistisen Valpon kynsiin. Tämä oli Eeron elämässä tärkeä vaihe, jolloin hänelle lankesi kuin itsestään tehtävä virolais-suomalaisessa salaisessa suunnitelmassa, jonka piti auttaa pakolaisia siirtymään vapaille vesille ja sitä kautta Ruotsiin.

Tehtävää varten kartoitettiin paikallisia kartanoita sekä vuokrattiin länsirannikon kalastaja-aluksia. Rannikolla palvelujaan tarjosivat entiset pirtutrokarit – usein kohtuuttomankin kalliilla.

Kun Suomi solmi välirauhan Venäjän kanssa, sekä virolaiset että inkeriläiset sotapakolaiset joutuivat mitä suurimpaan vaaraan. Kun vuoden 1944 syyskuun loppuviikoilla venäläiset valtasivat Tallinnan ja pakolaistulva puhkesi, Eero otti järjestelyjen ohjat käsiinsä. Inkeriläisten siirtokeskuksen johtaja **Pentti Kaitera** ja kapteeni Erkki Tuuli ottivat puolestaan eron toimistaan. He näkivät parhaakseen väistyä, koska näkivät työnsä valuvan hukkaan.

Eero sen sijaan alkoi kuumeisesti etsiä tarvittavia kuljetusvälineitä – vaunuja, moottoriveneitä ja kalastusaluksia – sekä luoda kontakteja luotettaviin tuttuihin ympäri maata. Suunnitelmasta ei saanut puhua julkisesti sanaakaan, sillä sehän olisi oitis laskettu rikokseksi. Virallisella tasolla kerrottiin vain ”siirroista toiselta leiriltä toiselle”.

Eero joutui näinä aikoina tosissaan pohtimaan omaakin asemaansa venäläisten silmissä, mutta pysyi asemissaan. Hänen sisarensa Tyyne siirtyi Ruotsiin. Eero ponnisteli pannen likoon kaikki varansa – sekä valtion varat että nekin, jotka tohtori **Vilho Helanen** – heimoaktivisti ja inkeriläissiirtojen vastuuhenkilö – oli myöntänyt hänelle ”opintoihin”.

Myöhemmin tästä uhrautuvaisuudesta ei saanut hiiskahtaa vuosikymmeniin. Suuri oli Eeron ihmetys, kun vuosikymmeniä myöhemmin saapui Ruotsin ulkovirolaisilta kunniakirja heimoveljien auttamisesta. Samankaltaisen kunniakirjan hän oli saanut Ruotsin Inkerin Liiton taannoiselta puheenjohtajalta, jota oli auttanut livahtamaan Ruotsiin. Hän on vilpittömän onnellinen saamastaan tunnustuksesta, mutta ei turhaan kehuskele. Auttaminen olisi ollut kenen tahansa muunkin valinta näissä oloissa.

Seuraavassa työpaikassa päämies vaati Eeroa vastuuseen rahankäytöstä sekä Rauman ja Uudenkaupungin kautta tapahtuneista paoista. Eero työskenteli silloin **Johannes Virolaisen** siirtolaisasiain toimiston alaisena. Virolainen ilmoitti, että on pikimmiten perustettava leirejä, joiden kautta inkeriläisiä voisi lähettää takaisin Neuvostoliittoon.

Kokoamisleiri perustettiin 5. marraskuuta 1944 Helsinkiin. Parasta, mitä Eero saattoi nyt tehdä, oli pelastaa vielä muutama rintamaveli ja ottolapsi ryöstäjien kimpusta. Kun sotavankeja alettiin vähitellen palauttaa, niin inkeriläisiä lähetettiin tilalle, Eero kiteyttää kirjassaan. Eero sanoo jo silloin aavistaneensa, ettei heitä päästetä koskaan koteihinsa.

Kirjan loppuluvussa Eero Pitkänen tilittää:

”Satoja inkerinsuomalaisia kaatui henkisen isänmaansa puolesta, monet ystäväni mukaan lukien. Heimopataljoonan perustamisvaiheessa inkeriläissotilaille luvattiin Suomen kansalaisuus. Sen sijaan vuoden 1947 huhtikuuhun mennessä noin 800 henkilöä heistä luovutettiin Neuvostoliittoon. Se että inkeriläiset tuotiin Suomeen sodan jaloista, oli tietenkin hyvä, sillä Stalin oli puolestaan jo päättänyt, että koko Inkerin kansa siirretään Siperiaan ennen kuin Saksa valtaa alueen. Huonoa oli, että inkeriläisiä ei valistettu riittävästi rauhansopimuksen 10. artiklan vapaaehtoisuudesta, vaan päin vastoin päästettiin Neuvostoliiton kätyrit kiertelemään leireille uskotellakseen inkeriläisiä palaamaan. Tämä kaikki oli valetta. Näin minäkin olin antanut katteettomia lupauksia inkeriläisille…”

Taisto Raudalainen

*Toimitukseemme saapui kirje inkerinsuomalaiselta kirjailijalta **Ella Ojalalta**, jolta on julkaistu useampia elämäkerrallisia teoksia inkeriläisten vaelluksesta ja kohtalosta: Pitkä kotimatka (1988); Suomi näkyy (1990); Pelastunut albumi (1991) sekä Sananlaskuja, tarinoita, mielleyhtymiä (2000).*
Ella Ojala (o.s. Makara) on syntynyt vuonna 1929 Lempaalan Kierossa. Ojala jäi Suomeen toisen maailmansodan jälkeen ja asuu Tampereella. Ojala on työskennellyt Tampereen kaupungin matkailuoppaana ja tulkkina.
Hänelle on omistettu Tampereen luovan kirjallisen työn palkinto vuosina 1989 ja 1991.

Arvoisa Inkeri-lehden toimitus!
Lähetän Teille oheisen kirjoitukseni ja kuvan, jossa on näkyvissä pelastamani perhealbumimme sekä isoäitini kihlasilkki eli vihkivaate. Kuva on kyllä otettu jo 20 vuotta takaperin, kun täytin 65 vuotta ja kihlasilkki 100 vuotta. Tänä vuonna silkki ja albumi täyttävät jo 120 vuotta ja minä kohta 86.



Ella Ojala isoäitinsä kihlasilkin ja pelastetun perhealbumin kanssa vuonna 1995. Inkerissä kihlavaatteet olivat pyhiä ja niillä ajateltiin olevan suurta maagista suojeluvoimaa. Näin ollen niitä säilytettiin syvällä kirstun kätköissä. Jos joku perheenjäsenistä sattui sairastumaan, niin ämmä luki vihkivaatteille rukouksia. Sen uskottiin auttavan sairaan parantumiseen.

Pelastunut albumi

Vanhojen valokuvien kokoaminen on viime aikoina ollut pinnalla ja siitä on ollut kirjoituksia tuon tuostakin, myös Inkeri-lehdessä. Yleisradiossa on menossa ohjelma *Kuusi kuvaa*. Minä pelastin vaistomaisesti jo kaksitoistavuotiaana vanhat valokuvat sodan myllerryksissä. Olen kirjoittanut siitä esikoisteoksessani *Pitkä kotimatka* ja varsinkin itse teoksessa *Pelastunut albumi*.

Ei ollut Suomessa aikoinaan helppoa saada Inkeri-aiheisia teoksia julki. Meitä ei yksinkertaisesti ollut olemassa ei Neuvostoliitossa eikä Suomessa. Vasta kun Neuvostoliittoon tuli *glasnost*, niin mekin ilmestyimme julkiselle näyttämölle ja minun kirjani pääsivät päivänvaloon. Olin kuitenkin pelokas, kun Pelastunut albumi ilmestyi, sillä omaiseni esiintyvät siinä omalla nimellään ja kuvien kanssa. En toki tiennyt joidenkin omaisteni hirveästä kohtalosta Neuvostoliitossa sodan aikana ja sen jälkeen.

Meidän perheemme oli 1930-luvulla pakotettu pois kotikonnuilta ja olimme jääneet tämän vuoksi saksalaisten puolelle rintamaa. Äitimme oli sairastunut emmekä ehtineet sen vuoksi evakuointijuniin, jotka kuljettivat väkeä rintamalinjojen alta Leningradiin. Toki siellä olisimme ihan varmasti kuolleet nälkään. Kuljimme omaa tahtiamme etelään päin, kunnes tulimme autioituneeseen Tielisin kylään Hietamäen seurakunnassa. Hyttilän kylän Uatilasta lähdettyämme, muistin yhtäkkiä, että joitakin perheemme tavaroita, näiden mukana albumi, oli jäänyt tilan kellariin. Lähdinkin omatoimisesti suorittamaan pelastusoperaatiota.

Poikkesin omalla seitsemän kilometriä pitkällä matkallani myös Vuissakalla, missä viimeinen kotimme oli ollut. Halusin antaa Teppo-kissallemme

maitotilkan. Se oli juuri saanut neljä suloista kissanpentua, jotka eivät olleet konsaan nähneet ihmistä ja sylkivät sihisten minun suuntaani. Tästä olen kertonut myös *Pitkässä kotimatkassa*.

Hyttilään saavuttuani ja Uatilan tilan kellariin mentyäni siellä vallitsikin kaaos. Kaikki tavarat oli myllätty ja valokuvat revitty hienosta nahkakantisesta hopeareunaisesta albumista miten sattuu. Minä kokosin ne ja pujottelin paikoilleen albumiin. Sekasotkun keskeltä poimin myös äidinäitini nyt jo satakaksikymmentä vuotta vanhan upean kihlasilkin ja lisäksi äitini mustan hautajaisissa käyttämän silkin. Johonkin huiviin pakkasin vielä äitini kapiopeilin. Se oli kaunista paksua hienoa lasia, jonka reunoihin oli liimattu kukkakuvio.

Lähdin tavaroineni kohti Tielisiä, mutta tässä välissä olikin alkanut täysi sota: tykkien ammukset räjähtelivät kaikkialla. Lentokoneet kaartelivat ylösalas ampuen kuularuiskutykeillään. Hyppäsin isäni opetuksesta maantienojaan ja peitin albumin hentoisen vartaloni alle. Kun tuli jo vähän rahallisempaa ja sotatoimet loittonivat, nousin ojasta saalis sylissäni ja jatkoin matkaa. Vanhempani odottivat minua hermostuneina talon kujassa, missä hevosemme ja kärrymme seisoivat.

Vanhat muistot ja muistiesineet ansaitsevat tulla huomioiduiksi, varsinkin kun ne ovat moneen kertaan pelastettuja ja tuskan kanssa mukana kannettuja. Siitä kerronkin kaikissa omissa kirjoissani.

Täällä pohjantähtein alla
on mein kotimaamme
a mut tähtein tuolle puolen
toisen kotin saamme...

”Tiä ono Maikon virs!” sannoit ämmäin-äijäin. Ja-ja, se ol´ki ”miun virtein”!

A se ”toine paikka” onki se, minne kaik ollaa matkal ...

Tämä muailma tiäl keikkuu ja männöö kuin tuuli lipo pilvi vua!”

A mein pittää männä matkal "tuolle puolen". - Se ol’ ”lapsin virs” tällane.

(**Hanikkalan Maikko** Spankkovan Korpisalosta, s. 1910)

Inkeri-lehdellä on ilo julkaista tässä numerossa vielä toinenkin kirje. Se on Haapsalun seuran puheenjohtajalta, lastentoiminnan uutteralta vetäjältä ***Hilma Tervoselta****, joka valottaa Vormsin ruotsalaisten joulukruunun taustoja.*

Vähemmistökulttuurit lyöttäytyvät yhteen pikkukaupungissa

Lähetin Inkeri-lehden toimitukselle kuvan kuuluisasta ”Vormsin kruunusta“. Äskettäin valmistui minun ja Haapsalun vanhassakaupungissa sijaitsevan vierastalon, *Beguta Guest Housen*, henkilökunnan yhteistyöllä historiallisen olkikruunun kopio. Sen alkuperäiskappale on vuodelta 1932.

Viron kansallismuseossa (*ERM*) säilytettävän alkuperäisen joulukruunun langat ovat jo jonkin verran menettäneet värejään, mutta kyse on kuitenkin harvinaisen hyvin säilyneestä kappaleesta.

Joulukruunu on koottu 214 tähdestä eli ”tjärnasta” (vrt. ruots. *stjärna*). Yhden sellaisen tekemiseen tulee varata kymmenisen senttiä kaislaa, olkia sekä villalankaa. Kaislojen päälle poimitaan oljenkorsia ja väliin laitetaan erivärisiä lankoja. Kruunun pohjamalli on pyöreä. Se on 72 senttiä halkaisijaltaan ja jaettu 12 osaan. Sen pohjaan kiinnittyy 72 ”tjärna-palmikkoa”, joista jokaisessa on 3 tähteä.

Kruunun valmistaminen on siis valtava työ! Rannikkoruotsalaisten museon työntekijä Anu Raagmaa kävi katsomassa työtämme ja arvioi sen korkeatasoiseksi. Olimme itsekin tyytyväisiä lopputulokseen.

Inkerinsuomalaisten kansankulttuurissa tälle hienolle olki- tai kaislarakennelmalle on olemassa vastine ”kärpäsenkirkon“ tai olkisuutarin muodossa. Se kootaan jouluna oljenkorsista tulevan satovuoden kunniaksi. Samoin kuin tangossa poltettava juhannusvalkea (vrt. ruots. *majstang*) edustaa tämäkin kansankulttuurin ilmiö skandinaavista tapakulttuuria. Niin ollen löytyvätkin kruunun lähimmät vastineet Länsi-Virosta ja saarilta.

Nyt on Vormsin ruotsalaisen kansankulttuurin kruunua mahdollista esitellä turisteille ympäri vuoden ja samalla kertoa muutakin rannikkoruotsalaisten eli *aibofolk*’in kulttuurista. Samalla saimme siitä hyvän idean valmistella lasten kanssa jouluksi inkerinsuomalaisten olkinukkeja eli suutareita ja -kruunuja. Siinä riittäisi askartelua vaikka viikoksi!

Ks. http://www.tlu.ee/opmat/tp/eesti_rahvakunst/julukroon.html



Vormsin olkikruunu.

Alkukevään lauluja ja sointuja Tartossa



Oli ennen onnimanni,
Onnimannista matikka,
Matikasta maitopyörä,
Maitopyörästä pytikkä...

Näin kääntyvät ilmiöt ja esineet leikkien toisesta olomuodosta toiseen, etenkin lasten maailmassa. Välillä oikein ihmetyttää, mistä saa alkunsa tämä lysti ja ilo, joka vie lapsia nurkasta nurkkaan ja huoneesta toiseen. Se on yhdessäolon riemua. Sitten yhtäkkiä he istuvatkin kaikki koossa ja jäävät hiirenhiljaa kuuntelemaan.

Juuri näin kävi yhtenä alkukevään viikonloppuna, kun lapset saivat polvillensa pikkukantelet ja ottivat Joensuun musiikkiohjaajan **Reetta-Mari Kellokosken** käsiasennoista sekä sormien liikkeistä nopeasti oppia. Kas kummaa, kymmenisen minuutin kuluttua kymmenjäseninen kanteleyhtye soittikin jo yhdessä laulua "Nyt on meillä lystileikki". Toisena kappaleena opeteltiin Pohjois-Inkerin tanssilaulu "Raali-aali…" Kenelle ei piisannut kannelta, saattoi mennä piiriin pyörimään. Seurasi kehtolaulu "Tuuti-tuuti lasta".



Reetta-Mari Kellokoski vieraili Tarton seurassa jo toistamiseen, sillä viime keväänä hän piti täällä esitelmän etevästä inkeroissoittajasta **Teppo Revosta**, jonka kappaleita on Suomessa tallennettu runsaasti. Tosin taitomme eivät vielä riitä Revon sävelmiin, mutta nekin kannattaisi ottaa joskus ohjelmaan.

Kantelensoittoa on perinteisesti säestetty laululla. Tätä ovat puolestaan saattaneet piirileikit, joita tanssittiin myös Inkerissä. Reetan kyky saada lapset luontevasti tanssimaan ja laulamaan on suorastaan ihmeteltävä. Seuraavana aamuna lapset ottivat jo kanteleet aivan vapaaehtoisesti ja rupesivat omin päin loihtimaan säveliä.

Musiikinopetuksen lomassa tehtiin käsitöitä. Kankaantilkuista syntyi perinteisiä *tyttejä* ja huovasta *pikkuvuonia*. Punottiin myös värillisiä *lankapauloja*. Lapset tottuvat näin keskittymään ja kehittyvät näpeistään taitavammiksi, harjoittelevat kärsivällisyyttä. Siinä on samalla paljon luovuuttakin värien valinnassa, kangastilkkujen muotoilussa ja sovittelussa. Ja aina on oltava valmis aloittamaan alusta, tekemään uusiksi. Kaikessa siinä on sekä työn iloa että vaivannäköä, jonka palkintona syntyy pöydälle omaperäinen teatterilavastus.

Tällä kertaa olivat Tarton seuratalolle tulleet Jõhvin seuran Lemminkäisten kymmenen lasta sekä yksi tarttolainen poika.

Lastenleirejä on tarkoitus jatkaa ja toivomme osanottajien määrän kasvavan. *Ei oppi konsaa ojjaa ku'a!* Siihen, mitä tämä toiminta lapsille merkinnee, saadaan kenties vastaus tulevaisuudessa, kun nämä lapset ovat jo varttuneet isoiksi.

Merje Malkki, Tarton lastenkerhon vetäjä



Inkerinsuomalaisten lasten loma- ja askarteluleiri 21.–25. heinäkuuta 2015

*Tämänvuotinen lastenleiri järjestetään **Tartossa** ja siihen kuuluu monenkirjavaa ohjelmaa: askartelua, laulamista, soittamista, piirileikkiä, kielenopetusta, puutarhatöitä ja tietenkin retkiä: tällä kertaa Peipusjärven rantamille Alatskiviin, Kallastelle sekä Viron vanhauskoisten asuinalueille. Viimevuotisen lastenleirin kiertue vei muun muassa Vorbusen maantiemuseoon, Saadjärvelle sekä Äksin noidan muistokivelle.*

Tämänvuotinen leiri on osallistujille kokonaan ilmainen; kustannukset korvaa projektirahoitus.

Matka **Tarton Inkeri-talolle (Veski 35)** on toki kustannettava itse. Paikalla on oltava viimeistään 21. heinäkuuta klo 11.

Iltaohjelmassa on käyntejä Toomemäellä, Tarton kasvitieteellisessä puutarhassa, Aura-keskuksessa ja lelumuseossa.

Viimeisenä leiripäivänä lauantaina 25. heinäkuuta on ohjelmassa lasten käsityönäyttelyn avajaiset, joihin on suunnitelmissa paistaa perinteisiä *kantsikkoi* ja *vatruskoi*.

Makuusijoina toimivat patjat, mukaan on pakattava makuupussi ja pesutarvikkeet.

Ruuasta huolehtii paikallinen keittiö.

Lähetättehän ilmoittautuessa lapsen nimen, iän, äidinkielen sekä huoltajan puhelinnumeron.

Huom! – Odotamme ehdotuksia leirin yhteislauluun.

Hilma Tervonen,
Länsi-Viron inkerinsuomalaisten seura
Puh. (+372) 53 419 260

230 vuotta ensimmäisen suomalaisen kansakoulun perustamisesta Pien-Kolppanaan!

Kolppanan kalkkikivikirkon on rakennuttanut inkerinsuomalaisten kunnioittama perintöruhtinas, joka tunnetaan myöhemmältä ajalta tsaari Paavali I:nä. Kirkkorakennus siunattiin pyöreänä vuonna 1800.

Paikallislegenda kertoo, että samalla paikalla sijaitsi aikaisemmin metsävahti Sykiäisen maja, jota Paavali I:n isä Pietari III käytti usein metsästysretkillään. Siellä hän tapaili metsävahdin tytärtä, rakastajatartaan. Tämä synnytti hänelle pojan, joka adoptoitiin hoviin äskettäin menehtyneen sylivauvan tilalle.

Adoptoitu poika oli perintöruhtinas Paavali I, myöhempi tsaari. Paavali rakennutti varsinaisen äitinsä muistoksi kirkon Kolppanaan.

Tsaarilla oli täkäläisissä perheissä joitakin velipuolia, joiden perheet olivat vapaita ”hovin ropotista” eli herraskartanon työvelvollisuudesta ja saattoivat maksaa vain ”oprakkaa” eli kymmenystä.

Pien-Kolppanan kylässä toimi niin ikään Paavali I:n tuella vuonna 1785 perustettu Inkerinmaan ensimmäinen kansakoulu. Tsaarin puoliso, **Maria Fjodorovna** suhtautui saksalaissyntyisenä hyvin myötämielisesti luterilaisuuteen. Paavali I:n omistamassa Hatsinan linnassa kävi tuolloin paljon suomalaista palvelusväkeä ja ympäristökylien alustalaisia. Näiden lapset kaipasivat kaikki lukuopetusta.

Koulusta piti huolen Spankkovan toimelias kirkkoherra **Tuomas Henrik Elgéen**. Tärkeimmät oppiaineet olivat suomen ja venäjän lukeminen ja kirjoittaminen sekä raamatunluku ja -tulkinta.

Suomalaisten lasten lukutaito edistyi koko 1800-luvun vielä kotiopetuksen varassa. Tulos varmistettiin lukukinkereillä (*kylänlukusilla*), jotka päättyivät rippikouluun ja ensimmäiseen ehtoolliseen. Piispa **Sakari Cygnaeuksen** toimesta aloitettiin määrätietoinen kansakoulujen perustaminen Inkerinmaan perukoillekin. 1830-luvulla kouluja oli jo satakunta.

Taisto Raudalainen

Monet vanhemman polven inkeriläiset muistavat vieläkin, kuinka he opettelivat puustavit mummon Raamatun-luvun ohessa:

Inkeris ol´ sellane elo, jot meil kyläs kouluu ei olt, a ko ensimmäine laps synty – niin ku meil ol´ Mari ensimmäine – ni ämmä kerrast, ko laps käi puhumaa, käy opettammaa kiruttamist Ruamatust. A ko syntyit toiset, sit Maikko opetti jo toisil! Ja silviisii kaik ymmärsiit suomee hyväst kiruttaa. Ja Raamattuu luvimmo joka lavvantakkin. Koko perreen kans kopituimma ikkunan ala ja veisasimmo.

Tämä ämmä, ko nyt ois tähän aikaa täss, ni myö hänen ympärillää pyörisimmö ko kananpojat! Se ol´ niin viisas ämmä, jot hiä kaiken ties! Hiä Piplianki ulkont-päin ties! Kohan, ko avajaa auk lukkoo värssyn, ja sit selittää. Pittää lukkoo ja pittäähä tietää, mitä luvet! Selitys pittää olemaa! (**Antti Pajanen**, s. 1916, Koprinan Alavirta)

Kuuntele verkosta! – Helvi Juhontytär Huopalainen Viron Vikerraadiossa

Eesti Vikerraadion taajuuksilla kuunneltavassa ohjelmassa *Ma elan siin* (”Minä asun täällä”) oli 18. huhtikuuta 2015 studiovieraana Tallinnan Pyhän Pietarin seurakunnan puheenjohtaja Helvi Huopalainen. Hän kertoi perhehistoriastaan, sukulaisistaan, Tallinnan Pyhän Pietarin seurakunnan toiminnasta, Inkerinsuomalaisten Tallinnan seuran kerhotoiminnasta sekä vironinkerinsuomalaisten jokakesäisistä laulu- ja tanhujuhlista.

Kotiruuista kerrottaessa paljastui muun muassa, että ohjelman toimittajalla Haldi Normet-Saarnalla on itselläänkin omakohtaista kokemusta inkeriläisestä keittiöstä.

Helvi Huopalainen esiintyi myös äitienpäivänohjelmassa, jossa hän muisteli kultaista äitiään Aino Huopalaista (o.s. Ostonen).

Ohjelman toimittaja toivoo kuulijoilta palautetta radiolähetyksistä.

Ohjelmat ovat yhä kuunneltavissa Viron ERR:n (Vikerraadio) verkkosivujen kautta.



Helvi Huopalainen Tallinna Pyhän Pietarin seurakunnassa.

Jäähyväiset Kikkerin pojalle

*Kirjailija **Pekka Mutanen** (21. kesäkuuta 1935 – 8. toukokuuta 2015) menehtyi puolisonsa Armidan kanssa traagisessa auto-onnettomuudessa toukokuisella (8.5.) matkallaan Petroskoista Suomeen. Inkerinsuomalaisia kohtasi raskas menetys. Siunaustilaisuus toimitettiin 6.6. klo 12 Joensuussa.*

Pekka Mutanen aloitti 1950-luvun tiukkoina aikoina työuransa automekaanikkona.

Sinnikäs ja opinhaluinen miehenalku aloitti kuitenkin vuonna 1963 opinnot Petroskoin yliopiston suomen kielen ja kirjallisuuden laitoksella.

Vuonna 1967 Pekasta tuli Karjala-kustantamon toimittaja. Tarinoita ja novelleja hän alkoi julkaista Punalipussa vuodesta 1967 alkaen.

Pekka Mutanen toimi pitkään Karjalan Kirjailijaliiton varapuheenjohtajana (1979–1985) ja johtajana (1989–1990). Vuodesta 1995 hän kuului Suomen Kirjailijaliittoon.

Kirjailijan ensimmäinen erillinen kertomuskokoelma oli *Pronssinen tähti* (1978) ja pitempi romaani *Poika Markkovan kylästä* (1983). Siinä hän sovelsi omaperäistä dokumentaarinovellin genreä.

Suomeen muuton jälkeen Pekka Mutanen julkaisi edelleen tätä romaanilajia hyödyntäen inkerinsuomalaisista heimosotilaista kertovan kirjan *Vaiennetut sotilaat* (1999). Kirja on vironnettu vuonna 2013 ja siitä on lähiaikoina tarkoitus ottaa uusi painos.

Tuotteliaalta kirjailijalta on ilmestynyt myös elämäkerrallinen teos *Siperia opettaa kestämään* (2010) ja viimeksi romaani *Alpo*, joka kertoo Suomeen muuttaneesta teini-ikäisestä pojasta. Kesken häneltä jäi käsikirjoitus veljestään Paulista.

Pekalta on ilmestynyt myös runokokoelma *Ilomantsi, Kuuksenvaara* (2004) ja lastenkirja *Kalle Karjalainen* (1989).

Viron inkerinsuomalaiset hiljentyvät kiitollisuudenvelassa ja osoittavat surunvalitukset lähiomaisille.

Jää hyvästi, Kikkerin poika!

Pyydämme lämpimästi mukaan Viron inkerinsuomalaisten XXV. laulu- ja tanhujuhlien yhteydessä **27. kesäkuuta klo 16.30 alkaen** pidettävään seminaaritilaisuuteen

KIRJALLINEN INKERI

pohtimaan yhteisvoimin:

- tuoreempien Inkeri-aiheisten julkaisujen sisältöjä (teosten syntyvaiheita kommentoivat tekijät)
- Inkeri-aiheisten kausijulkaisujen tulevaisuutta ja yhteisen verkkojulkaisun näkymiä

Työkielet: viro, suomi, venäjä; järjestäjä vastaa tarvittaessa tulkkauksesta

Osallistujilta odotetaan mielipiteitä siitä, mikä on inkeriläisaiheisen kirjoittelun nykytilanne ja paikka eri maiden kulttuurikuvassa.

Sana on vapaa!

Muistomessu Paldiskissa

Pyhän Kolminaisuuden (31.5.) päivällä vietettiin perinteinen palvelus Põllkülan hautausmaalla sekä hartaushetki Paldiskin ortodoksikalmistolla. Palvelivat Tallinnalaisen Pyhän Pietarin seurakunnan pappi (viransijainen) **Peeter Paenurm** ja **Veikko Määttä** evankelis-luterilaisen kirkon lähetysyhdistyksestä.

Tallinnan ja Järvamaan seurojen edustustot hiljentyivät korpikirkossamme „kylki kyljessä" ihastuttavassa päivänpaisteessa, huolestuttavassa tuulenpuuskassa kaukaa pelottavan jylinän saatteella.

Tilaisuudessa lausuivat runojaan ja pitivät pienet puheenvuoron seuran vanhin jäsen, runoilija **Salli Iivarinen** sekä suomalaisen seurakunnan perustajajäsen **Mari Kunttu**.

Hiljattain valittiin Saare-Läänen hiippakunnan piispaksi **Tiit Salumäe**, joka siunattiin virkaansa Haapsalun Pyhälle Nikolaukselle omistetussa Tuomiokirkossa 1. toukokuuta 2015. Tiit Salumäe vastaa myös ulkovirolaisista seurakunnista Euroopassa.

Tuorein ilouutinen on, että piispa Tiit Salumäelle, joka on kauan ollut myös inkerinsuomalaisten Haapsalun seuran kunniajäsen, omistettiin Viron evankelisluterilaisen kirkon korkein, ensimmäisen luokan kunniamerkki.

Muut arvokkaan kunniamerkin saajat olivat maailmankuulu säveltäjä **Arvo Pärt** ja Viron evankelisluterilaisen kirkon eteläisen hiippakunnan piispaksi siunattu **Joel Luhamets**.

Inkerinsuomalaiset koko Virossa yhtyvät Haapsalun seuran riemuun!



Omal maal, omal maal
omal kotimaal
Siel missä tyyni rauha on
mä sinne kaipaan vaan



Joukostamme on poistunut seuramme perustajajäsen ja pitkäaikainen toimija

Maria Kindsiraud, o.s. **Karttunen**
(2.2.1921, Koprinan Tihkovitsa – 15.4.2015, Võru)

Mariaa jäävät kaipaamaan inkerinsuomalaisten Võrun seuran ja folkloreyhtyeen *Kultainen Nuoruus* jäsenet.

KUTSUMME INKERINSUOMALAISTEN ILOISEEN SUVIJUHLAAN RAKVEREEN 27.–28. kesäkuuta 2015!

Rakveressä pidettävien **XXV. laulujuhlien** ohjelma
lauantaina:

- yhteistä ajanviettoa maalauksellisen Porkunijärven rannalla
- rattoisaa röntyskä-tanssia
- grillausta
- keskusteluja kirjallisen Inkerin tiimoilta

sunnuntaina:

- klo. 9.00 – yhteisharjoitukset kuoroille ja tanhuryhmille
- klo 12.00 – jumalanpalvelus Rakveren Pyhän kolminaisuuden kirkossa (*Kolmainu Koguduse Kirik, Pikk 19*)

Palveluksen toimittaa pastori **Tauno Toompuu**, avustavat Narvan Aleksanterin seurakunnan pastori **Viktor Batuhtin** ja Pietarin ja Länsi-Inkerin rovastikuntien pastori **Pasi Hujanen**.

Jumalanpalveluksen jälkeen juhlallinen kulkue kirkolta Vallimäelle.

- klo 14.00 – laulu- ja tanhujuhla Vallimäellä, missä esiintyvät
    - Viron inkerinsuomalaisten tanhuryhmät ja laulukuorot
    - Inkerinmaan, Suomen ja Karjalan inkerinsuomalaiset
    - virolaisten, marilaisten ja setojen edustajat

KEN LAULUN KERA KULKOO, EI SE NÄÄNNY MILLOINKAAN!





INKERI

Elokuu
2015

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Rakveren suurjuhla kuvissa × Tanssin taival tanhulavalle × Kirjateltan kuulumisia × Inkerin kirkon neljä vuosisataa kansien välissä! × Kohtalon laulu Inkeristä × Kelttolaista sananlaskuviisautta

Tavat ja perinteet tarjoavat puitteet arjelle

Taisto Raudalainen

Perinnejuhlat rajaavat arkemme. Ne tarjoavat sille raamit ja antavat samalla syvempiä merkityksiä. Perinteiden sovituissa puitteissa voi kanavoida riemua, surua ja menetyksen kipua. Mutta samalla saavutetaan myös kosketus esivanhempiemme aikaan, menneeseen. Juhlissa ovat siten samanaikaisesti läsnä eri-ikäiset ihmiset ja eri sukupolvet, niin elävät kuin edesmenneetkin. Perinteitä kunnioittavissa tilaisuuksissa ketään ei ylenkatsota ja kenenkään tunteita ei halveksita – päinvastoin, niitä vaalitaan. Erinäköisistä ja -luonteisista ihmisistä pidetään hyvä huoli.

Inkeriläisjuhlissa voi ajoittain sukeutua haikeakin mieliala, esimerkiksi jumalanpalveluksen lopussa lauletun, alun perin hengellisen virren ”Omal maal” kaikuessa. Inkerinsuomalaisten laulu- ja tanhujuhlien yhteydessä pidetyssä juhlajumalanpalveluksessa Pyhän Kolminaisuuden kirkossa ei ollut varmaan ainuttakaan inkerinsuomalaista, jolla ei olisi ollut kyynel herkässä. Olin huomaavinani herkkämielisempien hartioiden hytkeen. He purkivat kaihonsa ja ikävänsä itkuun. Monet tarvitsivat ystävien ja lähisukulaisten tukea tämän virren säkeistöjen soidessa. Mutta sitä varten me juuri kokoonnumme kirkkoon. Siellä on armo ja lohtu lähellä.

Viime vuosien aikana on juhlayleisö ottanut omakseen **Valdo Preeman** säveltämän ja **Wladimir Kokon** sanoittaman, kerrassaan hurmaavan Inkerin valssin. Kappaletta on alettu esittää isojen ja voimia koettelevien juhlien loppukevennykseksi. Mielestäni tämän laulun vilpitön iloisuus ja myönteisyyttä kätkevä mieli on mitä parhain yhteenveto koko vuoden tärkeimmälle tapahtumalle. Tässä laulussa kootaan hellästi yhteen juhlien alkuvaiheen suruntäyteinen alakulo ja hilpeähkö loppukiri. Laulussa on mukaansa tempaava sävellaji ja mukava poljento. Inkerinsuomalaiset ovat saaneet loistavasti kiinni laulun sovittelevasta nuotista.

Inkeriläisjuhlissa on lupa olla ja ilmaista itseään sillä tavoin, miten vanhempi sukupolvi ei aina saanut eikä tohtinut. Inkerinsuomalaisten jälkipolvi on siitä iloinen ja pitää *vesselyyttä* esivanhempien kunniaksi!

Kiitos kaikille esiintyjille, tanhuajille ja laulajille, samoin juhlayleisölle! Oikea laulujuhla on meidän kaikkien yhteisluomus.



Etäistenkin sukukansojen ystävyys on inkeriläisjuhlissa vilpitöntä. Marilainen Anna Mišina punnitsee, minkä valtion kyltin alle asetuta. Kuva: Susanna Parkkinen

INKERI

TILAA LEHTI KOTIIN!

Inkeri-lehti ilmestyy tänä vuonna kahden kuukauden välein, kuusi kertaa vuodessa: helmikuussa, huhtikuussa, kesäkuussa, elokuussa, lokakuussa ja joulukuussa. Lehti ilmestyy kuun kolmannella viikolla.

Halutessasi voit vaikuttaa lehden sisältöön lähettämällä kirjoituksesi vähintään kuukautta ennen ilmestymisajankohtaa osoitteeseen **taika.raud@gmail.com**.

Inkeri-lehden tilaushinta vuonna 2015 (kuusi numeroa kotiin kannettuna) on **10 euroa** (sis. postikulut).

Inkeri-lehden tilaushinta **Suomeen** (ja muihin EU-maihin) on **20 euroa** (kuusi numeroa kotiin kannettuna, sis. postikulut). Tilaushinta **Ruotsiin** on **200 SEK** (kuusi numeroa kotiin kannettuna, sis. postikulut).

Maksu suoritetaan VIL:n tilille: Eesti Ingerisoomlaste Liit, tilinumero/IBAN **EE142200221005143806**,
BIC nr. HABAEE2X
Pankin nimi: Swedpank.

Maksaessasi kirjoita viestiksi ”Inkeri-lehden vuositilaus“ ja lehden saajan nimi.

Irtonumeroita on myynnissä kaikissa inkerinsuomalaisten seuroissa Virossa sekä Suomen Viron-instituutissa Tartossa.

Kerro Inkeristä ystävillesi!

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Lippujen hulmuten yli ”kennään” ja läpi notkon pitopaikalle.

Muutamalla sanalla kesäiseen suurjuhlaan valmentautumisesta



*Tarton seuran toimelias esimies **Merje Malkki** kertoo, kuinka juhlaan valmistauduttiin vuoden päivät aina tanssien valintapäätöksestä kenraaliharjoituksiin saakka. Inkeriläisittäin sanottuna: "ken alun alottaa ja lopun lopettaa, kyl mie kesk'kohal keikuttelen…"*

Kaiken alku on kysyntä. Tämänkertainen tarina alkoi siitä, kun Rakveren seuran avunpyyntö kesäjuhlien yhteistanssien järjestämisestä saavutti meidät. Tartostahan löytyy tietotaitoa siltä alalta. Niinpä lähdimmekin **Juha-Matti Arosen**, kotoisemmin Jussin, juttusille.

Tosiasiassa lähdimme saamaan hänen hyväksyntäänsä joillekin ajatuksillemme. Yksi tanssikappaleiden valintaehdoista oli, että tanssit olisivat riittävän yksinkertaisia, jotta niitä voisi tanssia seurojen tanhuryhmissä jatkossakin.

Seulalle jäi ensiksi suloinen piirileikki *Nyt se nähdään*. Lähtevähän vauhdikaimmatkin tanssit alun perin yksinkertaisista tanssilauluista ja piirileikeistä. Seuraavaksi valinta osui *Lanssin* juhlavampaan versioon. Vaikkakaan siitä ei valitettavasti ole säilynyt ainuttakaan kunnon kuvausta, olemme *Röntyskä*-tanssiyhtyeen kanssa keksineet mukavan tanssitavan, josta itse kovasti tykkäämme. Lopuksi otimme mukaan yhden röntyskä-tanssin, sillä kuuluuhan tämä pohjoisinkeriläinen tanssityyppi Inkerin tanssikulttuurin ytimeen!

Piirileikki ja röntyskät ovat tanssilauluja, joita säestetään ennen kaikkea lauluilla mutta toisinaan soittimillakin. Tanssiminen ja laulaminen yhtä aikaa on kuitenkin sangen raskas tehtävä, johon kaikki tanhuajat eivät kykene. Lähetimme siitä huolimatta kaikille ryhmillemme virret. Ja voi sitä riemua, kun kuorommekin yhtyivät lauluun tukien näin tanssijoita!

Tanssiminen on vuorovaikutusta parhaimmillaan, ja jokaisessa tanssissakin on oma sanomansa. Jos tanssiin liittyy laulu, niin sehän on silloin mitä selvintä viestintää, virkkeiden vaihtamista. Tanssilaulun sanoihin voi pukea iloa, humoristisia sävyjä, toisinaan myös alakuloa ja huolta.

Seuraavaksi me kaikki liiton tanhuryhmät tapasimme helmikuisessa Rakveressa. On ihan mahtavaa oppia yhdessä ja toinen toisiltaan. Näin tanssiaskelet tarkentuvat tarkentumistaan. Tanssi luontuu tanssiessa. Tämän jälkeen jäi omaksuttu koko kevääksi muhimaan ja jokainen seura harjoitteli itsekseen.

Juhla-aamu Rakveressa. Tulemme vielä kerran yhteen tanssikentälle kenraaliharjoituksiin. Havaitsemme yllätykseksemme, että tanssit ovat omaksuneet joitakin uusia piirteitä ja musiikkikin on vaihtunut. Kohennamme tanssikuvioita katsojia silmällä pitäen. Askelia pitää säätää hiukan enemmän lavalle sopiviksi. Lopuksi hiomme ja yhtenäistämme yhteistanssien kokonaiskuvaa.

Perinteisen tanssitavan mukainen liikkuminen on samalla aina omaleimaista ja yksilöllistä. Jokainen omaksuu sen tavallaan. Tänä vuonna yritimme saavuttaa luontevan tunnelman. Yritimme vähentää hienosäätöä. Halusimme, että soittimet kaikuisivat, äänet raikuisivat ja tanssijat seuraisivat sävelmien ja äänten kutsua. Variaatiot olivat tervetulleita, yksilökohtaiset tulkinnatkin hyväksyttiin. Onhan tanssi kehollisuutta ja samalla myös kehitystä parhaassa mielessä.

Mitä toivoisimme jatkossa? Hanakkuutta pitää inkerinsuomalainen tanssiperinne eloisana. Riemua, mikä tanssittaa, ja sitä inkeriläistä *vesselyyttä*, jonka tanssi saa aikaiseksi. Soittajia ja hanuristeja, sillä *louhka karmonista* on enemmän kuin vain tavallista tanssimusiikkia. Ja luonnollisesti innokkuutta tanssia joskus myös isojen juhlien ulkopuolellakin, vaikkapa harmaan arjen ratoksi. Näin pääsemme lähemmäs tanssiemme luonnetta, jotta voisimme kertoa siitä toisillemme tanssiessa.

Merje Malkki



Tarton seuran Röntyskä yhteistanssissa Lanssi. Kuva: Maie Ojamaa

Yks jalka kapsais …

Laulujuhlat Rakveressa sekä seminaaritilaisuus Porkunissa 27.–28. kesäkuuta



*Juhlakulkue lähti liikkeelle Pyhän Kolminaisuuden kirkolta. Viron lippua kantaa **Vlad Bakhanov** (Pietari), Suomen lippua **Dmitri Hanso** (Pietari) ja Inkerin lippua **Alar Sünter** (Tartto).* Kuva: Maie Ojamaa



*"Suvatut sukulaiset" Inkerinmaalta keulahahmonsa **Harakan Timon** johdolla. Taempana näkyvät Pietarin virolaisten tanhuryhmä "Neevo" ja "Pieni Polku".* Kuva: Maie Ojamaa



Verrattomat tarttolaiset: "röntysköiset", taempana "Kiuru"-kuoro. Kuva: Kasperi Hasala



Järvamaan seura kaikessa komeudessaan valmiina juhlakulkueeseen. Tiilitalon toisessa kerroksessa yksinäinen utelias katsoja Rakveren taideagallerian ikkunoissa. Kuva: Kasperi Hasala



*Aina nuorekkaan "Kataja"-tanhuryhmän tiivis porukka. Punapukuisena ryhmän vetäjä **Elena Kalbus**.* Kuva: Kasperi Hasala



Pietarin inkerinsuomalaisten "Kotikontu" ja "Talomerkit". Kuva: Kasperi Hasala



Rakveren kadut komeilivat tyhjyyttään, mutta karavaani kulkee kuitenkin. Kuva: Kasperi Hasala



*Länsi-Viron seura – pieni, mutta ponnekas. Kylttiä pitää viiden lapsen äiti **Svea Stamberg**, lipunkantajana **Tõnis Stamberg**. Reippaalla marssiaskelella lähestyy pitopaikkaa kääntäjä **Leonid Andrejev**.* Kuva: Kasperi Hasala



*Alle kuusivuotiaat pääsivät pitopaikalle ilmaiskyytiä. Vetojuhtana **Andreas Haunmann** Tarton seurasta.* Kuva: Maie Ojamaa



*Railakas "Sävel"-kuoro Viljandista. Seppelöitynä kuoronjohtaja **Valli Pang**.* Kuva: Susanna Parkkinen

27.–28. kesäkuuta vietettiin Rakveressa tänä vuonna jo kahdettakymmenettäviidettä kertaa Viron inkerinsuomalaisten laulu- ja tanhujuhlaa. Juhlista jäivät lämpimät muistot. Kuten aina oli juhlavieraita tullut Inkeristä, Suomesta ja Ruotsista. Näin eri maiden inkeriläissirpaleet saavat kerran vuodessa mahdollisuuden kokea itsensä osaksi yhtenäistä kansakuntaa. Samalla on aina käynnissä myös sukupolvenvaihdos, jonka myötä viestikapula ojennetaan jälkipolvelle. Riemastuttavaa, kuinka paljon juhlaan oli saapunut nuorta väkeä juuri Inkerinmaalta!

Juhlamme oli – kuten aina – Taivaanisän erikoissuosiossa. Sitä vietettiin pilvenhattaroiden lomasta mukavasti kurkistavan päivän paisteessa.

Juhlat alkoivat kansallissäveltäjämme Mooses Putron messulla

Rakveren Pyhän Kolminaisuuden kirkossa kaikui tänä vuonna ensi kerran Virossa kunniakkaan kuoronjohtajan, koulumiehen ja kanttorin **Mooses Putron** säveltämä liturgia. Sen oli mestarillisesti sovittanut Tallinnan Pyhän Pietarin seurakunnan kuoronjohtaja ja urkutaiteilija **Ene Salumäe**. Hän harjoitteli Putron messua kuoron kanssa vain muutaman kerran ja saavutti loistavan lopputuloksen. Kuoro oli erinomainen!

Oli myös liikuttavaa, kuinka koko kirkkoväki jumalanpalveluksen lopussa nosti korkeuksiin oman pyhän laulumme *Omal Maal*. Ene sovitteli taitavasti uruilla sen viimeiseen säkeistöön kansallislaulun *Nouse Inkeri* sävelmotiivin. Kuuluihan käsillä olevan version loppusäkeet: ”Kohtako, kohtako / loppuu tää taistelu? / Nyt kuuluu: ”Nouse, Inkeri" / sun päiväs’ koittaa jo!“

Eikö inkerinsuomalaisten ääni kaiu tänä päivänäkin parhaiten kirkonholvien suojissa urkujen saattamana?

Palveluksen loppuosassa muistettiin myös kuluneen vuoden aikana pois nukkuneita.

Jumalanpalveluksen jälkeen siirtyi rattoisa juhlakulkue sini-musta-valkopuna-keltaisin lipunvärein Rakveren Vallimäelle – tämänvuotiseen juhlapaikkaan. Juhlakulkueesta kaikuivat railakkaat, paikoin inkeriläisittäin räväkätkin kannustushuudot kuten ”eläköön rakkaat rakverelaiset!”, ”eläköön Rakveren teatteritalo ja sen näyttelijät!” ja jopa ”eläköön Suuren Härän munat!“

Rakverelaiset olivat kuin ällikällä lyötyjä, kaduilta ei kuulunut ainuttakaan eläköön-huutoa. Tarjoaahan juhlakulkueemme kauniine kansanpukuineen ja hulmuavine lippuineen kaupunkilaisille aina täyttä silmänruokaa. Mahtoiko olla kyse liian varhaisesta ajankohdasta? Mutta tiedossa oli sen verran tiivis ohjelma, että aikataulussa pysyäksemme olisi kenties pitänyt aloittaa vieläkin aikaisemmin.

Linnanmäelle kokoontui yhteensä yli 400 inkerinsuomalaista, virolaista, inkerikkoa ja yksi marilainenkin, kaiken kaikkiaan 24 kuoroa ja tanhuryhmää. Rennossa ilmapiirissä muodostui aivan spontaanisti uusiakin sekaryhmiä. Ene Salumäe luonnehti juhlaa:

”Olen hyvin positiivisesti yllättynyt! Erityisen riemastuttavaa on, että tehdään innolla, ilo rinnassa! Kuuntelin aivan haltioituneena lasten esiintymisiä, he olivat aidosti hengessä mukana. Toivotan jatkossakin menestystä ja vanhempien innon tarttumista lapsiinkin. Lastenlasten on ehdottomasti nähtävä ja koettava, mitä kaikkea heidän mummonsa täällä ovat saavuttaneet. Mitä enemmän lapsia saadaan mukaan, sitä kivemmat ovat juhlat.”

Lisäksi Ene Salumäe kertoi, että viikkoa ennen pidetyssä poikien kuorolaulutapahtumassa Tartossa pienet ja hiukan isommatkin pojat nauttivat suunnattomasti yhdessäolosta. Pojat kaipaavat jotain muutakin kuin tietokonepelejä ja urheilutapahtumia. Keskustellessamme Enen kanssa kaikuivat verrattomat inkeriläiset ja yleissuomalaiset kansanlaulut, suomalaiset ja inkeriläiset kuorolauluklassikot. Hänestä esitysten taso oli nautinnollinen. Onhan tähän juhlaan valmistauduttu vuoden päivät!

Haittapuolista Salumäe mainitsi, ettei Viron inkerinsuomalaisten liiton kotisivuilla ollut mitään tietoa juhlista, ei edes pienenpientä mainintaa. Ainoa tiedonlähde oli tallinnalaisen Pyhän Pietarin seurakunnan verkkosivusto. Myös Fenno-Ugriasta valiteltiin samaa. Kysehän on isoista juhlista! Jokunen paikallisistakin olisi saattanut löytää tien pitopaikalle.



Narvan napakat tytöt Porkunin isoilla liekuilla vesselyyttä pitämässä.
Kuva: Susanna Parkkinen

Ällyy on, a kykkyy ei ole?

Juhlapäivän aattona 27. heinäkuuta pidettiin Porkuni-järven rantamilla iloista ”verryttelyiltamaa”. Maalauksellinen maisemaan mahtui perinteistä ”kolpassinkärttämistä”, tuttujenvälistä rupattelua, uusien tuttavuuksien solmimista sekä lopulta pientä piirileikkiä ja liekkumista. Komeilivathan keskellä pitopaikkaa ”isot liekut” kuin ennen muinoin Inkerissä.

Porkunin-järvellä pidettiin pienimuotoinen seminaari nimeltään *Kirjallinen Inkeri*. **Taisto Raudalainen** oli kutsunut koolle inkeriläisiä ja toisia viime vuosina Inkeri-aiheisia teoksia julkaisseita henkilöitä. Harvoin on tilaisuuksia, joissa inkerinsuomalaiset tutkijat ja kirjailijat tapaavat kasvotusten lukijakuntaa ja tulevat tutuiksi omalla äänellään! Inkeri-aiheista kirjallisuutta popularisoidaan ani harvoin. Ja tärkeintä on, että omalle kirjalliselle kulttuurilleen luovat katseen inkerinsuomalaiset itse!

Siihen katsottuna, kuinka pieni on kansansirpaleemme, ilmestyy Suomessa, Venäjällä ja Virossa yhteensä yllättävän paljon Inkeri-aiheista painotuotteita – monta kymmentä vuodessa. Viimeisin näistä *Inkerin kirkon neljä vuosisataa. Kansa, kulttuuri, identiteetti* (2015) on kautta aikojen paras historiankirja! Suomen Inkeri-liiton esimies **Alina-Sinikka Salonen** ehti mainostaa sitä juhlahumussa ohimennen.

Seminaarissa puheenvuoron saivat elämäkertatutkija ja sosiologi **Anni Reuter**, kirjan *Kyynelvaunut* (2014) tekijä **Sinikka Paavilainen**, inkerinsuomalaisista naisopettajista (ja samalla äidistään) kirjan *Vaietut* (2011) tehnyt **Reijo Rautajoki**, sukututkimuksen asiantuntija **Pekka Wikberg** sekä kaik-

kien tuntema historioitsija **Toivo Flink**. He kaikki valottivat lyhyesti teostensa syntytaustoja ja kertoivat työn alla olevasta.

Yhtenä keskusteluaiheena nousi kysymys siitä, miksi inkeriläisistä edelleen tuotetaan ylivoimaisesti eniten muistelukirjallisuutta, etenkin sen kärsimyshistoriallisessa muodossa. Eikö inkeriläiseksi olemista voitaisi punnita myös jollakin muulla mittapuulla kuin vain karvas menetys, kaipuu ja alemmuudentunto? Mikä olisi tämä piristävä juoni, mikä uppoaisi jälkipolviin ja toisi inkeriläisyyden esille uudella tavalla?

Seminaarissa muisteltiin surulla uutteraa ja monipuolista kirjailijaa **Pekka Mutasta**. Hänen tuotantonsa pääpaino oli dokumentaarisessa ja elämäkerrallisessa. Muutaman vuoden takainen ”Alpo” on kuitenkin todisteena siitä, että Mutanenkin pyrki uudistamaan inkeriläisnäkökulmaa kirjoittaen 1990-luvulla Suomeen muuttaneesta inkeriläispojasta. Tästä tai jostakin muusta kaunokirjallisesta teoksesta kannattaisi mielestäni koettaa muokata jopa elokuvakäsikirjoitusta. Olisi hyvin suotavaa, että inkeriläisyys avautuisi tämän päivän perspektiivistä ja miksei juuri elokuvan keinoin?

Inkeri-liikkeen eräänä lievekohtana on seikka, etteivät toiminnallinen ja tulkinnallinen ole vuorovaikutuksessa toisiinsa. Niillä on liian vähän kosketuspintaa, tai ne jopa ajautuvat erilleen joissakin tapauksissa. Olisi suotavaa, että inkerinsuomalaisten omasta jälkipolvesta varttuisi päteviä ajattelijoita, jotka kykenisivät raottamaan verhoa etä- ja lähimenneisyyden tapahtumilta. Ei ole oikeastaan väliä, tapahtuuko tämä kaunokirjallisesti, dokumenttielokuvan vai akateemisen historiantutkimuksen keinoin. Kansanryhmän säilyminen edellyttää paitsi aktiivista kulttuuritoimintaa myös taaksepäin katsomista. Tästähän tuleekin sitten meidän omaa historiaamme.

Jotta toiminnallinen, aatteellinen ja tulkinnallinen kohtaisivat toisensa, voitaisiin perustaa Inkeri-tutkimuksen seura. Toivo Flink lupailikin puheenvuorossaan, että hän tekee lähiaikoina uuden aloitteen Inkerin historiasta kiinnostuneille. Anni Reuter puolestaan vetosi läsnäolijoihin, että jos heillä on säilynyt kotonaan vanhoja arvokkaita kirjeitä, esimerkiksi karkotuspaikoilta, niin hän olisi kiitollinen valokopioista tai sähköisistä jäljennöksistä. Näitä voi ensi alkuun lähettää vaikkapa Inkerilehden toimituksen osoitteeseen. Lehden toimitus puolesta lisää, että tämä koskee kaikkia mahdollisia asiapapereita ja dokumentteja, jotka yksittäisillä henkilöillä on säilynyt – usein kuin ihmeen kaupalla.



Kolme viisasta herrasmiestä ***Kasperi, Vihtori ja Toivo*** *– kaikki yhdessä ja jokainen erikseen suomalaistakin suomalaisempina.* Kuva: Susanna Parkkinen

Toivottavasti nuoremmilta ja vähän vanhemmiltakin löytyy intoa paneutua historiaamme ja tieto- sekä kaunokirjallisuuden tuottamiseen. Kunhan vain modernit äänentoistolaitteet ja kaiuttimet eivät vaimenna tutkijoiden ja kirjailijoiden ääntä kokonaan. On tavallaan sääli, että samalla, kun muut kansanryhmät yrittävät nykyään kasvattaa historiatietämystään, niin inkerinsuomalaisten johtoportaassa kehotetaan unohtamaan menneet ja kääntämään katse päin tulevaisuutta. Mutta eikö tulevaisuus saavu juuri menneestä? Jokainen hetki on hetken päästä mennyttä.

Sukujuuriltaan inkeriläinen Tampereen hiippakunnan piispa emeritus **Juha Pihkala** on sanonut viimevuotisessa SIL:in 80-vuotisjuhlallisuuksien saarnassaan:

”Jos me emme tiedä, mistä me olemme tulossa, emme voi myöskään tietää, mihin olemme menossa. Inkerinsuomalaisten kannalta ensimmäinen tapa, jolla me voidaan kunnioittaa perinteitämme, on se, että me kuulemme ja kuuntelemme esivanhempamme tarinat aina uudestaan ja uudestaan. Suomessa ei pidetty monina vuosikymmeninä mahdollisena kertoa, minkälaisiin hirvittäviin tilanteisiin inkerinsuomalaiset joutuivat. Muistan omasta kokemuksestani, miten vähän vanhempani keskustelivat äitini inkeriläisyydestä ainakin minun kuullen. En tiedä edes sitä, missä vaiheessa hän sai Suomen passin ”muukalaispassin” sijaan. Äiti, eivätkä muut sukulaiset kertoneet avoimesti elämästään Inkerissä. Perinteiden kunnioittaminen merkitsee ajan ja tilan antamista niille kertomuksille, jotka muodostavat kudelman, jonka varassa hahmottuu kuva Inkerinmaasta ja inkeriläisten matkasta läpi kyynelten ja vaikeuksien. Mutta myös tästä matkasta, jonka vahvana pohjavirtana on ollut usko ja luottamus elävään Jumalaan.”

Wladimir Kokon vetoomus seminaarilaisiin

Viimeisenä puheenvuoronsa käytti Wladimir Kokko. Sen sijaan, että olisi luonut katseensa niihin useisiin tuhansiin sivuihin, mitä Inkeri-kirjallisuudessa on viime vuosina tuotettu, hän kysyi vanhana uutiskonkarina, missä ovatkaan tulevat kirjeenvaihtajamme. Tämä on kieltämättä mitä polttavin kysymys. Kuka tulee huolehtimaan siitä, että inkerinsuomalaisten toiminta olisi kattavasti uutisoitu ja että siitä jäisi jälki? Kokko itse on valitettavasti jättänyt aktiivisemman lehtikirjoittelun. Virossa on kirjeenvaihtajien valmentamiseksi järjestetty jopa lehtikirjoittamisen seminaari. Sen tulokset ovat kuitenkin olleet valitettavan niukkoja. Samalla katsoessamme verkkoavaruuteen löytyy kuvakertomuksia inkerinsuomalaisten teke-

misistä tänä päivänä vaikka kuinka! Kuva on informaatiota mitä parhaimmillaan. Se kaikki olisi vain jollakin tapaa seulottava ja järjesteltävä.

Olemmeko riittävästi heijastaneet inkeriläisten kulttuuritekoja? – Yritystä on ollut. Pitääkö kahden kuukauden välein ilmestyvä lehti, vuosineljännes- tai vuosikirja meidät ajan tasalla tekemisistämme? – Tämä on loppujen lopuksi ulkoinen ja sopimuksenvarainen seikka. Rahatkin löytyisivät halutessamme.

Huolta pitäisi kantaa enemmän sisällöstä ja laadusta kuin sivumäärästä ja julkaisumuodosta. Mutta olkoon julkaisuformaatti mikä tahansa, siihen tarvitaan kiperästi kirjoittajia. Sanotaan: jokainen kirjailija on kirjoittaja, mutta onko jokainen kirjoittaja myös kirjailija? Sama pätee lehtikirjoittamiseenkin. – Kannattaa kokeilla!

Suurkiitos juhlatapahtumien järjestäjille Rakveren seuralle ja sen esimiehelle **Valeri Vaselenkolle**!

Tapaamisin ensi vuonna Narvassa, Viron inkerinsuomalaisten XXVI. laulu- ja tanhujuhlissa!

Maie Ojamaa ja
Taisto Raudalainen



*Alina-Sinikka Salonen, Risto J. Toivonen, kyltinkantajana **Toivo Puronen** (Lahti) sekä **Anni Reuter** Suomen Inkerin Liitosta.* Kuva: Kasperi Hasala



”Oi, ko sorja pari tulloo kahest valkiasta!” - Yhteistanssia. Kuva: Maie Ojamaa



Olustveren tanhuryhmän reipas tanssi haravoineen. Kuva: Kasperi Hasala



Tanhuajat ”piirii pyörimässä” tuulimyllyn lempeän katseen alla. Kuva: Maie Ojamaa



*Hurmaavan sarmantti **Alina-Sinikka Salonen** ja aina hilpeä **Anatoli Schultz**. Muistoksi Suomen Inkeri-liitolta Viron Inkeri-liitolle arvokas ja aivan uunituore historiateos "Inkerin kirkon neljä vuosisataa".*



Narvan sorea jälkipolvi jatkoja suunnittelemassa. Kuva: Susanna Parkkinen



Vesselät pärnulaiset "Kullerosta": "yks jalka kapsais, toine karkais jo tanssupaikal tullessa". Kuva: Kasperi Hasala



*Marilaisen ystävämme, etnologian jatko-opiskelijan **Anna Mišinan** musiikillinen tervehdys.* Kuva: Susanna Parkkinen



Yleisö löytää joka pulmalle aina parhaan ratkaisun.
Kuva: Kasperi Hasala

Inkerin kirkkohistorian pitkään kaivattu akateeminen laitos

Inkerin kirkon neljä vuosisataa. Kansa, kulttuuri, identiteetti. – Toim. Jouko Sihvo, Jyrki Paasikoski. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura, 2015, 375 s.

Vuonna 2011 vietettiin Inkerin kirkon 400-vuotisjuhlavuotta. Tämän suurtapahtuman juhlinnan myötä käynnistettiin monta kirjahanketta sekä venäjäksi, viroksi että suomeksi. Kaikista näistä julkaisuista paras ja painokkain julkaistaan odotetusti viimeisimpänä. Raskaan sarjan tutkijat ruotivat kaiken kaikkiaan viidessä luvussa ja kymmenissä alaluvuissa Inkerin kirkon historian perin pohjin. Mukana on paljon entisestään tuttua, mutta myös aivan uunituoretta tutkimusaineista.

Tuoreempaa kirjallisuutta Inkerin kirkkohistoriasta

Inkerin kirkon juhlavuonna 2011 ehtikin ensimmäisenä päivänvaloon Viron evankelisluterilaisen kirkon Vastseliinan seurakuntapapin **Toivo Hollon** tiivis käsittely *Ingeri kiriku ristitee* (Inkerin kirkon ristintie, 2011) Narvan Aleksanterin seurakunnan kustantamana.

Vaikka alun perin väitöskirjana esitetyssä teoksessa on joitakin katkonaisia ääriviivoja vanhemmastakin kirkkohistoriasta, se käsittää lähemmin katsottua vain 1900-luvun historian. Sen kaksi päälinjaa keskittyvät vuosiin 1917–1937 ja 1946–1990. Vielä lähemmin katsottaessa on ensimmäisen ajanjakson kohdalla kyse teologian tohtori **Juhani Jääskeläisen** perusteellisten tutkimusten (1980, 1982) tiivistelmistä. Hollon kirjan parasta luettavaa ovat aikalaisten muistot, joille jään kovasti kaipaamaan jatkoa!

Mitä tulee tuotteliaan *Gjöll*-kustantamon venäjänkieliseen kirkkohistoriaan (Aleksandrova, Braudze, Vysotskaja, Petrova, 2012), niin se käsittää pääasiallisesti luetteloita ja matrikkeleita arkistolähteistä sekä otteita aikaisemmin julkaistuista kirjoista. Kirjassa on toki runsain määrin arvokkaita yksityiskohtia ja sen korvaamattomin anti on kieltämättä kuvitus.

Uusi teos ei väheksy mitenkään edellä mainittujen kirjojen roolia etenkään inkeriläisille itselleen, mutta on epäilyksittä kaikkia edeltäjiä kattavampi. Samalla myös luotettavampi. Se on historiakirjoitusta parhaimmasta päästä. Sanottakoon jo etukäteen, että ei ole olemassa teosta, jossa inkeriläisenä olemisen ydin – sen kristillinen henki ja kirkkolaitos – olisi tullut yhtä painokkaalla tavalla käsitellyksi. Eikä ihme, sillä monet sen tekijöistä ovat tutkineet aihettaan ammatikseen ehkä jopa vuosikymmeniä. **Jouko Sihvo** ja **Eino Murtorinne** ovat historiatutkimuksen vanhaa kaartia, raskasta tykistöä, jotka hallitsevat lähteet ja tapahtumien avarammat taustatekijät. Nuoremmat **Jyrki Paasikoski** ja **Mika Sivonen** lisäksi suunnistautuvat uudemmissa menetelmissä.

Jyrki Paasikoski: Inkerin kirkko Venäjän keisarivallan aikana

Jokaista meistä kiinnostaa oma polveutuminen ja kotiseurakunnan historia. Näin satuin minäkin kirjaa lukiessani isoisäni kotiseurakunnan Spankkovan historian jäljille.

Paljastui, että Spankkovan seurakunnan säilyneet kirkonkirjat eli syntyneiden, kuolleiden ja vihittyjen luettelot ovat vanhimmat Inkerissä, vuodesta 1721 (kirkkoherra J. Alopaeuksen ajoilta). Ja että Spankkovassa oli jo Gezeliuksen kautena runsaan puolensadan hengen lukutaitoisten joukko, joka luultavasti säilytti taitonsa Pohjansodan kahnaustenkin ylikin.

Inkerinmaan luterilaisten lukutaito oli aikaansa nähden muutenkin poikkeuksellinen hyvä, ja siinä he erottautuivat selvästi ortodoksiväestöstä. Mielenkiintoista on, että Viipurin kuvernementtia ja Inkerinmaata varten painettiin jopa erillinen Raamattu vuonna 1777 Tallinnassa. Taas yksi kaunis vuosiluku muistettavaksi. Jos jotakuta kiinnostavat väestörekisterit eli henkikirjat ja evankelis-luterilaisen konsistorin ar-


Moloskovitsa – saksalaisten siirtolaisten Ruotsinvallan alussa rakentama ainoa kivikirkko 1800-luvulla (kirjan kuvitusta).



Moloskovitsa - vanhimman luterilaisen kalkkikivikirkon rauniot vuonna 2010.
Kuva: Rein Kotov

kistot (vuodesta 1833, suomennos vuodesta 1935), niin näitä löytyy Pietarin historiallisesta arkistosta. Evankelisluterilaisten seurakuntien ”historiankirjoja” säilytetään myös Pietarin vanhemmassa kaupunginkirjastossa.

Ruotsin vallan ajan korkean lukutaitoisten määrän vuoksi on toki sangen yllättävää lukea, että rippikoulukäytäntö (inkerinsuomeksi: *pappilassa käynti*) yleistyi Inkerissä vasta 1700-luvun lopulta lähtien, ensimmäinen sellainen pidettiin Tuutarissa vuonna 1781. Siihen mennessä Heinrich Stahlin sekä isä ja poika Gezeliusten tarkistivat säännöllisesti vain tavallisten lukukinkereiden pidon (inkerinsuomeksi: *kylänlukuset*). Kuulusteluissa varmistettiin kristinopin perusteet ja niihin oli osallistuttava 7–8 ikävuodesta alkaen säännöllisesti 15–18 ikävuoteen eli rippikouluun saakka. Vaikka pyhäkoululaitos toimi yhä vielä 1800- ja 1900-luvuilla, ovat historiatutkijat sitä mieltä, että **Johan Gezelius** nuoremman toiminnan hedelmät eivät voineet sujuvasti kantaa kaikkien näiden vuosisatojen mullistusten yli. Opinasioissa ja uskonnon harjoittamisessa oli jokaisella aikakaudella tehtävä omat ponnistuksensa. Silti on joitakin kulttuuripiirteitä saattanut kantautua yli vuosisatojen.

Kaiken kaikkiaan tuli lukukinkereistä inkeriläisille lääke venäläistymistä vastaan. Kotona, kylä- ja pyhäkouluissa vakiintui uskonkappaleiden oppimisen lisäksi 1800-luvun alkupuoliskolla kahdesti vuodessa pidettävä rippikoulu, joka kesti jopa kahdesta neljään viikkoa. Naimaikään tullutta ei lähtökohtaisesti voinut siunata kristilliseen avioliittoon, ellei hän ollut lukutaitoinen ja tuntenut välttävästi katkismusta.

Toki on merkintöjä siitä, että lukukinkereihin osallistuneet olivat aikoinaan sangen innokkaita, kuten rippikoululaiset aina myöhempinäkin aikoina. Tämä viittaa tosiasiaan, että kristillisen opin perusteet ja alustava lukutaito oli useimmiten omaksuttu jo kotona. Hietamäen seurakunnan lastenkirjasta (1792–1821) löytynyt kylänvanhimman ohjesääntö kertoo paljon tuon aikaisesta hengestä: *pitää ottaa tarkka vaari, että aamu- ja ehtoorukoukset pidetään hartaudella; että avioväki elää kristillisessä rakkaudessa; että vanhemmat kasvattavat lapsiaan Herran nuhteessa; että lapset kohtelevat vanhempiaan lapsellisella kunnioituksella; ettei pyhänpäivin olisi riitoja, tappeluita eikä ylensyömistä tai ylennaimista; että pyhänpäivinä perheet lukevat Kirjaa ja oppivat*. Tässä väkisin tulee ajatelleeksi, että ajoittainen kurinpito oli kenties tarpeenkin. Haittapuolta oli, että kovapäisiin taottiin lukutaitoa joskus ruumiillisinkin rangaistuksin.

Suhteista ortodoksikirkkoon puheen ollen jää ensivaikutelma, ettei keskinäisiä isoja kahakoita esiintynyt, vaan vallitsi kohtalainen sopu. Luterilaiset vahvistivat uskontonsa ja pyhän kirjan luvun kautta identiteettiään samalla, kun ortodoksit nauttivat kaikessa rauhassa valtionkirkon ylemmyyttä. Näissä sinänsä ani harvoissa tapauksissa, kun seka-avioliittoja syntyi, vihittiin vaimo aina ortodoksiksi. Jos mies saikin pitää oman luterilaisen uskontonsa, niin lapsista tuli väistämättä ortodokseja. Ortodoksiksi kastetun lapsen kummien joukossa saattoi kuitenkin olla luterilaisia. Toistensa kirkkokalentereita kunnioitettiin eivätkä tilanomistajat pakottaneet luterilaisia töihin näiden pyhinä. Taustalla vaikutti seikka, että haluttiin pitää yllä hyviä suhteita saksalais- ja ruotsalaissyntyisiin kirkkoherroihin.

Kaiken kaikkiaan kirjan tekijät toteavat, että ortodoksisen uskonnon ja kulttuurin vaikutuksia liukeni Inkerinmaalla luterilaisten arkikäytäntöihin paikoin runsaastikin. Arvatenkin eniten Länsi- ja Etelä-Inkerin seka-asutuilla alueilla ja niukemmin Pohjois-Inkerissä, missä ortodoksiseurakuntia oli tunnetusti vähiten. Ympäröivästä ortodoksisesta valtakulttuurista huolimatta inkerinsuomalaisten onnistui rakentaa erillinen identiteetti uskonnon, kirjoitustaidon sekä omaperäisten kulttuuristen käytäntöjen pohjalta. Ortodoksikirkko ei kummemmin pyrkinyt käännyttämään luterilaisia, sillä saksalaisten luterilaisten osuus valtionhallinnossa ja kaikkialla muualla virkatehtävissä kautta maan oli merkittävä. Samalla ortodoksikirkko piti visusti huolen siitä, ettei tapahtuisi vähintäkään luterilaiskäännytystä.

Eino Murtorinne: Sakari Cygnaeus ja Inkerin kirkon kulta-aikaa

Sen ”suuruuden kauden” – kuten Eino Murtorinne sen määrittelee – hedelmiä ovat vielä meidän isovanhempammekin kokeneet. ”Meijän ”seurat” on kirkko!” Näin hoki monasti omakin isotätini **Hanikkalan Maikko**. En lapsena tajunnut, mitä hän tokaisulla oikein tavoitti. Mutta nyt tajuan tämän kolmen sanan monet ulottuvuudet. Ensinnäkin sen, että 1800-luku lähti liikkeelle erilähtöisten uskonliikkeiden vaikutuksen kasvaessa.

Uusi Spankkovan kivikirkko nousi piispa **Sakarias Cygnaeuksen** (1793, Loviisa – 1830, Pietari) aikoina rehottelevan "harhaoppisuuden" keskelle. Kaikkia pappeja kehotettiin ottamaan apulaisia, jotta jumalanpalveluja voitaisiin tarvittaessa pitää viikollakin. Suurimmaksi ongelmaksi koettiin hurmoshenkinen hyppääjäliike (inkerinsuomeksi: *hyppysseurat*, *hyppääjät*, *seuralaiset*). Vaikkei sitä kirjassa näin muotoilla, on ilmeistä, että kunniakkaasta pappissuvusta polveutuva silloinen Porvoon piispa Cygnaeus sai aikoinaan kutsun Inkerin piispaksi juuri Inkerinmaan luterilaisuuden pelastamisen merkeissä.

Cygnauksen ensimmäinen tehtävä oli kirkkojen rakentaminen ja pappiloiden kohentaminen. Toisekseen hän vaati, että kaikki täkäläiset hengenmiehet hallitsisivat aidon luterilaisuuden hengen mukaisesti suomen kielen, mistä juontui, että he olivat opiskelleet joko Turun Akatemiassa tai Helsingissä. Heidän edeltäjänsä olivat valmistuneet Viipurin tai Tarton saksankielisistä opinahjoista.

Seuraavaksi Cygnaeus tarttui katekeettiseen opetukseen, pyhä- ynnä kyläkoulujen uudistamiseen. Kaiken kukkuraksi hän vei läpi hallinnollisen reformin ja jakoi Inkerin kolmeen – läntiseksi, itäiseksi ja pohjoiseksi rovastikunnaksi. Alueelle alkoi virrata Suomesta pappeja ja näin siteet esi-isien maahan sen kun lujittuivat. 1800-luvun loppuvaiheessa pyhäkouluja oli Inkerinmaalla lähes viisisataa ja papiston keskuudessa alkoi viritä ajatus perustaa lisäksi jokaiseen seurakuntaan kirkkokoulu. Näitä kirkollisia kyläkouluja täällä alkoi edistää Sakari Cygnauksen veljenpoika **Uno Cygnaeus**, jota on sanottu myös "Suomen kansakoulun isäksi". Ennen Suomen kansakoululaitoksen kehittämiseen ryhtymistä hän oli ollut Pietarin Pyhän Marian pääkirkon koulutoimien esimies. Suomen kansakoululaitoksen perustaja oli niin ollen myöhemmän Inkerin koulumiehen **Mooses Putron** uutteran sivistystoiminnan edelläkävijöitä.



Sakari Cygnaeus (1793–1830), Inkerin kirkon suomalainen piispa 1800-luvun alkupuolelta.

Cygnaeuksen ponnistelut eivät loppuneet opinasioihin, vaan hän järjesteli myös hajallaan ollutta kirkkojärjestystä eli liturgiaa ja osallistui uuden saksankielisen kirkkokäsikirjan (1832) laatimiseen. 1700–1800-vuosisatojen vaihteessa luterilainen kirkkojärjestys siirtyi Venäjällä sisäasiainministeriön alaisuuteen. Lain säätämistä johti ruhtinas **Aleksandr Galitsyn**, itse järjestyskomitean puhemies oli kreivi **Paul von Tiesenhausen**.

Laki yhtäläisti Venäjän luterilaisten kirkkojärjestykset ja määräsi suhteet valtiovaltaan, toisin sanoen turvasi luterilaisen kirkon erityisaseman yhtenä valtionuskontona. Cygnaeus oli kaikkien osapuolten kunnioittama henkilö, joten hän pystyi pitämään suomalaisten seurakuntien puolta pääkonsistorissa Pietarissa. Kaikki tunsivat hänet rakentavana järjestyksen miehenä. Cygnaeus on haudattu Pietariin Pyhän Marian pääkirkon suomalaiselle *Mitrofanin* hautausmaalle. Hänen hautakummulle pystytettiin yhteisvoimin marmoripatsas, jossa komeili rakastetun piispan veistos piispansauvoineen viittoineen kaikkineen. Hän onkin Inkerin kirkon todellinen suurmies kautta aikojen.

Taisto Raudalainen

Voldemar Kiinoja *(s. 1926) ansioituneena sivistysmiehenä ja kulttuuritoimijana on ollut aina kiinnostunut inkerinsuomalaisten tekemisistä. Hän on itse identiteetiltään "mulk", kotoisin Mulgimaalta. Siispä muinaisen Sakalan maakunnan miehiä.*
Tämä nykyäänkin Viljandin maakuntaa asusteleva kansanosa on ollut kautta aikojen ylpeä omasta kielestä ja runoudestaan. Kukapa virolaisista ei ihailisi ***Henrik Adamsonin*** *vaikuttavaa runoteosta Mulgimaa (Maailman maid om tuhandid, üits ainus Mulgimaa …). Vaikka asuisi missä maailman perukoilla, Mulgimaalla syntynyt jää aina uskolliseksi mulk´iksi. Voldemar asuu nykyään Varstussa, Võrumaalla.*
Voldemar on sommitellut runon inkerinsuomalaisten kohtalosta Võrun inkerinsuomalaisten seuran viime vuoden lopussa vietetyn 25-vuotisjuhlan kunniaksi.
Inkeri-lehdellä on ilo julkaista se hieman inkerin murteeseen sovitettuna.

Inkerinsuomalaisten kohtalonvaiheita

Taannoin Savossa ja Kannaksella
ol´ alkukodin paikka kerran.
Sielt kansan sitten täytyi tulla
etelämmäs jonkun verran.

Tul´ Inkeri mein ko'iksemme
laajan Nevan kaksin puolin.
Maa meit' otti omaksemme,
myö annettiin sil' oma työ ja huoli.

Ei raadattu myö aaval maal –
Tääl' asui heimojamme ennen.



Työl' usko heräs kansoin kesken,
näin muistomme jäi't rajan taa'.

Ei vihovieraat nukkuneet,
ahnas riensi rosvolauma,
ot´ omakseen kaik' maat ja ve'et –
kansa kärsi suurta kaunaa.

Elettiin, ja jäätiin sentään eloon,
tokko välist' oli kovin vaikeaa.
Väki voitti esteet, uhat, pelon,
vaik' mieli oli usseast haikea.

Suurin sottin jälkimainingeissa
taistel' inker'-heimo muijen rinnalla,
haaveil' toisin kera vapauvesta,
tulla isännäksi kot´muan pinnalla.

Suurilukuisina viholliset vyöryit,
kansoil' kärsimyksii sen kun lisääntyi,
outo mieli, vieras mieli yltyit,
mont' kansalaista nälkätautiin nääntyi.

Tul´ toinen sota, suuri hirvitys,
kaik suomen suku hajotettiin nyt:
Virois-Suomes pakost' kierretyt,
jälkeen sovan "kot´mual" petetyt!

Ko kutsuttiin, niin tultiin
toiveikkaina,
mut' heti tultuamme rajan yli
lukittuina vaunuihe ja vangittuina
kauas kaukomaille kyyti tuli.

Vähittäin sit kopituttii heimo-Eestiin,
suojaan piilohuttiin peloissa.
Kunis koitti vapauven viesti,
viel kokoontuit ne, kutka säästyit
eloissa.

Nuoret lähtiit emämaahan Suomeen,
vanhat kopittuivat kokkoo seuroihe.
Liekö tänäpäin' jo valosampi huomen?
On sorja Inkeri meil' jäänyt mielehe!

Voldemar Kiinoja

Sananlaskuviisautta II

*Seuraavassa julkaisemme valikoiman kerran jo Punalipussa ilmenyneistä **Kelton** sananlaskuista.*
***Maria Kajavan** (o.s. Hämäläinen, Kelton Orava, s. 1908) ja **Susanna Rautasen** (Kelton Orava, s. 1908) sananlaskuoppia on tallentanut Karjalaisen folkloristiikan Grand Old Lady **Unelma Konkka**, joka muuten on toiminut aikoinaan opettajana Tartossakin. Hän on syntynyt vuonna 1921 Toksovan Konkkalassa ja sukua kirjailija **Juhani Konkalle**.*

Kansanrunoudentutkija Unelma Konkka kirjoitti keruutyöstään 1970-luvun Aunuksessa seuraavaa: "Yli kaksikymmentä vuotta sitten tapasin Tšalnan asutuksessa lähellä Petroskoita kaksi erinomaista inkeriläisperinteen tuntijaa, Susanna Rautasen ja Mari Kajavan, jotka molem mat olivat syntyneet 1908 Kelton Oravalla.

Istuimme kolmestaan Maria Kajavan asunnossa, ja naiset sanelivat vuoronperään sanan laskuja. Ehdittyäni kirjoittaa yhden muistiin, oli jommallakummalla seuraava valmiina. Esitän nämä yhdellä kertaa muistiinmerkityt sananparret samassa järjestyksessä säilyttämällä loogiset assosiaatiopesueet.

Monet näistä sananlaskuista ovat yleisiä suomalaisen ja karjalaisen perinteen alueella, mutta niiden joukossa on myös omaperäisiä, joissa kuvastuvat vanhan inkeriläisen kyläyhteisön tavat, käyttäytymisnormit ja sosiaaliset ristiriidat. Samalla niiden kautta tulee esille talonpoikaisen maailmankatsomuksen eräs huomattavin piirre – optimismi, joka kansanrunoudessa ilmenee mm. huumorin välityksellä. Juuri humorististen sanontojen runsaus pistää silmään inkeriläisissä sananlaskuissa.

Sananparsista ja vertauksesta suuremman osan muisti Susanna Rautanen. Mielenkiintoisimmat näistä ovat nasevat humoristiset sutkaukset. Henkilökohtainen sananlaskuvarasto antaa hyvän kuvan myös henkilön luonteesta."

- Mitä koiran korkuuvest ja pahan akan sorjuuvest.
- Ei mies merta syö.
- Hyvä on lapsi laiskan vaimon, virkiänki se viivyttää.
- Siin se pien' pistelehtöö, missä suuri kiäntelehtöö.
- Millasi sikittäjät, sellaist on pikittäjät.
- Sukuhen suopetäjä, tekijähen tervaskanto.
- Työn ko niät, ni tekijänki tunnet.
- Siihen sihaht ko mustalaisen hein'ajan päivä.
- Suuhu ol´ suamas, no leuval lepsaht.
- Pojat on rikkaat naijessaa ja tytöt terveet männessää.
- Paremp kymmenen kyttyy ko yks nuavon nappula.
- Kaik vaivat ko vattii sais, ni kupitkii ois kukkopiännää.
- Paha pappi suap' suarnan itsestää.
- Illast päivää kiitä, uamust yösijjaa ja partasuuta poikajais.
- Sit vast kiitä, ko syöt kulin suolaa yhes.
- Kissaa ko moititaa, ni minja pua mieleheis.
- Se kissaaki kiittää, kel ei ole muuta elokasta.
- Kissa ellää kiitoksel ja koira piänsilitöksel.
- Kissast ko tulloo karhu, ni se vast oikia peto on!
- Ei koira kirkkoo kelpaa, entisetki pois ajetaa.
- Minkä enemmän on koirii koos, sen vetelämp on latkiminen.
- Kallis tulloo kananpojil mes´marjoi syöttää.
- Suo siel, vetelä tiäl. Kuivaa ei kussaa.
- Voi koirin kirkonmennoo, ko lukkarii ei ole vähhääkää, pappii ei pahhaakaa.

- Rikas piäsöö rahallaa, köyhä selkänahallaa.
- Rikkaat rikkaita naivat, piijat-renkit toisiaa.
- Hylätyst neijost suat valitun vaimon.
- Vaik on mustaa muu elo, ni naurattaa se naimiskauppa.
- Leppääheki on leppyminen, ko ei ole omenuspuuta.
- Kulta kului ja kumma jäi.
- Ei sorjankaa siärii syyvvä.
- Niin joutuin ko kissa Aunuksehe.
- Sorja ko Soikan sika ves'suajees (Soikan sika oli musta ja kyttyräselkäinen).
- Rumatha puvulla kaunistettaa, a sorja on sorja riihessäki.
- Oikoo mänöks – mustalaispoika sotamieheks.
- Sanasta miestä, sarvesta härkää.
- Voi sinnuu, issäis rippirahan juojaa!
- Mist ne pahat akat tulloot, ko tytöt ovat kaik hyvvii?
- Voi sie putelinsuun nurinkiäntäjä, kanan munan solmuupanija, saivareen halkaasija ja kopeekan viruttaja.
- Sinis on lapsi, kunis lattial, sinis poika, kunis polvel.
- Ei niin pienii pitoloi, jot ei kahta-kolmii kuokkavierasta.
- Kehen kolahti, se olahti.
- Kenen härkä kaivos, sen käs´ on auttamas.
- Hyvä se on toista sannoo, mut paha panna itsijää.
- Mikkää ei ole niin helppo, ko toista sannoo.
- Ei niin pientä piikalasta, ken ei mielis miehelää.
- Kylän suuta et sulje!
- Vel'ha se on velkaa ottais, mut veljenpoika velan maksais.
- Hyvä kello kauvaks kuuluu, paha viel kauvemmaks.
- Mitä kanan kuakatuksest, ko ei kukkonen kujerra.
- Köyhyys ko tulloo ovest, ni rakkaus pakenoo ikkunast.
- Kuka se on kullallee häjy, etenkii ennen vihkimistä.
- Kyläs hyvä, kirkos pyhä, koton piru.
- Miestä myöten mieheläs.
- Nuo kolme kotihin jäivät: päivänielliset unoset, emon ehtosat sanaset, lämmin leipä ja veres voi.
- Anna hullul pilli, ni puhhuu se jot haikijaa.
- Juomaril on monta juonta, yhtäkää ei kunnon juonta.
- Äitin syvän lapsee, lapsen kylmää kivvee.
- Lapset pienet – huolet pienet, lapset suuret – huolet suuret.
- Laiska vaik kuin pyytää (tässä: ahertaa) ni se ei sua.
- Ei niin kehnoo lasta, jot omal vanhemmal ei kelpaa.
- Kuka toisel kuoppaa kaivaa, se itse siihen lankijaa.
- Toinen on rikas suures köyhyyvessää, toinen on köyhä suures rikkauvessaa.
- Mitä sil silmäl tekköö, mi ei niä.
- Tekijä työsä tietää, eikä tien kävijä.
- Kuka paljon tietää, silt paljon kysytää.
- On herroil huomenii ja talonpojal päivii. (Herrat lupaavat huomenna ja talonpojan täytyy odottaa.)
- Luppaus on pahemp velkaa.
- Lapset pienet – vatsat suuret.
- Vahinko ei tule kello kaulas.
- On sit mual viisaita, ko merel vahinko käyp'.
- Paremp on pahan ukon jaloksis ko hyvän veikon piänpohjis.
- Tyhjät on sisaren armot, vetelät on veikon armot.
- Ko män´ uamupäivä, mänköö iltapäiväki.
- Ei ole tautii tarvis, ko on terveys koton.
- Suap se jumala suuttumaa, no ei viikoks vihhaa pitämää.
- Ei se tuhmuus näkyis, jos ei itse ihminen näyttäis.
- Iänettä on hullukii viisas.
- Kerran tie, kahist katso.
- Yks piä kesät-talvet.
- Ei työ lopu, kunis ei tekijä kuole.
- Älä pilkkaa köyhän kelkkaa, olkinen on ommaiskii.
- Ei niin pientä piätä, jot ei äijää vähhää mieltä.
- Enhä mie ole ens'kertaa pappii kyyvvis.
- Ei kirkko ole konsaa niin täys, jot ei pappi mahu.
- Köyhäl ei ole puolta, vaik papiks pantakoo.
- Niin elän ko keisarin lehmä (varakkaasti).
- Niin olen ko enkelin kelkas.
- Ain ihmistä kons ylös nostetaa, kons alas lasketaa.
- Vuoroo vierais käyvvää, harvoin hyväst pijetää.
- Kosti kostii vuatii ja pöyvän piä pyörevystä (vierailu vaatii vastavierailua).
- Yhelt puolelt ei puukaa kuavu.
- Vierasta kannaa ko höyhennät, ni omajais pie hännäst kii.
- Vieras on talos noita.
- Sois se vanhemp lapsestaa paremman ko itsestää.
- Ei sitä tiijä pienennä kuin lysti on olla suurenna.
- Vieraaheis ihastut, a tuavuksehheis pölästyt.
- Ettääl ammuu, likkeel puskoo.
- Mihi se mer´ ei mänis, ko ei penkereet pitäis.
- Tuntuu se hitto hatustaa.
- Niin tul´ parahaks ko Mikkolan murkina – ei tult tarpeeks eikä jiänt tähteeks.
- Kuulematta sanotaa kuninkastaki (selän takana panetellaan).
- Kynnyspiä on likkeel, mut koita purra.
- Ei mikkää käy niin pahast, jot ei peräási naurata.
- Ei tule mittää Mikon Marin kuolemast, jos ei jumala tautii lissää.
- Mikä tapa tallikkana, se emäsikanna.
- Kuollen hyvä koira tapansa heittää, paha koira ei kuoltuakaa.
- Ruskia se repo on kuollessakii.
- Ketä kerran keksitää, sitä aina arvellaa.
- Oma suu on tikanpojan surma.
- Vaitiolo ei vahinkoita.
- Ei kaik kultaa, mikä kiiltää, eikä kaik hopijaa mikä hohtaa.
- Kulta näkkyy tunkiostki, paska ei näy, vaik puat seipään piähä.
- Kantoki kaunistuu ko kaunistettaa.
- Kuka kunnial kokottaa, se ilol viijjää (naimisiin).
- Hyvät naijaa nuapurii, pahat toisee kyllää.
- Ei pyrkijää palkoillee tahota. Alku työn kaunistaa, mut lopussa kiitos seisoo.
- Ei kukkaa kysy, kauvak's se tek´, mut kyssyy, kuka sen tek´.

- Lähtiis ei tiijä kuulumissii.
- Veräjän suun tukkeet suuremmanki, sanojen suuta et pienempääkää.
- Tekköö se tekijämies kirvesvarren viikkokavves.
- Ei nim´ miestä pahenna, jos ei mies nimejää.
- Ei kaik jauhot talkkunaks kelpaa.
- Mikä tupa, se tapa, mikä mua, se man'eer.
- Mitä mie muust kyläst, koha itse elän hyväst.
- Kyläst tuuvvaa, koton syyvvää, omillaa aikoi tullaa.
- Ellää se toukkaki puun ra'os.
- Rikkaan' kuuluu läsimine, köyhän' ei kuulu kuolemakkaa.
- Hukkaa lähet pakkoo, a karhu tulloo vastaa.
- Ei variksest uo vuuven merkkii.
- Laiska töitänsä lukeepi, itsiänsä kiitteleepi.
- Miero se hinnan pannoo.
- Illal virkku, uamul torkku, se tapa talon hävittää.
- Ei niin hyvvää, ketä ei moitita, eikä niin pahhaa, ketä ei kiitetä.
- Nyt lykästi ko pappaa parrast.
- Suu sois, vatsa vetäis, ei kanna hoikat siäret.
- Työst ei sua muut ko rynkäselän.
- Silloin sika säkkii, kons on päin.
- Kukapa ne kaik siat satuloitsoo.
- Hyvä tul´ mummon myssyst, ko viikko-toinen hierottiin.
- Niin on kiire ko kerräämää lähtiis – ei ole aikaa syyvvä-juuvva eikä ottaa evästä.
- Niin on kiire ko kirpun tapos tahi kerräämää lähtis.
- Most hiä on pant piirakat takaperin kiukaahe (henikilöstä, jonka käyttäytyminen tilapäisesti poikkeaa tavanomaisesta).
- Istu meijen penkil, huasta meijen renkil, istu minkä siijät, huasta minkä tiijät.
- Rikkavuus mahtuu peittoo ja köyhyys kualaa pöyvän piähä.
- Viel sie minnuu muistat, ko et muuval, ni Muurolan miäes. (Kiittämättömästä ihmisestä; Muurolan mäki oli lähellä Pietaria, sen yli pääseminen tuotti hankaluuksia raskaita hevoskuormia ajaville).
- Sehä se on vel', mikä vellin keittää.

Keskuudestamme on poistunut iäisyyteen RUDOLF PAKKI

28.1.1933 Venjoen srk. Tärölän k. – 12.8.2015 Helsinki
Siunaustilaisuus 29.8. klo 12.30 Malmin kirkossa



Rudolf oli laajan sukunsa lahjakkaita poikia, mutta hänen kohtalokseen tuli elää mutkikkaita aikoja. Tuskin pojan koulunkäynti oli päässyt alkuun, kun sodan melskeet työnsivät perheen pakosalle. Keski-Inkerin suomalaisväestön mukana perhe liikkui Viroon päätyen Vana-Vigalan kuntaan, sieltä vuonna 1943 Paldiskin kautta Suomen Hankoon ja lopulta Toijalaan. Kolme vuotta vanhemman veljen, Nikolain kanssa Suomessa jatkettu opinmatka katkesi taas, kun inkerinsuomalaisia vaadittiin palaamaan Neuvostoliittoon. Kolmas koulutie alkoi Keski-Venäjällä Tverin piirissä nälän ja ahdistuksen keskellä. Isän aikainen kuolema ja alituinen puute työnsivät perheen neljännen kerran liikkeelle. Koska kotiinpääsy oli salaisilla lainpykälillä evätty, päädyttiin taas Länsi-Viron Vigalaan, samalle tilalle, josta sotien aikana lähdettiin.

Rudolfin onnistui vaikeisiin vaiheisiin katsomatta hankkia korkein mahdollinen koulutus. Sinnikkyys ja ennen kaikkea lahjakkuus avasivat Rudolfille paikan ensin Kohtla-Järven Palavakiven tekniikkaopistossa ja sitten Leningradin hienomekaniikan ja optiikan instituutin tietokonelinjalla.

Koulutettuna ja yhteiskunnallisissa asioissa valveutuneena Rudolf koki velvollisuudekseen ryhtyä inkerinsuomalaisten puolestapuhujaksi. Hän suoritti ansiokkaan pioneerityön aluksi Tallinnan seuran (1988) ja sitten Viron inkerinsuomalaisten liiton (1989) puheenjohtajana. Samana vuonna hän isännöi ensimmäistä inkeriläisten yhteistyökonferenssia kuuluen sen järjestystoimikuntaan. Siitä alkoi pitkä ja monivaiheinen ura inkeriläisyyden rakentamisen hyväksi. Hän toimi vuosina 1993–1996 Paluumuuttajat ry:n ja vuosina 1993–1996 Inkerikeskus ry:n varapuheenjohtajana. Rudolf oli keskeisenä vaikuttajana mukana kaikissa isommissa tapahtumissa vielä uudella vuosituhannellakin. Hän oli vuosina 1999–2006 Inkerikeskuksen johtokunnan jäsen. Hän seurasi inkeriläisasiaa tarkkaan myös silloin, kun oli luopunut aktiivisesta päätöksenteosta ja vaikutusvallasta. Rudolfin sydän sykki ajan mukana. Hän oli inkerinsuomalaisten kansainvälinen yhdyshenkilö.

Inkerinsuomalaiset Virossa ja Suomessa ovat kiitollisia, että Rudolf Pakki jaksoi pitää inkerinsuomalaisten puolia läpi vuosikymmenten omistaen kykynsä ja voimansa heimolleen.

Kaikki loppuu aikanaan,
armonsa ei milloinkaan…



Olga Tartu (o.s. Lisponen)
s. 29.6.1926 Serepetan kirkonkylä
k. 2.7.2015 Vantaa, Katariinan sairaala

Rakasta isoäitiään jäävät kaipaamaan pojantyttäret Liilia ja Annika.

Tarton inkerinsuomalaisten seura, tanhuseura *Röntyskä*,
Viron inkerinsuomalaisten liitto ja Inkeri-lehden toimitus
osoittavat syvän osanottonsa perheelle.



Narvan tanhuajat vauhdissa. Ensi vuoden juhlat pidetään Narvassa.
Kuva: Susanna Parkkinen / Riho Kall



INKERI

Lokakuu 2015

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA

Mitä puuhasi inkerinsuomalaisten jälkipolvi Tarton kesäleirillä? × Lasten kirjeet lehden toimitukselle × Tuutarin juhannusjuhlien jälkikaikuja × Põllkülan muistolehdon virallinen status avoinna

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

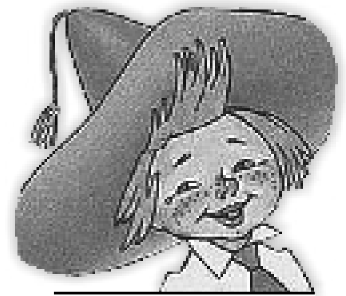
Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Talonmerkit esiintymisvuorollaan suomalaisugrilaisten pääkaupungissa Obinitsassa.

Oppia ikä kaikki…



Totu Tietämätön

Joskus kannattaa lukea ja tutkia tarkoin lastenkirjaklassikoita!

Sellaisia ovat esimerkiksi Nikolai Nosovin mainiot tarinat Tietämättömästä (viroksi Totu, venäjäksi Njeznaika). Sen oivallisille henkilöhahmoille, erityisesti nimikkosankarille on ominaista erityinen tarmo ja hanakkuus. Positiivisella tavalla ”hölmönä” hän pysyy avoimena kaikille ympäristön ilmiöille ja ihmisille. Hän pysyy uteliaana ja kehittyy sitä mukaa.

Tätä perin lapsellista piirrettä kysellä loputtomiin on käyttänyt myös Sokrates, kaikkien tuntema loogisen ajattelun mestari ja filosofian alullepanija. Hänen mukaansa kyse oli ”synnytysavusta”. Me tulemme tietämään vain siitä, mistä tunnustamme olevamme tietämättömiä. Me ikään kuin synnytämme tämän tiedon yhteistoiminnassa, vuorovaikutuksessa toisiimme. Keskustelujen myötä.

Nosovin keksimä päähenkilö toimii maailmassa, jossa jokainen saa tehdä sitä, mitä eniten haluaa. Jokainen suorittaa täällä tehtäväänsä niin hyvin kuin kykenee. Ja näin muodostuu sopusuhtainen yhteiskunta, sillä toiset korvaavat toisten puutteet.

Tämä ihmisolemusta kunnioittava ajattelu muistuttaa osittain kommunismin ihanteita, mutta järkevällä tavalla käytettynä se voisi tehdä terää esimerkiksi kasvatusopissa sekä kasvatuslaitoksissa. Ei ole aivan sattumaa, että suunnilleen samoihin aikoihin Nosovin kanssa tuli samankaltaisten kysymysten äärelle myös maailmankuulu lastenkirjailija Astrid Lindgren. Hänen keksimänsä Peppi Pitkätossu-hahmo esitti hiukan anarkistista ja mielivaltaisesti käyttäytyvää pientä villiä. Siihen katsomatta Peppi on täynnä tervettä ihmetystä, halua toimia rehellisesti ja omalla tapaa yhteisön hyväksi.

Inhimillistä tarvetta oikeudenmukaisuuteen, rehellisyyteen ja empatiaan ei saisi rajoittaa! Joskus liian määräävä ja yksisuuntainen opetustapa saattaa tukahduttaa toistemme hyväksi toimimisen alkukantaista viettiä. Esivanhempammekin tiesivät yhteistoiminnan (*sopu*) ja työkasvatuksen elintärkeyden totuttaessaan lapsia raskaaseen työhön leikin kautta – jotta nämä harjaantuisivat työelämään omalla painollaan. Liika tyrkytys tekee kaikesta karvasta ja vastenmielistä.

Lapsille parasta on yhteistoiminta, niin ikäistensä kuin aikuistenkin parissa. Ja sitähän he pääsivät toteuttamaan inkerinsuomalaisten lasten kesäleirillä 21.–25. heinäkuuta Tartossa.

Toivon inkerinsuomalaisten jälkipolvelle monipuolista kielitaitoa sekä suurta viisautta ja ajattelun iloa pikkumaisen kirjaviisauden sijaan!

HUOM! – Tietämättömän ja hänen kumppaniensa seikkailut. Suom. V. Taipale. Petroskoi: Karjalan ASNT:n valtiollinen kustannusliike, 1957. – Lastenkirjaklassikon käännös on suomennettu Neuvosto-Karjalassa kohta Stalinin kuoleman jälkeen.

Inkerinsuomalaisten lasten kesäleiri Tartossa

Tartossa vietettiin 21.7.–25.7. inkerinsuomalaistaustaisten lasten kesäleiriä. Leirin aikana tehtiin tuttavuutta sukujuurien ja Inkerinmaan kotiseurakunnan kanssa. Lapset osallistuivat erilaisiin työpajoihin: sadunkerrontaa ja satujen kuvittamista, inkeriläisten piiraiden eli kantsikoiden *ja* vatruskoiden *paistamista; iskupaulojen punomista, suomen kielen harjoituksia, Inkeri-talon puistoa ympäröivän aidan maalaamista. Lisäksi tehtiin kävelyretkiä Tarton Tuomiokirkkoa ympäröivään puistoon, Yliopiston kasvitieteelliseen puutarhaan, lelumuseoon, kirjapainomuseoon sekä hevostalleille. Kaiken kruunasi päiväretki Peipsijärven vanhauskoiskyliin ja Alatskivin linnaan.*

Juuli keskel toimus Tartus ingerisoome lastelaager. Osavõtt oli üleeestiline, külalisi tuli ka Ingerimaalt. Sellist viiepäevast laste kokkusaamist ei ole juba pikka aega toimunud. Kuidas ettevõtmine alguse sai ja kuidas korda läks? 2014. a suvel korraldas liit 2-päevase lastereisi Eestis, mõeldes eriti neile, kes aasta vältel olid osalenud seltside lasterühmades – Jõhvi *Lemminkäinen* rühma lapsed ja noored ja Läänemaa seltsi lapsed, kes valmistasid aasta eest ette ülimenuka pulmanäidendi „Koko väki pitoloihe". Reisile olid oodatud teistegi seltside lapsed. 2015. a suvelaager taheti teha juba kõikide seltside ingerisoome päritolu lastele. **Hilma Tervose** eestvedamisel pandi talvel paika üldine päevakava. Lisaks kutsuti laste tegevust juhendama Jõhvi ning Tartu seltsi naisliikmeid. Lõpuks kogunes lapsi ja noori nii Läänemaalt, Ida-Virust, Pärnust, Tallinnast kui Tartust. Kuu aega enne laagri algust oli osa võtta soovijaid ligi nelikümmend! See, et huvilisi kogunes nõnda rohkesti, on muidugi väga-väga rõõmustav.

Paelapunumise töötuba tuli Pärnumaalt omal algatusel läbi viima **Raija Pedak**. Suur aitäh talle! Teised töötoad, kust lapsed järgemööda osa võtsid olid: Ingeri *vatruskate* küpsetamine **Elsa Jagula** ja **Ijaga Taljaga**, soome keele harjutustunnid **Maire Petrovaga** ning muinasjutu töötuba allakirjutanu eestvedamisel. Laste seas tekitas suurt põnevust aia värvimine **Anatoli Schultzi** ja **Dima Harakka** juhendamisel. Idee, et lapsed saaksid kaasa aidata Tartu Ingeri-maja aia värvimistöödel, tuligi Ingerisoomlaste Liidu poolt. Lisandusid õhtused jalutuskäigud botaanikaaeda, mänguasjamuuseumisse ning trükimuuseumi töötoa külastus. Reedene päev möödus aga hoopis Peipsiääre vanausuliste juures. Tüdrukute jaoks kujunes pärliks muidugi õhtupoolik Alatskivi lossis.

Ühistegevustest olid meeldejäävaimad laagri pidulik avamine ja aia värvimine. Elevust tekitas oma praeguse elukoha ja Ingeri päritolukihelkonna märkimine kaardile. See kaart sai lõpuks üpriski kirju! Tore oli, et lapsed leidsid omavahelise kontakti, vaatamata sellele, kas kodukeeleks oli eesti või vene keel. Lapsed olid üksteise suhtes hoolivad ja osavõtlikud. Innuga osaleti töötubades ja laagri ühistegevustes. Õhtune vaba aeg täitus üha enam ja enam omavaheliste jutuajamiste ja mängudega. Tegevust jätkus nii Ingeri-majja kui selle avarasse aeda.


Inkeri-viiri nousi Nastja Tikka toimesta


Kirkassilmäiset leiriläiset olivat avoimia kaikelle uudelle. ***Hilma Tervonen*** *tavoittelee huomiota,* ***Maire Petrova*** *seuraa sivusta*

On hea, kui saime pisutki süvendada huvi Ingerimaa ja oma päritolu vastu ning tuua kokku ingerisoome juurtega vahvaid lapsi üle Eesti. Rahvuskeskne lastelaager Tartus ei jää kindlasti viimaseks, sellest on lubanud tulevikus osa võtta ka isuri ja vadja lapsed teispoolt riigipiiri.

Teiega oli tore! Kohtumiseni järgmise suve lastelaagris!

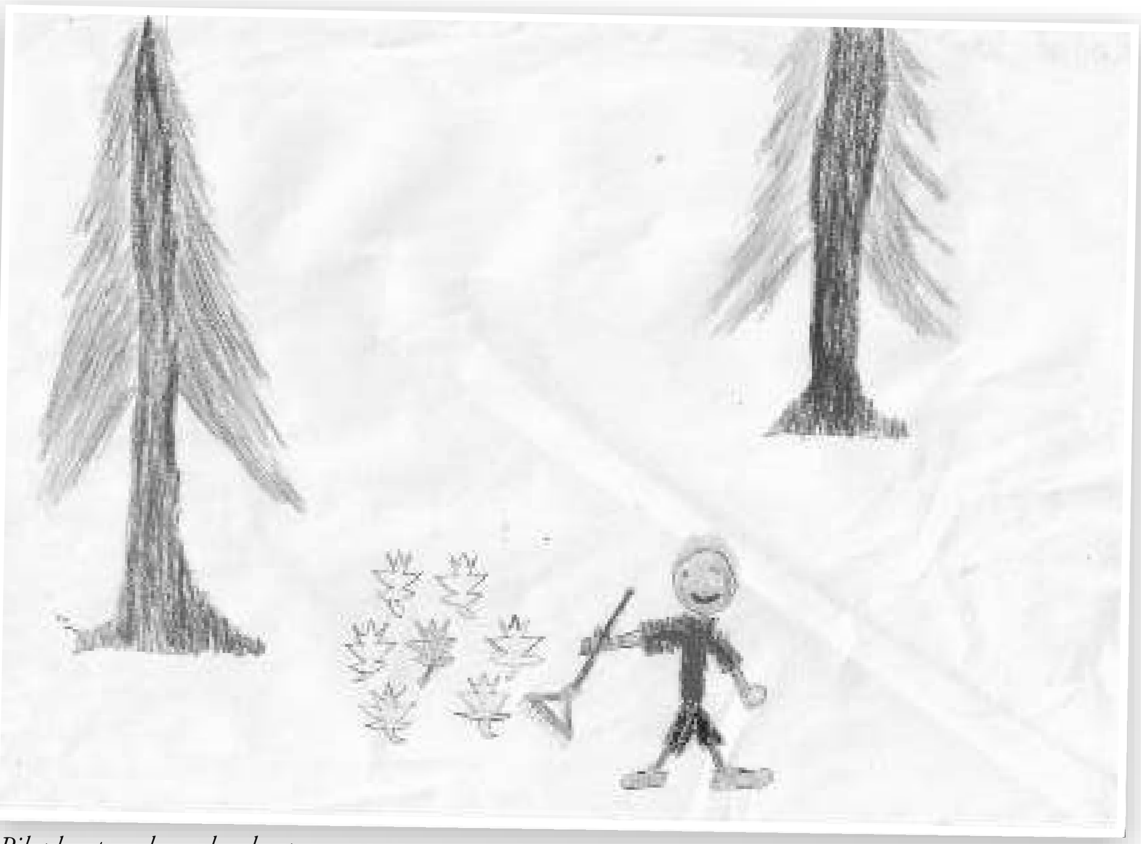
Lastelaagri toimkonna nimel,
Merje Malkki



***Raija Pedak** neuvoo iskupaulojen punomisessa*



Lapset luovuuden lähteillä



Piha kuntoon hymy huulessa





Tanssi yhdisti leiriläiset



Seuratalon puistikko ja aita näyttävät nyt sorjilta



Aidan maalaaminen on maailman hauskin työ







Tom Sawyerin työ kiehtoi kaikkia



Tämä sälkö on jo ratsutettu

Me käisime viie päevaga ära Botaadka aias, nukumuuseumis, hobustallis, trükikoja muuseumis ja mitmes väikses külas. Mulle ~~jäi meelde~~ meeldis aeda värvida ja rohutada. Mina soovitan seda laagrit kõigile ingerisoomlastele.

Nora Deil

Laagri esimesed päevad olid väga ilusad, palju võõraid, kuna siin meie ümber polnud võõraid. Tore on uusi inimesi kohata.

Siin olid nii eestlased kui ka venelased, algul arvasin ma et see pole just kõige parem idee, aga tuli välja, et saan harjutada oma vene keelt ja nautsin nii venelased kui ka eestlased omavahel rääkima saada. Mulle meeldis kõik.

Aia värvimine oli väga hea idee, me [illegible], käsitöö (punumine) oli ka väga huvitav, aga vaba aega polnud eriti üldse. Tahtsime pidevalt uute sõpradega jalutama minna, aga programm oli nii täis, et ei saanud seda kuhugi mahutada, [illegible] seda võib kunagi veel edasi lükata.

Kolkanpää laager oli hea. Natukene pikem oleks võinud olla, muidu oli nii, et alles said kellegagi tuttavaks, juba pidi ära minema. Tuleksin siia uuesti ja jääksin meelega veel.

Lugupidamisega Anita!

С 21.07-25.07.2015 г., я побывала в Тарту, в ингерманландском, детском лагере, где было много интересного и увлекательного.
Лагерь предоставил нам возможность познакомится с новыми людьми и узнать много нового.
Мы посетили различные музеи, как в самом городе Тарту, так и в его окрестностях. В музеях мы получили не только полезную и интересную информацию, а так же смогли смастерить что-то своими руками, себе на память.
Так же не обошлось без активных игр и работы во благо общества, в саду. Мне очень понравилось метание сапога и покраска забора, было очень весело делать что-то одной большой и дружной компанией.
Надеюсь в следующем году приехать сюда ещё раз и уже хотя бы на недельку.

С лучшими пожеланиями
Алина Николаева
16 лет

Mulle meeldis väga saapavise see oli vahva. Mulle meeldis veel lipuheiskamine see lipp oli 3 värvi ned olid kollane, sinine, punane. Ratsutamine oli ka vinge ja ponide söötmine. Minu arust oli aiavärvimine ka lahe. Mõne arust ei olnud, ma värvisin Roger-Andreasega võidu, nii et me olime üleni värvised.

Здравствуйте, Тайсто Раутакайнен,
вам пишет Антонова Анастасия из Санкт-Петербурга, мне 13 лет.
У нас в лагере было все: мы катались на [illegible] лошадях, готовили выпечку, ходили на разные мастер-классы, посещали экскурсии, знакомились с новыми людьми, увидели как живут староверы, ели очень вкусную еду и узнали ещё много про Ингерманландию.

Inkerinsuomalaisten yhteiset Juhannusjuhlat

Kui avanes võimalus osa võtta Ingerimaal järjekordsest suvisest *Juhannusjuhlast*, ei pidanud ma enam pikalt aru, vaid panin end kohe osalejana kirja. Möödus ju sealsamas Skuoritsa Ylä-Purskovas mu ema lapsepõlv ja osa noorusest. Viisad aeti korda, väiksed piiripealsed sekeldused – ja olimegi teel Tuutarisse.

Jõudsime aegsasti ööbimispaika nimega „Vessenneje Sontse“ (Kevadine Päike) Taaitsas. See on uhiuus kompleks ümbruskonnas abi vajavatele lastele ja ehitatud Norra ning Iisraeli riigi toel. Kompleks koosneb kahekorruselistest peremajadest ja ühest suurest hoonest, kus on suur saal, mängutuba, köök ja numbritoad majutamiseks. Lahke pererahvas võttis meid vastu ja võõrustas hästi. – Aitäh neile!

Teisel päeval viis reisiseltsiliste tee jumalateenistusele Skuoritsa kirikusse. Nüüd sõitsime mööda ema kodukohast, mida meenutavad veel vaid teeäärsed suured paplid. Meie kodu jäi sõja jalgu. Kui kunagi koolilapsena külastasime emaga kirikut, oli see varemetes. Ei oleks toona osanud unistadagi, et see kord üles ehitatakse. Nüüd aga on see kirik väga huvitavalt taastatud. Mul oli meeles, et ema näitas kalmistul ühte hauda ja tahtsin ta nüüd üles otsida. Leidsingi hauatähise oma ammu lahkunud sugulase nimega.

Edasi jätkus teekond Tuutari mägedesse, kus toimus laulu- ja tantsupidu. Ülalt mäelt oli imeilus vaade, rajatud on kena peoplats. Võrreldes esimeste jaanipidudega, polnud rahvast küll palju, kuid esinejaid jagus. Meile esinesid Peterburi Ingerisoomlaste koor *Kotikontu* ja folkloorirühm *Talonmerkit*, *Inkeri-leiriläiset*, vadja laste ansambel *Linnud*, Peterburi välis-eestlaste grupp *Neevo* ning Maride vähemusrahvus. Eesti reisiseltskonnast esines Tartu Ingerisoomlaste Seltsi folkloorirühm *Röntyskä* ja selle liige Maria Abramova kolme ingeriteemalise luuletusega.

Väga tore oli kuulata laule ja vaadata tantse. Eriti meeldisid mulle keerukama liikumisega tantsud. Hiigla vahva oli näha esinemas lapsi.

Ilm oli imeilus ja me nautisime päeva kõigiti. Mitmed meie hulgas viibinud tuutarloiset käisid otsimas oma esivanemate kalmusid Tuutari metsistunud kirikuaias. Päeva lõpuks süüdati jaanilõke ja tantsiti selle ümber ringmänge.

Peale selle müüdi jaanipeol ka käsitööd, mängiti kurnimängu *kyykkä* ning võisteldi saapaheites.

Õhtu lõpuks jõudis pärale ka vihm, aga see meid enam ei kimbutanud.

Aitäh reisi organiseerijatele ja kõigile reisiseltsilistele!

Tamara Galustjan-Rokka
Järvamaa seltsist



Juhlaväki iloitsee Tuutarin Kirkonmäen kennäällä

Tuutarissa 19.-21. heinäkuuta

Utalimmat hirviit hyppimää kokon yli



Tamara mietteissään esivanhempansa hautakummulla Skuoritsassa



Tarton seuran jäsen Maria Abramova alias Maikko-ämmä esittämässä runojaan

”Kuusivuotias kansanvihollinen”, 1. Sisä-Venäjälle karkotetun Maria Uimalaisen muistelmia

Kun 1970-luvulla lähetin ammattiyhdistyksille anomuksen myydä minulle paikka Suomen-matkalle, sain kirjallisen vastauksen, ettei vapaita paikkoja ole enää yhtäkään. Virkailija sanoi suullisesti, ettei kannata edes hakea. Minä en pääse matkustamaan Suomeen, sillä puolue ei anna lupaa. Perustelu kuului, että olen ollut aikoinaan pakkosiirrettynä Sisä-Venäjällä.

Minähän olin tuolloin vuonna 1945 vain kuusivuotias, mutta jo esikoululaisena kansanvihollinen!



Vaunussa. Matkani vei junalla Rybinskiin ja jatkui sieltä hevoskyydillä Jaroslavin oblastiin Kurbskin piiriin. Vaunussa suoritettiin etsinnät. Käskettiin avata kaikki laukut, kassit ja pussit – etsittiin kirjallisuutta. Kaikki kirjat otettiin pois ja viskattiin vaunusta ulos laiturille. Ne menivät nuotioon kuin ”kapitalistinen propaganda“. Etsintä alkoi vaunun toisesta päästä. Äiti *hirvis* pistää muutaman rakkaan kirjan minun hameeni alle. Minä istuin niiden päällä ja näin ”Biblia”, ”Aapiskukko”, ”Koulun lukukirja” sekä ”Genoveva” jäivät meille. Viimeksi mainittu oli ompelukoneen laatikossa – sieltä ei etsittykään.

Meille oli Rybinskiin lähetetty vastaan kaksi hevosta ja kaksi rekeä. Matka kesti kauan – neljäkymmentä kilometriä laihoilla sota-aikaisilla hevosilla.

Venäläinen talo. Meidät majoitettiin venäläiseen taloon, jossa oli kaksi huonetta ja keittiö. Kadunpuoleisella ikkunalla kukki punainen pelargoninkukka. Meitä oli kolme perhettä: yhdessä huoneessa me, toisessa täti perheineen ja kolmannessa vielä joku vieras mies – kelloseppä ammatiltaan.

Kahden huoneen välissä oli iso venäläinen uuni, joka lämmitti kumpaakin huonetta. Uunin päälle mahtui viisi henkeä nukkumaan. Nukuimme siellä vierekkäin tiheästi kuin hailit purkissa (*sel'tit potskass*), muita makuupaikkoja huoneeseen ei mahtunut. Uunin päällä oli lämmintä nukkua, mutta alle piti laittaa olkisäkki tai takki, muuten olisi korventunut. Uunin suu oli keittiöön, mistä sitä lämmitettiin. Hellaa ei ollut, kaikki ruoat keitettiin, paistettiin ja haudutettiin uunissa.

Isä. Isäni oli hyvä suutari – se oli harrastus, ei ammatti. Minulla on aina ollut kengät jalassa, isä itse teki. Palasen nahkaa pystyi aina jollakin tavalla hankkimaan. Joku oli tappanut vasikan tai kolhoosissa kuoli joku eläin.

Isä oli myös hyvä uunimestari, harrastus sekin. Hänen tekemissään uuneissa oli hyvä veto, ne eivät savunneet. Kun isäni kutsuttiin rakentamaan uunia, minä olin tavallisesti mukana. Altaassa oli kiva sotkea savea paljain jaloin.

Isän kolmas harrastus oli poikimisavun antaminen eläimille. Sillä taidollaan hän pelasti meidän oman lehmämme elämän.

Minulle isä nikkaroi laudan palasista nuken kaluston: sängyn, sohvan, pöydän ja tuolitkin. Ne olivat paremmat kuin kaupassa. En keksisi millään, mitä työtä isä ei olisi pystynyt tekemään.

Isällä oli jonkinlainen ihotauti, sammastauti tai paremminkin ruusu. Kun tauti paheni, hänen jalkansa tulivat ihan punaisiksi eikä hän pystynyt kävelemään. Sen takia häntä ei otettu sotaan eikä lähetetty metsätöihin.

Ruokaa ansaittiin käsityöllä. Ensimmäisenä talvena ruokaa oli aika niukasti. Kyyditys tuli niin odottamatta, että arvaatte kyllä, kuinka paljon sitä ruokaa saatiin mukaan!

Ruokaa piti hankkia käsityöllä. Käsityöstä maksettiin ruoalla, harvoin rahalla. Tuotiin maitoa, munia, kaurajauhoja, perunoita, kurkkuja ja keräkaaleja… Ei koskaan leipää. Kaurat oli jauhettu kuorineen, kaurajauhoja oli seulottava noin viisi kertaa, ja puhtaaksi niitä ei saatukaan.

Naiset karstasivat ja kehräsivät villaa ja neuloivat mitä vaan: suuria kudekuvioisia venäläisiä huiveja, sukkia, kintaita, sormikkaita. Isäni sisar neuloi villapaitoja. Kerran hän neuloi eräälle naiselle harmaasta langasta villapaidan ja koristeli kummankin esikappaleen tulppaaneilla. Venakko pyöri peilin edessä ja katseli, että kukat eivät olleet kohdakkain, toinen oli hiukan matalammalla. Piti purkaa ja ommella uudelleen. Sitten selvisi, että ennen oli kuitenkin ollut kauniimpi. Täti ei suostunut enää purkamaan uudelleen.

Kaikilla oli käsityön tekemisessä niin paljon hommaa, että minun piti neuloa isälle kaulaliina. Minun neulomani silmät olivat joko liian tiukassa tai liian väljiä, kaulaliina oli jostakin pai-

kasta leveämpi ja jostakin kapeampi. Mutta isä sanoi:

”Ei se mitään, pääasia, että lämmittää kaulaa!”

Venakotkin ihmettelivät kovasti: niin pikkuinen ja niin hyvä neulomaan!

Siinä kylässä ei osattu neuloa puikoilla. Ei ollut jostakin syystä tapana. Sen takia karkotetuille riitti töitä ja tilauksia. Sukkiakaan ei osattu itse neuloa. Lähimpään kauppaan oli neljäkymmentä kilometriä, joten ei ollut mistä ostaa eikä ilmeisesti rahaakaan. Käveltiin retuusit eli sukattomat sukkahousut jalassa ja paljaat jalanterät huopikkaissa. Kesällä käveltiin myös paljain jaloin, mutta heinäniityllä piti aina olla huopikkaat, jottei sänki puhkaissut jalanpohjia. Kintaat oli ommeltu lampaannahasta.

Kummallista oli, ettei siellä tehty voitakaan. Eikö sekään ollut tapana? Ihmettelivät kovasti, kun äitini vatkasi purkissa kermaa.

Ruoat valmistettiin uunissa. Syksyllä maa jäätyi äkkiä jo syyskuussa ja perunat jäivät nostamatta. Keväällä, kun lumi oli sulanut, niitä kaivettiin maan sisästä, pestiin puhtaaksi, painettiin pihvin muotoiseksi ja paistettiin pannulla ilman voita, rasvaa tai öljyä. Eivät ne olleet perunan näköisiä eivätkä perunan makuisia, mutta pelastivat nälkäkuolemalta. Voitte maistaa niitä, jos haluatte. Jättäkää vain syksyllä muutama pesä nostamatta ja kaivakaa keväällä jäätyneestä maasta.

Hellaa ei ollut, ennen kun isä itse rakensi, joten ruoat laitettiin uunissa. Uuni lämmitettiin jo aamulla ennen työhön menoa ja pantiin keitto- tai perunapata uuniin. Kun illalla tultiin töistä, ruoka oli valmiina ja sai ruveta syömään. Kun uunia lämmitettiin työn jälkeen, saatiin illallinen myöhään. Uuni piti ensin lämmittää, sitten vasta sai ruoan uuniin.

Me emme käyttäneet keitettyä vaan haudutettua maitoa. Uunissa ei ollut mahdollista keittää. Haudutetussa maidossa oli toisenlainen maku ja toisenlainen värikin kuin keitetyssä maidossa. Haudutettu maito maistui paremmalta. Se oli niin kuin pastörisointi: maitokulho seisoi jonkin aikaa yhtäläisessä lämmössä, reilusti alle sadassa asteessa. Oman vuohemme ”kilomaitoa” joimme tuoreena, vierasta maitoa äiti ei halunnut käyttää kiehauttamatta.

Ruokaa paistettiin pannussa myös hiilloksella. Pannu oli ilman pyrstöä ja siihen kuului harjanvarren pituinen ja paksuinen *haukkari* eli *kahmari*, jolla pannua pidettiin hiilien yläpuolella. Piti valvoa, etteivät hiilet sytyttäisi pannunvartta.

Uunissa peseytyminen. Kylässä tai meidän talossa ei ollut saunaa. Lauantaisin peseydyttiin niin, että uuni lämmitettiin jo aamulla, jotta se ehti päivän aikana jäähtyä sopivaksi. Uunin arinalle levitettiin paksulti olkia, ettei se polttanut, ja lapset pistettiin uuniin.

Meitä mahtui sinne samanaikaisesti kahdesta neljään. Pelti pantiin uunin suun eteen ja jätettiin rako, että sai ilmaa. Uunin vasemmassa nurkassa seisoi keittopata ja siellä keitto tai perunat hautumassa. Varoitettiin, että lapset, älkää kaatako pataa, poltatte itsenne ja jäätte ilman illallista.

Kun olimme ruvenneet hikoilemaan, meidät autettiin uunista ulos ja pestiin uunin edessä puutynnyrissä tai -ammeessa puhtaaksi. Vesi oli lämmitetty uunissa monessa pienemmässä astiassa tai kuumilla kivillä, kivetkin kuumennettiin uunissa. Uuni oli kesällä epämukava, kun ulkona oli kolmekymmentä astetta lämmintä ja sisälläkin liian kuuma, mutta ruokaa oli kuitenkin laitettava.

Vieras. Erääseen perheeseen oli tullut iltapesun aikana vieras ja hänellekin oli tarjottu uunissa kylpemisen ja pesemisen mahdollisuutta. Vieras oli suostunut ilomielin. Emäntä oli pistänyt hänelle myös vastan ja opettanut, että pistä se ennen vihtomista oikeassa kulmassa olevaan pesuvatiin. Mutta vieras loikoi uunissa kasvot keittiöön päin ja oikealla olikin keittopata. Hän kasteli vihtaa keittopadassa ja ymmärsi tehneensä väärin vasta, kun selkä tuli rasvaiseksi.

Sauna. Keväällä kylään pakkosiirretyt miehet rakensivat paikallisten miesten avulla saunan, jonka lauteille mahtui noin kymmenestä kahteentoista henkeä. Uunin vieressä seisoi iso metallinen tynnyri, sen putki oli sijoitettu kiukaan kivien väliin ja siellä lämpeni vesi. Koko kylä rupesi nyt kylpemään saunassa. Uunissa peseminen loppui.

Inkeriläisiä perinnepelejä: *tiukitaa poppii*!

Pienet palikat on piässäis,
vielä suuremmat on kiäessäis.
Elä näillä puija taho
joku luuloo – piäs on laho!
Poppa pannaa pyörimää
lapset hyväst suorijaat.

Olisiko Suomesta koskaan tullut niinkin innokkaasti kansanurheilua vaalivaa maata ilman ***kyykkää*** tai ***poppaa,*** kuten lajia Inkerissä kutsuttiin? Pelin perusideana on, että heitettävällä *kartulla* yritetään saada mahdollisimman monta vastapuolen kyykkää tai poppaa lentämään ulos pelikentältä. Tätä karjalais-inkeriläistä perinnepeliä voi pelata eli inkeriksi *tiukata* melkein kuka tahansa millä tasolla tykkää.

Kyykkä on niin sanotusti kalevalanaikainen peli, joka levisi Manner-Suomeen Karjalan evakkoväen mukana. Se pysyi aluksi visusti evakkojen sisäpiiriharrastuksena. Mutta 1960-luvulta alkaen se rupesi kiinnostamaan muitakin suomalaisia. Karjalan Sivistysseura ja Karjalan Liitto muodostivat silloin Karjalaisen Kyykkävaltuuskunnan. 1980-luvulla perustettiin jo Kyykän lajiliitto.

Kiinnostavaa on, että laji on voittanut ennätysmäistä suosiota maailmallakin. Vuonna 2013 järjestettiin ensimmäiset maailmanmestaruuskisat.

Eräässä toisessa hauskassa palikkapelissä, *mölkyssä* (aluksi: *molkku*), heitetään puukalikalla luvuilla 1–12 numeroituja puisia "mölkkyjä", jotka on pystytetty tiiviiksi ryhmäksi 3–4 metrin etäisyydelle heittäjästä. Jos heittäjä kaataa yhden niistä, pistemäärä on sama kuin kaatuneen keilan numerokin. Jos keiloja kaatuu kaksi tai enemmän, pistemäärä on sama kuin kaatuneiden keilojen määrä. Heiton jälkeen keilat nostetaan pystyyn sille kohtaa, minne ne ovat kaatuneet. Kolmesta perättäisestä ohiheitosta kilpailija putoaa pelistä. Peli päättyy, kun ensimmäinen pelaaja saavuttaa 50 pistettä.

Tämä peli on jo useamman vuoden ajan ollut myynnissä Vironkin lelukaupoissa. Mutta halukkaat pystyisivät veistämään tarvittavat palikat itsekin…

Ei muuta kuin *poppaa*, *kyykkää* tai *mölkkyä* heittämään!

Mitä puuhaa Pärnun inkerinsuomalaisten seura?

Tänavu 15. augustil toimus Pärnu seltsimaja hoovis juba viiendat korda osa festivali *Augustiunetus* sündmustest. Sel festivalil on tavaliselt esinenud kõik Pärnu linna Avatud Kultuurikeskuste laulu- ja tantsurühmad, samuti paljud rühmad maakonnast. Väliskülalistena on enamasti esinenud ka tantsu- ja laulurühmi Soomest. Sedakorda olid meie kutsel esinejaiks *Helsingin Kansantanssin Ystävät*. Lisaks andsid seltsimaja üritusel oma panuse veel tantsurühm Rootsist, lauluansambel Valgevenest ning Tallinna kaukaaslaste tantsuansambel.

Olime seltsimaja hoovi paigaldanud katusealuse, esinemiskoht oli hästi valgustatud. Nii võis eeskava kesta kogu pika õhtupooliku, alates kella kolmest kuni kella poole üheteistkümneni. Ürituse juhatas sisse meie segakoori *Leivo* esinemine, järgnesid folkloorirühmad *Mummot* ja *Kullero*. Seltsimaja saalis tegutses aga samal ajal seltsi käsitööring *Lankavyyhti*, välja oli pandud käsitöönäitus. **Raija Pedaku** eestvedajamisel peeti ka käsitööõpituba. Avatud oli õuekohvik, kus pakuti kohvi ning seltsiliikmete endi poolt valmistatud küpsetisi.

Kokkuvõtvalt võib väita, et oleme omalt poolt kaasa aidanud *Augustiunetuse* õnnestumisele. Päeva jooksul käisid esinemisi ja näitusi kuulamas-vaatamas paljud pärnakad ja Pärnu linna külalised. Tänan siinkohal seltsi juhatust ja aktiivseid seltsiliikmeid, kes abistasid ettevalmistamisel. Üritus läks igati korda! Tekkimas on järjepidev traditsioon.

Seltsi aktiivi pingutusi premeeriti sõiduga Vormsi saarele, kus muuseas tutvustas saarerahva huvitegevust endine Pärnu linnavolikogu liige **Neeme Veisson**. Vormsi saare sadamas esines seltsi folkloorirühm *Mummot*.

Järgmine seltsi poolt organiseeritud suurem üritus leiab aset hõimunädalal 13.-17. oktoobril Pärnus. Nii *Augustiunetuse* kui *Hõimupäevade* üritused toimuvad Soome seltsi aktiivsel osavõtul. Suured tänud neilegi innuga osalemast!

Hillar Talvik



Pohjantähti-kuoron vierailu Vaajankosken ystävyysseurakuntaan

23. – 24. augustil võttis EELK Soome Püha Peetruse koguduse laulukoor **Pohjantähti** ette reisi Soome, et külastada oma sõpruskogudust. Kooriga olid kaasas koguduse juhatuse liikmed. Pastorid **Hannele** ja **Markku Päiviö** koos meie tegevjuhi **Helvi Huopalaisega** olid reisi korralikult ette valmistanud. Osalistel jäi üle vaid nautida kaunist Soome loodust ja Vaajankoski koguduse sõbralikku vastuvõttu.

Saabumisõhtul istusime ühises ringis ja meenutasime eelnevaid kohtumisi Vesalas ja Tallinnas. Sellel kohtumisel sai laulukoor teha oma esimese prooviesinemise ja hääled järgmiseks päevaks lahti laulda. Kuuma päeva lõpetuseks käidi saunas, ujuti järves ning imetleti looduskaunist ümbrust.

Juba eelnevalt oli kokku lepitud, et jumalateenistuse muusikalise osa võtab enda kanda Pohjantähti. Sisenedes Vaajankoski kaasaegsesse kirikusse, tekkis väga kodune tunne. Näib, et koorliikmed tundsid sedasama, kuna nende esinemine ja kogu teenistuse vaim oli muljetavaldavas kooskõlas. Jumalateenistuse viisid läbi kohalik pastor **Hannu Huttonen**, keda abistasid Hannele ja Markku Päiviö. Sellest unustamatust jumalateenistusest sai osa suur hulk inimesi, kes olid kaunil pühapäeval kohale tulnud. Koorijuht **Ene Salumäe** on teinud harukordset tööd, suutes panna koori laulma nii, et see poeb iga kuulaja südamesse.

Jumalateenistusele järgnes ühine kohvilaud, kus vesteldi sõpruskoguduste tegemistest ja vahetati meeneid. Mitmed Soome sõbrad tulid tänama koori imeilusa esinemise eest. Hea, kui inimesed leiavad võimaluse kohtumisteks ja jätta hinge unustamatuid mälestuse.

Tänuga,

EELK Soome Püha Peetruse koguduse liikmed

Tutustumisretkemme Viron eri maakuntiin:
Põltsamaa roosiaed, Kavilda ürgorg ja Obinitsa Külävüü kostipäiv

Nagu juba aastaid oleme teinud tutvumisringe Eestimaal, jätkus see ka tänavu suvel ja traditsiooniliselt augustis pidamaks väikest lõõgastuspausi enne sügistöid koduaias. Kuna 2015. aastal on soome-ugri kultuuripealinnaks Obinitsa oli ka meie siht jõuda sinna. Valisime päeva, mil Setomaal on külävüü *kostipäeva kohvikud. Jätsime Paides toimuva arvamuse sinnapaika ja seadsime bussi nina Lõuna-Eesti poole.*

Kaunis päikseline 14. august leidis meie seltsirahva ootamas reisibussi. Kummalisel kombel juhtus aga nii, et alustasime Eestimaaga tutvumist Põltsamaa veinikeldrist, kus ootas meid degusteerimisele viis erinevat sorti veini juustunäksiga. Hea hinnangu said nii uudistoodang mustikavein kui juba tuntud „Põltsamaa tõmmu". Samal ajal tutvustas Felixi esindaja oma tooteid ja kombinaadi ajalugu. Näituselt leidsime juba noorpõlvest tuntud tuubitooteid, mis olid kosmonautidel kaasas kosmoselendudel. Põgus pilk lossivaremetele, kirikusse ja Põltsamaa roosiaeda ning juba ootaski sõit Meleskisse. Klaasivabrikust, mis töötas aastatel 1792–1987, saab nüüd hea ülevaate eramuuseumis. 2002. aastal loodud muuseumis on välja pandud ligi 1000 klaaseset, samuti fotosid, dokumente ja tööriistu. Ka siin tekkis nostalgiline tunne, kui vaatasime kunagi vanematekodus olnud klaasesemeid. Paljud neist on praegugi alles: napsiklaasid, klaaskausid, soolatopsid jpm.



Inkerinmaan edustajat ohittavat setojen uteliaan katseen alla kuningaskunnan rajapaalun

Puhkepaus peeti Võrtsjärve ääres. Siit algab Emajõgi, mis otsekui kutsus kaasa sõitma. Laevasõit jäi siiski vaid unelmaks. Järgmine peatus tehti Kavilda ürgorus – Tartumaa ühes kaunimas paigas. Legend ohvriallikast tekitas elevust, sest silmapesu siinse veega tegevat maailma kirkamaks! Pika sõidu järel jalutuskäik ürgoru teisele pervele ergutas nii meelt kui keha. Elamusi lisas Lõuna-Eesti kuplid, kollased viljaväljad, veelgi suviselt rohetavad metsad.

Kella kolmeks jõudsime Hellenurme veskimuuseumi juurde. Lahke perenaine **Mae** koos **veskimeistri Harriga** jutustasid, kuidas teradest sünnib jahu. Oh seda ronimist küll! – Ei ole kerge see möldri töö. Lõpuks leidsime endid laua tagant, millel lõhnas soe leib ja värske või. Maitses kui Ingeri vanaema tehtud koduleib! Ei mingeid liigseid lisandeid – ainult vesi, jahu, sool ja veidi suhkrut.

Õhtul seadsime en mugavalt sisse Sõmerpalu Varese puhkekeskuses. Igati tore koht ja lahke pererahvas. – Aitäh neile kõigile!

Järgmine päev toimus Setumaal *Külävüü kostipäiv*. Kuna Obinitsal on tänavu suur au olla soome-ugri kultuuripealinn, siis tutvusime esiotsa külaga. Imetlesime kivist Lauluema, kirikut ja hingematvat järvevaadet. Kohalikus



Tarton seuran jäsenet ***Annaliisa Abramova, Virve Malkki*** *sekä inkeroisten edustaja* ***Dima Harakka*** *suomalaisugrilaisten pääkaupungissa Obinitsassa*

muuseumis tutvusime seto rahvariiete ajalooga ja katsusime aru saada seto keelest. *Külävüü* kostipäeval olid 17 lahket pere avanud kohvikud, kus meiesugustele teelistele pakuti erinevaid seto toite ja jooke. Ent meie üllatuseks olid Obinitsa külakeskuse hoovil meie võõrustajaiks hoopis külalised Ersamaalt! Jälle uued ja erilised road. Kui kunagi avaneb võimalus, maitske ikka ersa seljankat! See on rammus ja liharohke supp. Kui oldi juba Setomaal, siis loodeti ka hansat mekkida. Ehtsa seto kombe kohaselt saime seda vaid otse peremehelt. Aga kostipäev ongi ju ainult kohapeal nautimiseks …

Jõudsime külastada 7 erinäolist kohvikut Obinitsast Lüübnitsani. Mikitamäe koolihoovi kohvikus anti ka veidi haridust. Selgeks sai nii mõnigi setokeelne sõna. **Kauksi Ülle** koduõuele jõudsime sobival ajal, kui seal leelotasid seto naised.

Kaks kaunist suvepäeva möödusid kiiresti ja pühapäeva õhtu leidis meid rahulolevaina taas koduselt Järvamaalt.

Järvamaa seltsi nimel,

Herta Preema

Kahden rivin uutisia

25.6. esiintyi **Narvan seuran** laulukuoro Narvusin seurakunnan Nivon hautausmaalla vainoissa sorrettujen muistotilaisuudessa.

10.–14.9. osallistuivat **Viljandin seuran** jäsenet tuloksellisesti suomalaisen kansanurheilulajin saappaanheiton maailmanmestaruuskisoihin Italiassa. Viron joukkueeseen kuului yhteensä 21 henkeä, jotka voittivat kaiken kaikkiaan 15 mitalia! Viron joukkueen vahvin saappaanheittosankari **Janek Väli** saavutti M-35 sarjassa ensimmäisen ja kokonaissarjassa kolmannen sijan. Seuran puheenjohtaja **Valeri Luukka** valittiin kansainvälisen saappaanheittoliiton (IBTA) varapuheenjohtajaksi. Ensi vuoden (2016) mestaruuskisoja isännöi Suomi Kinnulassa.

1.8. osallistui **Tarton seura** setojen Kuningaskuntapäiville, missä *Röntyskä*-yhtye esiintyi kansanlaululla "Kukapas se Inkerissä" sekä tanssilaululla "Raali-aali".

Inkerinmaalaisista esiintyivät vielä vatjalainen lastenyhtye *Linnut*, **Dima Harakka** *Talomerkkeineen* sekä inkeroisten folkloreryhmä *Soikkulan Laulut*.

Esillä oli **Andreas Haunmannin** valokuvanäyttely Soikkolan niemimaan inkeroisista.

6.10. juhlittiin **Tarton seurassa** Inkeri-päivää ja pohdittiin yhdessä kirjailija **Sinikka Paavilaisen** kanssa romaania „Kyynelvaunut". Ohjelmassa oli tämän lisäksi **Maie Ojamaan** esitelmä „Inkerin kirkko - 404", jossa vertailtiin nykyisten kirkkojen ja kirkkoraunioiden kuvia vuosisadan-takaisiin. Lauloi Kiurukuoro, Röntyskä esitti vauhdikkaita katrilleja. Juotiin *tsaijuu* ja syötiin *petsenjöi*. Lopuksi kiinnittyi kaikkien huomio esillä olleeseen näyttävään Tuutari-pukuun.

14.–15.8. vieraili **Järvamaan seura** naapurimaakunnassaan Jõgevamaalla sekä setojen *Külävüün kostipäivillä* Obinitsassa.

Pärnun Inkeri-talossa järjestettiin inkerinsuomalaisten käsi-työnäyttely. Auki oli piiraskahvio.

Itä-Virumaan seuran tanhuryhmä esiintyi Valkeakoskella ja Järvenpäässä.

Rakveren seuran tanhuryhmä *Tedremari* esiintyi elokuussa Tallinnan Raatihuoneentorilla, syyskuun alussa Rakveren linnoituksen keskiaikaisilla markkinoilla sekä Palmsen kartanolla pidetyssä kokoperheen-tapahtumassa.

19.–20.9. osallistuivat **Haapsalun seura**, **Tallinnan seura** sekä **Raija Pedak Pärnun seurasta** Tallinnassa *Etnomarkkinoille*.

Tarton seuran ohjelmaa syyskaudella 2015

23.10. Kansallispuku tai kansanpuku? – Inkeri-talossa pohditaan inkerinsuomalaista pukukulttuuria.

28.–29.10. alk. 17.00 **Viron Kansallismuseossa** (ERM Näitusemaja, Kuperjanovi 9, Tartto) inkerinsuomalaisista kertovien ja Suomen YLE-television tuottamien elokuvadokumenttien festivaali *Ingerimaa Filmiõhtud / Inkerinmaan Kinoillat.*

Vieraina ohjaaja **Lisa Hovinheimo** ja YLE-TV:n pitkäaikainen työntekijä **Irjaleena Eriksson.**

28.11. Tarton seuran aloitteesta suoritetaan seminaari-retki Olustveren kartanoon Viljandinmaalla. **Janika Oras** (Viron Kirjallisuudenmuseo) johtaa laulupajaa ja **Taisto Raudalaisen** johdolla tutustutaan inkerinsuomalaisten kansanomaiseen arkkitehtuuriin.

6.12. Suomenkielinen jumalanpalvelus ja pikkujouluviettoa.

Tervetuloa **perjantaisin 9.10., 23.10., 6.11. ja 20.11. klo 17 Tarton Veski-kadun seuratalon iltamiin**! Odotettuja ovat sekä aikuiset että lapset! *Ottakaa teko keral: tehhää näppitöitä ja juuvvaa tsaijuu.*

Suomen Inkeri-liitto ry:n ohjelma syyskaudella 2015

Inkerikodin Inkeri-iltapäivät Karjalatalon 2. kerros, Käpylänkuja 1. (Bussit 52, 55, 55K, 56, 57, 65A, 69, 506)

19.9. klo 13.30 Aleksei Krjukov esitelmöi aiheesta "Mitä inkerinsuomalaisten talonnimet kertovat?"

28.11. klo 13.30 pohtii eläkkeellä oleva ulkoministeriön lähetystöneuvos **Kristiina Häikiö** aihetta "Mitkä taustatekijät mahtoivat antaa alkusysäyksen 1990-luvun paluumuutolle?"

14.11. klo 14 *Inkeri soi – musiikillinen iltapäivä* Helsingin Maunulan kirkossa.

Tilaisuudessa kuullaan tamperelaista muusikkoa *Maco Oey:tä*, jolla on inkeriläistausta.

Esiintyvät lauluyhtye *Mesimarjat* sekä kanttori **Julia Hyyrönen**.

Ilmaiset kakkukahvit pj. **Alina-Sinikka Salosen** ja vara-pj. **Viktor Hyyrösen** 75-vuotispäivien merkeissä.

Maunulan kirkon osoite: Metsäpurontie 15, 00630 Helsinki. Bussit 63, 66 ja 62 tulevat kirkon viereen. Pysäkin nimi on Kuusikkotie tai Maunula.

Helsingin työväenopisto järjestää loka-marraskuussa viiden luennon sarjan *Inkerinsuomalaisten monet kohtalot*.

Luennot pidetään maanantaisin klo 17:00 – 18:30 Kalliossa (Helsinginkatu 26) Keskisen Opistotalon Viipuri-salissa (205).

19.10. klo 17 Inkerin historiaa. Luennoi FT **Toivo Flink**.

26.10. klo 17 "Viimeinen juna Inkeriin" – elokuva inkerinsuomalaisten lähihistoriasta.

2.11. klo 17 "Juhani Jääskeläinen Inkerin kirkon pappina." FM **Juhani Jääskeläinen** kertoo sedästään.

9.11. klo 17 ”Kyynelvaunut – Inkerinsuomalaisten suuri pakoretki.” Kirjailija **Sinikka Paavilainen** kertoo romaanistaan.

16.11. klo 17 ”Setäni **Aleksanteri Ahola-Valon** elämä, taide ja itsekasvatusmenetelmä.” FM **Ritva Ahola**.

4.11. klo 12 Agricola-seurakunnan viikoittaisessa luentotilaisuudessa esitelmöi FT **Toivo Flink** otsikolla ”Inkerin kansan kipeät vaiheet”.

Tilaisuus pidetään kirkon kryptassa ja alkaa kahvihetkellä (maksullinen). Luento äänitetään. Äänitettä voi ostaa viiden euron hintaan.

Onnea!

89
Laina Mäkinen 26.9.

83
Maila Joutsi 14.10.

55
Jelena Janis 24.10.

Onnea syntymäpäiväsankareille!
Toivottaa Narvan inkerinsuomalaisten seura



Hilda Hajanen (o.s. Kapanen)
s. 6.7.1927 Tuutarin Jänismäki
k. 17.10.2015 Olustvere
(siunattu Suure-Jaanin hautausmaalla)

Rakasta isoäitiä ja tätiä muistavat pojan ja siskon lapset.

Põllkülan hautuumaan hautakiven pystyttäminen oli suvulle täysi mysteeri

Hautausmaalle olisi saatava virallinen status ja tätä kautta myös virallinen rahoitus kunnossapitoon! Tämän eteen ei ole tehty mitään. Põllkülan muistometsikön tulevaisuus on edelleen avoin.

Hei Markku Päiviö sekä Tallinnan suomalainen seurakunta!

Käydessäni pari viikkoa sitten Kloogan leirin hautuumaalla näin yhteydenottopyyntönne.

Vuosi takaperin edesmennyt isäni **Viktor Piili** tuli sota-aikana pikkupoikana Suomeen Kloogan leirin kautta. Hänen sukunsa on peräisin äidin puolelta Lempaalan Lappalaisenmäeltä ja isän puolelta Keltosta. Matka Suomeen alkoi Novinkan kylästä, jossa he inkerinsuomalaisina olivat olleet karkotettuna noin sata kilometriä Pietarista etelään.

Isäni isä **Paavo Piili** jäi jo liian heikkokuntoisena Novinkaan, Venäjälle, eikä hänen hautapaikastaan ole tietoa. Isän äidinpuoleinen vanhin täti oli sodan aikana jo valmis sairaanhoitaja ja hänet evakuoitiin muiden pietarilaisten mukana itään. Hän eli elämänsä Ukrainassa, mutta palasi Inkerinmaalle ja vietti viimeiset vuotensa Hatsinassa. Isäni eno katosi puna-armeijan palveluksessa. Suomeen pääsivät isäni lisäksi hänen äitinsä, kaksi tätiä ja eno. Kaikki Suomeen päässeet saivat jäädä maahan ja elää elämänsä suomalaisina.



Muistokirjoitus Põllkülan muistolehdossa

Põllkülan leirille on haudattu isäni pikkuveli **Sulo Piili** ja isäni isoäiti **Mari Sikiö**. Hautuumaalla olevan hautakiven tarina on mysteeri. Sen pystyttäjä on tuntematon! Kiven vain kerran havaittiin olevan siellä, kun neuvostoajan loppupuolella joku sukulaisista tai tuttavista oli päässyt livahtamaan Tallinnan *GAI*-asemien ohi Paldiskin liepeille.

Oma teoriani on, että joku näistä paikallisista maataloista, joissa leiriläiset kävivät töissä, on tuonut tänne kiven. Mutta miksi ainoastaan tälle haudalle? Toinen teoriani on, että kiven olisi tuonut isänpuoleisen isoäitini paras tyttökaveri, joka avioitui virolaisen kanssa ja jäi asumaan Neuvosto-Viroon. Mutta kuinkahan kiveen olisi sitten päässyt kirjoitusvirhe?

Alkaa olla jo myöhäistä selvittää näitä juttuja. Nyt kun joku uskaltaisi kyyditysten pelon hälvettyä näistä asioista puhua, ei ole enää ketään, keneltä kysyä…

Ystävällisin terveisin,
Jari Piili



Kuninkaan teettämä Tuutarin kirkko

*Olen **Anna-Maikkia** äänittänyt 1990-luvun alkupuolella Helsingin Karhupuistossa. Hän oli muistiltaan virkeä ja kertoi paljon Tuutarin historiasta, muun muassa tarinan keisarin rakennuttamastaan temppelistä. Tämän hän oli kuullut vuonna 1915 rippikoulun aikana inkeriläissyntyiseltä papilta **Jaakko Raskilta**. Anna-Maria Villanen (1903–1995) kertoo tarinan "kuninkaan teettämästä" Tuutarin kirkosta.*

Mie kerron teil praikaa jutun. Mie olin viel kaikkinee pien, alkeiskoulus käin. Ja meil ol´liit Tuutarin kirkoss kaheksankymmen-vuotiaat juhlat. Siel tekkiit kovvaa remonttii silloin. No, juhlat pijettiinki ulkon'. Se kirkko meil ol´ suuren kennään piäl. Oikein hyväl paikal ol´ Tuutarin kirkko. Paikkaa kutsuttii Kirkonmäk´. Se pappi meil silloin ol´ kuulusa **Jaakko Raski***. Ja se Raski kertoki sit meil sen vanhan tarinan. Mie olen jo vanha, a muist miul on oikein hyvä! Vaik en mie nykyisestä mittää muistakkaa.

A pappi sit luat´, jot siin' mein paikal ol'liit isot sotaleirit. Siel ain' käivät ympär ne – no meil vennäiks sanottii *manjovry*. Ne sovat-ta ain' ol'liit ja sotamiehii pit´ opettaa... Nii. No ne *manjovry* sit käivät ja siel ol´ se entine kirkko. Se ol' jo sellane, jot ol´ kaikkinee pönkitetty. Niin heikoss kunnoss. A se kuninkas sattu paikalle ja penas, jot kenen kirkko se sellane heikko ono täss? No, sanottiin, jot se ono luterilaisin suomalaisin kirkko. Jot kansa on niin köyhä, eikä jaksa tehhä sitä kirkkoo. No, keisarin käskystä ot´tiit sit ja tekkiitki uuven. Hiä itse käi siel ja tehtii kirkko!

No se kirkko pit' tehhä sitä mukkaa kuin se ol' siel Saksas keisarinnan rippikirkko. Ja siint tul'ki komia kirkko! Suurempii kirkkoloi Inkerinmaal. No, keisari sit sano, jot täytyy tuuvva sielt Saksanmaalt nuo lyhtytki. Oikein neljä suurta! Ne ol'liit kaik niitä *hrustal'nye*. Siint samast kirkost, miss keisarinna itse ol´ käynt ensimmäistä kertaa ripil. Meil pappi kaiken sen kerto, ko pappilass (rippikoulussa) oltii.

Hautuusmaa, miss ol´, sitä kutsuttii **Mölkynmäk´**. A siin rinnal ol' se **Kirkkomäk'**. Ja sitte **Äijänmak'** – se ol' kaikkinee aseman luon Pitkäjärven rannas. Ja siin ol' se kirkkoki. Sit ne Tuutarin kirkkohavvat ol'liit komiat oikein – marmoroisii mutsapatsaita. Ja sinne ol´ paljon havvattu Pietaristki paljon väkkee, ketä el´ näit saksalaisii siel. Myö käytii siel ja luvettii näit. Mie ain ajattelin: siin ol'liit saksalaiset, siin ol'liit ruotsalaiset. Jot mist ne kaik on tulleet? No pappi sit ilmotti, jot ne on Pietarist tulleet kaik ne, kutka ei tahtoneet jiähä sinne linnahe venäläisin joukkoo. Jot hyö tahtoit olla omin lurterilaisin keskel. Siel linnass ei olt niin ku eriksee luterilaisii hautuusmaita. Ne sit tahtoit, jot ruumiit kaik havvata siin Tuutarin hautuusmual. No, ne ol'liit oikein vanhoi jo silloin ne ristit. Ko mie olin, tehtii ain lissää. Pit'hä hautuumuatki vet´ olla, ko sitä kansaa lissäänty ja lissäänty...

A myö sota aikaanki käytii sinne hautaamass – Kelolast havvattii sinne tättin' tyttö, miun seukkoin. Silloin se kirkko seiso viel hyväst! No, se sisus ol´ kaik jo puhastettu. Ensin se kirkko palo perrää sen, ko ajettii pois rovasti **Laurikkala****. Sit sielt ol´ vietyki ne kuulusat urut. Mein kirkoss ol´lit oikein mainiot urut! Sitä kerto se mein lukkar Suniki. Sano, jot niitä ko käi laittamas mikä lie' kuulusa, suur saksalaine urkusoittaja. Hää sanoki, jot tällasii urkuloi, niitä on lopen harvoin. Jot se on ihan ihme, miten Tuutarin suomalaisee kirkkohe pantii nii kallehet ja niin suuret urut!

Mie en tiijä oikein, minne ne urut sit vietii. Sitä myö emmö tarkkaan tiijäkkää. Ko sisko ja mie käytii katsomass, ni siel ei olt ennää urkuloi eikä mittää. Ensimmäine varkuus ol´ kirkoss tehty ja urut puhastettu, ko sota neljäkymmenenteel alko. Urut ja ljustrat ol'liit viety jo poikkee. Ei siel muut sit oltkaa mittää vietävää. A sit' neljäkymment toisel, ko myö toista kertaa käytii, ol´ viety kaik alttarikuvat, jumalankuvatki! No niitä heil ei olt ensi kerral nii tarvis. Ne urut taisiit olla kaikist kalleemp tavara. Kuinkas ne paikkakuntalaiset siel sit ihmeteltii, jot mil' vällii ne vietiikää?! Mihi vietii? Kuka vei? Sitä myö emmö tiijetä kukkaa.

Meil ol' se soittaja lukkar' **Eemil Suni***** oikein mainio. A hänen poika ol´ Valter, joka perrää sovan el' siin Karjalass. Hää sano, jot käivät siel ussiaa kuuntelemass. Ol´ sellanen niin ku sanottii *duhhovnikkoin* konsertti. Tul´ ain niit kaiken maailman soittajii. Niit tul´ saksalaisii, ruotsalaisii, suomalaisii – maailman kuulusii *pianisty* kaik! Lopen hyväst sit soittiit. Sannoitki peräst, jot Suomeski on näit urkuloi hyvvii, a niä Tuutarin urut on lopen hyvvii! Ei siel toisiss kirkkoloiss olleetkaa niin hyvät! Sitä sano se Raski, mein pappiki, jot: "Nämä urut on keisarin rovvan muistoks! Koko kirkko on pantuki hänen äitisä muistoks!"

Nyt jo perrää sovan, ko tulimma Suomest poikkee, sit käimmö Villasilki. Miul koko suku on siin Tuutariss havvattu – issäin ja ämmät-äijät ... Kaik! Vua äit´ on havvattu Karjalaa. Isä kuol' jo nuoren' – jaa Tuutarihe havvattii. Mäntii sit katsomaa sinne. Joha siel ol´ aikoi niitä marmorissii mustapatsaita pantu, a sit jo ol´ kaik viety poikkee. Mihi ol' sota-aikan' sattunt luoti, mihi pommi.

* **Jaakko Raski** oli syntynyt Hietamäen Laakalassa vuonna 1873, kuollut Helsingissä 1940. Hän suoritti Kolppanan seminarin jälkeen teologiset tutkinnot Helsingin yliopistossa, vihittiin papiksi vuonna 1904. Raski toimi Kolppanan seminaarin viidentenä johtajana vuoteen 1912. Vuosina 1910–1919 pappina Tuutarissa. Hän on julkaissut lyhyehkön kuvauksen Inkerin kirkon vaiheista.

** **Selim Jalmari Laurikkala** oli syntynyt vuonna 1882 Varsinais-Suomessa. Valmistuttuaan papiksi 1909 hän siirtyi toimimaan Inkerin kirkon hyväksi. Laurikkala oli vuosina 1909–1914 Kattilan, Soikkolan ja Novasolkan seurakuntien pappina. Sen jälkeen Rääpy vän pappina vuoteen 1937. Näiden ohessa hän hoiti vuosina 1921–1923 papin tehtaviä Keltossa, Tuutarissa ja Hietamäellä. Kaiken lisäksi hän piti vuosina 1923–1937 huolta kaikista kolmesta Pietarin luterilaisesta seurakunnasta, myös virolaisesta! Vuonna 1930 luterilaisissa seurakunnissa oli jäljellä vain neljä pappia. 1930-luvun puolivälistä alkaen vain harvoissa seurakunnissa voitiin harjoittaa kirkollista toimintaa. Rovasti Laurikkala oli Inkerin viimeinen pappi; hänet karkotettiin Suomeen vuonna 1937.

*** **Eemil Suni** oli syntynyt vuonna 1876 Tuutarissa. Suni päätti Kolppanan seminaarin vuonna 1896 opettajan- ja lukkarintodistuksilla. Samana vuonna hän aloitti isänsä apulaisena Tuutarin kirkkokou lussa, vuodesta 1904 opettajana ja lukkarina Tuutarissa. Virkansa ohella hän hoiti myös eläinlääkärin tointa, johon hän sai opetusta isältään sekä yksityisopettajalta. Hänen poikansa **Walter Suni** syntyi vuonna 1909 Tuutarin Kirkonmäellä ja kuoli vuonna 1979 Petroskoissa. Walter Suni kävi Kolppanan seminaarin ja toimi vuosina 1927–1930 opettajana Tuutarin kirkkokoulussa. Vuodesta 1932 hän aloitti harrastelijanäyttelijän uran Leningradin suomalaisessa teatterissa ja toimi myöhemmin ammattinäyttelijänä sekä ohjaajana Petroskoissa.



INKERI

Joulukuu 2015

Eesti Ingerisoomlaste Liit
Viron inkerinsuomalaisten liitto
www.inkeri.ee

INKERINSUOMALAINEN KULTTUURILEHTI VIROSSA





Valoa joulun ikkunoihin! × Maria Uimalaisen muistelmia Meikäläinen syrjäpoluilla × Onnittelemme Inkeri-aktivisteja! Lisa Hovinheimo ja Inkerin illat Tartossa × Joulunviettoa Inkerissä





TILAA LEHTI KOTIIN!

Inkeri-lehti ilmestyy tänä vuonna kahden kuukauden välein, kuusi kertaa vuodessa: helmikuussa, huhtikuussa, kesäkuussa, elokuussa, lokakuussa ja joulukuussa. Lehti ilmestyy kuun kolmannella viikolla.

Halutessasi voit vaikuttaa lehden sisältöön lähettämällä kirjoituksesi vähintään kuukautta ennen ilmestymisajankohtaa osoitteeseen **taika.raud@gmail.com**.

Inkeri-lehden tilaushinta vuonna 2015 (kuusi numeroa kotiin kannettuna) on **10 euroa** (sis. postikulut).

Inkeri-lehden tilaushinta **Suomeen** (ja muihin EU-maihin) on **20 euroa** (kuusi numeroa kotiin kannettuna, sis. postikulut). Tilaushinta **Ruotsiin** on **200 SEK** (kuusi numeroa kotiin kannettuna, sis. postikulut).

Maksu suoritetaan VIL:n tilille: Eesti Ingerisoomlaste Liit, tilinumero/IBAN **EE142200221005143806**,
BIC nr. HABAEE2X
Pankin nimi: Swedpank.

Maksaessasi kirjoita viestiksi ”Inkeri-lehden vuositilaus“ ja lehden saajan nimi.

Irtonumeroita on myynnissä kaikissa inkerinsuomalaisten seuroissa Virossa sekä Suomen Viron-instituutissa Tartossa.

Kerro Inkeristä ystävillesi!

Toimitus:
Taisto Raudalainen (päätoimittaja)
Anniina Ljokkoi (kielentarkastus)
Riho Kall (taittaja)

Julkaisija:
Viron inkerinsuomalaisten liitto

Paino: Paar OÜ, Tartto

Toimituksen yhteystiedot:
Veski 35, 51005 Tartu, Estonia
Puh. +372 7421 773
info@inkeri.ee
www.inkeri.ee
Facebook: INKERI

Kansikuvassa:
Pekka Haponen hyvästelemässä vaatimattoman kotinsa veräjässä.

Kodin ikkunoissa tuikkii valo…



Taisto Raudalainen

Minne olemmekaan matkalla? –
Yhä vaan isänkotiin, Isämme kotiin

Joukossamme on useita poikkeuksellisen kohtalon omaavia ihmisiä. Ja läheskään kaikki heistä eivät profiloidu ”kohtalaisesti menestyviksi keskivertoihmisiksi”. Tapasimme alkusyksystä Tallinnan inkerinsuomalaisten seuran puheenjohtajan **Vogi Varin** kanssa pahaan jamaan joutuneen, yksinäisen **Pekka** (**Boris**) **Habosen**. Tässä numerossa valotamme hieman hänen tarinaansa. Vanhus on jo vuosikausia asunut ahtaassa parrumökissään eräässä Tallinnan lähikunnassa. On käynyt melkoisen hyvin, että on ollut leuto loppusyksy, muuten hän olisi kenties jo paleltunut kuoliaaksi.

Joulun alla on syytä ajatella hätään ja kurjuuteen joutuneita. Sosiaaliavun lonkerot eivät aina hyvinvointivaltioissakaan ulotu kaikkialle. Ihmisten on itsekin oltava valppaita havaitsemaan ympärillä olevaa pysyvää tai väliaikaisempaa epäonnea.

Me, jotka olemme turvallisesti yhdessä tai keräännymme yhdistyksiin ja seuroihin, emme toisinaan tajua, miltä tuntuu olla yksinäinen tai jopa syrjäytynyt. Harvat meistä ovat tottuneet tai vaikkapa työnsä puolesta velvoitettuja ajattelemaan vähäosaisia. Heitä saattaa olla ”meikäläistenkin” joukossa. Olen sitä mieltä, että seurojen ja yhdistysten tehtävät ja toimialueet eivät saisi rajoittua ahtaasti vain seuratoimintaan tai seurojen jäsenten hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Ajan ja ajatusten omistaminen omillemme on sekä velvollisuutemme että onnemme, mutta se, että omistaa sitä myös muille, on ihmisyyden mitta. Myötätunto, empatia ja rakkaus ketä tahansa elävää kohtaan on kyky, joka luonnehtii myös ihmistä. Taustalla on vakaumus, että se onneton voisi olla kuka tahansa meistä. Niin ollen tekemällä hyvää muille, teemme sitä myös itsellemme. Itsekkyys puolestaan johtaa perikatoon – kuten useat tämän päivän ilmiöt sen osoittavat.

Juuri näin haluaisin ymmärtää evankeliumin lauseen: ”Valo loistaa pimeydessä, ja pimeys ei ole saanut sitä valtaansa!”







”Kuusivuotias kansanvihollinen”, 2.

Viime numerossa julkaisimme lapsena Sisä-Venäjälle pakkosiirretyn ***Maria Uimalaisen*** *tarinoita. Jatkamme lapsen näkökulmasta eitettyjen ja omalla tavallaan tarkkojen muistikuvien julkaisemista tässäkin numerossa.*

Vuohia ja lehmiä

Joku antoi huivin tai villapaidan neulomisesta hiukkasen rahaakin, ja kevään tullessa äiti oli säästänyt sen verran, että pystyimme ostamaan vuohen. Vuohi poiki, ja vuonakin sattui olemaan tyttö, joten vuoden kuluttua meillä oli jo kaksi vuohta. Elämä muuttui tästedes helpommaksi, sillä olihan meillä nyt omaa maitoa!

Hyvä vuohi antaa kolme litraa maitoa päivässä. Siitä sai silloin tällöin voita ja joskus rahkaakin. Leipää ei ollut, joten voita voideltiin perunan päälle kuin prinssin tarinassa, jossa hoitaja kertoi prinssille heidän perheensä olleen niin köyhä, että heillä ei ollut edes leipää, ja prinssi kysyi: ”Voitelitteko te sitten voita suoraan makkaran päälle?”

Kun rahkaa sattui olemaan enemmän, paistettiin rahkapihvejä: rahkaan lisättiin muna ja hiukkasen kaurajauhoja, jotta seos pysyisi koossa. Sokeria ei lisätty mihinkään, sillä sokeria ei ollut. Teetä juotiin sakariinin kanssa, ellei sitten keitetty yrttiteetä mintusta, lehmuksenkukasta tai vadelmanvarsista. Yrttiteehen ei lisätty edes sakariinia.

Kolhoosin lehmät antoivat viisi litraa maitoa päivässä. Lehmä syö talven aikana noin kahdeksan kuormallista heiniä, kun vuohelle riittäisi vain yksi kuorma. Lehmän sijasta on siis hyödyllisempää pitää kahta vuohta – saa kuusi litraa maitoa ja tarvitaan vain kaksi kuormaa heiniä.

Vastasyntyneet vuonat ja vasikat tuotiin talvella keittiöön, sillä kun ulkona oli neljänkymmenen asteen pakkanen, oli navetassa kylmä. Vuonat piti viedä monta kertaa päivässä mammansa luo imemään, vasikoita juotettiin keittiössä.

Lehmillä ei ollut juoma-astioita, joten heille ei tarvinnut kantaa vettä. Ne ajettiin talvellakin kaksi kertaa päivässä lammikolle juomaan.

Kauppareissut piirikuntakeskukseen

Meidän kylässä ei ollut kauppaa, kuten ei lähikylissäkään. Tiedä vaikka jossakin etäisemmässä kylässä olisi ollut, mutta siellä ei käyty.

Pari kertaa vuodessa käytiin kolhoosin hevosella neljänkymmenen kilometrin päässä kaupungissa. Siihen meni kolme päivää: ensimmäisenä päivänä ajettiin sinne, toisena päivänä käytiin kaupoissa ja kolmantena palattiin kotiin.

Mukaan pääsi kahdesta kolmeen henkeä. Heille annettiin sitten monenlaisia tilauksia: neuloja, lankaa, kyniä, vihkoja, pyyhekumeja, postimerkkejä (kirjekuoria ei ollut tarvis, kirje käännettiin aina vain kolmikulmaksi), täikampoja, suolaa, sakariinia, leivinjauhetta, palоöljyä sekä lampunlaseja. Siis semmoista, mitä ilman ei tulla toimeen ja mikä ei paina paljon. Eihän hevonen olisi jaksanut vetää hirveän suurta kuormaa. Joka pääsi reissulle mukaan, osti itselleen enemmän, jos rahaa vaan oli. Naapurinnainen oli tuonut sieltä konvehtejakin, sellaisia tyynyn muotoisia, joissa oli sisällä hilloa. Me katselimme vesi kielellä, kun hänen tyttärensä joi aamulla teetä *povidlokonvehti* suussa.

Lääkärinapu oli etäällä

Meidän kylässä ei ollut myöskään lääkäriä, eikä ollut naapurikylässäkään. Ei kuulunut tapoihin, että olisi käyty lääkärissä tai kutsuttu lääkäriä kotiin.

Kylään palasi kerran yksi nuori mies sodasta, elossa ja terveenä. Kotiinpaluun kunniaksi järjestettiin suuret juhlat. Koko kylä kutsuttiin vieraisille, syötiin, juotiin ja tanssittiin.

Seuraavana päivänä miehellä oli suolentukkeutuma ja hirveät vatsakivut ja hänet vietiin kaupunkiin sairaalaan neljänkymmenen kilometrin päähän. Koska sinne oli pitkä matka ja ainoa liikenneväline oli kolhoosin laiha hevonen, lääkärinapu myöhästyi, leikkaus ei enää auttanut ja nuori mies kuoli.

Venäläinen ilmaisee surunsa kovasti huutamalla. Ennen hautajaisia miehen vaimo itki kovalla äänellä meidän nukkumaanmenoomme asti ja aamullakin kylä heräsi kovaan valitukseen. Hautajaisten jälkeen tuli taas hiljaista ja elettiin niin kuin ennenkin. Olihan vaimo jo tottunut elämään ilman miestään – tämähän oli ollut neljä vuotta sodassa.

Olen itsekin saanut kokea, mitä merkitsee, kun lääkäriin ja apteekkiin on pitkä matka. Vilustuin ja sain keskikorvantulehduksen. Aina parin kuukauden välein korvaan rupesi koskemaan. Alussa hiukkasen, sitten tuli kova särky.

”Lääkettä” oli meillä ihan kolmea lajia: tippa kamferiöljyä vanutupon päälle ja korvaan, kuumavesipullo tyynyn päälle korvan alle ja vadelmateetä kuumeen alentamiseksi. Kahdesta kolmeen päivää itkin vuoteessa, sitten korvasta rupesi tulemaan mätää ja särky loppui toistuakseen taas parin kuukauden kuluttua.

Kärsin korvatulehduksesta kymmenen vuotta. Kun menin kaupunkiin kouluun, pääsin korvalääkärille. Lääkäri määräsi parin viikon penisiliinihoidon ja pesi korvan ruiskuttamalla sinne lämmintä vettä ja puhalsi korvat monta kertaa läpi. Sen jälkeen korvani ei ole enää ollut kipeä. Oli ihme, etten menettänyt kuuloani, vaikka elin kuitenkin kymmenen vuotta ilman hoitoa.

Koulunkäynnin hankaluuksia voittamassa

Täytin seitsemän vuotta ja minun oli mentävä kouluun. Koulurakennusta ei ollut, joten koulu toimi tavallisessa venäläisessä talossa, jossa oli kaksi huonetta. Toisessa huoneessa toimi ensimmäinen ja kolmas luokka, toisessa toinen ja neljäs.

Minun opettajani nimi oli Anna Vassiljevna, sukunimeä hän ei sanonut. Yliopistossa selitettiin, että jos et tiedä sukunimeä, se annetaan sinulle anteeksi, etunimi ja isännimi on tiedettävä.

Koulu oli meidän naapuritalossamme ja minä pääsin ruokatunnilla kotiin syömään. Se oli onni, sillä ei olisi ollut mitään, mitä ottaa evääksi mukaan. Kotona oli aina jotakin: lihatonta kaalikeittoa tai perunoita ja jauhokastiketta.

Venäjää en osannut sanaakaan. Seisoin koko ensimmäisen neljännesvuoden hiljaa seinän vieressä eikä kukaan puhunut minulle. Onneksi minulla oli hyvä muisti.

Minä en osaa laulaa enkä piirtää, urheilussakin olen huono, mutta muistissani kaikki on kuin filminauhalla. Minusta on yhdentekevää, onko jotakin tapahtunut neljä minuuttia vai neljäkymmentä vuotta sitten, minä muistan sen täsmälleen. Mutta en ehkä ihan kaikkea. Se on jollakin tavalla yhteydessä tunteisiin. Jos tapahtuma ei kiinnosta minua, niin ”kamera ei käynnisty” ja muistissa ei ole mitään.

Kun koulussa en ymmärtänyt, mitä minulle sanottiin, muistin sanat ja kysyin kotona. Niin sitä kieltä vähitellen kertyi.

Ensimmäisenä päivänä opeteltiin runo:

Котик усатый по садику бродит
А козлик рогатый за котиком
ходит.
Лапочкой котик моет свой ротик,
а козлик седою трясёт бородою.

En taaskaan ymmärtänyt kuulemaani, mutta muistin runon, ja kotona isä tulkkasi: ”Viiksekäs kissanpoika kävelee puutarhassa, sarvinen pukki kävelee kissanpojan perässä. Käpälällä kissanpoika pesee suutaan, mutta pukki ravistelee harmaata partaansa.”

Minun oli hirveän vaikea oppia lukemaan. Tiesin aakkoset, mutta en ymmärtänyt, miten niistä saa sanan. Ja vieläpä vieraalla kielellä! Mutta teksti painui heti mieleeni, näytin sormellani sanaa ja mukamas luin. Oli jo toukokuu ja minä en osannut vieläkään lukea, mutta opettaja ei tiennyt sitä. Avasin lukukirjan miltä sivulta tahansa ja ”luin”.

Koulusta annettiin aapiset, mutta vihkoja ei annettu. Ei annettu ilmaiseksi eikä myyty. Vihkoja ei ollut. Jokainen kirjoitti, mihin pystyi: sanomalehden reunaan tai kirjan tyhjille sivuille. Kenellä ei ollut, mihin kirjoittaa, ei kirjoittanutkaan, paitsi liidulla taululle.

Minä olin ”rikas”. Äiti teki minulle vaaleanruskeasta voimapaperisesta säkistä vihkoja. Hän leikkasi vihkon kokoisia paloja, ompeli ne keskeltä yhteen, eihän klemmareita ollut, ja viivasi viivoittimella. Niin minulla oli raidallinen, ruudullinen ja ”valkoinen” vihko. Se valkoinen oli tietysti voimapaperinvärinen. Ja se viivaamaton vihko oli piirtämistä varten.

Piirustustunnilla

Piirustustunti kävi sillä tavalla, että opettaja käski jokaisen piirtää, mitä itse haluaa, ja istui pöytänsä luo korjaamaan saneluja.

Mitä piirtämistä se tosin oli, värejähän ei ollut minkäänlaisia. Minulla ainoana oli kokonaiset kuusi värikynää. Piirsin talon ja puutarhan, kukkapenkin ja lipun.

Lipulle opettaja tempasi viivan päälle. Minä en ymmärtänyt, miksi. Pulpettikaverini **Kolja Kisseljov** selitti, että saa piirtää vain oman valtakunnan lipun – punaisen, ei mitään sinistä eikä muita värejä. No, ei siitä lipusta olisi mitään tullutkaan, valkoista väriä ei ollut ja vihkopaperi oli vaaleanruskea.

Kolja piirsi aina panssarivaunun, jonka hän maalasi sen ”tavallisella” lyijykynällä tummanharmaaksi. Eteen ja taakse hän piirsi punaisen viisisakaran – minun punaisella kynälläni. Vuoden lopussa hänellä oli jo kokonainen panssarivaunudivisioona. Hän lupasi lähettää ne Kurskin panssarivaunutaisteluun, vaikka taistelut olivatkin jo ohi, ja sotakin vuosia sitten loppunut.

Voimistelutunnilla

Voimistelutunnilla me pääsimme pihalle juoksentelemaan. Talon edessä oli pystyssä neljä sileää riukua. Sai kavuta portaita ylös ja laskea reunimmaista riukua pitkin alas. Keskimmäisen riu’un huippuun piti käsien ja polvien avulla kavuta itse. Minä olin pikkuinen ja hoikka, mutta takapuoli oli kuin tinaa täynnä, en jaksanut metriä korkeammalle, sillä kohtaamani maan vetovoima tempaisi aina alas.

Tytöt hyppäsivät vielä ruutua. Mutta pojat eivät pelanneet koskaan jalkapalloa – ei ollut palloja.



Pekka – onnellinen mies?

*Tapasimme alkusyksystä Tallinnan inkerinsuomalaisten seuran puheenjohtajan **Vladimir Varin** kanssa yksinäisen **Pekka (Boris) Habosen**. Vanhus on jo vuosikausia asunut ahtaassa parrumökissään eräässä Tallinnan lähikunnassa. On käynyt melkoisen hyvin, että on ollut leuto loppusyksy.*

Pietari – venäläisittäin **Boris – Habonen** on syntynyt virallisten asiakirjojen mukaan vuonna 1932, mutta varsinaisesti ehkä vuonna 1928 tai 1929 Inkereen Hapusissa. Hapusissa. Hänen isoisänsä oli ennen vallankumousta kartanonlomittaja, jonka vastuulla oli lähes satapäinen "kultasarvinen" rotukarja sekä kymmenkunta hevosta. Kauppa kulki Pietarin ja Inkereen välillä, pesti ja palkka *hapunoisille* taattu. Silloin tuli vallankumous, herra jätti tilansa ja sen ottivat osittain huostaansa *hapunoiset* talonpojat itse. Myöhempi kolhoositalous hajotti rotukarjan viimeisetkin rippeet. Kun Pekka oli kakara, niin siitä kerrottiin vielä vasta taruja.

Pekan varttuessa ajat kiristyivät entisestään ja lopuksi syttyi sota. Miehet vangittiin tai vietiin rintamalle, ja pojat jäivät kyliinsä omin päin. Sotatapahtumat vyöryivät likelle kylää.

Pekka vaihtuu Borikseksi

Yhtenä kirkkaana syyspäivänä vuonna 1943 "saksan aikaan" partasuinen mies puhutteli poikia metsäahon laidalla. Hän oli partisaani, joka houkutteli poikia mukaansa puolustamaan isänmaataan ja viettämään muutenkin jännittävää elämää. Pojille luvattiin päivittäinen ruoka-annos ja tarvittavat kamppeet. Itse asiassa Pekalla, joka oli juuri jäänyt orvoksi, ei ollut vallinnanvaraa. Hänen oli suostuttava. Tästä lähtien Pekka oli **Boris** – näin partisaanit rupesivat häntä kutsumaan.

Erikoistehtävät veivät Pekan ryhmänsä kera kauas kotoa – jopa Valkovenäjän Brjanskiin saakka. Näistä vaiheista Boris sanoo, että tuli tehtyä kaikenlaista. Partisaanit olivat joskus häijyäkin väkeä.

Lopulta Boriksen tie kaarsi takaisin Inkereelle. Vuoden 1944 alkukesästä partisaanien tehtäväksi tuli Inkereenjoen siltojen räjäyttäminen perääntyvine saksalaisineen ja panssareineen kaikkineen. Boris, tunsi maisemat ja toimi sen vuoksi ryhmänsä kanssa tehokkaasti. Yhteensä tehtiin kaksi onnistunutta hyökkäystä – neljä tankkia löysi märän hautansa Inkereen virroissa. Näistä urotöistä Boris tuli vuosikymmeniä myöhemmin palkituksi sotasankarin kunniamiekalla. Itse hän ei näe siinä mitään ylpeydenaihetta.

Sodan loppuvaiheessa Pekka tuli monen muun sodan jalkoihin jääneen siviilin vanavedessä Viroon. Hänet internoitiin Paldiskin kokoamisleirille, missä tuli vietettyä jonkin aikaa. "Entisenä lapsisotavankina" hän on saanut korvausta Saksan valtiolta. Joukko inkerinsuomalaisiakin järjestäytyi vuosituhannenvaihteen Virossa "fasismin alaikäisten uhrien liiton" puitteissa. Tätä varten nikkaroitiin oma-aloitteisesti Iso Inkeri-niminen kunniamerkki.

Uusi elämä Virossa

Sodan päätyttyä Pekka löysi itsensä monien inkerinsuomalaisten tavoin Kohtlan kaivoksilta. Hän meni kerran kysymään, voisiko hän liittyä kaivostyömiesten sakkiin. Näin hän jäi maan alle runsaaksi neljäksikymmeneksi vuodeksi.

Pekka on ollut aikoja sitten naimisissa ja hänellä on poika. Viimeksi hän asui inkerinsuomalaisen kumppanin kanssa, johon oli tutustunut taannoin vuonna 1944 Paldiskin leirin soppajonossa. Kiitos suomalaisten puolisoiden Pekka ei ole unohtanut kotikieltään. Lisäksi hän puhuu hyvää viroa, loistavaa venäjää ja jonkin verran saksaa.

Nyt Pekka on eläkeläinen ja asuu noin kuudentoista neliömetrin parruhökkelissä. Hänellä ei ole sähköä, vettä eikä kunnon lämmitystä. Hökkelissä on vain hätäinen *pursuika*. Hänellä ei ole ainuttakaan kodinkonetta, pyykinpesu hoituu lipeällä. Pekka juo sadevettä, peseytyy ulkona, viljelee juureksia ja omenia sekä keräilee parantavia yrttejä. Näistä hänellä on keskimääräistä perusteellisemmat tiedot. Kysymyksiin, mitä yrttiä milloinkin pitää hyödyntää, hän vastaa empimättä. Osa näistä tiedoista juontaa juurensa hänen mummonsa yrttioppeihin.

Sauen kunta, jonka maalla Pekan mökki sijaitsee, ei ole toistaiseksi pystynyt auttamaan. Pekkaakin harmittaa suunnattomasti ajatus tarhamaansa hylkäämisestä ja huoltokodin hoidokiksi päätymisestä. Mutta pakkaskelit ovat väistämättä tulossa. Mitä neuvoksi? Vaikka Pekka kuinka vakuuttaisi tarkenevansa, on jokin ratkaisu löydettävä.

Tallinnan Pyhän Pietarin seurakunta on tukenut Pekkaa henkisesti ja auttanut viranomaisten kanssa asioimisessa. Ketään meikäläisistä ei saisi unohtaa, vaikka he eivät kuuluisi seuroihin ja osallistuisi sen rientoihin. Jos jollakulla lukijoista on hyvä vinkki, minne Pekan voisi majoittaa, niin ottakaa yhteyttä Pyhän Pietarin seurakunnan toimistoon tai Tallinnan inkerinsuomalaisten seuran esimieheen Vladimir Variin.



Viron alaikäisten fasismiuhrien liiton merkki

Inkerin kirkkohistorian pitkään kaivattu akateeminen laitos, 2.

Inkeri-lehti jatkaa kirjan „Inkerin kirkon neljä vuosisataa. Kansa, kulttuuri, identiteetti” (2015) runsaan sisällön ruotimista. Tällä kertaa suurennuslasin alla on Inkerin kirkon erillisjärjestys, sen sisäinen rakenne sekä ***Varpu Myllyniemen*** *kuvaus luterilaisten seurakuntien raa'asta tuhoamisesta.*

Luterilaiselle kirkolle oli Venäjällä taattu autonomia. Sen toimikieli oli kuitenkin saksa. Inkerinmaan suomenkielisen luterilaisen kirkon elämä olikin sekoitus suomalaista ja saksalaista perinnettä. Ylimmän kirkkokonsistorin tarkastusmatkoilla sekä hallituksen kokouksissa tarvittiin usein tulkkia.

Koko Inkerissä oli vuosisadan keskipaikkeilla lähes 100 000 luterilaista. Vuosisadan loppuun tultaessa luterilaisten osuus karttui entisestään virolaisten ja latvialaisten muuttoaallon takia monella kymmenellä tuhannella. Seurakunnissa saarnattiin jopa neljällä kielellä. Tämä toi mukanaan kirkkoelämän uudistumisen.

Kun virolainen **Karl Ullmann** tuli vuona 1856 koko Venäjän luterilaisen kirkkokonsistorin johtajaksi, hän piti huolen kappelien ja seurakuntien perustamisesta, rakennuskannan uudistamisesta sekä kouluolojen kohentamisesta. Luterilaiselle kirkolle perustettiin apukassa, jonka tuella rakennettiin 200 kirkkoa, 350 koulua ja rukoushuonetta sekä 100 pappilaa.

Inkerinsuomalaiset olivat tottuneet suureenkin sananvaltaan seurakunnissa: jokainen perheenpää, myös leski, omasi äänivallan seurakuntavaaleissa ja seurakunta-asioihin vaikuttivat myös naiset. Papin ja lukkarin lisäksi isäntien joukosta valittiin palkattomiin toimiinsa seurakunnan luottamusmiehet eli *kirkkomiehet*. Siitä siunautui talonpojille hallinnollista kokemusta. Olihan seurakunnan kokousten päiväjärjestys sangen monipuolinen: talouskysymyksiä, vaivaishoitoa ja kiinteistönhuoltoa. Tämä ”kunniatoimi” siunautui kerrallaan kolmeksi vuodeksi ja periytyi käytännössä usein isältä pojalle.

Suurella osalla Inkerin kirkon 24 seurakunnasta oli inkeriläissyntyinen lukkari. Lukkareita valmisti vuodesta 1863 alkaen oma opettajaseminaari Kolppanassa. Kyseessä oli siten aito kansankirkko, jollaisesta virolaiset eivät näihin aikoihin saksalaisenemmistöisen papistonsa takia vielä osanneet uneksiakaan.

Papinpalkka maksettiin säännöllisen kirkollisveron turvin. Vero suoritettiin joko ympärivuotisina päivätöinä tai maataloustuotteina, joita kerättiin syyskauden ”papinajojen” yhteydessä. On tietoja siitäkin, ettei sitä aina kertynyt kaikkialla riittävästi. Vastahakoisuutta papinverojen maksamisessa kuvastaa humoristinen sanonta: *tytön vakka ja papin säkki – niä ei tävvy konsaa!*

Oma opinahjo Kolppanaan synnytti inkeriläisen sivistyneistön

Nousukautella vuonna 1863 Kolppanaan perustettiin inkerinsuomalaisten ikioma opinahjo. Myöhemmin sen opinto-ohjelma uudistettiin esikuvanaan Valgan J. Cimsen opettaja- ja lukkariseminaari. Uudistusprosessia oli toteuttamassa kaikkien inkerinsuomalaisten tuntema koulu- ja hengenmies, muusikko ja säveltäjä **Mooses Putro**. Noin puolessa vuosisadassa seminaarista valmistui 192 opettajaa ja lukkaria. Itse asiassa vasta heidän voimin kehittyikin paikallishallinnon eli *zemstvon* rahoittama maallinen kansakouluverkosto Inkeriin.

Kirkonkouluja puoltava papisto katsoi tätä kehitystä karsaasti. Vuosisadan vaihteessa koko Inkerissä oli jo runsaat 300 kyläkoulua. Koulujen maallistumisen

vastapainoksi myös pyhäkoulutoiminta voimistui. Olihan kristillinen kasvatus ja oppi inkeriläisille identiteetin perusta ja siitä halusivat pitää huolen myös äidit ja isoäidit. Vuosisadan vaihteessa tämä vastakkainasettelu yltyi todelliseksi edistysmielisen opettajakunnan ja vanhoillisen papiston väliseksi kiistaksi.

Näihin aikoihin syntyi inkerinsuomalaisten ikioma *Maamme*-laulu *Nouse Inkeri*. Inkerin kirkkoliturgia sai ikioman liturgian, Mooses Putron toimittaman messusävelmistön. Tämän kehityksen huippu oli kieltämättä **Jaakko Raskin**, ensimmäisen syntyperäisen inkeriläisen, vihkiminen papintoimeen sekä Inkerin evankelis-luterilaisen kirkon itsenäistyminen hetkeksi vuonna 1919 ennen sen katalaa hävittämistä. Kansankirkko oli vaivihkaa luonut perustan suomalaiskansallisen yhteiskunnan muotoutumiselle Inkeriin.

Venäläistämisen paine

Valitettavasti kaiketi myönteiselle kehitykselle vedettiin jarruja, kun vuonna 1892 venäläistämisaalto pyyhkäisi yli tsaarinvallan läntisimpien provinssien. Suomen kielen käyttöä ja suomenkielistä opetusta supistettiin ja kirkon virkakieleksi, ei sentään palveluskieleksi, tuli venäjä.

Pietarin lähialueilla arkinen elinpiiri venäläistyi, ja suomalaisuus linnoittautui entistä vahvemmin kirkon muurien suojaan. Toisaalta tämä oli omiaan synnyttämään protestimielialoja. Pyrittiin nostamaan kansallista itsetietoisuutta suomenkielisen kansanvalistuksen, julkisten kirjastojen, musiikin ja muun yhteistoiminnan kautta. Järjestettiin maallisia huveja, esimerkiksi laulujuhlia, hyväntekeväisyysjuhlia ja raittius- ja nuorisotoimintaa, jonka mallit löytyivät Suomesta ja Virosta. Tätä kaikkea oli tukemassa edistyksellinen paikallishallintomuoto *zemstvo*, jossa oli edustettuina kaikki yhteiskuntaryhmät, talonpojat mukaan lukien.



Opettajaseminaari Spankkovan kirkon holvien alla 1943. Musiikinopettaja T. Hämäläinen antaa oppia Euroopan kartan ja alttaritaulun edessä. Taulu on nykyään Riihimäen kaupunginmuseossa. Kuva: Antti Hämäläinen, 1943, Museovirasto, Antellin kokoelma

Varpu Myllyniemi: Inkerin luterilaisen kirkon itsenäistyminen ja tuho

Vuodesta 1918 Venäjällä astui muodollisesti voimaan ”uskonvapauksia” säätävä laki. Toisaalta vallanpitäjät ajoivat kirkon irrottamista valtiosta ja koulun irrottamista kirkosta. Aluksi luterilainen kirkko suhtautui siihen sovittelevasti, sillä se katsoi jopa hyötyvänsä siitä jatkossa.

Mutta nuori neuvostovalta alkoi vainota kirkkoa ja uskovaisia systemaattisesti. Paitsi että valtiovalta yritti riistää kirkolta arvovallan, se päätti ryöstää siltä omaisuudenkin. Valtio ”kansallisti” sen maaomaisuuden, kiinteistöt ja irtaimiston. Jokaiseen seurakuntaan muodostettiin ”kahdenkymmenen” edustustot, jotka olivat vastedes vastuussa ”kansan omaisuuden vuokraamisesta” seurakunnan käyttöön. Saarnaaminen ja rukoileminen kirkoissa kiellettiin väliaikaisesti.

Inkerin evankelis-luterilainen kirkko eriytyi Venäjän evankelis-luterilaisesta kirkosta sisällissodan melskeissä vuonna 1919. Sen ensimmäiseksi piispaksi valittiin **Felix Relander**, joka pian sairastui. Hänen tilalleen houkuteltiin rovasti **Selim Jalmari Laurikkalaa**. Hän ei vaatimattomuuttaan suostunut arvotoimeen, vaikka täytti piispantehtäviä jo ennestään. Laurikkala oli joutunut ottamaan käytännössä koko Inkerin kirkon toiminnan harteilleen palvellen Tuutaria, Hieamäkeä, Rääpyvää, Kattilaa, Kelttoa, Järvisaarta ja Pyhän Marian seurakuntaa Pietarissa.

Ansiokasta ja uhrautuvaa hengenmiestä alettiin kansan seassa kutsua ”Inkerin hengelliseksi isäksi”. Työssään Laurikkalaa auttoi seikka, että hän oli Suomen kansalainen, mutta hänen oleskelulupansa uusittiin vain muutaman kuukauden välein. Pragmaattinen ja vaatimaton rovasti joutui jatkuvasti tasapainoilemaan punikkikomissaarien väliaikaisen suosion ja urkkimisen välissä. Laurikkalan onnistui kuitenkin pysyä inkerinsuomalaisten hengellisissä asioissa aina vuoteen 1937, jolloin hänet



Rovasti Selim Jalmari Laurikkala – inkerinsuomalaisten hengellinen isä.

karkotettiin Neuvostoliitosta Suomeen. Hän oli ollut inkerinsuomalaisten tukena myös silloin, kun heitä pakkosiirrettiin sankoin joukoin Keski-Aasian aroille, Kuolan niemimaalle ja Siperiaan.

Vaikka Inkerin kirkko olikin vuonna 1919 aivan kuin vahingossa tullut itsenäiseksi ja voimassa oli kommunistivallan muodollinen uskonvapaus, alettiin seurakuntia nyt ahdistella suurilla veroilla. Uskovaisia vainottiin erilaisin tekosyin.

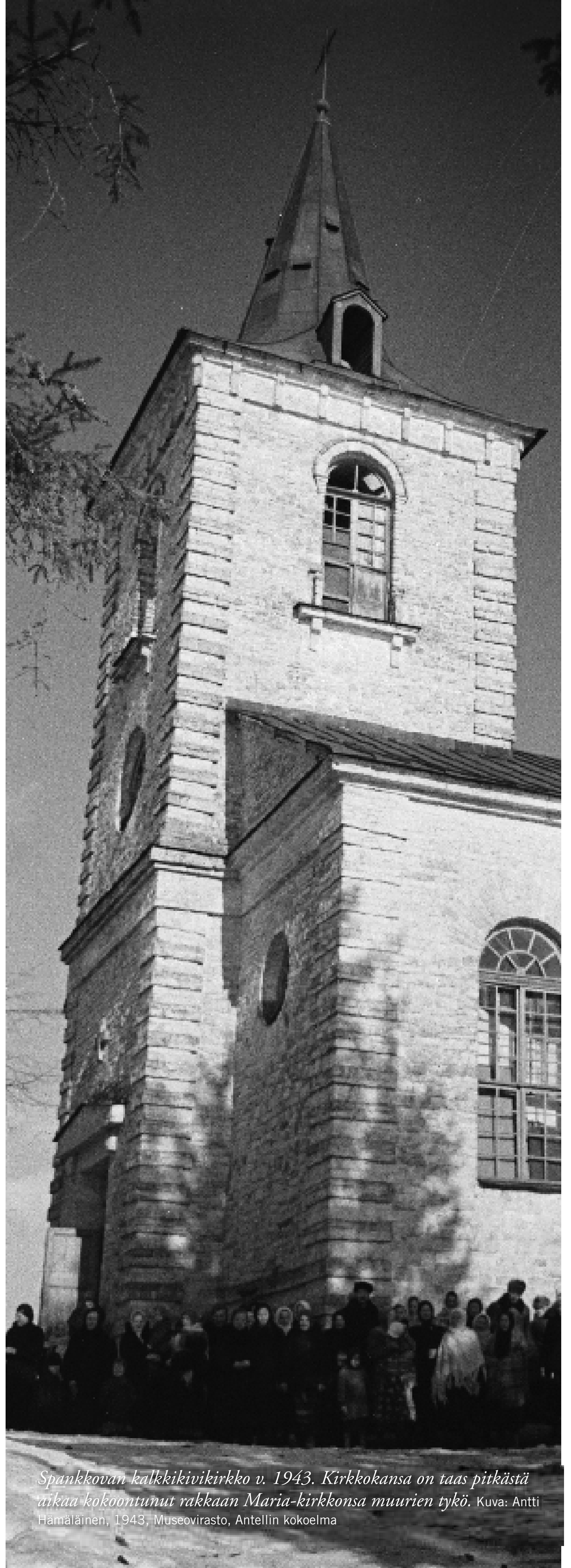
Seurakunnat pystyivät aluksi jatkamaan toimintaansa lahjoitusvaroin. Osa papeista oli paennut Suomeen, osa oli sairastunut vakavasti tai menehtynyt kulkutauteihin. Osa papeista oli luopunut kirkollisesta urastaan ja ”taantunut” kansakoulunopettajaksi, joka koettiin vähemmän vaaralliseksi kutsumusammatiksi. Kirkkoa kohtasi pappispula. Näin pappien sijaisiksi hyväksyttiin maallikkosaarnaajia, seurakunnanhoitajia ja jopa lukkareita. Useammat papit palvelivat monessa seurakunnassa.

Vuonna 1925 Pietarin Pyhän Annan saksalaiskirkon yhteyteen oli toki perustettu korkeatasoinen pappisseminaari, jonka opetuskielenä oli saksa. Suomalaisten oli vaikea menestyä siellä. Siitä huolimatta seminaarista valmistui **Paavo Haimi**, ja siellä opiskelivat maallikot **Juho Varonen**, **Aleksanteri Korpelainen** ja **Antti Jaatinen**. Suomen Kirkon Diasporatoimikunnan apu Inkerin kirkolle oli näihin aikoihin korvaamaton.

Samoihin aikoihin Suomesta saapui lähes 10 000 punapakolaista eli punikkia. Venäjää taitamattomina he asettuivat johtotehtäviin Inkerin suomenkielisille alueille eli kyläneuvostoihin. Heidän perustamansa *Vapaus*-lehden linja oli rajusti uskonnonvastainen. Suomalaiset punapakolaiset olivat henkeen ja vereen kommunisteja ja osallistuivat pappien vangitsemisiin toimien usein ilmiantajina. Olihan suuri osa Suomen papistosta kannattanut valkokaartilaisia. Niin ollen osa papeista pakeni puolestaan Suomeen. Yhteensä noin kolmestakymmenestä hengenmiehestä Inkeriin jäi vajaa kymmenkunta.

Varpu Myllyniemi kiteyttää:

”Kohtalokkaan neuvostokauden onnistui vain kahdessa vuosikymmenessä tuhota elinvoimainen ja vahva Inkerin seurakuntayhteisö. Inkeriläiset joutuivat raja-alueen kansana vainotuiksi paitsi kansallisuutensa myös uskonnon takia. Eri puolille Venäjää karkotettiin 1920–1930-luvuilla arviolta 50 tuhatta inkeriläistä, joista neljäsosa kuoli tauteihin ja nälkään. Vuosisatoja vanha inkeriläinen kulttuuriperintö kaikkosi. Kollektivisointi hävitti inkeriläisen kyläyhteisön kirkkoineen. Silti omaa kieltä, uskontoa ja kulttuuria ei saatu inkeriläisten mielistä tyystin kitkettyä.”



Spankkovan kalkkikivikirkko v. 1943. Kirkkokansa on taas pitkästä aikaa kokoontunut rakkaan Maria-kirkkonsa muurien tykö. Kuva: Antti Hämäläinen, 1943, Museovirasto, Antellin kokoelma

Alina-Sinikka Salonen – 75

Onko olemassa pientä lasta
syntynyttä Inkerinmaassa?
Jumala pelasti pikkuisen
Enkelit antoivat toivon siivet
vaeltamaan monissa maissa
kotimaataan etsimään
kodistaan uneksimaan

Lilli Prinzthal, os. Savolainen


Sukunsa helmi Alina-Sinikka seukkojen parissa Tarton Inkeri-talon portailla.
Kuva: Raivo Hurt

Tällä Lillin pikkurunolla haluaisin aloittaa kertomukseni Alina-Sinikasta.

75 vuotta sitten syntyi Inkeriin *tytökkäine*. Hän oli ainoa lapsi perheessään, mutta isän ja äidin puolelta Pikku-Alinalla oli kelpo tusina *seukoksii*. Myllärien perhe asui äsken valmistuneessa talossa Inkereen Sablinossa. Sitten onnelliseen elämään tunkeutui sota.

”Talot paloivat, välillä elettiin maakuopissa. Ruoasta oli niin kova pula, että syötäväksi jouduttiin kaivamaan haudattuja hevosia. Ja jos saatiin leipää, liotettiin lapselle. Keväällä syötiin heinää“, on kirjoittanut Alina-Sinikan isä **Paavo** muistelmissaan.

Sitten perhe siirrettiin sodan jaloista Kloogaan. Siitä, millaista elämä siellä oli, olemme me sodan jälkeen syntyneet kuulleet vain vanhempiemme kertomuksista. Alina-Sinikan perheellä oli onnea, sillä heidät vietiin kokoamisleiriltä jo kolmannella kuljetuksella.

”Kun tavaravaunu saapui Hangon satamasta Oitin leirille, kirkkokuoro oli tervehtimässä tulijoita. Tuntui siltä kuin olisimme taivaassa“, Alina-Sinikka muisteli.

Oli ruokaa, oli työtäkin. Kun inkeriläisiä alettiin palauttaa takaisin Neuvostoliittoon, moni heistä ei ollut kiinnostunut palaamaan. Myllärien perhe kääntyi ystäväperheen puoleen ja pyysi, että nämä auttaisivat heitä jäämään, sillä vietiinhän ihmisiä Suomesta pakollakin. ”Kiitollisuus Jumalaa kohtaan leimasi vanhempieni koko loppuelämää”, Alina-Sinikka kertoi.

Sota hajotti sukulaiset eri maihin, emmekä me kuulleet toisistamme pitkään aikaan. Muistan hyvin ensimmäisen tapaamisemme Pietarissa. Minä kysyin Alina-Sinikan isältä:

”Oletko sinä Paavo-lankoni?“

Kaikki ratkesivat nauruun ja sanoivat, että sehän on sinun enosi! Kun mummo kutsui häntä langoksi, niin luulin, että hän on minullekin lanko.

Myllärien perheeseen oli syntynyt vielä kaksi tyttöä: **Toini** ja **Anneli**. Siinä joukossa oli myös sievä neito, jota minä kovasti ihailin – minun serkkuni Alina-Sinikka.

Me täkäläiset elimme niukkaa elämää: perhe oli suuri, vanhempien terveys kehno. Meidän mielestämme ulkomaan sukulaiset olivat rikkaita, koska he toivat meille joka kerta lahjoja. Kun tulin vanhemmaksi ja kävin Suomessa ja Ruotsissa, tajusin, että rikkaus oli sukulaisillani sydämissä!

Alina-Sinikka on kirjoittanut eräässä artikkelissaan, että pulmiakin oli. Koulun rehtori vaati häneltä papintodistusta, vaikka heitä ei ollut vielä ehditty merkitä kirkonkirjoihin. Äiti meni kirkkoherran luo ja kertoi perheen tarinan. Pappi otti perheen kirkonkirjoihin, vaikkei hänellä ollut siihen oikeutta. Pitihän tytön päästä kouluun. Serkkuni sai hyvän koulutuksen, toimi opettajana ja rehtorina ja työskenteli jopa Opetushallituksessa. Sittemmin hän auttoi Tallinnan Suomalaisen koulun perustamisessa.

Alinan passiin oli merkitty syntymäpaikaksi Inkeri, ei Venäjä. Kerran hänen äitinsä, Anna, vei tytöt Alina-Sinikan lapsuudenkotiin. Käynti jäi lähtemättömästi Alinan mieleen. Siellä hänen sydämeensä pesiytyi inkeriläisyys ja kaipuu Inkeriin. Kun Virossa perustettiin inkerinsuomalaisia seuroja, lähetin serkulleni Inkerin lipun ja rintamerkin. Siitä asti meillä on ollut yhteinen aate.

Minulla on hauska kuvaus serkuistani ja Inkeri-harrastuksestamme: Ensimmäinen aalto nosti Tarton seuran johtokuntaan **Lilja Kõivin** (o.s. Kapanen) ja **Alina Niilon** (o.s. Pellenen). Toinen aalto nosti minut Itä-Virumaan seuran puheenjohtajaksi. Kolmas ja voimakkain nosti Alina-Sinikan Suomen Inkerinsuomalaisten Liiton puheenjohtajaksi. Meillä on vielä serkkuja Ruotsissa ja Venäjälläkin. Onkohan odotettavissa neljättäkin aaltoa?

Rakas serkkumme, eletään aikaa, jolloin nuoret ihmiset täyttävät yhtäkkiä 75. Sinä olet meidän sukumme vikkelin jäsen, olet osallistunut kaikkiin sukujuhliin ja sinulla on aina mukana laukullinen elämäntien varrella kerättyä. Kiitos siitä kaikesta!

Nuoruutta sydämeen!
Niina-serkku

Viron inkerinsuomalaiset liittyvät onnitteluihin ja toivottavat iloa ja valoa elämään!

Vihtori Hyyrönen – 75

Pietarin alueen inkerinsuomalaisten liiton perustajajäsen ja Hatsinan seuran puheenjohtaja

Vihtori Hyyrönen on vaikuttanut aktiivisesti Inkeri-liikkeessä jo perestroikan kaudelta lähtien. Hän on Inkereen Rahikkolan poikana kokenut kaikki Inkerinmaan lähihistorian ”saranakohdat” – kuten **Toivo Flink** on sanonut. 1980-luvun lopun inkeri-aktiivi **Albert Kirjasen**, Inkereen pojan **Eino Luhtosen**, kupanitsalaisen **Pekka Mutasen**, Kelton pojan **Paavo Parkkisen** sekä hietamäkköisen **Anatoli Schultzin** uumoili yhdessä valoisampaa tulevaisuutta Inkerille. Ensimmäiset kokoukset pidettiinkin Skuoritsan Tehvinässä, Puutostissa, Ylä-Purskovalla, Taaitsassa ja Kuippinassa. Kun Pietarin alueelle perustettiin lopulta Inkerin Liitto, niin Vihtorista tuli Hatsinan osaston puheenjohtaja. Siinä ohessa hän toimi arvostettuna suomenkielen opettajana.

Inkerinsuomalaisten sotaveteraanien tukihenkilö

Pian liiton perustamisen jälkeen nousi kysymys heimoveteraaneista, jotka olivat taistelleet Suomen sodissa ja viettivät nyt jo eläkepäiviä vaatimattomissa olosuhteissa pitkin laajaa Venäjää. Albert Kirjanen ja Vihtori Hyyrönen ottivat tehtäväkseen selvittää kaikkien elossa olevien entisten heimosotilaiden osoitteet sekä järjestää heille veteraaneille kuuluvaa apua. Heimoveteraaneja löytyi Ukrainasta ja Kaukasukselta asti, yhteensä monta sataa henkeä. Useille heidän lapsistaan tuli heidän isiensä menneisyys yllätyksenä kuin salama sinitaivaalta! Omasta menneisyydestä ei ollut uskallettu kertoa edes lähiomaisille. Pelko ja epäilys elivät Venäjällä sitkeästi vielä 1990-luvullakin.

Muistoristi hävitetylle Inkerille Rahikkolan Pienkankaan kalmistolla

Vihtori Hyyrösen toimesta on **Inkereen Rahikkolan** hautausmaalle pystytetty muistoristi hävitetylle Inkerille ja kaikille esivanhemmille. Kolppanan seminaarin 150-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä hautausmaalla tapahtui kirkollinen ”multien siunaaminen“. Ristin juurelle kätkettiin kirkkomaan multia, jotka olivat peräisin kaikilta hävitetyiltä luterilaisilta hautausmailta kautta Inkerin.

Kiitos, Vihtori!

ONNEA JA TERVEYTTÄ,
toivottaa kaikkien
vironinkerinsuomalaisten puolesta
Inkeri-lehti



Vihtori Hyyrönen siunaamassa "kirkkomaan multia" Pien-Kankaat hautausmaalla Rahkolassa. Pitkin Venäjää ripotellut inkerinsuomalaiset kärsivät pappispulaa ja harjoittivat tämän takia ns. ”multien siunaamista”. Kaukana kotoaan menehtyneiden vainajien hautapaikan multaa lähetettiin kirjeitse papeille siunattavaksi. Vasta silloin edesmenneen lähiomaiset olivat vakuuttuneita siitä, että sielunsa tulee pelastetuksi.

Ennakkoluuloton

Elokuvailloissa „Inkerin illat” oli tänä vuonna kunniavieraana maineikas televisiotimittaja ja elokuvaohjaaja Lisa Hovinheimo. Hän on uhrannut suuren osan urastaan sukukansoillemme ja ollut muutenkin pienten ryhmien asialla.

Lisa Hovinheimo (s. 1938) oli positiivisesti yllättynyt kuullessaan, että hänet edelleen tunnetaan Virossa. Onhan Hovinheimo tehnyt yhteistyötä tuolloisen kirjailijan ja elokuvaohjaajan, maamme myöhemmän presidentin, **Lennart Meren** kanssa.

Hovinheimo muistelee, että aivan ensimmäinen tehtävä, jonka Meri hänelle antoi Toorumin pojat -elokuvaa tehtäessä, oli: ”Opetelkaa viroa!” Niinpä hän lähti saman tien vironkurssille. Lisa puhuu vielä monien vuosikymmenten jälkeenkin loistavaa viroa.

Elokuva Toorumin pojat valmistui saksalais-neuvostoliittolais-suomalais-kolmikantayhteistyönä. Lisalle tämä dokumentti on jäänyt lähtemättömästi mieleen osaksi juuri Lennart Meren persoonan vuoksi. 1990-luvun alussa Hovinheimo teki yhden TV-haastattelun ja lopuksi myös TV-elokuvan presidentistämme.

Yhteistyö Lennart Meren kanssa johti sukukansojen pariin

Yhteistyö tulevan presidenttimme kanssa osoittautui erittäin tärkeäksi Hovinheimon tulevaa toimittajan- ja tuottajanuraa ajatellen. Hän nimittäin innostui siitä lähtien sukukansa-tematiikasta. Hovinheimon myötätunto on aina ollut vähemmistöjen ja pikkuryhmien puolella.

Ohessa hän ohjasi kulttuuriohjelmia muista Euroopan vainotuista vähemmistöistä. Vuonna 1994 valmistui dokumentti Neuvostoliiton armeijassa

TV-toimittaja Lisa Hovinheimo

taistelleista juutalaisista Suomen vankileireillä (Vankileirien paratiisi) ja vuonna 1996 Euroopan romaniryhmistä (Terveisiä Euroopasta). Hovinheimon ohjaamat dokumentit saavat ajattelemaan, että elokuvien tekemiseen liittyy sekä poliittinen että eettinen ulottuvuus – vastuu vähemmistöjen arjen ja eloonjäämistaistelun kriittisestä tiedottamisesta. Länsi-Siperiassa asuvien etäsukulaistemme, hantien elämää varjostaa jatkuvasti ”verisen öljyn”, vakava ongelma. Pitäisihän meidän kaikkien kaasuputkien toisessa päässä kuluttajina olla vastuussa sen haittavaikutuksista näille kansansirpaleille.



Lisa Hovinheimo elokuvaillan jälkeisellä teetuokiolla Tarton Inkeri-talossa.
Kuva: Maie Ojamaa

Yhteistyö Pertti Virtarannan kanssa vei inkerinsuomalaisten luo

Lisa Hovinheimo on tehnyt useita ohjelmia lähisukukansoista Helsingin yliopiston itämerensuomalaisten kielten professorin **Pertti Virtarannan** kanssa. Hän suoritti kunnioitetun professorin kanssa useita matkoja karjalaisryhmien asuma-alueelle: lyydiläisten asuttamaan Munjärveen ja Kuujärveen Aunuksessa, Vienan-Karjalaan sekä Tveriin. Juuri Vienan-retkellä tutustuttiin **Viola Malmiin**, joka avasi oven inkeriläisten *röntysköjen* iloiseen maailmaan. Erityisellä lämmöllä Hovinheimo muistelee **Helmi Virtarantaa**, joka auttoi puolisoaan tarkistaen sekä toimittaen sanasta sanaan professorin karjalaisista kirjoittamat kirjat. Suurin osa kenttätöiden kuvasaaliistakin oli Helmi-puolison ottamaa. Hänhän oli valokuva-alan ammattilaisia.

Viipuri-rakkautta

Edellä mainitun lisäksi Hovinheimo on ohjannut lukuisia kulttuuriohjelmia kuvataiteista tanssiin ja musiikkiin. Monet venäläiset ja virolaiset taiteilijat tulivat aikanaan Suomessa tunnetuiksi hänen toimittamiensa kulttuuriohjelmien kautta. Hovinheimo on tehnyt dokumentteja rakkaasta Viipurista – kaupungista, jonka läheltä hän on kotoisin. Hän on dokumentoinut **Alvar Aallon** suunnitteleman Viipurin kirjaston ja Viipurin taidemuseon entisöintiurakoita Ne kertovat Viipurin Suomen-aikaisesta kulttuurihistoriasta.

Entä mitä Hovinheimo itse arvelee, mistä on kirvonnut kipinä tehdä elokuvadokumentteja idän suunnalla, tähtäimessä erityisesti lähisukukansat? Vastatessa Hovinheimo on luonteelleen uskollisesti vaatimaton, jopa varovainen. Mutta lopulta hän myöntää, että onhan Viipuri ollut aikanaan Suomen kansainvälisin (ja vieläpä keskiaikainen!) kaupunki ja sen ilmapiiri on saattanut hyvinkin tartuttaa kiinnostuksen muita kansanryhmiä ja kulttuureita kohtaan.

Inkerinsuomalaisille Hovinheimon tuotannosta toki tärkein on yhteistyössä Venäjän TV:n, Viola Malmin ja Pertti Virtarannan kanssa tuotettu Röntyskä-elokuva.

Lisa Hovinheimo kertoo, että heillä oli Tampereen Lempäälässä lapsenlikkana muuan kuvankaunis inkerinsuomalainen tyttö nimeltään **Irja**. Irjasta jäivät herttaiset muistot etenkin siksi, että hän lauloi lapsille inkeriläisiä lauluja! Vuosikymmeniä myöhemmin Lisa tunnisti joitakin näistä Inkerinmatkallaan.

Lisa Hovinheimon elokuvia:

Lennart Meri. Kõnelused Eestimaast (1998) – ohjaus

Terveisiä Eurooppaan : Romanit Suomessa - entä muualla? (1996) – tuottaja

Suur-Suomen toiset kasvot (1995) – ohjaus

Kaukaiset karjalaiset - Tverinkarjalaiset (1985) – ohjaus, käsikirjoitus

Röntyskä (1987) – tuottaja ja ohjaaja





Inkeri näyttävästi esillä Joensuussa

Reijo Rautajoki

Inkeriläisistä keskusteltiin vilkkaasti Joensuussa pidetyillä historiantutkimuksen päivillä lokakuussa.

Kolmipäiväisen tapahtuman oli järjestänyt Itä-Suomen yliopiston historian ja maantieteen laitos. Satoja tutkijoita eri puolilta Suomea oli saapunut vaihtamaan ajatuksiaan historiantutkimuksen tämän hetken vaiheesta.

Myös ulkomailta oli kutsuttu tutkijoita mukaan pitämään luentoja ja vaihtamaan tietoja. Viron, Ruotsin Englannin, Tanskan ja Kanadan maineikkaiden opinahjojen puhujat valottivat maidensa historiatutkimuksen tilaa eri kulmilta.

Kun Inkeri oli tabu

Inkeriläiset saivat myös näkyvän osansa. Esitelmiä oli saatu pitämään neljä tutkijaa, joilla on inkeriläiset sukujuuret. **Reijo Rautajoki** kertoi inkeriläisistä opettajista, jotka tulivat Inkeristä Suomeen jatkosodan aikana ja joita valmennettiin Suomen kouluihin paikkaamaan opettajapulaa.

”Inkeri ja inkerinsuomalaiset olivat valitettavasti kielletty puheenaihe sodan jälkeen Suomessa. Presidentti Paasikivi haukkui henkilökohtaisesti sellaisten lehtien päätoimittajat, jotka kirjoittivat Neuvostoliittoa ärsyttävistä asioista. Inkeriläiset olivat yksi tällainen aihe. Elettiin suomettuneisuuden aikaa. Inkerin historian tutkimus kärsi tästä ilmiöstä vuosikymmenten ajan”, Rautajoki totesi.

Rautajoki valmistelee väitöskirjaa inkeriläisistä opettajista jatkosodan jaloissa. Hänen kiinnostuksensa aiheeseen on peräisin hänen äidiltään, joka oli inkeriläinen opettaja. ”Motivaationi on ainakin kunnossa”, hän sanoo.

Tietopankki on välttämätön

Dosentti **Toivo Flink**, joka on itsekin inkeriläinen ja tunnetuimpia Inkerin asiantuntijoita koko Euroopassa, esitti katsauksen Inkerin sivistys- ja kulttuurihistorian tutkimuksen tilasta Suomessa. Hän totesi, että tietoa Inkeristä ja inkeriläisistä on pitkältä ajalta ja sitä löytyy arkistoista ja kirjastoista.

Lisää aineistoa Flink uskoo löytyvän tuhansien yksityishenkilöiden hallusta Suomen lisäksi Venäjältä, Virosta ja Ruotsista sekä jatkosodan ajalta Saksasta. Kaikki Inkeriä koskeva aineisto tulisi koota ja tallentaa sähköiseen Inkeri-tietopankkiin.

”Ellemme pidä kiirettä, kohta ei ole enää ketään kertomassa tulevia tutkimuksia varten”, Flink totesi.

”Myönteistä on se, että inkerinsuomalaisuus on hyväksytty osaksi Suomi 100 -hanketta yhteistyössä keskeisten muistiorganisaatioiden kanssa”, Flink jatkoi. Hän on kirjoittanut useita kirjoja, joista viimeisin käsittelee Inkerin liiton historiaa. Myös uusi runokirja on työn alla.

Kirjeiden kertomaa

Tutkija **Anni Reuter** Helsingin yliopistosta kertoi 1930–luvun karkotuksista inkerinsuomalaisten aikalaisten kuvaamina. Hänen tulevan väitöskirjansa aineistona ovat Siperiasta lähetetyt yksityiskirjeet ja päiväkirjamerkinnät sekä runot. Ne osoittavat, että tietoisuus Stalinin terrorin laajuudesta oli suurta. Kirjeiden aiheiden kirjo on laaja: nälkä, koti-ikävä, uskonto, vaino, terrori ja kuolema.

Reuterin isoisä oli kuuluisa inkeriläinen pastori Juhani Jääskeläinen, joka kiersi ahkerasti Inkerinmaata ja auttoi lukemattomia perheitä monin tavoin jatkosodan aikana. Sukulaisten kertomukset ja valokuvat antavat syvyyttä ja omakohtaista lisävalaistusta historian tapahtumiin. Reuterin esityksen nimenä oli raikkaasti ”Terveisiä Krasnojarskin helvetistä”.

Merkillinen Antti Hämäläinen

Inkeriläinen **Taisto Raudalainen** työskentelee Tarton yliopistoon kuuluvassa Viljandin kulttuuriakatemiassa. Hän on tutkinut erään toisen inkeriläisen, **Antti Hämäläisen** vaiheita. Hämäläinen oli sivistynyt kulttuurihenkilö, joka keskittyi kirjallisessa tuotannossaan Inkerin ja Lapin aiheisiin viime sotien aikana sekä Inkerin kansantietouteen.

Hämäläinen tunnetaan erityisesti Kadonnutta Inkeriä -valokuvateoksen tekijänä. Kirjaa varten hän kiersi Inkeriä jatkosodan aikana ja toimi myös inkeriläisten opettajakurssin johtajana Spankkovalla. Raudalainen valotti Hämäläisen suhteita moniin aikalaistutkijoihin. Hän on perehtynyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistossa Hämäläisen jäämistöön ja äänitearkistoon.

Mummon kiitos

Vein lapsenlapseni tämänvuotiselle lastenleirille Tarttoon. Siitä koitui erinomainen, jopa poikkeuksellinen kokemus lapsilleni ja minulle itselleni. Vietin leirillä vain päivän ja sain jo siitä hyvin myönteisen vaikutelman. Positiivista kuvaa täydensivät sittemmin lastenlasteni Noran ja Annan innokkaat kertomukset.

Lasten tutustuminen toisiinsa on saumatonta. Seurasin sivusta, kuinka luontevasti lapset tulivat tutuiksi toinen toistensa kanssa. Huolimatta siitä, että osa leiriläisistä oli venäjänkielisiä, ei viestinnässä ollut minkäänlaisia ongelmia. Sanojen ohella käytettiin eleiden, leikin ja vaikkapa tanssin kieltä! Samoin tavoitti opetus kaikki lapset askartelu- ja oppitunneilla.

Lapset ovat kekseliäitä ja itsenäisiä

Eräänä iltapäivänä ohjelmassa oli käynti yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa. **Hilma Tervonen** epäröi, jaksa-

Mietteitä Suomen itsenäisyyspäivänä 25 vuotta sitten

Helmi Luhaäär

***Helmi Luhaäär** (s. 1936, o.s. Jänis) päätyi Suomen ja Sisä-Venäjän kautta Viroon 70 vuotta sitten. Helmin äiti oli kuollut, ja hänen isänsä käännytettiin takaisin Keski-Aasiaan – sinne, missä oli ollut aikaisempi karkotuspaikkansa. Helmi adoptoitiin virolaiseen perheeseen. Hän sai sukunimekseen **Aasmaa**. Toki tyttö arvosti syntyperäänsä siinä määrin, ettei luopunut etunimestä eikä kansallisuudestaan, joka näihin aikoihin aina merkattiin henkilöpapereihin.*
Helmistä tuli kirjastonhoitaja nuorisokulttuurin alalla. Hän on käytännössä kolmikielinen nauttien virolaisesta, venäläisestä sekä suomalaisesta kulttuurista. Juuri monikulttuurisuudesta tuli keskeinen kysymys silloin, kun hänen piti 1990-luvulla lopullisesti päättää, minkä maan valitsee. Jokin veti takaisin Viroon.
Asunnossaan vanhoja papereita selaillessaan Helmi löysi Suomen itsenäisyyspäivän aattona Haukivuoren kirjaston yleisölle pitämänsä puheenvuoron.

vatko lapset olla kaikessa mukana. Ei pienintäkään ongelmaa! Lasten energiavarannot ja havaintokyky on rajaton. Aluksi kuunneltiin tarkkaavaisesti leiriopettajan selityksiä ja sitten riennettiin juoksujalkaa nauttimaan kukkaloistosta… Ja lopulta tulivat lapsenlapseni luokseni kuuluttaen, että he olivat löytäneet tarhan syövereistä kansalliskukkamme keto-orvokin! Olin haltioissani – kokonaisesta kukkamerestä he olivat löytäneet meidän vaatimattoman, viehättävän orvokkimme.

Keitä ollaan, mistä tullaan?

Yksi lastenleirin tavoitteista oli esitellä lapsille Inkerinmaata ja sen asukkaita. Siksi esillä oli paitsi Inkerin lippu ja vaakuna myös Inkerin kartta. Lapset olivat saaneet tehtäväkseen merkitä kartalle paikan, josta heidän esivanhempansa olivat kotoisin. Kartan eteen syntyi pian ruuhkaa, kun kaikki etsivät juuriaan. Ilmassa oli iloista jännitystä ja luonnollista uteliaisuutta. Aivan loistavaa!

Lapset olivat leirin lopuksi vakuuttuneita siitä, että he haluavat ehdottomasti osallistua leirille myös ensi kesänä. Se oli suurin kiitos järjestäjille ja samalla paras todiste leirin tarpeellisuudesta.

Sydämelliset kiitokset!

Raija Keskküla,
Annan ja Noran mummo

Olen asunut nyt jo neljä kuukautta täällä Haukivuorella. En tiedä, millaiset ovat paikallisten suomalaisten tunnelmat tänään, itsenäisyyspäivänä. En rohkene edes kuvitella. Minun elämässäni ei ole ollut mahdollisuutta viettää itsenäisyyspäivää vapaana kansalaisena.

Luulen, että nuoremmat eivät täällä ajattele itsenäisyyttä. He vain ovat vapaita suomalaisia itsenäisessä, hyvinvoivassa Suomessa.

Kukaan meistä ei ole saanut valita kehtoa, johon syntyä, vaikka se usein määrääkin kohtalomme. Oletteko koskaan ajatelleet, että suomalaisuus olisi voinut olla rikos, synti, häpeä, jos olisitte syntyneet tästä vain muutama sata kilometriä etelään tai itään? Siellä Suomen heimo on ollut kirottu, sen tie on ollut tuskien tie.

Olen syntynyt ja elänyt lähes samassa paikassa, jos ajatellaan koko maapalloa. Mutta ihminen on keksinyt valtiot ja rajat. Vuosi satojen kuluessa niitä siirrellään. Niin on Inkerin suomalaisista tullut maaton kansa. Jokaisella heistä on kaksi, jopa kolmekin isän maata.

Mitä tarkoittaa sana isänmaa? Mitä se on merkinnyt minulle? Synnyin aikana, jolloin synnyinmaassani oli alkanut suomalaisten ja kymmenien muiden heimojen tuhoaminen. Saanen tässä kertoa tunnelmia ja muistoja kolmesta isänmaastani.

Ensimmäinen oli Inkerinmaa Leningradin alueella. Lapsuuden valoisat päivät heijastuvat mieleeni epämääräisinä varjokuvina jostakin hyvin kaukaa. Ensimmäinen muistamani tunne on häpeä. Meillä oli venäläisiä kesälomalaisia suuresta Leningradista. Heidän lapsen sa nauroivat ja pilkkasivat minua *tsuhnaksi*. Ymmärsin ensimmäistä kertaa, että olin jotenkin toisenlainen, heitä jollakin tavoin huonompi.

Aakkosia opiskelin pyhäkoulussa Raamatusta – muita kirjoja ei todennäköisesti ollut.

Sitten se alkoi – sota. Oli vuosi 1941. Olin viisivuotias. Siitä lähtien on elämässäni ollut mukana toinen voimakas tunne – pelko.

Vuodesta 1943 muistan erittäin hyvin merimatkan Paldiskista Hankoon. Katselin aaltoja ja tunsin, kuinka pieni ja avuton olin. En ajatellut, että olin menossa kohti toista isänmaatani. Suomessa kaikki oli toisenlaista kuin kotona. Ei tarvinnut joka hetki pelätä ja juosta piiloon pommikoneilta. Aikuisten puheista ymmärsin sen verran, että jotakin suurta ja tärkeää oli tapahtu nut ja että meillä oli ollut onnea.

Aloitin koulunkäyntini nykyisen Salon kaupungin lähellä. Siltä ajalta minulla on vain hyviä muistoja: lumisia metsiä, joulukirkko, olen tonttu ja luen runoa joulupukille. Muistoja on myös Suomen kesästä.

Mutta tuo onnellinen aika loppui. Toinen isänmaani Suomi joutui palauttamaan sodan voittajalle sen alueellaan syntyneet kansalaiset. Muistan aikuisten pelokkaat puheet. Venäläinen upseeri sanoi isälleni: "Löydämme kyllä maan altakin". Mummoni ei halunnut päästää ainoaa poikaansa, Matti-isääni, palaamaan yksin entiselle kotiseudulle.

Junamatkalle lähdettiin, toivomme mukaan Leningradiin. Ei sittenkään. Toiveikas tunnelma vaihtui rajalla kauhuksi. Ryysyläiset junan ulkopuolella kerjäsivät leipää, tulitikkuja ja muutakin. Likaisten käsien meri kurottui kohti junaa: "Daite hleba …" Nämä olivat ensimmäiset venäjänkieliset sanat minulle. Meidät vietiin melkein "Siperiaan" asti – Jaroslavin piiriin.

Muistikuvat jatkuvat: on talvi ja kolhoosista tullaan hakemaan hevosilla. Pysähdyttyä tehdään nuotio, että nälkäiset susilaumat eivät kävisi kimppuumme. Nälkä, kylmä, paikallisten ihmisten suhtautuminen alussa: olette vihollisia, fasisteja. Taas täytyi hävetä kansallisuuttamme ja pelätä.

Menen kouluun kolmannen luokan sijasta taas ensimmäiselle, koska en osaa venäjää. Niiltä ajoilta on vain surullisia muistoja: isäni tekee mummolle kirstua, hautajaiset, minä kirjoitan nimen vaatimattomaan puuristiin. Hautausmaalla on likaista, kirkon ikkunat naulattu kiinni ja rikottu. Sinne hän jäi, yksin vieraalle maalle, lapsuuteni hyvä enkeli.

Saapui aika, jolloin pääsimme lähtemään kohti kolmatta isänmaatani, Eestiä. Leningradin alueelle paluu oli kielletty. Mummoni jatkuvat rukoukset, että joku ottaisi minut kasvattilapseksi, toteutuvat melkein heti. Isäni on aina töissä, olen toisten lasten kanssa kotona. Taloon tulee kaunis, hyvältä tuoksuva ja tyylikkäästi pukeutunut rouva. Hän kysyy minulta: "Etkö tulisi minun tyttärekseni?" Sanon heti: "Kyllä". Siitä lähtien minulla on ollut kolmas isänmaa, vakinainen virolainen koti pikkukaupungissa.

Oudolta tuntui aluksi viron kielikin. Syksyllä oli päätettävä, menenkö kolmannen kerran ensimmäiselle luokalle, koska en osannut viroa, tulisiko minusta virallisesti virolainen, etunimeltäni Maret, vai saisinko vain uuden sukunimen. Katselin iltaisin tähtiä ja mietin, näkeekö mummoni minut. Olin päättäväinen: etunimi ja kansallisuus jääkööt suomalaisiksi. Adoptointi pelasti minut uudelta karkotusmatkalta, usean muun inkeriläisen oli taas lähdettävä itään. Olen asunut Virossa, olen löytänyt sieltä myötätuntoa, ymmärrystä, rakkautta, kotikaupungin ja ystäviä. Siellä olen saanut koulutukseni.

Voitte nyt kysyä, mikä sitten on varsinainen isänmaani: se maankamarako, jolla synnyin, vai se, jolta kaukaiset esivanhempani ovat lähteneet, vai sekö, jolla asun ja olen viettänyt pääosan elämästäni? Tämän kolmannen eli Eestin haluan pitää isänmaananI.

Sakari Topeliuksen mukaan Jumala on määrännyt meille isänmaan senkin vuoksi, että se antaisi meille kaikkea, mikä maan päällä on välttämätöntä ja tarpeellista.

Olen omalla tavallaan viimeinen rengas sukupolvien ketjussa. Jälkeläiseni ovat virolaisia. Uskallan toivoa, että Viron kohtalo olisi vielä joskus itsenäisen Viron Tasavallan kansalaisten käsissä. Mutta toivon samalla, että Virossa asuvat kohtalotoverini tuntisivat Suomen toiseksi kotimaakseen. Ovathan kielemme ja kulttuurimme toisilleen hyvin läheisiä.

Elämä on lahjoittanut minulle mahdollisuuden viettää muutaman kuukauden täällä kaukaisten esi-isieni maassa. Tunnelma on ristiriitainen. Se on kuin ikälopun vanhuksen tapaaminen ensirakkautensa kanssa. Miten osuvasti sanoikaan Sakari Topelius: "Sinä et pääse erillesi kansastasi etkä maastasi. Sinä viet ne mukanasi, minne maailmassa matkannetkin. Se on sinun sisin juuresi, et voi siitä irtautua".



Tapahtuma- ja

Suomen Inkeri-liitto järjestää ensi vuoden kesäjuhlansa 16.7.2016 **Hyvinkäällä**.

Inkerinmaan perinteinen Juhannusjuhla vietetään 25.6.2016 **Siestarjoella** (*Sestroretsk*).

Viron inkerinsuomalaisten laulu- ja tanhujuhla vietetään 18.–19.6.2016 **Narvassa.**

Ruotsin inkerinsuomalaisten kesäjuhla vietetään 30.5.2016 **Tukholmassa** (Slottsbacken 2B) klo 12 alkaen.

Tarton seura vietti 21.11. Pikkujoujuhlaansa Viljandin lähellä sijaitsevassa Olustveren kartanossa. Aluksi tutustuttiin paikan historiaan ja nykypäivään. Tämän jälkeen oli mahdollisuus osallistua eri käsityöpajoihin sekä perehtyä Inkerinmaan kansallispukujen yksityiskohtiin.

Aidon talonpoikaisen aterian jälkeen kuultiin **Taisto Raudalaisen** esitelmä Inkerin kansanomaisista talotyypeistä.

Tarton seurassa vietetään 28.12.2015 ja 30.12.2015 Uudenvuoden juhla-aattoa klo 10–12.

Kaikki aikuiset lapsineen ovat odotettuja askartelemaan, laulamaan ja leikkimään joulun ja uudenvuodenvieton merkeissä.

Alkuvuoden ensimmäinen illanvietto on perjantaina 15.1.2016 klo 17.

Siitä eteenpäin kokoonnutaan aina kuun ensimmäisenä ja kolmantena perjantaina.

5.12. vietettiin **Tallinnan seuran** Pikkujoulujuhlaa Mustamäen Sosiaalikeskuksen tiloissa. Esiintyivät lauluyhtye **Kanerva**, tanhuryhmä **Kataja**, laulunkirjoittaja ja muusikko **Taisto Uuslail**, laulaja **Arvi Nironen** ym.

Järvamaan inkerinsuomalaisten seuran Pikkujoulut pidetään 17.12. Paiden linnantornissa.

Länsi-Viron inkerinsuomalaisten seuran Pikkujoulut vietetään 14.12 Ilonin Ihmemaan museotiloissa. Miksi juuri siellä? – Pieneen seuraan on lyhyessä ajassa tullut lisää kymmenkunta lasta …

juhlakalenteri

Haapsalun pitsikeskuksessa ovat esillä esineet **Raija Pedakin** kansanpukukokoelmasta sekä **Aili Hansumäen** valmistelema morsiuspuku. Kuvat näistä ovat esillä myös verkossa.

5.12. klo 13.00 pidettiin **Haapsalun Tuomiokirkossa** juhlallinen jumalanpalvelus Suomen itsenäisyyden kunniaksi. Tankoon nostettiin rinta rinnan Suomen ja Inkerin lippu.

Jõhvissa sytytettiin 29.11. Adventtikynttilä, jonka liekin **Niina Petruhhina** toi juhlavasti Inkeri-taloomme. Pikkujouluviettoon oli saapunut aito Joulupukki suoraan Suomesta. Väkeä oli yli 60 henkeä. Lastenryhmä **Lemminkäinen** esitti Jouluevankeliumin suomeksi, viroksi ja venäjäksi, jota seurasi kauneimpien joulualujen yhteislaulu.

12.–13.12. matkusti **Lemminkäinen** Suomeen ja osallistui Järvenpään seurakunnan järjestämään joulutapahtumaan Seuraa Tähteä.

24 .12. laulaa **Jõhvin seuran** kuoro **Orvokki** Pühajõen kirkossa.

Viljandin seurassa vietetään Pikkujoulu 19.12. (teemana „kantri")

21.12. Sävel-kuoron konsertti **Pyhän Johanneksen** (Jaani) kirkossa.

27.12. Sävel-kuoron konsertti **Viljandin baptisti-kirkossa**

Võrun inkerinsuomalaisten seura viettää Pikkujoulua ja juhlii samalla Suomen Tasavallan itsenäisyyttä 10.12. klo 10 Kooli katu 3 kryptassa (kellaritiloissa).

Tallinnan Pyhän Pietarin suomalainen seurakunnan Joulukalenteri:

12.12. klo 15:00. **Kauneimmat Joululaulut Kuressaaressa** Pyhän Laurentiuksen kirkossa. Laulattaa ja säestää oopperalaulaja kanttori **Hannu Niemelä**. Mukana Saarenmaan Suomi-seura.

13.12. klo 10:00. **III adventin messu** Pyhän Mikaelin kirkossa. Aiheena "Tehkää tie Kuninkaalle", rovasti **Juha Väliaho** ja urkuri **Pille Raitmaa**.

14.12. klo 18:00. **Tallinnan Suomalaisen koulun joulukirkko** (Pyhän Mikaelin kirkko) Mukana **Ene Salumäe**, **Hannele** ja **Markku Päiviö**, oppilaitten ohjelmaa.

14.12. klo 18:00. **Kauneimmat Joululaulut Tartossa Johanneksen kirkossa** (Jaani 5) I musiikkikoulun **Symfonietta**-orkesteri johtajanaan **Kaido Otsing** ja kanttori **Elke Unt**.

19.12. klo 15:00. **Kauneimmat Joululaulut Tallinnassa Pyhän Mikaelin kirkossa**. Pohjantähti-kuoroa johtaa **Ene Salumäe**.

20.12. klo 10:00. **IV adventin messu** Pyhän Mikaelin kirkossa. Aiheena "Herran syntymä on lähellä".

24.12. klo 15:00. **Aattokirkko – musiikillinen joulun aattohartaus** Pyhän Mikaelin kirkossa. Aiheena "Lupaukset täyttyvät". Mukana **Ene Salumäe** ja **Pohjantähti**-kuoro.

24.12. klo 23:00. **Kansainvälinen jouluyön messu** Pyhän Mikaelin kirkossa. Aiheena "Teille on syntynyt Vapahtaja". 6-kielisen messun toimittajina Tallinnan rovastikunnan papit ja kanttori-urkuri **Ene Salumäe**.

27.11.2015 perustettiin Tarton Inkeri-talossa **Viron Akateeminen Inkeriseura**.

Seuran perustamista edelsi monipuolinen tieteellinen seminaari etnisistä pienryhmistä valtiojärjestelmien puristuksissa. Seminaari päätti samalla Tarton yliopiston kulttuurintutkimuksen laitoksen nelivuotisen Luoteis-Venäjän kansanryhmiä käsittelevän projektihankkeen.

18 kansanrunoustutkijaa, etnologia, historioitsijaa sekä inkerinsuomalaisten paikallisseurojen edustajaa allekirjoittivat seuran perustuskirjan ystävällisessä ja samalla rakentavassa ilmapiirissä.

Seuran johtokuntaan valittiin **Juha-Matti Aronen**, **Piret Lotman**, **Madis Tuuder**, **Taisto-Kalevi Raudalainen** ja **Ergo-Hart Västrik**.

Seuran tavoite on toimia akateemisessa hengessä Inkerinmaata sekä sen kansanryhmiä koskevien aiheiden parissa; koota yhteen aihepiiristä kiinnostuneita tutkijoita ja kehittää Viron sisäistä sekä kansainvälistä yhteistyötä; popularisoida Inkeri-tutkimuksen tuloksia.

Inkeri-lehti toivottaa seuralle menestystä!

Onnea!

Narvan inkerinsuomalaiset toivottavat onnea ja menestystä **Margarita Kressovalle** 57-vuotispäivänä (10.1.)

Etsitään

Vladimir Pavlov etsii isoisänsä **Simo Yrjönpoika Päivän** (s. 1.5.1882 Lempaalan srk. Koronsaari – k. 1958) hautapaikkaa Suomessa. Simo palveli vuosina 1943–1944 myös Suomen armeijassa.

Simo Päivän puoliso oli **Anna Paavalintyttö Päivä** (o.s. Savolainen, s. 3.1.1888 Raudussa). Heidät vihittiin 9.10.1911 Lempaalan seurakuntakirkossa.

Annalle ja Simolle syntyi 28.2. 1921 tytär **Maria**. Kuolinvuoteellaan tämä vannotti poikaansa etsimään isoisänsä hauta-paikan.

Sukulaiset Virossa olisivat kiitollisia kaikista tiedoista, erityisesti niistä, joista selviäisi Simo Päivän kuolinpaikka Suomessa.

Yhteydenotot: Vladimir Pavlov, +372 53569854

Tiedot voi lähettää myös Inkerilehden toimittajan postiosoitteeseen tai sähköpostiin.

Joulu Inkerissä

… Tuuli tupruttaa ja pyörittää lunta. Hanget kurovat teitä umpeen ja kinokset ulottuvat kohta ikkunanpieliin ast'. Kaikkien rintaan on nousemassa joulumieli. Saapumassa on juhlista hartain ja jaloin.

Joka koissa hääritään ja askarrellaan: paistetaan puola-, kala-, riissu-, tarttu-, nauris- ja kaalikantsikkoi. Jokahinen mielehee. Varustetaan syltyksii, laatikoita, havvutettuu lihaa, kaptitettuu vitsinää ja kolpassii. Pöytä kävvyy täytee reunii myöte! Toki parrain syötävä jouluaatton' on riissuputro! Mallasolv' on jo keitetty ja makiasta-sakiasta hapantaari valmis jokahisen juotavaksi. A malttoipa jokunen laittaa oltta katajanmarjoistakin.

Kalliin' lavvantakkin' kopitutaa taloiloihe Raamatun-lukuun ja virrenveisuun, kertomaan Jeesuksen Vapahtajamme syntymästä. Kuusi on tuppaahe haettu ja somisteltu kaikenkarvasil helmil, nauhoil lipokka litentsöil. Kärpäsenkirkko on ripustettu kattoohe. Oljenpahnoi levitetää silloil. Kaikesta leviää lopen miellyttävä haisu!

Jouluaatton' männään saunahe, lämmitetää kiukaa vienon vähäsen ja kylpiissä putipuhtaiks' juhlia varte, puetaan päälle juhlavaatteet, laitetaan sorjast hivukset. Sit männään tuppaahe tiukkimaan ja leikkimään, vesseläst aikaa viettämään. Runsaasta joulupövvästä tapajaa eläimillekin: pytky leipää raavail ja kauroi hevosil. Pilkkopimiällä männään kylänkaul ja ammutaa pyssyst kolt kertaa, jot kaik paha karkahuis!

Vaik kuin ettääl tää kirkko olisikaan, kaikki lähtööt pyhä-aamun' joulun palvelukseen. Kirkossa on kynttilät jo sytytetty palamaan – siin' on oikein sorja valomeri! Ahkerimmat kopittuut joulukirkkohe jo kuus tuntii aamusta, kotont lähetään jo kolmelta. Jälkimmäinen palvelus tulloo kymmeneltä. Kirkkoväki laulaa korottaa ja virret kaikuvat voimallisesti. Kaikki veisut lähtööt alusta loppuun saa'.

Toisen' pyhän' männää sukulaisil ja tuttavil nuapur'kylliihe vieraihe. A kolmanneks juhlakspäiväks on varustettu niin väkövää oltta, jot miehet kävvyyt joskus juoksiiki. Humalapäissä ei tokkoo konsaa sanat eikä jalat ristii mäne. Ei sovi torata – sovussa pyhhii pijetää! A lapsil onkin metka männä parvess pulkkamäel laskettelemaan.